

JBIM

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน 2569

Vol. 9 No. 3 May - June 2026

JBIM

Journal of Buddhist Innovation and Management

ISSN 2774-0919 (Print) ISSN 2774-0897 (Online)

VOL. 9
NO. 3

JBIM

Journal of Buddhist Innovation and Management

Office:
The Office Journal of Buddhist Innovation and Management
Buddhist Management Foundation
79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1313170
โทร. 093-6359515

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน 2569
Vol. 9 No. 3 May - June 2026

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ
Journal of Buddhist Innovation and Management

ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน 2569

จำนวนพิมพ์ : 20 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 2774-0919 (Print)

ISSN 2774-0897 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

เป็นวารสารด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มุ่งเน้นนำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา สาขาวิชาบริหารธุรกิจและการจัดการ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ และสาขาวิชาการศึกษา โดยเปิดรับเฉพาะบทความภาษาไทย

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- 1) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 2) บทความวิจัย (Research Article)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

บรรณาธิการ:

สุรพล สุษะพรหม

journal.bim@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวิเชียร

psbud@hotmail.com

ธีรโชติ เกิดแก้ว

tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร

busaaiey2516@gmail.com

ปริมปรัชญ์ คณินศุศุย์

jpkhaninphasut@gmail.com

วันทนา เนาว์วัน

wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต

saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด

ananupsod9541@gmail.com

อัจฉรา หล่อตระกูล

nmpungnaka@hotmail.com

วุฒินันท์ กันทะเตียน

wutthinant.kan@mahidol.ac.th

นรพัชร เสางทอง

norapat8357@gmail.com

สำเนียง เลื่อมใส

leurmsai_s@su.ac.th

อมรา ดอกไม้

ammara.d@aru.ac.th

สาธิต ทิพย์มณี

satit_tipmanee@yahoo.com

ปัญญนิสา องค์ปรัชญากุล

pantip2ong@gmail.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, ประเทศไทย

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

กองคลังแพทย์ กรมแพทยทหารบก, ประเทศไทย

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก, ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:**ฝ่ายเลขานุการ:**

กิตติพัธ คำสุข

อุเทน ศิริกุลพัฒน์ผล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

พระพลวัฒน์ สพล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

กษพรพรรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

นเรศ ฤทธิเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พลวัฒน์ สีทา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

สำนักงานมูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 1 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555-56 โทรสารต่อ 8545 www.chong0053@gmail.com

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ

Journal of Buddhist Innovation and Management

Vol. 9 No. 3 May – June 2026

Number of prints: 20 copies

International Standard Serial Numbers (ISSN)

ISSN 2774-0919 (Print)

ISSN 2774-0897 (Online)

Objectives and Scope of the Journal

The journal focuses on humanities and social sciences with the aim of promoting and supporting scholars, researchers, students, and interested individuals to disseminate academic works focusing on innovative integration of Buddhist philosophy with social sciences and humanities. This includes disciplines such as Buddhist studies, business administration and management, political science, public administration, and education. Articles are accepted in Thai languages.

Types of Works Published in the Journal

- 1) Academic Article
- 2) Research Article

Publication Schedule: 6 issues per year

- Issue 1 January – February
- Issue 2 March – April
- Issue 3 May – June
- Issue 4 July – August
- Issue 5 September – October
- Issue 6 November – December

Article Evaluation and Selection Process

Each article undergoes peer review by a minimum of 3 reviewers who are experts in the relevant field. Articles must also receive approval from the editorial board before publication. The review process follows a double-blind format, where both the authors and the reviewers remain anonymous to each other.

Editor-in-chief:

Surapon Suyaporn
journal.ssr@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phrasedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand

Teerachoot Kerdkaew
tongin2000@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
University, Thailand

Busakorn Watthanabut
busaaiey2516@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand

Purimpratch Khaninphasut
jpkhaninphasut@gmail.com

School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Wanthana Nowwan
wanthana_nt@hotmail.com

Faculty of Management Science,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University,
Thailand

Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Lampang Rajabhat University, Thailand

Achara Lortrakul
nmpungnaka@hotmail.com

Faculty of Management Science,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Wutthinant Kantatian
wutthinant.kan@mahidol.ac.th

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol
University, Thailand

Norapat Soathongtong
norapat8357@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of
Technology Suvornabhumi, Thailand

Samniang Leumsai
leurmsai_s@su.ac.th

Faculty of Archaeology, Silpakorn University, Thailand

Ammara Dokmai
ammara.d@aru.ac.th

Faculty of Management Science,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Satit Tipmanee
satit_tipmanee@yahoo.com

Medical Supply Division, Royal Thai Army Medical
Department, Thailand

Pannisa Ongprachayakul
pantip2ong@gmail.com

Faculty of Law, Krirk University, Thailand

Journal Manager Team:**Secretary:**

Kitipat kamsuk

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Uten Sirikunphatthanaphon

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Phra Phonlawat Sapalo

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Finance Department:**

Kotchaphan Bunthian

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Proofreading Department:**

Naret Ritthidej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Pollawat Seeta

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Legal Team:**

Tatchanan Isaradej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**The Office Journal of Buddhist Innovation and Management.**Buddhist Management Foundation Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali), 1th
Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.**Published by:**Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555-56 Fax.8545 www.chong0053@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการนี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน พ.ศ. 2569 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุรพล สุขะพรหม)

บรรณาธิการวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
บทบรรณาธิการ	(7)
สารบัญ	(8)
บทความวิจัย :	
การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงาน คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ	
นนทรีญา พงษ์ไพโรจน์, ทัฏฐกรณ แก่นท้าว, รัฐพล เย็นใจมา	1-14
การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการป้องกันปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
พระสมุห์ศุวัชรญาณ ภาทรเมธี (วชิรญาโณทัย), ธวัชชัย สมอเนื้อ, สุรียา รักษาเมือง	15-28
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี	
พีระยุทธ คุ่มศักดิ์, ปิยะฉัตร กลียาบาล, อีสริยา วรพัฒน์	29-42
พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน	
วณิชา สุฤทธิ, พระครูสุตตันตบัตถิต, ธิติวุฒิ หมั่นมี	43-56
ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	
พระโสภณ โสภโณ, พระอนุสรณ์ อนุตตโร, พระครูเนกขัมมธรรมธาร	57-69
การประยุกต์หลักเบญจศีลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	
พระชยุตม์ อินทปญโญ, ภาซลดา สุวรรณนวล, พระครูจิระธรรมรัต	70-82

- การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์
ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
อนันต์ สังฆมุต, รัฐพล เย็นใจมา, อติวุฒิ หมั่นมี 83-97
- การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้าน
รักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
พระอาทิตย์ อติพล 98-111
- พุทธวิธีการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
พระวิมล จิตมโน, พระครูภาวนาจันทคุณ, เนติลักษณ์ สุทธิรักษ์ 112-124
- พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเทศบาล
ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
พงษ์พัฒน์ พุดหมื่น, อีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล 125-139
- พุทธวิธีส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม
จักรวาล เหมือนแจ่ม, วัชรินทร์ ชาญศิลป์, สุมาลี บุญเรือง 140-153
- พุทธบูรณาการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น
ในจังหวัดระยอง
พระมหาธนาธิป สีสสุโข (บุญมา), วัชรินทร์ ชาญศิลป์,
อภิญญา ฉัตรข้อฟ้า, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล 154-167
- ระดับนิตินัยเกี่ยวกับกฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลก
นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
นรินทร์ อุ่นแก้ว, ธาตรี มหันต์รัตน์ 168-181
- การขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติสู่การปฏิบัติ
จักรพงศ์ ชื่นดวง 182-195

แนวคิดทางการเมืองไทยในบริบทประวัติศาสตร์: สู่ขั้วถึงสังคมประชาธิปไตย

ณรงค์รัฐ ภูติธยา

196-210

สื่อสังคมออนไลน์กับการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย

บรรณวัชร พลคำ

211-224

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่ตามหลักสุจริตธรรม

พระมหาปวรภาณุ ภาทโมลี

225-234

ภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธ: รูปแบบนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาพระปริยัติธรรม
ในยุคพลิกผัน

พระครูปริยัติธรรมกิจ (มานชญ์ ทองคำพันธ์)

235-249

การขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI)

พระชญาเชษฐกาญจน์ (ควันจี) กุลเพชรจารุกักดี

250-259

ภาคผนวก

260

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

361

การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงาน
คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์
และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

BUDDHIST ETHICS APPLICATION FOR PROMOTING ADMINISTRATION OF
NATIONAL BROADCASTING AND TELECOMMUNICATIONS COMMISSION

นนริญา พงษ์ไพโรจน์^{1*}, ทัศนกรรณ์ แก่นท้าว¹, รัฐพล เย็นใจมา¹

Nonriya Phongphairot^{1*}, Hatthakorn Kaentao¹, Rattapon Yenjaima¹

*Corresponding Author E-mail: Nonriya2533@gmail.com

Received March 27, 2026; Revised May 12, 2026; Accepted June 9, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธ 4 กับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. การวิจัยดำเนินการแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 99 คน เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ อยู่ที่ 0.961 และนำผลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาประกอบการถดถอยพหุคูณ และวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน ที่ได้เลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยทุกด้านในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามค่าเฉลี่ยพบว่า ด้านบังคับบัญชาสั่งการอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม อยู่ในระดับปานกลาง 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธ 4 กับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกภาพรวมเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

($R = .788^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิริยพละ ด้านปัญญาพละ ด้านอนวัชชพละ และด้านสังคหพละ ทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ และ 3. ผู้วิจัยได้นำหลักพละ 4 เข้ามาการประยุกต์ใช้กับหลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. โดยมาปรับปรุงการทำงานโดยมีการวางแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงานประจำปี กำหนดกรอบอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานของส่วนงานแบ่งโครงสร้างการบริหารงานภายใน กำหนดลำดับชั้นการบังคับบัญชาสั่งการ กำหนดอำนาจหน้าที่ และการกระจายอำนาจตามภารกิจของงาน มีการประสานงานระหว่างส่วนงานภายในและองค์กรต่าง ๆ มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยการควบคุมคุณภาพการดำเนินงาน

คำสำคัญ: หลักพละ4; พุทธจริยธรรม; การบริหารภาครัฐ สำนักงาน กสทช.

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the level of management within the Office of the National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC); 2. To examine the relationship between the Four Bala and NBTC management; and 3. To propose the application of Buddhist ethics to enhance NBTC management, conducted by the mixed-methods research. The quantitative research, data were collected from 99 samples using a questionnaire with a total reliability coefficient of 0.96 and analyzed using descriptive statistics and multiple regression. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 9 key informants who were monks and laypersons purposefully selected. Data were analyzed by systematic content descriptive interpretation.

The results of the study were as follows: 1. The overall administration of the NBTC Office was found to be at a moderate level ($\bar{X} = 3.09$) When considered by individual aspects, it was found that command and direction were rated at a high level. Planning, organizing, coordination, and control were rated at moderate levels, respectively. 2. The relationship between the Four Bala 4 and the administration of the NBTC Office showed an overall positive correlation at a moderate level ($R = .788^{**}$), statistically significant at the 0.01 level. Individually,

Viriya-Bala, Panna-Bala), Anavajja-Bala, Sangaha-Bala, all demonstrated a moderate positive correlation in every aspect. 3. The researcher proposed the application of Buddhist ethics, Bala 4 to enhance NBTC management by improving work processes. This included strategic and annual operational planning, defining frameworks for organizational authority, structuring internal management, and establishing a clear hierarchy of command and decentralization based on mission requirements. Furthermore, it involved fostering coordination between internal departments and external organizations, alongside monitoring and evaluating performance through rigorous quality control.

Keywords: Bala 4, Buddhist Ethics, Public Administration, Office of the NBTC

บทนำ

สำนักงาน กสทช. ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการสำนักงาน กสทช. ประจำปี ภายใต้แผนยุทธศาสตร์สำนักงาน กสทช. ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2565 – 2570) ขึ้น เพื่อให้มีการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 การถ่ายทอดนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติ และส่วนที่ 2 แผนปฏิบัติการสำนักงาน กสทช. ประจำปี ซึ่งได้กำหนดแผนงาน งาน / โครงการตามแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงาน กสทช. ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2565 – 2570) งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และส่วนที่ 3 การติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงาน เพื่อให้ทุกหน่วยงานภายในสำนักงาน กสทช. ร่วมกันขับเคลื่อนให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงและธรรมาภิบาลเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2567) ตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน กสทช. ตามมาตรา 56 และมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม “สำนักงาน กสทช.” เป็นนิติบุคคล มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินและเป็นรัฐวิสาหกิจ ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่น (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2567)

อย่างไรก็ตาม หลักในการบริหารองค์กรที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาศึกษาเพื่อให้องค์กรได้มีการนำผลการวิจัยในครั้งนี้มาปรับใช้ในการบริหาร โดยมีการนำหลักธรรมที่มีความเหมาะสมมาพัฒนาองค์กรร่วมกัน โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำ

หลักพละ 4 ปัญญาพละ วิริยพละ อนวัชชพละ สังคหพละ (อง.นวก. (ไทย) 23/15/5.) มาประยุกต์ไว้ดังนี้ การนำหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. การบูรณาการหลักพละ 4 ในการบริหารงานโดยมีคำสอนที่สามารถนำมาบูรณาการในการบริหารงานองค์กร ให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา กำลังหรือพลังผู้บริหารควรมีความรู้และมีความสามารถในการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป วิริยพละ กำลังคือความเพียร ไม่เป็นคนที่มีความเกียจคร้าน มีความพยายาม มีความอดทนสูง มุ่งมั่นตั้งใจทำงาน อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยและความยากลำบาก อดทนต่อคำพูด อดทนต่อความเจ็บปวดทั้งร่างกายและจิตใจ อนวัชชพละ กำลังคือกรรมที่ไม่มีโทษการทำงานโดยซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติงานให้เจริญก้าวหน้า และนำผู้ใต้บังคับบัญชาไปสู่เป้าหมายที่ประสบผลสำเร็จได้ สังคหพละ กำลังคือการสงเคราะห์ เป็นการบริหารงานที่อาศัยคนอื่นปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จ เป็นผู้นำที่สามารถนำพาเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ไปในทิศทางเดียวกันได้ (พระปลัดพิพัฒน์พงษ์ ภททวโส, 2566)

การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเข้ามาพัฒนาองค์กร อาจจะไม่เพียงพอกับองค์กรที่มีขนาดใหญ่และมีการบริหารงานตามลำดับขั้นบัญชาได้ โดยมีการนำหลักในการบริหารองค์กรมาพัฒนา ตามขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพภายในองค์กร และเพิ่มกระบวนการจัดการองค์กรให้เป็นระบบ (Fayol H., 1949)

ด้วยเหตุผลและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจนำหลักพละ 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารสำนักงาน กสทช. โดยมีการวางแผนเค้าโครงสร้างของกิจกรรมหรือเป็นการเตรียมการก่อนลงมือทำงาน เพื่อสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางแผนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด การจัดการองค์การ เป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์กร พิจารณาคนให้เหมาะสมกับงาน โดยแบ่งงานเป็นสำนัก สายงาน หรือแบ่งการดูแลไปตามภูมิภาค การบังคับบัญชาสั่งการ การจัดองค์กรตลอดจนจัดโครงสร้างการทำงาน มีผู้บังคับบัญชาสั่งการ มอบหมายงาน และกระตุ้นให้พนักงานทำงาน การประสานงาน การกำกับให้มุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ทำให้ทุกฝ่ายในองค์กรทำงานอย่างสอดคล้องกัน อำนวยให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น เพื่อให้สำเร็จตามที่วางไว้การควบคุม การกำกับตลอดจนบริหารจัดการทุกอย่างให้สำเร็จลุล่วงไปตามแผนที่วางไว้ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการทำงานให้เป็นไปตามแผน (Harold Karold and Heing Weihrich, 1998)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช.
2. เพื่อศึกษาหลักผล 4 กับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช.
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงาน กสทช.

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้แบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือพนักงานระดับปฏิบัติการ สำนักอำนวยการกลาง สถาบันวิทยากร สำนักพัสดุและบริหารทรัพย์สิน จำนวน 131 คน (สำนักงาน กสทช., Yellow Page สำนักงาน กสทช., 2567)

2.2 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 99 ตัวอย่าง โดยการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนาหรือนักวิชาการ จำนวน 2 รูป ผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์หรือนักวิชาการ จำนวน 3 คน ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงาน กสทช. จำนวน 2 คน ผู้บริหารระดับกลางของสำนักงาน กสทช. จำนวน 2 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลัก ออกแบบตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักผล 4 กับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงกับกลุ่มจริง พบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.961

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างจำนวน 99 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติอนุมานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผ่านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและศึกษาภาคสนามโดยการใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารงานของสำนักงาน กสทช. โดยภาพรวม

ที่	การบริหารงานของสำนักงาน กสทช.	ระดับปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านการวางแผน	3.13	0.68	ปานกลาง
2.	ด้านการจัดองค์กร	3.11	0.73	ปานกลาง
3.	ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ	3.80	0.65	มาก
4.	ด้านการประสานงาน	3.10	0.68	ปานกลาง
5.	ด้านการควบคุม	3.03	0.66	ปานกลาง
ภาพรวมการบริหารงานของสำนักงาน กสทช.		3.09	0.62	ปานกลาง

จากตารางข้อที่ 1 พบว่า การบริหารงานของสำนักงาน กสทช. ในภาพรวม เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการบังคับบัญชาสั่งการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.65) รองลงมา ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 0.68) ด้านการจัดองค์กร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 0.73) ด้านการประสานงาน

มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.67) และด้านการควบคุม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักผล 4 กับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักผล 4 กับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช.

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การบริหารงานของสำนักงาน กสทช.	ตัวแปรตาม				
		ด้านการวางแผน	ด้านการจัดการ	ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ	ด้านการประสานงาน	ด้านการควบคุม
ตัวแปรต้น						
หลักผล 4	.788**	.723**	.726**	.705**	.665**	.760**
ปัญญาพละ (กำลังคือปัญญา)	.740**	.684**	.672**	.659**	.631**	.715**
วิริยพละ (กำลังคือความเพียร)	.781**	.670**	.657**	.663**	.602**	.670**
อนวัชพละ (กำลังคือกรรมที่ไม่มีโทษ)	.708**	.647**	.615**	.619**	.635**	.708**
สังคหพละ (กำลังคือการสงเคราะห์)	.682**	.613**	.679**	.614**	.536**	.653**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักผล 4 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคลากรของสำนักงาน กสทช. มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($R = .788^{**}$, $p < 0.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัญญาพละ กำลังคือปัญญา มีค่าสูงกว่าด้านวิริยพละ กำลังคือความเพียร ด้านอนวัชพละ กำลังคือกรรมที่ไม่มีโทษ และด้านสังคหพละ กำลังคือการสงเคราะห์ มีค่าสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3. การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้ โดยนำหลักผล 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. มีรายละเอียดดังนี้ 1. ด้านการวางแผน มีการวางแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงานประจำปี การบริหารองค์กรอย่างเป็นระบบ มีการประชุมหรือมีการนัดหมายพูดคุยของผู้บริหาร มีการรายงานผลการดำเนินการอย่าง

ต่อเนื่อง 2. ด้านการจัดการองค์กร โดยมีการกำหนดกรอบอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานของแต่ละส่วนงาน มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานภายใน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ให้ความสำคัญกับจริยธรรมในการทำงาน 3. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ โดยมีการกำหนดลำดับชั้นการบังคับบัญชาสั่งการ มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ระเบียบ และการกระจายอำนาจตามภารกิจของงาน มีการควบคุมขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน บุคลากรภายในองค์กรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดี 4. ด้านการประสานงาน โดยมีการประสานงานระหว่างส่วนงานภายในสำนักงาน มีการประสานงานอย่างเป็นระบบกับองค์กรต่าง ๆ มีขั้นตอนการประสานงานอย่างเป็นระบบ บุคลากรมีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน 5. ด้านการควบคุม โดยมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการควบคุมคุณภาพการดำเนินงานของสำนักงาน มีการกำกับดูแลมาตรฐานการให้บริการของสำนักงาน มีการควบคุมการปฏิบัติตามกฎและระเบียบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในลำดับมาก 1 ข้อ ได้แก่ ด้านการบังคับบัญชาสั่งการของสำนักงาน กสทช. ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า มีการกำหนดลำดับชั้นการบังคับบัญชาสั่งการมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ ระเบียบ และการกระจายอำนาจตามภารกิจของงาน มีการควบคุมขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนบุคลากรภายในองค์กรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดีมีทิศทางเดียวกัน อยู่ในลำดับปานกลาง 4 ข้อ คือ ด้านการวางแผน โดยมีการวางแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงานประจำปี การวางแผนของการบริหารองค์กรอย่างเป็นระบบ มีการประชุมหรือมีการนัดหมายพูดคุยของผู้บริหาร มีการรายงานผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ด้านการจัดองค์กร โดยมีการกำหนดกรอบอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานของแต่ละส่วนงาน มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานภายใน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ให้ความสำคัญกับจริยธรรมในการทำงาน ด้านการประสานงาน โดยมีการประสานงานระหว่างส่วนงานภายในสำนักงาน และการประสานงานอย่างเป็นระบบกับองค์กรต่าง ๆ มีขั้นตอนการประสานงานอย่างเป็นระบบ บุคลากรมีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน และ ด้านการควบคุม มีการควบคุมคุณภาพการดำเนินงานของสำนักงาน มีการกำกับดูแลมาตรฐานการให้บริการของสำนักงาน มีการควบคุมการปฏิบัติตามกฎและระเบียบ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระพงษ์ศักดิ์ สนตมโน (เกษวงค์รอด) (2564) พบว่า การปฏิบัติงานนำองค์กรไปสู่

เป้าหมายซึ่งเป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความประสงค์ได้แก่ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อให้งานได้ผล คนเป็นสุข ประกอบด้วย 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ได้แก่ บุคลากรมีการทำงานอย่างตั้งใจและมุ่งมั่นเพื่อให้ผลการ ทำงานเป็นไปตามเป้าหมาย 2. การยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม ได้แก่ บุคลากรมีการยึดมั่นในหลักการจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และจรรยาบรรณข้าราชการ 3. ความเข้าใจในระบบองค์กรและระบบงาน ได้แก่ บุคลากรมีการเข้าใจโครงสร้างองค์กร 4. การบริการที่เป็นเลิศ ได้แก่ บุคลากรมีการบริการอย่างใส่ใจและทุ่มเท เพื่อให้ผู้เข้ารับใช้บริหารมีความประทับใจ 5. การทำงานเป็นทีม ได้แก่ บุคลากรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เอื้อเฟื้อ แบ่งปันช่วยเหลือ ผู้อื่นเสมอทำให้การปฏิบัติงานเป็นทีมในองค์กรประสบความสำเร็จ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพละ 4 กับการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. หลักพละ 4 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคลากรของสำนักงาน กสทช. ในระดับปานกลาง ($R = .788^{**}$, $p < 0.01$) แสดงให้เห็นว่าด้านวิริยพละ กำลังคือความเพียร ($R = .781^{**}$) มีค่าสูงกว่า ด้านปัญญาพละ (กำลังคือปัญญา) ($R = .740^{**}$) ด้านอนวัชพละ กำลังคือกรรมที่ไม่มีโทษ ($R = .708^{**}$) ด้านสังคหพละ กำลังคือการสงเคราะห์ ($R = .682^{**}$) มีค่าสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการอนุชา ฐานุตตลาโก (2566) ที่พบว่าการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานตามหลักพละ 4 ของบุคลากรในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ต้องรับฟังปัญหาและอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน เพื่อสนองตอบความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี คือ หลักพละ 4 ซึ่งเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยธรรม มีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ ประกอบด้วย 1. ปัญญาพละ 2. วิริยพละ 3. อนวัชพละ 4. สังคหพละ อย่างไรก็ตามการประยุกต์การการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานเพื่อเป็นการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นฐานข้อมูลและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเพิ่มศักยภาพในการจัดบริการให้ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนได้ ในเวลาหลายปีที่ผ่านมาพบว่า มีปัญหาหลายด้านที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ จะส่งผลให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพล่าช้าและเกิดความเสียหายต่อองค์กร

3. ผลวิจัยพบว่าการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. เป็นผลที่เกิดจากประยุกต์เข้ากับหลักพละ 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1. ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา โดยมีการปรับปรุงและกระบวนการทำงาน และนำหลักปัญญามาปฏิบัติหน้าที่การจัดอบรมหลักสูตรที่เป็น

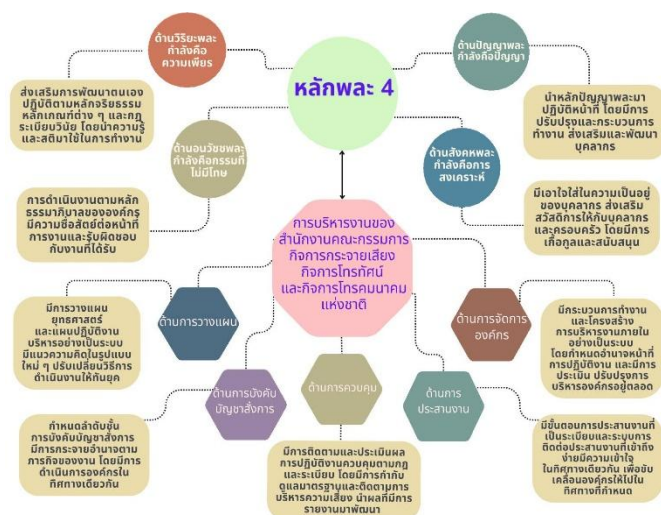

ประโยชน์ให้แก่บุคลากร ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร 2. วิริยะพละ กำลังคือความเพียร โดยส่งเสริมการพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักจริยธรรม การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินผล 3. อนวัชชพละ กำลังคือกรรมที่ไม่มีโทษ โดยการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กร มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงานและสำนักงานปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใสในการทำงาน 4. สังคหพละ กำลังคือการสงเคราะห์ โดยดำเนินการโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ส่งเสริมสวัสดิการให้กับบุคลากรและครอบครัว มีการสนับสนุนงานกันระหว่างองค์กร มีการเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของบุคลากร การบริหารงานของสำนักงาน กสทช. มี 5 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1. ด้านการวางแผน โดยมีการวางแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงานประจำปี การวางแผนของการบริหารองค์กรอย่างเป็นระบบ มีการประชุมหรือมีการนัดหมายพูดคุยของผู้บริหาร มีการรายงานผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 2. ด้านการจัดการองค์กร โดยมีการกำหนดกรอบอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานของแต่ละส่วนงาน มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานภายใน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ให้ความสำคัญกับจริยธรรมในการทำงาน 3. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ โดยมีการกำหนดลำดับชั้นการบังคับบัญชาสั่งการ กำหนดอำนาจหน้าที่ระเบียบ และการกระจายอำนาจตามภารกิจของงาน มีการควบคุมขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน บุคลากรภายในองค์กรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดีมีทิศทางเดียวกัน 4. ด้านการประสานงาน โดยมีการประสานงานอย่างเป็นระบบ ระหว่างส่วนงานภายในสำนักงาน และองค์กรต่าง ๆ บุคลากรมีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน 5. ด้านการควบคุม โดยมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการควบคุมคุณภาพการดำเนินงานของสำนักงาน มีการกำกับดูแลมาตรฐานการให้บริการของสำนักงาน มีการควบคุมการปฏิบัติตามกฎและระเบียบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาเข็มปัดล สุทธิธมโม (พิชญกิตติกุล) (2564) พบว่า มีแนวทางการบริหารการพัฒนาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน 1. การบริหารการพัฒนาด้านนโยบาย มีการส่งเสริมและการสนับสนุนเพื่อการทำงานที่ชัดเจนและเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน โดยยึดมั่นตามนโยบายตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ 2. การบริหารการพัฒนาด้านแผนงาน โดยมีความคิดแบบองค์รวมเพื่อค้นหาวิธีการที่สอดคล้องกับงาน เพื่อนำมาพัฒนาตนเองและองค์กร 3. การบริหารการพัฒนาให้มีการฝึกฝนบุคลากรองค์กรมีความสามารถในการปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และเทคโนโลยีที่จะมาสนับสนุนให้เกิดการทำงานรูปแบบใหม่ ๆ และสามารถทำให้งานขององค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการแนวทางทั้ง 3 ข้อนั้นต้องมีหลักพละ 4 มาเป็นส่วนประกอบในแนวทางพัฒนา ดังนี้ 1. ปัญญาพละ

ความรู้ ความฉลาด เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ 2. วิริยะพล ความเพียร ความขยัน มีความขยันมุ่งมั่นทุ่มเทการพัฒนาตนเองด้วยการฝึกอบรม และตัวบุคลากรองค์กรเองก็ต้องให้ความสนใจ ปรับเปลี่ยนทัศนคติตระหนักความเชื่อ จึงจะเกิดความทุ่มเท 3. อนุวัชพล ความสุจริตหรือกำลังความบริสุทธิ์ การบริหาร และการพัฒนาด้วยพลังความสุจริต 4. สังคหพล การสงเคราะห์ การมีมนุษยสัมพันธ์เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยทำจิตใจให้มีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยตามกระบวนการครบทุกขั้นตอนแล้ว จึงได้นำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากข้อมูลการวิจัย

จากแผนภาพก็จะเห็นได้ว่ามีสาระสำคัญอยู่ใจกลาง 2 ส่วน คือ 1. ส่วนเหตุผล ซึ่งส่วนเหตุผลจะเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดหลักการที่จะนำมาใช้ในการบริหารงานบริหารงานของสำนักงาน กสทช. หลักเหตุผล ได้แก่ หลักผล 4 ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงาน กสทช. ประกอบด้วย ปัญญาพล กำลังคือปัญญา แนวทางคือมีการปรับปรุงและกระบวนการทำงาน การนำหลักปัญญามาปฏิบัติหน้าที่ วิริยะพล กำลังคือความเพียร ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย ส่งเสริม

การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม อนุวัชชพละ กำลังคือกรรมที่ไม่มีโทษ การดำเนินงานตามหลักธรรมมาภิบาลขององค์กร มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงานและสำนักงาน สังคหพละ กำลังคือการสงเคราะห์ แนวทางคือ ดำเนินการโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ส่งเสริมสวัสดิการให้กับบุคลากรและครอบครัว 2. ส่วนของการบริหารงานซึ่งเป็นผลจากการบริหารจัดการมาเป็นข้อกำหนดในการนำเข้ามาเพื่อประยุกต์กับการทำงาน ซึ่งจะส่งผลดีให้เกิดสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านการวางแผนที่มากยิ่งขึ้น โดนมีการวางแผน ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงานประจำปี การวางแผนของการบริหารองค์กรอย่างเป็นระบบ ด้านการจัดการองค์กร โดยมีการกำหนดกรอบอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานของแต่ละส่วนงาน มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานภายใน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ โดยมีการกำหนดลำดับชั้นการบังคับบัญชาสั่งการ มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ ระเบียบ และการกระจายอำนาจตามภารกิจของงาน ด้านการประสานงาน โดยมีการประสานงานระหว่างส่วนงานภายในสำนักงาน มีขั้นตอนการประสานงานอย่างเป็นระบบ บุคลากรมีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ด้านการควบคุม โดยมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการควบคุมคุณภาพการดำเนินงานของสำนักงาน มีการกำกับดูแลมาตรฐานการให้บริการของสำนักงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การบริหารงานภายในสำนักงาน กสทช. ควรนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนากับการให้บริการสาธารณะ โดยการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการให้บริการมาส่งเสริมสร้างความโปร่งใสต่อองค์กร ความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรภายในสำนักงาน กสทช. ให้มีชัดเจน ตามกรอบระเบียบพัฒนามูลฐานฯ
2. การบริหารงานของสำนักงาน กสทช. ควรมีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนหรือองค์กรภาคเอกชนที่ได้รับผลกระทบกับการจัดการคลื่นความถี่ การจัดสรรประมูลหรืออนุญาต การกำกับดูแล เพื่อให้ประชาชนได้รับประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. แนวทางการพัฒนามูลฐานด้วยหลักพุทธธรรมจริยธรรมโดยมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแก่บุคลากรของสำนักงาน กสทช. โดยเน้นเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านจริยธรรมสอดแทรกหลักธรรมในกระบวนการพัฒนามูลฐานฯ

2. แนวทางการใช้หลักธรรมเพื่อกำกับนโยบายตามแผนพัฒนาบุคลากรสำนักงาน กสทช. มีการกำหนดเป้าหมายของสำนักงานให้มีความชัดเจนและการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการดำเนินงาน และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปการขยายขอบเขตของการศึกษาการประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมในระดับ สายงานเฉพาะทางด้านอื่น ๆ เช่น การบริหารทรัพยากรบุคคล การจัดสรรคลื่นความถี่ การคุ้มครองผู้บริโภค หรือการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับหน่วยงานรัฐอิสระ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) , สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) , คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเชิงพุทธจริยธรรมวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อออกแบบโมเดลการบริหารงานตามหลักพุทธจริยธรรมในองค์กรกำกับดูแล หรือการนำหลักพุทธจริยธรรมมาใส่ในแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร หรือแนวทางการดำเนินงานของแต่ละภาคส่วนงาน

เอกสารอ้างอิง

- พระครูใบฎีกาเชมปต์ สุธธิมโม (พิชญกิตติกุล). (2564). *การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักพละ 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดพิพัฒน์พงษ์ ภาทวิโส. (2566). การบูรณาการหลักพละ 4 ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 6(1), 185–198.
- พระพงษ์ศักดิ์ สนตมโน (เกษวงศรีรอด). (2564). *พุทธธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลในจังหวัดสระแก้ว* (ดุขนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการอนุชา ฐานุตตลาโก. (2566). การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานตามหลักพละ 4 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพลับพลาไชย อำเภ่อูทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(4), 15-28.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สำนักงาน กสทช. (2567). *Yellow Page สำนักงาน กสทช.* สืบค้น 15 สิงหาคม 2567, จาก <https://intranet.nbt.go.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2567). แผนปฏิบัติการ สำนักงาน กสทช. ประจำปี 2567. ใน สำนักยุทธศาสตร์และการงบประมาณ, *แผนยุทธศาสตร์สำนักงาน กสทช. ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2565 – 2570)*. (น. 48). กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2567). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580*. ใน คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. 8–13. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- Fayol, H. (1949). *General and Industrial Management*. London: Pitman Publishing.
- Harold Karold and Heing Weirich, (1998). *Management*. Singapore: Mc Graw - Hill Book Company.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการป้องกันปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย
อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

BUDDHA-DHANMMA INTEGRATION FOR PROMOTING PEOPLE'S
PARTICIPATION IN DRUG PROBLEM PREVENTION OF LAKCHAI
SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, LAD BUALUANG
DISTRICT, PHRA NAKORN SI AYUTHAYA PROVINCE

พระสมุห์ศุวัชรญาณ ภทฺทเมธี (วชิรญาณโณทัย)^{1*}, ธวัชชัย สมอเนื้อ¹, สุริยา รักษาเมือง¹

Phrasamu Suvacharayan Bhattaramedhi (Wachirayanothai)^{1*},

Thawatchai Samornuea¹, Suriya Raksamueng¹

*Corresponding Author E-mail: sosomede.555@gmail.com

Received April 28, 2026; Revised June 1, 2026; Accepted June 11, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมปปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งสถิติอนุมานด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างจำนวน 368 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.34) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมปปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ และ 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถใช้หลักสัมมปปธาน 4 เป็นกรอบการดำเนินงานเชิงบูรณาการ โดยเน้นการป้องกันและเฝ้าระวังของชุมชน สังวรปธาน การแก้ไขและเยียวยาอย่างมีมนุษยธรรม ปหานปธาน การพัฒนาศักยภาพและเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ภาวนापธาน และการรักษาความยั่งยืนของผลสำเร็จเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน อนุรักษ์นาปธาน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การป้องกัน; ยาเสพติด

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the level of public participation, 2. To investigate the relationship between Sammappadhāna 4, Four Right Efforts, and public participation, and 3. To propose an integration of Buddhist principles to enhance public participation in drug prevention undertaken by the Lak Chai Sub-District Administrative Organization, Lat Bua Luang District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, conducted by the mixed-methods research. The quantitative research, utilized descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics through correlation coefficient analysis. Data were collected using questionnaires from 368 samples, aged 18 years and above. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 9 key informants, consisting of monks and community members.

The findings revealed that: 1. The overall level of public participation was high; 2. The relationship between Bala 4 and public participation was low; and 3. The integration of Buddhist principles to promote public participation in drug prevention could be effectively framed through Sammappadhāna 4, as an integrated operational framework, emphasizing community-based prevention and surveillance, Samvara-padhāna, humane problem-solving and rehabilitation, Pahāna-padhāna, capacity building and the enhancement of psychological resilience, Bhāvanā-padhāna and the

sustainability of successful outcomes to improve the quality of life of the community Anurakkhaṇā-padhāna.

Keywords: Public participation; Prevention; Drugs

บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นวิกฤตการณ์ทางสังคมที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางและยาวนานต่อความมั่นคงและการพัฒนาประเทศในทุกมิติ แม้ว่าประเทศไทยจะได้ดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมและป้องกันปัญหานี้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายสิบปี แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงมีความรุนแรงและทวีความซับซ้อนมากขึ้นตามกาลเวลา ปัญหาดังกล่าวไม่เพียงเป็นภัยคุกคามต่อความปลอดภัยของบุคคลและครอบครัวเท่านั้น หากยังบ่อนทำลายโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและความมั่นคงของประเทศโดยรวม ปัญหาเสพติดในสังคมไทยมีลักษณะเป็นปัญหาเรื้อรังและเกิดขึ้นซ้ำซาก โดยมีการแพร่กระจายครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ทั้งในเขตเมืองและชนบท รวมถึงในกลุ่มประชากรที่มีบริบททางสังคมแตกต่างกัน สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการดำเนินมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างบูรณาการและต่อเนื่อง (ประมวญ แหลมหลัก, 2557)

ตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่ในบริบทสังคมชนบท ยังคงประสบปัญหาเสพติดที่น่าเป็นห่วง โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและประชาชนที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด ดังนั้น การส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เพียงช่วยแบ่งเบาภาระของภาครัฐเท่านั้น หากยังเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกรับผิดชอบ ความรับผิดชอบร่วมกัน และความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการกับปัญหาด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การร่วมวางแผนและตัดสินใจ ไปจนถึงการร่วมลงมือปฏิบัติ รวมถึงการติดตามและประเมินผล ดังนั้น การสร้างกลไกและกระบวนการที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาระบบการป้องกันยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ (สมพร เทพสิทธิ์า, 2541) โดยเฉพาะหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาตนเอง การฝึกฝนสติ การเจริญปัญญา และการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ทั้งนี้ หลักพุทธธรรมที่มีความสำคัญต่อการป้องกันยาเสพติด ได้แก่ หลักสัมมปปธาน 4 หรือความ

เพียรที่ถูกต้อง ประกอบด้วย 1. สังวรปธาน คือ ความเพียรระมัดระวังและป้องกันไม่ให้บาปอกุศลที่ยังไม่เกิดเกิดขึ้น 2. ปหานปธาน คือ ความเพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว 3. กาวนาปธาน คือ ความเพียรสร้างเสริมกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น และ 4. อนรักขนาปธาน คือ ความเพียรรักษาและส่งเสริมกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและเจริญงอกงาม (อง.จตุกก. 21/14/24) หลักธรรมดังกล่าวเป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจให้มีความเข้มแข็ง มีสติรู้เท่าทันกิเลส และสามารถยับยั้งชั่งใจไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขและสิ่งเสพติด

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการบูรณาการหลักธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อปัญหายาเสพติด การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย ให้สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและบรรลุเป้าหมายในการป้องกันยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 4,471 คน

2.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) จำนวน 368 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ได้แก่ 1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย 2. เจ้าพนักงานสถานีตำรวจภูธรอำเภอลาดบัวหลวง 3. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหลักชัย 4. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 5. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และ 6. ผู้ใหญ่บ้าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาตามกรอบแนวคิดการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้วยวิธี IOC และทดสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสืออนุญาตจากหลักสูตรถึงองค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย จากนั้นแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างและรวบรวมเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยจัดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาโดยอิงกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับหลักสัมมปปธาน 4 ในภาพรวม

(n=368)

ข้อที่	หลักผล 4	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านสังวรปธาน เพียรระวัง	3.70	0.55	มาก
2	ด้านปหานปธาน เพียรละ	3.74	0.57	มาก
3	ด้านภาวนาปธาน เพียรเจริญ	3.87	0.57	มาก
4	ด้านอนุรักษนาปธาน เพียรรักษา	3.77	0.52	มาก
ในภาพรวม		3.91	3.77	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พบว่าระดับการปฏิบัติตามหลักสัมมปปธาน 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.34) โดยด้านภาวนาปธาน เพียรเจริญ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.57) รองลงมาคือ อนุรักษนาปธาน เพียรรักษา ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.57) ปหานปธาน เพียรละ ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.57) และสังวรปธาน เพียรระวัง ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมปปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมปปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(n=368)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม						
	การมีส่วนร่วมของประชาชน	1. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้	2. ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	3. ด้านการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ	4. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ	5. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรม	6. ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา
ตัวแปรอิสระ							
หลักสัมมปปธาน 4	.513**	.263**	.241**	.259**	.367**	.306**	.278**
1. ด้านสังวรปธาน เพียรระวัง	.429**	.273**	.214**	.245**	.259**	.199**	.237**
2. ด้านปหานปธาน เพียรละ	.336**	.234**	.180**	.155**	.226**	.175**	.149**

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาอาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

(n=368)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม						
	การมีส่วนร่วมของประชาชน	1. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้	2. ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	3. ด้านการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ	4. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ	5. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	6. ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
3. ด้านกาวนาปธาน							
เพียรเจริญ	.231**	.114*	.026	.167**	.212**	.098	.151**
4. ด้านอนุรักษนาปธาน							
เพียรรักษา	.513**	.016	.178**	.065	.203**	.289**	.149**

**ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสัมปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาอาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กันดังนี้ หลักสัมปธาน 4 มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาอาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ($R = .513^{**}$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ($r = .263^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ($r = .241^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ ($r = .259^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ ($r = .367^{**}$) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ($r = .306^{**}$) และด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ($r = .278^{**}$)

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาอาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. หลักสัมปธาน 4

1. ด้านสังวรปธาน เพียรระวัง มุ่งสร้าง วัฒนธรรมแห่งการตื่นรู้ ให้ทุกภาคส่วนในสังคม ตั้งแต่นักบริหาร เจ้าหน้าที่รัฐ อสม. ไปจนถึงประชาชน ร่วมเป็นเจ้าของพื้นที่และดูแลความเข้มแข็งของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านปทานปธาน เพียรละ มุ่งเปลี่ยนวิกฤตที่เกิดขึ้นแล้วให้เป็นโอกาสในการ “ล้างระบบและคืนคนดีสู่สังคม” โดยก้าวข้ามแนวทางแก้ปัญหาแบบเดิมที่เน้นการลงโทษ ไปสู่การบูรณาการที่มุ่งชดเชยทดแทนปัญหาควบคู่กับการเยียวยา

3. ด้านภาวนาปธาน เพียรเจริญ มุ่งสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ เช่น ลานกีฬา ค่ายเยาวชน และการฝึกทักษะอาชีพ เพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์และเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้สามารถปฏิเสธสิ่งชั่วร้ายได้ด้วยตนเอง ทั้งในเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการ

4. ด้านอนุรักษนาปธาน เพียรรักษา มุ่งสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนควบคู่กับการรักษาวินัยและระเบียบสังคม ผ่านกิจกรรมเฝ้าระวังพื้นที่และความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ จนเป็นหน้าที่ปกติของคนในชุมชน พร้อมต่อยอดความสำเร็จของกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการป้องกันปัญหาอาชญากรรมเป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการจากหลายภาคส่วนผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง ทันการณ์ และเข้าใจง่าย

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่ต่อเนื่อง โดยอาศัยกลไกความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชน เพื่อเปิดพื้นที่ให้สะท้อนปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะอย่างสอดคล้องกับบริบทชุมชน

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ การปรึกษาหารือเป็นกระบวนการบริหารจัดการเชิงบูรณาการที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล วิเคราะห์สถานการณ์ และกำหนดแนวทางดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ การวางแผนป้องกันและแก้ไขอาชญากรรมเป็นการยกระดับบทบาทของประชาชนจากผู้ให้ข้อมูล ไปสู่การเป็นผู้ร่วมวางแผน ตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชน

5. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การนำแผนไปสู่การปฏิบัติยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุนและประสานงาน ขณะที่ประชาชนเป็นพลังหลักในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่

6. ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เมื่อเกิดปัญหาหาสาเหตุ ชุมชนทำหน้าที่เป็นกลไกด่านแรกในการจัดการปัญหาอย่างรอบด้าน ตั้งแต่การให้ข้อมูล การประสานงานกับหน่วยงานรัฐ ไปจนถึงการติดตามและฟื้นฟูผู้เกี่ยวข้องอย่างมีมนุษยธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระนุชิต นาคเสโน (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุพรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการมูลฝอย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเสกสรรค์ อคฺคจารี (2547) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ในอำเภอดงตาล จังหวัดนครสวรรค์” พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติงาน การตรวจสอบ และการแก้ไขปัญหาอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการมีระบบบันทึกข้อมูลและการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสาคร กุลวฑฒโน (2555) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี” พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านรายได้ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารดำเนินงาน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมปปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ที่เน้นการพัฒนามนุษย์ผ่าน

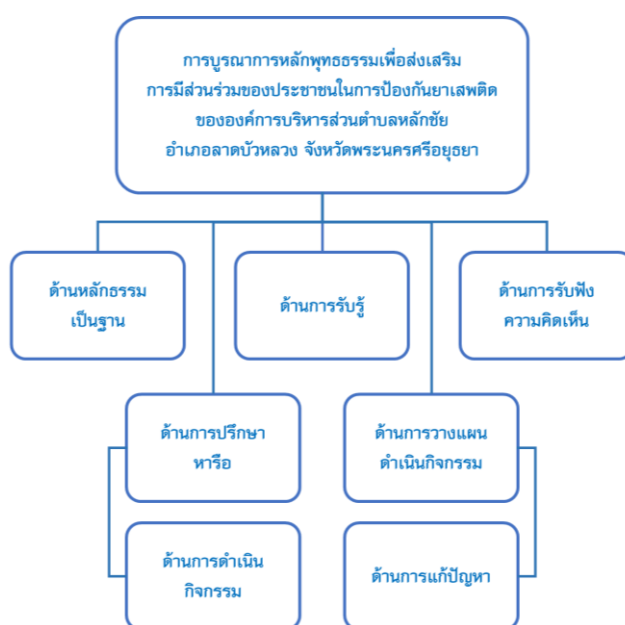
การตระหนักรู้ทางจิตใจ และการใช้แนวคิดเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม และสอดคล้องกับแนวคิดของสมัยศ พุทฺหว่า (2534) ที่ชี้ว่าการเสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง และการรวมกลุ่มของประชาชน เป็นฐานสำคัญของการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม และการพัฒนาประชาธิปไตย และสอดคล้องกับแนวคิดของสุขฤติ ธัชศฤงคารสกุล (2553) ที่มองว่าการป้องกันยาเสพติดเกิดจากพฤติกรรมเชิงจิตใจ เช่น การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง การเลือกคบเพื่อน และการปฏิบัติตนเมื่อเผชิญการชักชวน

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผลการศึกษาพบว่า หลักสัมมปปธาน 4 เป็นกรอบการดำเนินงานเชิงบูรณาการที่มุ่งป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยเริ่มจากการสร้างวัฒนธรรมแห่งการตื่นรู้ให้ทุกภาคส่วนร่วมดูแลความเข้มแข็งของชุมชน สังวรปธาน ควบคู่กับการเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสผ่าน การแก้ปัญหาเชิงลึกและการเยียวยาอย่างมีมนุษยธรรม ปหานปธาน พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพมนุษย์และเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์และการจัดการที่เหมาะสม ภาวนापธาน และรักษาความต่อเนื่องของผลสำเร็จด้วยการเสริมวินัย ความปลอดภัย และการต่อยอดเศรษฐกิจชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต อนุรักษนาปธาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูบุญเขตโสภณ (วินัย รวีธโน) (2557) ได้วิจัยเรื่อง “การป้องกันปัญหาเสพติดของเยาวชนตามแนวทางพุทธศาสนา” พบว่า การใช้รูปแบบการสื่อสารที่เข้าใจง่าย การสร้างทัศนคติ แรงจูงใจ และแรงสนับสนุนจากสังคม ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้น มีความอดทน อดกลั้น รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีความรู้และตระหนักถึงโทษของยาเสพติดมากขึ้น มีสติปัญญาและสุขภาพจิตที่ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของสัทยา วิเศษ และคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมปลอดภัยยาเสพติดตามหลัก พระพุทธศาสนาในภาคเหนือ” พบว่า การบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบของศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยมีการสั่งการเชื่อมโยงจากระดับจังหวัดสู่อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของประสงค์ ศรีโสภณ (2565) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด หมู่บ้านดอนพัฒนา ตำบลดอนแสลบ อำเภอยะวงรี จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกชั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน

การรับผลประโยชน์ และการประเมิณผล โดยเน้นการสร้าง ความเข้าใจ บ่มเพาะจิตสำนึก เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมสะท้อนความคิดเห็นและติดตามผลการดำเนินงาน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากผลการวิจัย สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. หลักธรรมเป็นฐาน หลักสัมมปปธาน 4 ทำหน้าที่เป็นกรอบจริยธรรมกลางในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต และสนับสนุนการป้องกันและการแก้ไขปัญหา

2. ด้านการรับรู้ การสื่อสารสองทางผ่านผู้นำชุมชนและช่องทางไม่เป็นทางการช่วยสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และการเฝ้าระวังปัญหาร่วมกัน
3. ด้านการรับฟังความคิดเห็น การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม ทั้งในเวทีทางการและวัฒนธรรมชุมชน
4. ด้านการปรึกษาหารือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนช่วยให้การตัดสินใจมีความรอบคอบ และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของของประชาชน
5. ด้านการวางแผนดำเนินกิจกรรม การใช้หลักสัมมาปธาน 4 เป็นกรอบการวางแผนทำให้แผนงานครอบคลุมการป้องกัน แก้ไข ส่งเสริมคุณธรรม และการรักษาความยั่งยืน
6. ด้านการดำเนินกิจกรรม ภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุน ขณะที่ประชาชนและเครือข่ายชุมชนเป็นพลังหลัก โดยใช้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์กลางเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและทุนทางสังคม
7. ด้านการแก้ปัญหา ชุมชนเป็นกลไกด่านแรกในการจัดการปัญหา ใช้เครือข่ายทางสังคมและกลไกบ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร) เน้นการเยียวยาและการให้โอกาสอย่างมีมนุษยธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัยควรกำหนดหลักสัมมาปธาน 4 เป็นแกนหลัก (Core Value) ในแผนปฏิบัติการป้องกันยาเสพติด เพื่อสร้างฐานจริยธรรมและทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน
2. องค์การบริหารส่วนตำบลหลักชัยควรกำหนดนโยบายสนับสนุนบทบาทของวัดและพระสงฆ์ในการฟื้นฟูจิตใจผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตามแนวคิด “ผู้เสพคือผู้ป่วย” เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีไปอย่างมีเมตตา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการพัฒนาเทคนิคการสื่อสารเชิงรุกโดยใช้การเล่าเรื่อง (Storytelling) ที่เชื่อมโยงหลักพุทธธรรม เพื่อสร้างความตระหนักรู้และเสริมสร้างสำวรปธานในระดับจิตใจของประชาชน
2. ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) สำหรับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างตามหลักภavanaปธานและภูมิคุ้มกันทางจิตใจก่อนจะเกิดปัญหาเสพติด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่ที่มีบริบทแตกต่างกัน
2. ควรขยายการศึกษาไปยังหลักธรรมอื่นที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความเข้มแข็งของชุมชน เช่น หลักสาราณียธรรม 6 หรือหลักพรหมวิหาร 4

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ชัคเซสมิเดีย.
- ประมวญ แหล่มหลัก และคณะ. (2557). ปัญหายาเสพติดในสังคมไทย: มุมมองทางสังคมวิทยา. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 24(3), 1-12.
- ประสงค์ ศรีโสภ. (2565). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หมู่บ้านดอนพัฒนา ตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหาญพะเจา จังหวัดกาญจนบุรี* (การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พระครูบุญเขตโสภณ (วินัย รวิณโณ). (2557). *การป้องกันปัญหายาเสพติดของเยาวชนตามแนวทางพุทธศาสนา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนุชิต นาคเสโน. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสาคร กุลวฑฒโน. (2555). *การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอนิคมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาเสกสสร อคคจารี. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2541). *ยิ่งพัฒนายิ่งมีปัญหา: พระพุทธศาสนากับปัญหายาเสพติด*. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- สมยศ หุ่นหว้า. (2534). *สังคมชนบทกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สัททยา วิเศษ และคณะ. (2560). *รูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมปลอดยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาในภาคเหนือ* (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุขฤดี รัชตถุงการสกุล. (2553). *โปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Tokyo: Aoyama Gakuin University.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี
MARKETING MIX FACTORS AFFECTING CONSUMERS' PURCHASE
SELECTION OF BIG BIKES IN CHONBURI PROVINCE

พิระยุทธ คุ่มศักดิ์^{1*}, ปิยะฉัตร กัลยาบาล¹, อิศริยา วรพิพัฒน์¹
Peerayut Kumsak^{1*}, Piyachat Kanyaban¹, Isariya Worapipat¹

*Corresponding Author E-mail: peerayut.kums@northbkk.ac.th

Received March 30, 2026; Revised June 9, 2026; Accepted June 15, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพื่อ 1. ศึกษาความแตกต่างของการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล และ 2. อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่มีต่อการเลือกซื้อของผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรีที่มีความสนใจหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) จำนวน 400 คน ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธีการนำตัวแปรเข้าสมการพร้อมกัน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่มีอาชีพและรายได้แตกต่างกันมีการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศและอายุไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ และ ปัจจัยทางการตลาดโดยรวมมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) โดยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือ

¹ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹ Faculty of Business Administration, North Bangkok University

ช่องทางการจัดจำหน่าย ราคา และการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของการเลือกซื้อได้ร้อยละ 58.2 ($R^2 = 0.582$) โดยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลสูงสุด ($Beta = 0.422$) จากผลการวิจัยผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ควบคู่กับการกำหนดราคาที่เหมาะสม และการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาดรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด; การเลือกซื้อ; รถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่

Abstract

Objectives of this research were: 1. To examine differences in consumers' purchasing selection of big bikes in Chonburi Province based on personal characteristics, and 2. To analyze the influence of marketing factors on consumers' purchasing selection. The sample consisted of 400 consumers in Chonburi Province who had an interest in or prior experience with big bikes, selected using a multi-stage sampling technique. Data were collected using a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.85. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were employed for data analysis, while inferential statistics included one-way ANOVA and multiple regression analysis using the simultaneous entry method.

The findings revealed that consumers with different occupations and income levels showed significantly different purchasing selection at the 0.05 level, whereas no significant differences were found in terms of gender and age. In addition, overall marketing factors had a high level of influence on purchasing selection (mean = 4.01). Among these factors, product exerted the strongest influence, followed by place, price, and promotion, respectively. The regression model explained 58.2 percent of the variance in purchase selection ($R^2 = 0.582$), with product having the highest standardized coefficient ($Beta = 0.422$). Based on the findings, business operators should focus on product development to better align with consumer needs, along with setting appropriate pricing strategies and enhancing distribution channel efficiency.

Promotional activities should also be designed to correspond with consumer's preferences in order to improve competitiveness in the big bike market.

Keywords: Marketing Mix; Purchase Selection; Big Bikes

บทนำ

ในปัจจุบัน รถจักรยานยนต์มิได้มีบทบาทเพียงเป็นพาหนะสำหรับการเดินทางเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ รสนิยม และรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่หรือ “บิ๊กไบค์” (Big Bike) ซึ่งจัดเป็นสินค้ากลุ่มพรีเมียมที่มีมูลค่าสูงและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม แนวโน้มของตลาดบิ๊กไบค์ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านยอดขาย การขยายตัวของศูนย์บริการ และกิจกรรมทางการตลาดที่มุ่งสร้างประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้บริโภคกับตราสินค้า สะท้อนให้เห็นว่ารถจักรยานยนต์บิ๊กไบค์มิได้เป็นเพียงพาหนะเพื่อการเดินทาง แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของไลฟ์สไตล์และภาพลักษณ์ของผู้ใช้ (วิจัยกรุงศรี, 2568)

กรมการขนส่งทางบก (2568) ได้ให้นิยามรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ว่าเป็นรถที่มีกำลังเครื่องยนต์ตั้งแต่ 35 กิโลวัตต์ หรือมีความจุกระบอกสูบตั้งแต่ 400 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป ซึ่งเป็นรถที่มีสมรรถนะสูงและมีลักษณะการใช้งานแตกต่างจากรถจักรยานยนต์ทั่วไป ส่งผลให้ผู้บริโภคในตลาดดังกล่าวมีพฤติกรรมความต้องการ และเกณฑ์ในการเลือกซื้อที่แตกต่างจากผู้บริโภคจักรยานยนต์ทั่วไป นอกจากนี้ สถิติการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ยังสะท้อนให้เห็นว่าตลาดบิ๊กไบค์มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีสัดส่วนไม่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับตลาดรถจักรยานยนต์โดยรวมก็ตาม ในขณะเดียวกัน อุตสาหกรรมรถจักรยานยนต์ยังคงเป็นหนึ่งในภาคธุรกิจสำคัญของประเทศที่มีการแข่งขันสูง และมีผู้ประกอบการทั้งในและต่างประเทศเข้ามาพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง

จังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง เนื่องจากเป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการลงทุนของภาคตะวันออก อีกทั้งยังได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของภาครัฐที่มุ่งยกระดับพื้นที่จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ให้เป็นฐานการลงทุนและอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ ส่งผลให้เกิดการจ้างงาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง อันเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อกำลังซื้อของประชาชน และการเติบโตของตลาดสินค้ากลุ่มพรีเมียม (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2568) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตลาดรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ในจังหวัดชลบุรีจะมีแนวโน้ม

ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อของผู้บริโภคในพื้นที่ยังมีอยู่อย่างจำกัด

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ในประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในภาพรวม หรือศึกษาในพื้นที่อื่น เช่น จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดขอนแก่น และกรุงเทพมหานคร (ปฐมพงศ์ กุ๊กแก้ว และภาวิณี เมืองโคตร, 2563; ยุภาวดี ศรีสงคราม และนิติพล ภูตะโชติ, 2566; นัฐกานต์ เกิดสวัสดิ์, 2565) ขณะที่การศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อของผู้บริโภคในบริบทของจังหวัดชลบุรียังมีจำนวนจำกัด ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคที่สนใจรถจักรยานยนต์ประเภทดังกล่าว โดยพิจารณาร่วมกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริโภค เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนบริบทของพื้นที่ศึกษา และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผู้ประกอบการในตลาดรถจักรยานยนต์พรีเมียมได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความแตกต่างของการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรีตามลักษณะส่วนบุคคล
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่มีต่อการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้จัดอยู่ในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แนวทางการเก็บข้อมูลแบบการสำรวจ เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรีที่มีความสนใจหรือเคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ซึ่งเป็นประชากรที่ไม่สามารถระบุจำนวนได้อย่างชัดเจน เนื่องจากไม่มีข้อมูลทะเบียนหรือฐานข้อมูลที่แน่นอนรองรับ

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรีที่มีความสนใจหรือเคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) จำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน และใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ประกอบด้วย การเลือกแหล่งเก็บข้อมูลแบบเจาะจง การกำหนดโควตากลุ่มตัวอย่างในแต่ละแหล่ง และการเลือกผู้ตอบแบบสอบถามแบบสะดวกจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด และส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเลือกซื้อของผู้บริโภค ประกอบด้วย การรับรู้ปัญหา การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การเลือกซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค ซึ่งมีความอยู่ระหว่าง 0.74–1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรีที่มีความสนใจหรือมีประสบการณ์ในการตัดสินใจซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) จำนวน 400 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ประกอบด้วย การเลือกแหล่งเก็บข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การกำหนดโควตาของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละแหล่งเก็บข้อมูล (Quota Sampling) และการเลือกแบบสะดวก (Convenience Sampling) ได้รับแบบสอบถามกลับจำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาดำเนินการประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์

ขนาดใหญ่จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธีการนำตัวแปรเข้าสมการพร้อมกัน เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการเลือกซื้อของผู้บริโภค สำหรับการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์เป็น 5 ระดับ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายถึง ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายถึง ระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00–1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 25–34 ปี โดยประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,001–30,000 บาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยทำงานที่มีศักยภาพด้านกำลังซื้อ
2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นในปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี โดยรวม

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	4.18	0.431	มาก	1
ปัจจัยด้านราคา	3.98	0.626	มาก	3
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.04	0.545	มาก	2
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	3.84	0.672	มาก	4
รวม	4.01	0.568	มาก	

ผลการวิเคราะห์แสดงว่า ผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรีให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมในระดับมาก โดยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ สมรรถนะ และภาพลักษณ์ของสินค้าเป็นหลัก รองลงมาคือปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสะดวกในการเข้าถึงสินค้าและบริการหลังการขาย ส่วนปัจจัยด้านราคาและการส่งเสริมการตลาดมีลักษณะเป็นองค์ประกอบสนับสนุนมากกว่าปัจจัยหลักในการเลือกซื้อ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของการเลือกซื้อจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของการเลือกซื้อจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี โดยรวม

การเลือกซื้อ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
การรับรู้ถึงปัญหาและความต้องการ	3.92	0.628	มาก	4
การหาข้อมูลของผู้บริโภค	3.85	0.684	มาก	5
การประเมินทางเลือก	4.14	0.564	มาก	2
การตัดสินใจซื้อ	3.98	0.593	มาก	3
พฤติกรรมหลังการซื้อ	4.28	0.512	มาก	1
รวม	4.03	0.596	มาก	

ผลการวิเคราะห์แสดงว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับกระบวนการเลือกซื้อจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพฤติกรรมหลังการซื้อมีความโดดเด่นสูงสุด แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์หลังการซื้อส่งผลต่อความพึงพอใจ การซื้อซ้ำ และการบอกต่อ รองลงมาคือการประเมินทางเลือก ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้บริโภคมีการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนการเลือกซื้ออย่างรอบคอบ ขณะที่การรับรู้ปัญหาและการแสวงหาข้อมูลยังคงมีบทบาทในระดับรองลงมา

4. ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างของการเลือกซื้อจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์

การเลือกซื้อจักรยานยนต์ ขนาดใหญ่ (Big Bike)	ลักษณะประชากรศาสตร์							
	เพศ		อายุ		อาชีพ		รายได้ต่อเดือน	
	F	p	F	p	F	p	F	p
การรับรู้ถึงปัญหาและความ ต้องการ	0.758	0.094	2.405	0.153	0.901	0.049*	1.125	0.042*
การหาข้อมูลของผู้บริโภค	0.985	0.110	0.528	0.264	0.705	0.029*	1.474	0.021*
การประเมินทางเลือก	1.354	0.061	0.764	0.078	1.604	0.011*	1.418	0.046*
การตัดสินใจซื้อ	1.065	0.083	0.905	0.086	0.774	0.013*	0.846	0.023*
พฤติกรรมหลังการซื้อ	1.051	0.075	0.938	0.062	1.316	0.042*	1.216	0.035*

*p<.05

ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงให้เห็นว่า อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยที่ทำให้การเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่เพศและอายุไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลดังกล่าวบ่งชี้ว่าการเลือกซื้อสินค้าในกลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กับกำลังซื้อและลักษณะการประกอบอาชีพมากกว่าปัจจัยพื้นฐานด้านประชากรศาสตร์

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงถดถอยพหุคูณระหว่างปัจจัยทางการตลาดกับการตัดสินใจเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	B	SE	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	4.588	1.395		3.292	p < .001
ผลิตภัณฑ์	.152	.038	.422	3.615	.004**
ราคา	.136	.049	.268	2.812	.002**
ช่องทางการจัดจำหน่าย	.122	.025	.318	2.958	.013*
การส่งเสริมการตลาด	.116	.064	.142	2.384	.021*

$R^2 = .582$, $SEE = 8.256$, $F = 47.162$, $p < .001$

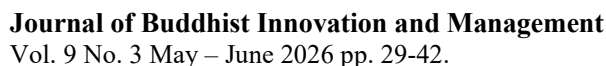
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์เชิงถดถอยพหุคูณแสดงว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ โดยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือช่องทางการจัดจำหน่าย ราคา และการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าคุณภาพและคุณลักษณะของสินค้าเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการเลือกซื้อ ขณะที่ปัจจัยด้านอื่นทำหน้าที่เสริมให้เกิดการตัดสินใจ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสะท้อนประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่าตลาดรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่มีแนวโน้มกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มประชากรวัยทำงานที่มีรายได้ประจำและมีศักยภาพทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่าสินค้าประเภทนี้เป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูง จึงต้องอาศัยความสามารถในการชำระหนี้และความมั่นคงด้านรายได้เป็นสำคัญ แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับงานของปฐมพงศ์ กุ๊กแก้ว และภาวิณี เมืองโคตร (2563) ที่พบว่าผู้บริโภคกลุ่มหลักของตลาดรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานที่มีรายได้ในระดับที่สามารถรองรับการซื้อสินค้าได้ ในบริบทของจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม

4. ลักษณะของผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจส่วนบุคคล เช่น อาชีพและรายได้ มีบทบาทสำคัญต่อการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเนื่องจากสินค้าประเภทนี้ต้องอาศัยกำลังซื้อเป็นหลัก ขณะที่ปัจจัยพื้นฐานด้านประชากรศาสตร์มีบทบาทในระดับจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปฐมพงศ์ กุ๊กแก้ว และภาวิณี เมืองโคตร (2563) ที่พบว่าปัจจัยด้านอาชีพและรายได้มีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้ออย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อพิจารณาอิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดพบว่าปัจจัยด้าน

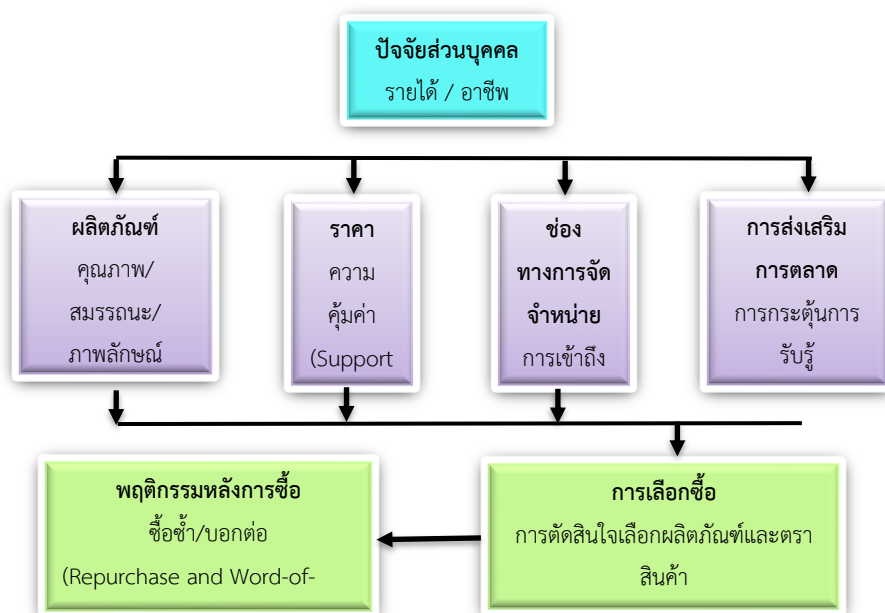

ผลิตภัณฑ์ยังคงเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก ขณะที่ปัจจัยด้านช่องทาง ราคา และการส่งเสริมการตลาดมีบทบาทในลักษณะสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของตลาดสินค้าพรีเมียมที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณค่าของสินค้าเป็นสำคัญ และในบริบทของจังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ จึงเอื้อต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าในกลุ่มดังกล่าว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี เกิดจากการสังเคราะห์ผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยนำผลการวิเคราะห์มาบูรณาการเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้บริโภค ปัจจัยทางการตลาด และลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกซื้อ

ผู้วิจัยจึงนำผลดังกล่าวมาจัดระบบเป็นกรอบองค์ความรู้เชิงบูรณาการ เพื่อแสดงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของตลาดสินค้าพรีเมียม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 เป็นการสังเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อนำเสนอกรอบองค์ความรู้ในเชิงบูรณาการ ดังนี้

1. ด้านลักษณะส่วนบุคคล (Segmented Market Insight) รายได้และอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการเลือกซื้อ ซึ่งสะท้อนว่าตลาดรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่เป็นตลาดที่ขับเคลื่อนด้วยกำลังซื้อและสถานะทางเศรษฐกิจมากกว่าลักษณะพื้นฐานของประชากร

2. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product – Driver Insight) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์เป็นตัวขับเคลื่อนหลักของการเลือกซื้อ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพ สมรรถนะ รูปลักษณ์ และภาพลักษณ์ของสินค้า ซึ่งสะท้อนว่าสินค้าประเภทนี้มีคุณค่าทั้งเชิงประโยชน์ใช้สอยและเชิงสัญลักษณ์ การเลือกซื้อจึงขึ้นอยู่กับการรับรู้คุณค่าโดยรวมของสินค้าเป็นสำคัญ

3. ด้านราคา (Price – Support Insight) ปัจจัยด้านราคาทำหน้าที่สนับสนุนการเลือกซื้อ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพของสินค้า มากกว่าการพิจารณาระดับราคาที่ต่ำเพียงอย่างเดียว สะท้อนว่าผู้บริโภคในตลาดนี้ยอมรับราคาที่สูง หากสินค้าให้คุณค่าที่สอดคล้องกับความต้องการ

4. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place – Support Insight) ช่องทางการจัดจำหน่ายมีบทบาทในการสนับสนุนการเข้าถึงสินค้า โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความสะดวก ความน่าเชื่อถือของตัวแทนจำหน่าย และคุณภาพของบริการก่อนและหลังการขาย ซึ่งสะท้อนว่าประสบการณ์ในการซื้อมีผลต่อการเลือกซื้อในตลาดสินค้าพรีเมียม

5. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion – Stimulus Insight) การส่งเสริมการตลาดทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการรับรู้และความสนใจในสินค้า โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลและกิจกรรมทางการตลาด แม้จะไม่ใช่ปัจจัยหลักในการเลือกซื้อ แต่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ผู้บริโภคเข้าสู่กระบวนการเลือกซื้อ

6. ด้านการเลือกซื้อ (Purchase Selection Insight) การเลือกซื้อเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยเป็นการเลือกผลิตภัณฑ์และตราสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการ ซึ่งสะท้อนถึงการประเมินคุณค่าของสินค้าอย่างรอบด้านก่อนการเลือกซื้อ

7. พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post-purchase Behavior Insight) พฤติกรรมหลังการซื้อ ได้แก่ ความพึงพอใจ การซื้อซ้ำ และการบอกต่อ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างผู้บริโภคกับตราสินค้า สะท้อนว่าประสบการณ์หลังการซื้อเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์ ควรที่จะส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของตลาดรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) โดยสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ศูนย์บริการ มาตรฐานความปลอดภัย และกิจกรรมส่งเสริมการตลาดเชิงประสบการณ์ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

2. หน่วยงานที่กำกับดูแลด้านการคมนาคมและความปลอดภัย ควรที่จะต้องกำหนดมาตรฐานการใช้งานและการให้บริการที่ชัดเจน เพื่อรองรับการเติบโตของตลาดรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) และลดความเสี่ยงจากการใช้งานในชีวิตประจำวัน

3. ภาคเอกชนและผู้ประกอบการควรที่จะต้องนำข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภคไปใช้ในการกำหนดนโยบายทางการตลาดให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และกำลังซื้อของผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง เช่น จังหวัดชลบุรี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้ประกอบการควรที่จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพสูง มีสมรรถนะที่โดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจซื้อ

2. ควรที่จะต้องพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายให้มีความสะดวก เข้าถึงง่าย และมีมาตรฐานการบริการทั้งก่อนและหลังการขาย เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้บริโภค และเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจซื้อ

3. ควรที่จะต้องกำหนดกลยุทธ์ด้านราคาให้สอดคล้องกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์และกำลังซื้อของผู้บริโภค โดยเน้นความคุ้มค่า (Value for Money) มากกว่าการแข่งขันด้านราคาต่ำ

4. ควรที่จะต้องใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อดิจิทัลและกิจกรรมเชิงประสบการณ์ เช่น การทดลองขับ (Test Ride) หรือกิจกรรมกลุ่มผู้ใช้ เพื่อสร้างการรับรู้และความผูกพันกับแบรนด์

5. ผู้ประกอบการควรที่จะต้องให้ความสำคัญกับพฤติกรรมหลังการขาย เช่น การบริการหลังการขาย การดูแลลูกค้า และการสร้างชุมชนผู้ใช้ (Community) เพื่อกระตุ้นการซื้อซ้ำและการบอกต่อ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรที่จะต้องศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อจักรยานยนต์บิ๊กไบค์ในจังหวัดอื่น ๆ หรือภูมิภาคอื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่ และค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice)
2. ควรที่จะต้องศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ เช่น ภาพลักษณ์ของแบรนด์ ความภักดีต่อแบรนด์ อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ และกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) เพื่อเพิ่มความครอบคลุมของตัวแปร
3. ควรที่จะต้องใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำความเข้าใจแรงจูงใจเชิงลึกของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อจักรยานยนต์บิ๊กไบค์
4. ควรที่จะต้องพัฒนาแบบจำลองเชิงโครงสร้าง (Structural Model) เช่น SEM เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอย่างซับซ้อนและเพิ่มความแม่นยำของผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการขนส่งทางบก. (2568). สถิติและข้อมูลการจดทะเบียนรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย. สืบค้น 11 กันยายน 2568, จาก <https://web.dlt.go.th/statistics/>.
- นัฐกานต์ เกิดสวัสดิ์. (2565). การตัดสินใจเลือกซื้อจักรยานยนต์ของประชาชนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปฐมพงศ์ กุกแก้ว, และภาวิณี เมืองโคตร. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อจักรยานยนต์บิ๊กไบค์ของลูกค้าในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(1), 91-102.
- พิทักษ์พล จันทวิมล. (2565). การศึกษาการตัดสินใจเลือกซื้อจักรยานยนต์ยี่ห้อยามาฮ่าของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- วิจัยกรุงศรี. (2568). อุตสาหกรรมรถจักรยานยนต์ ปี 2568-2570. สืบค้น 11 กันยายน 2568, จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/hi-tech-industries/motorcycles/io/motorcycles-2025-2027>.

- ยุภาวดี ศรีสงคราม และนิติพล ภูตะโชติ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) ของผู้บริโภคในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 9(2), 111–124.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2568). *มาตรการส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)*. สืบค้น 11 กันยายน 2568, จาก <https://www.tfd-factory.com/th/privilege/board-of-investment-boi>.
- Dewi, N. P. M. C., & Mahyuni, L. P. (2024). Purchasing behavior of electric motorcycles in Bali: The mediating role of consumer expectancy. *International Journal of Science and Society*, 6(4), 297–306.
- Fandholi, A. F., & Febryantahanuji, F. (2025). The influence of product quality, price, and promotion on the purchase decision of Honda motorcycles. *Dinasti International Journal of Management Science*, 7(1), 221–227.
- Hawa, S. D., & Suroso, A. (2025). The influence of product quality, brand image, and brand trust on automatic motorcycle purchase decisions. *Research Horizon*, 5(6), 2743–2756.

พุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคล
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
BUDDHIST GOVERNANCE FOR HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT OF NAN
PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

วนิชยา สุฤทธิ์^{1*}, พระครูสุตันทนัทธิต¹, ธิติวดี มั่นมี¹

Wanischaya Surit^{1*}, Phrakru Sutananthapandit¹, Thitiwut Munmee¹

*Corresponding Author E-mail: tadagornpama@gmail.com

Received April 21, 2026; Revised May 20, 2026; Accepted June 17, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน 3. นำเสนอพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ และระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 คน จากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.31) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ 1. ด้านการฝึกอบรม 2. ด้านการศึกษา 3. ด้านการพัฒนา พบว่า ด้านการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการฝึกอบรมและด้านการศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .437^{**}$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ด้านการศึกษาอยู่ในระดับน้อยมากและด้านพัฒนาอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

3. การพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่านโดยใช้หลักไตรสิกขา พบว่า ด้านการฝึกอบรม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องจะช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การประพฤติปฏิบัติที่ดีให้กับบุคลากร ด้านการศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งด้านวิชาการ กฎหมาย และคุณธรรม ด้านการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติเชิงบวกของบุคลากรผ่านการอบรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการพัฒนางาน พัฒนาคณะ

คำสำคัญ: พุทธธรรมาภิบาล; การพัฒนา; ทรัพยากรบุคคล; องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the level of human resource development of the Nan Provincial Administrative Organization 2. To investigate the relationship between Trisikkha, Threefold Training and human resource development of the organization and 3. To propose a model of Buddhist good governance for human resource development in the Nan Provincial Administrative Organization, conducted by the mixed-methods research, combining quantitative and qualitative researches. The quantitative research, data were collected from 255 samples, determined using Taro Yamane's formula, through questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics with a statistical software package. For the qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 10 key informants.

Findings were as follows: 1. The overall level of human resource development in the Nan Provincial Administrative Organization was at a high level ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.31). When considered by aspects, training, education, and development were found that development was at the highest level, while training and education were both at high levels. 2. The relationship between Trisikkha and human resource development was, by overall, positively correlated at a moderate level ($R = .437^{**}$). By aspect, training showed a relatively high correlation, education showed a very low correlation, and development showed a relatively low correlation. 3. Human resource development based on Trisikkha indicated that: training should emphasize continuous moral and ethical cultivation;

education should encourage ongoing self-development in academic, legal, and ethical domains; and development should focus on enhancing knowledge, skills, and positive attitudes through training, enabling personnel to engage in self-directed learning and effectively apply knowledge to improve both their work and personal Development.

Keywords: Buddhist Good Governance; Development; Human Resource Development; Nan Provincial Administrative Organization.

บทนำ

องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นองค์กรหนึ่งที่สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานพัฒนาในระดับจังหวัด เป็นองค์กรที่ได้รับการคาดหวังว่าเป็นองค์กรหลักหรือเป็นแกนนำสำคัญในการพัฒนาที่จะแก้ไขปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในระดับจังหวัด ตลอดจนกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตื่นตัวและร่วมกิจกรรมพัฒนาในด้านต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน มีภารกิจในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล มีภารกิจในการพัฒนาทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาจิตสำนึก คุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรของหน่วยงานเพื่อการบรรลุผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารงานโดยการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ซึ่งปัญหาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับผิดชอบส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น เรื่องปากท้อง การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาสาธารณูปโภค รวมถึงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษซึ่งล้วนเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องอาศัยการแก้ไขอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องจึงจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของการบริหารงานในองค์กรไม่ได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างหรืออำนาจเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับ “บุคลากร” ภายในองค์กรด้วย หากมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และศักยภาพสูง ก็จะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ตรงจุด และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างรวดเร็วและยั่งยืน (ตุลา มหาสุธานนท์, 2545)

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน นอกจากจะพัฒนาตามปัจจัยทางการบริหารพื้นฐานขององค์กรแล้ว ยังมีความจำเป็นต้องนำเอาหลักพุทธธรรมมาเป็นกระบวนการในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ

การบริหารจัดการในองค์กร และการปฏิบัติงานของบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น ซึ่งจังหวัดน่าน ก็ได้รับรางวัลจังหวัดส่งเสริมท้องถิ่นให้มีพัฒนาการเป็นเลิศ อันดับที่ 1 จากกระทรวงมหาดไทยและสำนักนายกรัฐมนตรี (องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน, 2567)

การที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการผ่านกิจกรรม การศึกษาเป็นอันดับแรกโดยมีการฝึกอบรมเพิ่มทักษะ โดยใช้หลักพุทธธรรม หลักไตรสิกขา มาบูรณาการ เนื่องจากไตรสิกขาเป็นระบบและเป็นกระบวนการในการฝึกฝน อบรม ฝึกหัดเพื่อพัฒนาคนใน 3 ด้าน คือ 1. พัฒนาด้านพฤติกรรม ระเบียบ เป้าหมายชีวิต 2. พัฒนาด้านจิตใจ ที่ตั้งใจมั่น ตามเป้าหมายชีวิต 3. พัฒนาด้านปัญญาและการแก้ไขปัญหาจนสำเร็จตามเป้าหมายชีวิต เพราะในปัจจุบันในประเทศไทยถือว่ากำลังเผชิญหน้ากับสถานการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยพัฒนาให้บุคคลมีศักยภาพสามารถเผชิญหน้ากับปัญหาทั้งปวงได้ดี ทำให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและองค์กร ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านของประเทศ (วิโรจน์ สารัตนะ, 2555)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อนำผลวิจัยในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของตนเองและองค์กร นำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรบุคคลได้อย่างตรงจุด เพื่อให้บุคลากรในแต่ละตำแหน่งได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายตามที่องค์กรได้กำหนดไว้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน จำนวน 702 คน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน, 2567) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 คน จากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ (Yamane, 1973) และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน จำนวน 2 คน กลุ่มหัวหน้าส่วนราชการ จำนวน 2 คน กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงาน ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.60 ถึง 1.0 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม เท่ากับ 0.994 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับครบตามจำนวนที่กำหนด การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยจดและบันทึกเสียงนำมาถอดความสรุปสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติพรรณนาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งใช้สถิติเชิงอนุมานได้แก่สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดกลุ่มข้อมูลใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดน่าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยภาพรวม

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ตามหลักไตรสิกขา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม	4.49	0.51	มาก
2. สมาธิ อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ	4.50	0.46	มาก
3. ปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญา	4.50	0.53	มาก
ภาพรวม	4.50	0.43	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับการปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีล คือ อบรมปฏิบัติให้ถูกต้อง ดีงาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.51) ด้านสมาธิ คือ อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.46) ด้านปัญญา คือ อบรมตนให้เกิดปัญญาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.53)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน 3 ด้าน โดยภาพรวม

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วน จังหวัดน่าน	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการฝึกอบรม	4.39	0.47	มาก
2. ด้านการศึกษา	4.26	0.42	มาก
3. ด้านการพัฒนา	4.45	0.44	มากที่สุด
ภาพรวม	4.40	0.31	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านการฝึกอบรม 2. ด้านการศึกษา 3. ด้านการพัฒนา จากผลการศึกษาพบว่าระดับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่านโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณารายด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.44) รองลงมาด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.47) และคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.42)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยภาพรวม	ตัวแปรตาม		
		1. ด้านการฝึกอบรม	2. ด้านการศึกษา	3. ด้านการพัฒนา
หลักไตรสิกขาโดยภาพรวม	.437**	.610**	.042	.243**
1. ศีล คือ อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม	.380**	.554**	.037	.187**
2. สมาธิ คือ อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ	.359**	.489**	.043	.204**
3. ปัญญา คือ อบรมตนให้เกิดปัญญา	.387**	.530**	.029	.236**

จากตารางที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = 0.437^{**}$) หลักไตรสิกขา มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง จึงยอมรับสมมติฐาน

3. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน จำแนกตามแนวทางหลักไตรสิกขา 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการฝึกอบรม 2. ด้านการศึกษา 3. ด้านการพัฒนา เพื่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน มีแนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมควบคู่กันไป มีการจัดอบรมสัมมนา ดูงาน และส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับบุคลากรในหลายด้าน ทั้งด้านวิชาการ ด้านจิตใจ และจริยธรรมโดยใช้แนวทางที่หลากหลายในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล การจัดอบรมภายในและภายนอกหน่วยงาน การศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับองค์กรอื่น การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ การอบรมคุณธรรม จริยธรรมและกิจกรรมทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของข้าราชการที่ดีมีความตื่นตัวและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา มีการจัดทำรายงานผลการ

อบรมในแต่ละครั้งมีการประเมินผลเบื้องต้นด้วยแบบสอบถามก่อน-หลังอบรมรวมถึงการประเมินจากหัวหน้างานหลังจากนำความรู้ไปใช้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน พบว่า การพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของดาวเหนือ ทองน้อย (2565) พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม 4 ด้าน จะมีประสิทธิผลอีกด้วยอาศัยหลักของศีล 5 ประพฤติตนเป็นข้าราชการที่ดีมีคุณธรรมมีความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น ตั้งมั่นในทางสุจริต พัฒนาจิตใจให้มีสติในการทำงาน ฝึกฝนพัฒนาปัญญา โดยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม สอดคล้องกับวิจัยของพระมหาศุภกิจ สุภกิจใจ (ภักดีแสน) (2558) พบว่า กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนากายต้องรู้อยู่ รู้กิน รู้ปฏิบัติ กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาศีล พัฒนาให้มีระเบียบวินัย มีเป้าหมายเดินไปสู่ทิศทางเดียวกัน กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาจิตของบุคลากรที่มีใจบริการ มีจิตสาธารณะ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พอใจในอาชีพของตนและอดทนต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และกลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาปัญญาต้องเรียนรู้โดยการปฏิบัติงานสร้างความเข้าใจว่า มีทิศทางในการดำเนินงานขององค์กรซึ่งเป็นปรัชญาที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงาน สอดคล้องกับวิจัยของสายรุ้ง บุบผาพันธ์ (2558) พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวคิดของ ลีโอนาร์ด แนดเลอร์ (Leonard Nadler) การพัฒนาที่ตัวบุคคลเพื่อให้เกิดศักยภาพในการสนองตอบต่อความต้องการขององค์กร โดยมีกิจกรรมการฝึกอบรมให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาเพิ่มความรู้ ทักษะ และความสามารถ ตลอดจนทัศนคติต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของไพบูลย์ สายด้วง (2560) พบว่า ด้านสภาพปัญหา พัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ มีการชี้แจงข้อตกลง การใช้กฎกติกาและบทลงโทษ การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ด้านการบริการที่ดี พบว่า สหกรณ์ มีบริการที่ดี ด้านสภาพปัญหาการส่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ พบว่า มีพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติงานมีการประเมินตนเอง ฝึกอบรมและมีการให้ทุนการศึกษาต่อเฉพาะด้านแก่สมาชิกสหกรณ์ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้อง ชอบธรรม และจริยธรรม พบว่า การส่งสมความเชี่ยวชาญ เอาใจใส่ในงาน ฝึกอบรม ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า มีการฝึกอบรม ส่งเสริมจริยธรรมการทำงานเป็นทีม สำหรับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ พบว่า ด้านการฝึกอบรมพบว่า ฝึกอบรมจิตสาธารณะ รักเมตตาต่อกัน ด้านการศึกษา พบว่า ฝึกอบรมจิตปฏิบัติธรรมประจำปี ประเมินตนเอง มีความมานะมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน

เอาใจใส่ในงาน ด้านการพัฒนาบวชเณรบุคคลตัวอย่างที่ดี ด้านการทำงานเป็นทีมมีภาวะผู้นำ ส่งเสริมการเสียสละ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธรรารัตน์ วงศ์เทพ (2566) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดน่าน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=0.798^{**}$) จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์ สอนมะไฟ (2563) พบว่า การปฏิบัติกัมมัฏฐาน ทำให้เกิดความสังวรระวัง ทำให้มีสติดีขึ้น คือมีสติเตือนตนทั้งความคิดการกระทำ และการพูด ช่วยให้จิตใจสงบและสุขุมเยือกเย็น เมื่อประสบกับปัญหาที่มีสติคิดไตร่ตรองพิจารณาตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีความคิดปล่อยวาง ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางความคิด เป็นการได้พัฒนาจิตใจของตนให้สูงขึ้น นอกจากนี้ผลการปฏิบัติยังทำให้ช่วยบรรเทา ความทุกข์เวทนาที่เกิดความเจ็บไข้ได้การปฏิบัติที่ไม่ได้ผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย (ปณฺชนฺธ) และคณะ (2560) พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุขององค์กรชุมชนอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ศีลคือการฝึกฝนพัฒนา ด้านพฤติกรรมทางกายและวาจาให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เราเกี่ยวข้องอย่างถูกต้องมีผลดี ส่วนสมาธิ เป็นการฝึกพัฒนาด้านจิตใจ ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้วก็จะสามารถควบคุมและนำไปประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องดีงาม และปัญญา คือ ตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด ปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจให้ทางออกแก่จิตใจ การได้พัฒนาปัญญาจะช่วยให้ชีวิตประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์กฤษฎา สิริสาโร (สีทองใบ) (2564) พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสูงอายุตามหลักไตรสิกขาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลจรเข้มสามพัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับปานกลาง ($R=0.552$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

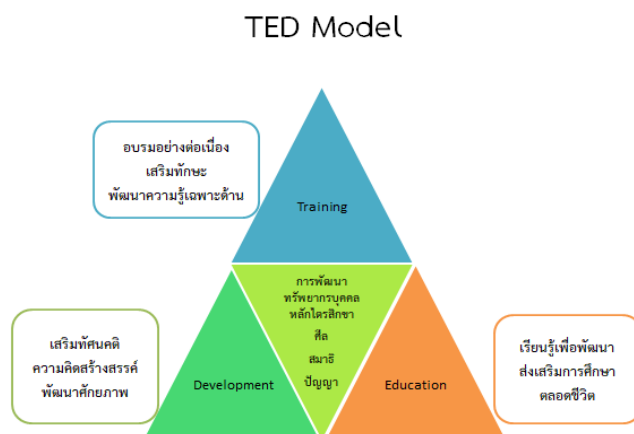
3. แนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ด้านการฝึกอบรมให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยมีการจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องทั้งแก่บุคลากรคนใหม่และคนเก่า เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะการทำงาน

ด้านการศึกษามีการส่งเสริมการศึกษาในเรื่องของวิชาการ กฎหมาย ควบคู่ไปกับการศึกษาในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม อย่างต่อเนื่อง ด้านการพัฒนา มีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม โดยผ่านการอบรม ศึกษาดูงาน และการส่งเสริมการศึกษาเพิ่มเติม โดยเน้นให้บุคลากรมีจิตสำนึกที่ดี มีทัศนคติเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย สุขตาม (2555) พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์นั้น เน้นการพัฒนาปฏิสัมพันธ์กับพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อภาคเอกชน ภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคศาสนา การพัฒนามนุษย์ตามหลักศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะให้เป็นคนเก่งและคนดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรวาล สุขไมตรี (2558) พบว่า รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา โดยนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ผูกอบรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและพัฒนาโดยจัดให้มีประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดเปลี่ยนแปลงความคิดการตัดสินใจและความประพฤติให้ดีขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ตามแนวคิด/ทฤษฎีของ Leonard Nadler ประกอบด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3 ประการ ได้แก่ 1. การฝึกอบรม 2. การศึกษา 3. การพัฒนา โดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา ได้แก่ 1. ศีล คือ อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม 2. สมาธิ คือ อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ 3. ปัญญา คือ อบรมตนให้เกิดปัญญา การนำหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา มาบูรณาการใช้ในการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา เพื่อให้เกิดศีล เกิดสมาธิ และพัฒนาด้านปัญญาเพื่อนำมาพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยได้เป็นองค์ความรู้ คือ “TED Model” ซึ่งขยายความได้ดังนี้

1. Training การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรมและการเพิ่มทักษะขีดความสามารถและความรู้เฉพาะด้านเพื่อพัฒนาศักยภาพ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดให้กับตนเองและองค์กร

2. Education การศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ สติปัญญา และพัฒนาทางด้านจิตใจ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยี ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองและนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

3. Development การพัฒนาโดยการฝึกอบรม คุณธรรม จริยธรรม การฝึกอบรมเชิงวิชาการเพิ่มทักษะขีดความสามารถ และความรู้เฉพาะด้าน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านต่าง ๆ ในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้มีทัศนคติที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

การนำหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา มาบูรณาการใช้ในการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา เพื่อให้เกิดศีล เกิดสมาธิ และพัฒนาด้านปัญญา เพื่อนำมาพัฒนาทรัพยากรบุคคลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ควรบูรณาการหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา เข้ากับ ยุทธศาสตร์การบริหารงานบุคคล เช่น แผนพัฒนาบุคลากรรายปีหรือแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ควรสนับสนุนระบบตรวจสอบภายในและกลไก การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างความโปร่งใส
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เน้น การเรียนรู้ด้วยใจ ตามแนวทางไตรสิกขา
4. องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ควรสนับสนุนให้หน่วยงานย่อยมีแผนพัฒนา บุคลากรในเชิงจิตใจและคุณธรรมควบคู่กับทักษะการบริหาร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรมีการจัดอบรมโดยใช้รูปแบบการอบรมเชิง ปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมและค่านิยมที่ดี
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรส่งเสริมให้กับบุคลากรศึกษาต่อในสาขาที่ เกี่ยวข้องกับการบริหารงานท้องถิ่น
3. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรมีการสนับสนุนการศึกษาดูงานในองค์กร ต้นแบบที่มีธรรมาภิบาลสูง
4. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรมีการจัดทำแบบประเมินตนเองด้านคุณธรรม จริยธรรมของบุคลากรทุกปี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการยึดมั่นในหลักไตรสิกขากับความพึง พอใจในการทำงานหรือประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนเพื่อให้เข้าใจผลเชิงพฤติกรรม ที่เกิดจากการพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามหลักธรรมมากขึ้น
2. ควรเพิ่มตัวแปรแทรกซ้อน เช่น ตัวแปร แรงจูงใจในการทำงาน เพื่อศึกษาว่าตัวแปร เหล่านี้มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างไร
3. ควรนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาบุคลากรตามหลัก ไตรสิกขา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

- จักรวาล สุขไมตรี. (2558). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธจริยธรรมระดับอุดมศึกษา (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดาวเหนือ ทองน้อย. (2565). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ตุลา มหาสุธานนท์. (2545). หลักการจัดการ หลักการบริหาร. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- ธารารัตน์ วงศ์เทพ. (2566). การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดน่าน (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย (ปุ่นขันธ) และคณะ. (2560). การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศุภกิจ สุกกิจใจ (ภักดีแสน). (2558). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุห์กฤษฎา สิริสาโร (สีทองใบ). (2564). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลจรเข้สามพันอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพบูลย์ สายด้วง. (2560). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสหกรณ์การเกษตรจังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สอนมะไฟ. (2563). แนวทางการส่งเสริมสุขภาวะในพระพุทธศาสนา ตามแนวทางพุทธเถรวาท. วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, 5(1), 57-68.

- วันชัย สุขตาม. (2555). *การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์* (ดุชนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2555). *การพัฒนานโยบายการศึกษา*. ขอนแก่น: ภาควิชาการพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สายรุ้ง บุปผาพันธ์. (2558). *การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน. (2567). *ข้อมูลบุคลากร*. สืบค้น 3 กันยายน 2567, จาก <https://www.nanpao.go.th/index.php>
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน. (2567). *รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ*. สืบค้น 7 ตุลาคม 2567, จาก <http://www.nanpao.go.th>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

EFFICIENCY IN BUDDHISM PROPAGATION OF ADMINISTRATIVE MONKS IN LAMAE SUBDISTRICT, LAMAE DISTRICT, CHUMPHON PROVINCE

พระโสภณ โสภณ^{1*}, พระอนุสรณ์ อนุตตรโร¹, พระครูเนกขัมมธรรมธาร¹

Phra Sophon Sobhano^{1*}, Phra Anusorn Anuttaro¹, Phrakhruekkhamthammathan¹

* Corresponding Author E-mail: soponpromsuk27@gmail.com

Received April 8, 2026; Revised May 18, 2026; Accepted June 19, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร 2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร และ 3. ศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เป็นการดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 386 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ และสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D.= 0.809) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่เกิดจากข้อจำกัดด้านกระบวนการบริหารจัดการและรูปแบบการสื่อสารมากกว่าการขาดทรัพยากร การถ่ายทอดธรรมะยังใช้รูปแบบเดิมไม่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน กิจกรรมขาดความต่อเนื่อง การเข้าถึงประชาชนไม่ทั่วถึง และการจัดเวลาไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน และ 3. แนวทางการเผยแผ่

¹ คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

มุ่งเน้นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยพัฒนาในด้านคุณภาพ ปริมาณ และเวลา ด้านคุณภาพเน้นปรับเนื้อหาธรรมะและวิธีสื่อสารให้เข้าใจง่าย และเชื่อมโยงกับชีวิตร่วมสมัย ด้านปริมาณเน้นการวางแผนจัดกิจกรรมที่หลากหลายและกระจายสู่ชุมชนอย่างทั่วถึง ส่วนด้านเวลาให้กำหนดตารางกิจกรรมที่ชัดเจน สม่่าเสมอ และเหมาะสมกับวิถีชีวิตประชาชน พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประชาสัมพันธ์และสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับชุมชน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; พระสังฆาธิการ

Abstract

This research aims to 1. study the effectiveness of Buddhist dissemination by Buddhist monastic leaders in Lamae Subdistrict, Lamae District, Chumphon Province; 2. study the problems and obstacles to Buddhist dissemination by Buddhist monastic leaders in Lamae Subdistrict, Lamae District, Chumphon Province; and 3. study the approaches to Buddhist dissemination by Buddhist monastic leaders in Lamae Subdistrict, Lamae District, Chumphon Province. The research employs a mixed-methods approach, combining quantitative data collection from a sample of 386 individuals with qualitative data collection through document analysis, concepts, theories, and related research, as well as fieldwork involving in-depth interviews with 10 key informants (monks or individuals). The data were analyzed descriptively and summarized in narrative form.

The research findings revealed that: 1. The overall public opinion regarding the effectiveness of Buddhist dissemination by monastic leaders in Lamae Subdistrict, Lamae District, Chumphon Province, was at a high level ($\bar{X}$ = 4.09, SD = 0.809). When considered in each aspect, all aspects were found to be at a high level. 2. Problems and obstacles in dissemination stemmed more from limitations in administrative processes and communication methods than from a lack of resources. The transmission of Dharma remained in an outdated format, unsuitable for contemporary society. Activities lacked continuity, public access was uneven, and scheduling

was inappropriate for the community's lifestyle. 3. Recommendations for dissemination focus on systematic operations aligned with the community context, improving quality, quantity, and timing. Quality development emphasizes adapting Dharma content and communication methods for easier understanding and relevance to contemporary life. Quantity development focuses on planning diverse activities and ensuring widespread community reach. Timing development involves establishing clear, consistent, and appropriate activity schedules for the public, along with utilizing technology for publicity and operational support to enhance the effectiveness of Buddhist dissemination at the community level.

Keywords: Efficiency; Propagation of Buddhism; Buddhist Clergy

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยพระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาด้วยพระองค์เอง และเสด็จไปเผยแผ่ยังแคว้นต่าง ๆ ในชมพูทวีป ต่อมาทรงส่งพระอรหันตสาวก 60 รูปออกจาริกเผยแผ่ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนจำนวนมาก โดยเน้นการแสดงธรรมที่งามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด พร้อมทั้งประกาศพรหมจรรย์อย่างบริสุทธิ์ครบถ้วน แนวทางดังกล่าวจึงเป็นหลักสำคัญของการเผยแผ่ที่มุ่งใช้ธรรมะและการสื่อสารธรรม และได้สืบทอดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เป็นแบบอย่างของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย (วิ.ม. 4/32/40)

ในสังคมปัจจุบัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะในระดับชุมชนท้องถิ่น เช่น อำเภอละแอม แม้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของประชาชน แต่การเผยแผ่ยังประสบปัญหาด้านรูปแบบ วิธีการ และการสื่อสารที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนยุคใหม่ รวมทั้งข้อจำกัดด้านเวลา บุคลากร และสื่อที่ใช้ จึงจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เหมาะสมและการใช้สื่อที่หลากหลาย พร้อมทั้งศึกษาปัญหาในพื้นที่เพื่อกำหนดแนวทางการเผยแผ่ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น (พระครูสังฆรักษ์สาร บุญเอก, 2558)

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกและเชิงรับเป็นกรอบในการศึกษา โดยการเผยแผ่เชิงรับคือการสอนธรรมะภายในวัด ส่วนการเผยแผ่เชิงรุกคือการออกไปเผยแผ่นอกสถานที่ รวมถึงการดำเนินงานด้านการศึกษาสงเคราะห์และสาธารณสงเคราะห์ ควบคู่กับแนวคิดด้านการสื่อสารและการบริหารจัดการ ซึ่งเห็นว่าการเผยแผ่ต้องใช้

วิธีการและสื่อที่เหมาะสมกับผู้ฟัง และผู้เผยแพร่ต้องเป็นกัลยาณมิตร มีความรู้และความประพฤติดี เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างแท้จริง (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2540)

จากปัญหาดังกล่าว จึงเห็นความสำคัญของการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในตำบลละแม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประชาชนผูกพันกับศาสนาและวัดมีบทบาทต่อชุมชน โดยมุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนา เพื่อประเมินประสิทธิภาพและหาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเผยแผ่ให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันและเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อชุมชนและสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพมาสนับสนุน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตปกครองเทศบาลตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำนวน 10,788 คน (สำนักทะเบียนราษฎร, 2568)

2. กลุ่มตัวอย่าง คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) มีการกำหนดขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนของประชาชนในเขตปกครองเทศบาลตำบลละแม แต่ละหมู่บ้านในตำบลละแม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรทั้งหมด ใช้วิธีการคัดเลือกบุคคลากรโดยการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 386 คน

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม จำนวน 10 รูปหรือคน ได้แก่ กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน 3 รูป กลุ่มพระนักเทศน์ จำนวน 3 รูป กลุ่มนักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 2 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยในตอนที่ 2 ใช้มาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1967) เครื่องมือวิจัยได้นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ แล้วมาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60–1.00 และได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.972 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้อย่างเหมาะสม

2. การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดเป็นคำถามปลายเปิดที่พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย ทั้งนี้ เครื่องมือดังกล่าวได้ผ่านกระบวนการจัดทำและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้มีความเหมาะสมทั้งในด้านความตรงเชิงเนื้อหาและความชัดเจนของการใช้ภาษา แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) มีการขอหนังสืออนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามได้ครบ 100% และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล มีการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้นัดหมายไว้ โดยครอบคลุมประเด็นคำถามอย่าง

ครบถ้วน ทั้งนี้ ได้ขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ในการจดบันทึก บันทึกเสียง และบันทึกภาพ เพื่อประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และเรียบเรียงเพื่อนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. การวิจัยเชิงปริมาณ คือ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ดำเนินการโดยถอดเทปสัมภาษณ์เป็นลายลักษณ์อักษร แล้วจัดหมวดหมู่และจำแนกเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ควบคุมการพิจารณาบริบทและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ภายหลังได้สังเคราะห์และสรุปผลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปจัดทำรายงานผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ

ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านคุณภาพการเผยแผ่	4.11	0.842	มาก
2. ด้านปริมาณการเผยแผ่	4.06	0.837	มาก
3. ด้านเวลาในการเผยแผ่	4.10	0.837	มาก
รวม	4.09	0.809	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D.= 0.809) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณภาพการเผยแผ่ ($\bar{X} = 4.11$, S.D.= 0.842) รองลงมา คือ ด้านเวลาในการเผยแผ่ ($\bar{X} = 4.10$, S.D.= 0.837) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านปริมาณการเผยแผ่ ($\bar{X} = 4.06$, S.D.= 0.837) ตามลำดับ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ได้แก่ 1. ด้านคุณภาพ ขาดระบบสนับสนุนและการ

ประเมิณผล ทำให้การพัฒนาไม่ต่อเนื่อง 2. ด้านปริมาณ พระผู้รับผิดชอบมีจำกัดและมีภารกิจหลายด้าน ส่งผลให้กิจกรรมไม่เพียงพอ และ 3. ด้านเวลา ภารกิจด้านการบริหารทำให้การเผยแผ่ไม่สม่ำเสมอ ปัจจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การเผยแผ่ที่บูรณาการเนื้อหา วิธีการ และการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความยั่งยืนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับชุมชน

3. แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ได้แก่ 1. ด้านคุณภาพ ปรับเนื้อหาและการสื่อสารให้สอดคล้องกับชีวิตจริงของประชาชนโดยการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตร่วมสมัย 2. ด้านปริมาณ ขยายโอกาสเข้าถึงธรรมะอย่างทั่วถึง โดยกระจายกิจกรรมสู่ชุมชน และ 3. ด้านเวลา มีการจัดสรรเวลาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยกำหนดตารางกิจกรรมการเผยแผ่ที่ชัดเจนสม่ำเสมอ เพื่อให้การเผยแผ่มีความต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, $S.D. = 0.809$) และทุกด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากด้านคุณภาพมีเนื้อหาถูกต้องและสื่อสารเหมาะสม ด้านปริมาณใช้ช่องทางหลากหลายเข้าถึงประชาชน และด้านเวลา มีการจัดสรรกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังสะท้อนถึงต้องการของชุมชนและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริะ ภูมิภักดิ์ (2565) ที่ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าด้านคุณภาพสะท้อนว่าเจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่ ซึ่งแสดงถึงศักยภาพในการถ่ายทอดหลักธรรมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ส่งผลให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพและเข้าถึงพุทธศาสนิกชนได้มากขึ้น อีกทั้งยังช่วยเสริมความน่าเชื่อถือและความศรัทธาของประชาชนต่อการดำเนินงานทางพระพุทธศาสนา และเอื้อต่อการพัฒนาการเผยแผ่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระสมุห์อุเทน สุทธิจิราโค (ไพโรเขียว) (2567) ที่ผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณภาพของงานเน้นการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งศาสนสมบัติ กฎระเบียบ การจัดกิจกรรม บุคลากร และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยการเผยแผ่ควรดำเนินอย่างเป็นระบบ มีแนวทางชัดเจน ใช้บุคลากรที่มีความรู้ และให้ความสำคัญกับคุณภาพเนื้อหา วิธีถ่ายทอด และการประเมินผล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระอุดมวชิรนายก (ประทวน สุขวฑฒโน) (2568) ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านเวลานั้นการพัฒนาบุคลากรอย่าง

ต่อเนื่อง มีการกำหนดช่วงเวลาอบรม ศีลธรรม และพัฒนาทักษะอย่างชัดเจน ควบคู่กับการดำเนินงานตามกรอบเวลา เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร พบว่าเกิดจากข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการและรูปแบบการสื่อสารมากกว่าการขาดทรัพยากร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการถ่ายทอดธรรมะยังคงใช้รูปแบบเดิม ทำให้ไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน กิจกรรมเผยแผ่ขาดความต่อเนื่อง การเข้าถึงประชาชนยังไม่ทั่วถึง และการจัดเวลาไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูวิสิฐสรภาน (กฤษชัย สุชาติ) (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การคัดเลือกข้อธรรมะยังไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน ขาดความหลากหลายของผู้เผยแผ่และความต่อเนื่องในการนำเสนอ ส่งผลให้เนื้อหาบางส่วนไม่ทันสมัยและไม่สามารถสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ฟังได้ นอกจากนี้ วิธีการสื่อสารยังมีรูปแบบจำกัด และช่องทางการเผยแผ่ยังไม่ทันสมัยและไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอย่างเพียงพอ ทำให้ประสิทธิภาพในการเข้าถึงประชาชนยังไม่เต็มที่ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร) (2564) ที่ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ยังขาดการประชาสัมพันธ์การบรรยายธรรมอย่างต่อเนื่อง และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอ โดยเฉพาะด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรม ส่งผลให้คณะสงฆ์ต้องพึ่งพาตนเองทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และยังไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระนัฐพล สุธมโม (คลังสุภา) (2567) ที่ผลการวิจัยพบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดทักษะในการสอนศีลธรรมแก่นักเรียนให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน อีกทั้งยังขาดกระบวนการและเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ที่สามารถสร้างความสนุกสนานและความน่าสนใจให้นักเรียน รวมทั้งยังไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาธรรมะให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

3. แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม ควรดำเนินงานอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหากมีการพัฒนาด้านคุณภาพ ปริมาณ และเวลา ได้แก่ ปรับเนื้อหาให้เข้าใจง่ายเข้ากับสังคม วางแผนกิจกรรมให้หลากหลาย กำหนดเวลาอย่างชัดเจนสม่ำเสมอ และใช้เทคโนโลยีช่วยประชาสัมพันธ์ก็จักเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแผ่ได้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระปลัดพิสิทธิ ญาณิสโร (ศรีแก้ว) (2567) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการควรดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยใช้ทรัพยากรสนับสนุน ควบคู่การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ด้านคุณภาพเน้นพัฒนากระบวนการให้เป็นที่ยอมรับ และใช้เทคโนโลยีจัดการข้อมูล ด้านปริมาณมุ่งขยายการช่วยเหลือให้ทั่วถึงด้วยเทคโนโลยี

และด้านเวลานั้นความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาทักษาติ ปุณฺณชโน (ลำบัวดี) (2568) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาควรมุ่งเน้นความเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทผู้เรียนและสังคม โดยด้านความยืดหยุ่นให้ความสำคัญกับการปรับหลักสูตรและกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการ เพิ่มทางเลือกในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เน้นการใช้เทคโนโลยีและส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระวีระพงษ์ วีระมโ (ช่วยประคอง) (2566) ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมุ่งเสริมศักยภาพพระธรรมจาริกให้ใช้ความรู้และทักษะได้อย่างเต็มที่ โดยสนับสนุนการทำงานในหลายมิติ และกำหนดเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้การเผยแผ่เข้าถึงประชาชน เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่ส่งสารที่ตำบลละมั่ง อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพร โดยมีปัจจัย

หลัก 2 ส่วนที่เชื่อมโยงกัน คือ องค์ประกอบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม และประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแม

องค์ประกอบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันทั้งด้านสาร ผู้ส่งสาร ช่องทาง และผู้รับสาร โดยเนื้อหาธรรมะมีคุณค่า เข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้จริง ผู้ส่งสารมีทักษะที่เหมาะสม ช่องทางหลากหลายช่วยให้เข้าถึงประชาชนได้กว้าง และผู้รับสารมีความพร้อมเรียนรู้ ปัจจัยทั้งสี่จึงเกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพและช่วยเสริมสร้างศรัทธาพร้อมพัฒนาคุณภาพจิตใจของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแมสะท้อนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยด้านคุณภาพเน้นความถูกต้องเหมาะสมของการถ่ายทอด ด้านปริมาณเน้นความต่อเนื่องและความหลากหลายให้เข้าถึงประชาชนทั่วถึง และด้านเวลาเน้นการจัดสรรที่เหมาะสม ทั้งสามด้านเกื้อหนุนกัน ทำให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการนำธรรมะไปใช้ในชีวิตได้จริง

สรุปว่า ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการตำบลละแมเป็นการดำเนินงานที่เป็นระบบและสอดคล้องกันในทุกองค์ประกอบ ทั้งสาร ผู้ส่งสาร ช่องทาง และผู้รับสาร ทำให้การถ่ายทอดธรรมะถูกต้องและนำไปใช้ได้จริง โดยต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของคุณภาพ ปริมาณ และเวลา ซึ่งเกื้อหนุนกันในการสร้างความน่าสนใจ ความทั่วถึง และความเหมาะสมของกิจกรรม ส่งผลให้การเผยแผ่เกิดผลในการเสริมสร้างศรัทธาและพัฒนาจิตใจอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเป็นระบบ โดยสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการด้านการสื่อสาร การใช้สื่อดิจิทัล และการจัดการองค์ความรู้ เพื่อให้การถ่ายทอดธรรมะมีความทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน

2. หน่วยงานทางพระพุทธศาสนาและภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักธรรมของประชาชนอย่างทั่วถึง

3. คณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายในการวางแผนและกำกับติดตามการดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อให้สามารถปรับปรุงรูปแบบและกระบวนการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พระสังฆาธิการควรปรับปรุงรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เชื่อมโยงหลักธรรมกับปัญหาและประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ประชาชนสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ได้จริง

2. พระสังฆาธิการควรมีการวางแผนจัดกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ พร้อมทั้งกระจายกิจกรรมไปยังพื้นที่ชุมชนย่อย โรงเรียน หรือหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงธรรมะของประชาชนในทุกช่วงวัย

3. พระสังฆาธิการควรนำเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์มาใช้ในการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การถ่ายทอดสดการแสดงธรรม การเผยแพร่คลิปธรรมะ หรือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงของประชาชนในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร

2. การศึกษารูปแบบการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร

3. การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดในอำเภอละแม

เอกสารอ้างอิง

พระครูวิสุทธิสรภาน (กฤษณชัย สุชาโต). (2560). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูรย์ชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์สาธ บัญเอก. (2558). พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในสมัยปัจจุบัน. *นิตยสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 1(1), 1-14.

- พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธมฺมธีโร). (2564). *ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนัฐพล สุธมฺโม (คลังสุภา). (2567). *วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดพิสิทธิ์ ญาณิสโร (ศรีแก้ว). (2567). *ประสิทธิภาพการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในอำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหารักชาติ ปุณฺณโชโน (ลำบัติ). (2568). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวีระพงษ์ วีธมฺโม (ช่วยประคอง). (2566). *การพัฒนาศักยภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงของสำนักงานพระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์อุเทน สุทธิจาโค (ไพรเขียว). (2567). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุดมวชิรนายก (ประทวน สุขวฑฺฒโน). (2568). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศิริระ ภูมิภักดิ์. (2565). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักทะเบียนราษฎร. (2568). *จำนวนประชากร 2568*. ชุมพร: เทศบาลตำบลละแม.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2540). *พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์จำกัด.

Best, J. W. (1981). *Research in Education*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.

Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

บทความวิจัย

การประยุกต์หลักเบญจศีลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24)

อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

APPLYING THE FIVE PRECEPTS TO PROMOTE THE MORAL AND ETHICAL
DEVELOPMENT OF STUDENTS AT WAT KLANG MAI SCHOOL
(FRIENDSHIP NO. 24), MUEANG DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE.

พระชยุตม์ อินทปณฺโญ^{1*}, ภัชลดา สุวรรณนวล¹, พระครูจิระธรรมรัต¹

Phra chayuth Indapañño^{1*}, Patchalada Suwannual¹, Phrakhru chiratammarat¹

*Corresponding Author E-mail: ttphonelamae.3432@gmail.com

Received March 28, 2026; Revised May 26, 2026; Accepted June 19, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 3. ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการดำเนินการระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรจำนวน 155 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, $S.D. = 0.769$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความกตัญญูกตเวที รองลงมา คือ ด้านความเมตตา

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

กรุณา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ 2. ปัญหาและอุปสรรค นักเรียนยังขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับคุณค่าของศีล การปลูกฝังคุณธรรมยังได้รับผลกระทบจากสื่อเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมทางสังคม รวมถึงการเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่ากระบวนการทางจริยธรรมขาดความร่วมมืออย่างเข้มแข็งระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน อีกทั้งการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรมยังไม่ต่อเนื่อง 3. แนวทางการส่งเสริมควรเน้นการบูรณาการหลักเบญจศีลเข้ากับการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน รวมถึงพัฒนากิจกรรมที่ต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทชีวิตของนักเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

คำสำคัญ: การประยุกต์; คุณธรรมจริยธรรม; ศีล 5

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the level of promotion of moral and ethical development among students at Wat Klang Mai School (Mitraphap 24), Mueang District, Surat Thani Province; 2. To study the problems and obstacles to the development of moral and ethical values among students at Wat Klang Mai School (Mitraphap 24), Mueang District, Surat Thani Province; and 3. To study guidelines for promoting moral and ethical development among students at Wat Klang Mai School (Mitraphap 24), Mueang District, Surat Thani Province, conducted by the mixed-methods, combining quantitative research by collecting data from a population of 155 people using descriptive analysis, and qualitative research by studying relevant documents, concepts, theories, and research, as well as fieldwork through in-depth interviewing 10 key informants.

The research findings indicated that: 1. The overall level of promotion of moral and ethical development among students at Wat Klang Mai School (Mitraphap 24) is high ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.769). The aspect with the highest mean score was gratitude, followed by compassion, and the aspect with the lowest mean score was honesty. 2. Problems and obstacles were that Students still lack a deep understanding of moral values. The cultivation of morality was also influenced by media, technology, and the social

environment, including an emphasis on academic achievement over ethical processes. There was a lack of strong cooperation among schools, families, and communities, and morality-related activities were inconsistent. 3. The approach to promoting morality should focus on systematically integrating the Five Precepts into the curriculum, promoting experiential learning, building collaboration between schools, families, and communities, and developing continuous activities that are relevant to students' lives in order to foster moral and ethical development.

Keywords: Application; Morality and Ethics; 5 precepts

บทนำ

ตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงวางรากฐานพระธรรมวินัย โดยมีหลักเบญจศีลเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานของพุทธศาสนิกชน ศีล 5 มิใช่เพียงข้อห้าม แต่เป็นหลักประกันความประพฤติทางกายและวาจา เพื่อป้องกันความชั่วและส่งเสริมความดีงาม อันเป็นรากฐานของการพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ แนวคิดคือการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ศีลแต่ละข้อช่วยส่งเสริมคุณธรรม เช่น เมตตา ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความสัตย์จริง และสติสัมปชัญญะ การรักษาศีลจึงเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณธรรมขั้นสูงต่อไป (สิรินาถ รักษาภักดี, 2567)

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาไม่ใช่เพียงภารกิจทางวิชาการ แต่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคมและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่นักเรียน โดยเฉพาะในช่วงวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นระยะสำคัญของการหล่อหลอมคุณธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยพัฒนาทักษะทางอารมณ์ สังคม และลดพฤติกรรมเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

โรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) กำลังเผชิญปัญหาด้านคุณธรรมที่ส่งผลต่อพัฒนาการของนักเรียนและบรรยากาศในโรงเรียน ได้แก่ ด้านวินัย เช่น การมาสาย แต่งกายไม่เรียบร้อย และใช้โทรศัพท์ในเวลาเรียน ด้านความกตัญญู ที่นักเรียนบางส่วนขาดความเคารพต่อครูและผู้ปกครอง ด้านความซื่อสัตย์ เช่น การทุจริต การลักขโมย และการโกหก รวมถึงด้านเมตตากรุณา ที่ยังขาดการปลูกฝังอย่างทั่วถึง เห็นได้จากการรังแกเพื่อน และการขาดน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น (โรงเรียนวัดกลางใหม่, 2564)

โรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2520 จากความร่วมมือของชุมชนและวัด เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กในพื้นที่ โดยมุ่งพัฒนาทั้งด้านวิชาการและ

คุณธรรมควบคู่กัน ต่อมาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีในช่วง พ.ศ. 2540–2560 ส่งผลต่อระบบคุณค่าและบทบาทของโรงเรียน จึงต้องปรับตัวให้ทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ พร้อมรักษาอัตลักษณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมการพัฒนาคณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาคณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาคณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพมาสนับสนุน โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม ซึ่งหมายถึง ความประพฤติที่ดีงาม อันประกอบด้วยความคิดที่ดี ความตั้งใจที่ดี ซึ่งเป็นบ่อเกิดของความสุข ความสงบเรียบร้อย และความเจริญของสังคม อยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมและจริยธรรม เป็นที่ยอมรับและนับถือของผู้อื่น

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระดับประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 72 คน และ มัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 83 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 155 คน (โรงเรียนวัดกลางใหม่, 2568)
2. กลุ่มตัวอย่าง คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) มีการกำหนดขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรทั้งหมด ใช้วิธีการคัดเลือกนักเรียนโดยการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 คน
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม จำนวน 10 รูปหรือคน ได้แก่ กลุ่มพระสังฆาธิการ จำนวน 4 รูป กลุ่มนักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 4 รูปหรือคน และผู้บริหารและอาจารย์โรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักเบญจศีลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยในตอนที่ 2 ใช้มาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1967) เครื่องมือวิจัยได้นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ แล้วมาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60–1.00 และได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.981 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้อย่างเหมาะสม

2. การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดเป็นคำถามปลายเปิดที่พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย ทั้งนี้ เครื่องมือดังกล่าวได้ผ่านกระบวนการจัดทำและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้มีความเหมาะสมทั้งในด้านความตรงเชิงเนื้อหาและความชัดเจนของการใช้ภาษา แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางใหม่ แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางใหม่

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) มีการขอหนังสืออนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลจากนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) ระดับชั้นเรียนประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามได้ครบ 100% และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล มีการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้นัดหมายไว้ โดยครอบคลุมประเด็นคำถามอย่างครบถ้วน ทั้งนี้ ได้ขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ในการจดบันทึก บันทึกเสียง และบันทึกภาพ

เพื่อประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และเรียบเรียงเพื่อนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ คือ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสท์ (Best, 1981)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ดำเนินการโดยถอดเทปสัมภาษณ์เป็นลายลักษณ์อักษร แล้วจัดหมวดหมู่และจำแนกเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ควบคู่การพิจารณาบริบทและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ภายหลังได้สังเคราะห์และสรุปผลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปจัดทำรายงานผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. การส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 1 การส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่

การประยุกต์หลักเบญจศีลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความซื่อสัตย์	3.92	0.960	มาก
2. ด้านความมีวินัย	3.96	0.801	มาก
3. ด้านความเมตตากรุณา	4.11	0.783	มาก
4. ด้านความกตัญญูกตเวที	4.13	0.802	มาก
รวม	4.03	0.769	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักเบญจศีลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D.= 0.769) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความกตัญญูกตเวที ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.802) รองลงมา คือ ด้านความเมตตากรุณา ($\bar{X} = 4.11$, S.D.= 0.783) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 3.92$, S.D.= 0.960) ตามลำดับ

2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ 1. ด้านความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ ตรงกับศีลข้อที่ 2 และศีลข้อที่ 4 “เด็กบางคนยังมองว่าการพูดโกหกเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นเรื่องปกติ” 2. ด้านความมีวินัย หมายถึง การรู้จักควบคุมตนเอง ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งสัมพันธ์กับหลักเบญจศีลในด้านการสำรวมกาย วาจา และใจ “เด็กจะทำตามกฎเมื่อมีครูอยู่ แต่เมื่อไม่มีผู้ควบคุมก็กลับไปทำพฤติกรรมเดิม” 3. ด้านความเมตตา กรุณา หมายถึง การมีจิตใจเอื้อเฟื้อ เห็นอกเห็นใจ ตรงกับศีลข้อที่ 1 “กิจกรรมมีเป็นครั้งคราว แต่ยังไม่ต่อเนื่องพอที่จะทำให้เด็กซึมซับจนเป็นนิสัย” 4. ด้านความกตัญญูกตเวที หมายถึง การรู้คุณและตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา โดยสัมพันธ์กับการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม “เด็กหลายคนอยู่กับโทรศัพท์มากกว่าอยู่กับครอบครัว จึงไม่ค่อยเรียนรู้เรื่องการตอบแทนบุญคุณจากชีวิตจริง”

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 1. ด้านความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ ตรงกับศีลข้อที่ 2 และศีลข้อที่ 4 “การปลูกฝังเรื่องความซื่อสัตย์ต้องเริ่มจากเรื่องใกล้ตัวเด็ก เด็กจะเติบโตเป็นคนดีของสังคม” 2. ด้านความมีวินัย หมายถึง การรู้จักควบคุมตนเอง ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งสัมพันธ์กับหลักเบญจศีลในด้านการสำรวมกาย วาจา และใจ “เด็กที่มีสติจะควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ดี มีความรับผิดชอบ” 3. ด้านความเมตตา กรุณา หมายถึง การมีจิตใจเอื้อเฟื้อ เห็นอกเห็นใจ ตรงกับศีลข้อที่ 1 “ถ้าเด็กได้ลงมือช่วยเหลือผู้อื่นจริง เด็กจะเกิดความรู้สึกเห็นใจและเรียนรู้การอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีน้ำใจ” 4. ด้านความกตัญญูกตเวที หมายถึง การรู้คุณและตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา โดยสัมพันธ์กับการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม “เด็กที่รู้จักกตัญญูจะเป็นเด็กที่อ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ และเติบโตเป็นคนที่สังคมยอมรับ”

อภิปรายผลการวิจัย

1. การประยุกต์หลักเบญจศีลเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มิตรภาพที่ 24) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.03) และอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ คินของหรือแจ้งครูเมื่อพบของผู้อื่น ความมีวินัย มาเรียนตรงเวลา ไม่ขาดเรียนโดยไม่เหตุผล ความเมตตา กรุณา พูดจาไพเราะ ให้กำลังใจผู้อื่น และความกตัญญูกตเวที เคารพครู กล่าวขอบคุณ และเชื่อฟังคำสั่งสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเอกนรินทร์ อาภากร (2561) ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักเบญจศีล

ในโรงเรียนช่วยส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยศีลข้อที่ 1 ปลุกฝังเมตตาผ่านแหล่งเรียนรู้ ศีลข้อที่ 2 ส่งเสริมความซื่อสัตย์ผ่านกิจกรรมคีนของ ศีลข้อที่ 3 สร้างวินัยผ่านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ศีลข้อที่ 4 ปลุกฝังการพูดจาสุภาพผ่านนิทาน และศีลข้อที่ 5 เสริมวินัยและการใช้เวลาว่างผ่านกิจกรรมนันทนาการ โดยอภิปรายได้ว่าเนื่องจากโรงเรียนมีการส่งเสริมกิจกรรมที่เชื่อมโยงหลักธรรมกับการปฏิบัติจริง เช่น การคีนของหาย การช่วยเหลือผู้อื่น และการเคารพครูอาจารย์ ด้านความซื่อสัตย์มีแนวโน้มต่ำกว่าด้านอื่น อาจเป็นเพราะนักเรียนได้รับอิทธิพลจากสื่อออนไลน์และพฤติกรรมทางสังคมที่ส่งผลต่อจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบและการพูดความจริง จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนในการปลูกฝังแบบอย่างที่ดีอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรสัจฉัย ญาณวีโร (ทิพย์โอสถ) (2561) ผลการวิจัยพบว่าการประยุกต์ใช้ศีล 5 ช่วยพัฒนาคุณธรรมของนักศึกษา โดยศีลข้อที่ 1 เน้นการไม่เบียดเบียนและแผ่เมตตา ศีลข้อที่ 2 ส่งเสริมความซื่อสัตย์ ไม่ลักทรัพย์ และทำงานสุจริต และศีลข้อที่ 4 เน้นการพูดความจริง ไม่นินทาหรือใส่ร้ายผู้อื่น ทั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีคุณธรรมเด่นด้านความซื่อสัตย์ วินัย เมตตา และกตัญญู ส่งผลให้สังคมมีความเอื้ออาทร สามัคคี และยึดมั่นในคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของจรรยารัตน์ ปานชลธิ (2566) ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน โดยเฉพาะด้านความซื่อสัตย์และความมีวินัย ผ่านกิจกรรมให้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและการแต่งกายตามระเบียบ ซึ่งช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ วินัยในตนเอง และการเคารพกติกาสังคม จนนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มีรูปภาพที่ 24) อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี การประยุกต์ใช้หลักเบญจศีลในสถานศึกษายังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างและวัฒนธรรม ผู้เรียนขาดความเข้าใจศีลอย่างลึกซึ้ง จึงไม่เกิดhiriโอตตปปะ วินัยมักเกิดจากความกลัวมากกว่าความเข้าใจ ขณะที่เมตตาและกตัญญูได้รับผลกระทบจากค่านิยมสมัยใหม่ และการขาดความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนเป็นอุปสรรคสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระภูกิจ ภูริสีโล (รมราชวร) (2566) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนขาดความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบ และทักษะการวางแผน ทั้งด้านการเรียนและการใช้ทรัพยากร อีกทั้งมีพฤติกรรมช่วยเหลือเพื่อนในทางที่ไม่เหมาะสม เช่น การให้ลอกการบ้าน ซึ่งสะท้อนการขาดคุณธรรมและความซื่อสัตย์ ดังนั้นควรส่งเสริมวินัย ความรับผิดชอบ ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์อัศรโกศล อุตรรกโท (การเกษม) (2567)

ผลการวิจัยพบว่า การปลูกฝังคุณธรรมของพระสงฆ์ยังมีข้อจำกัด โดยเยาวชนชาตินิยม ความเมตตา และความตระหนักรู้ด้านการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม จึงควรส่งเสริมการอบรมให้มีวินัย มีเมตตา ไม่ลำเอียง รู้จักฐานะการเงิน และตระหนักในการรักษาชื่อเสียงของครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญ์ณภัส วิรัตน์เกษม (2564) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านคุณธรรม 3 ประการ ได้แก่ ขาดเมตตาและความเอื้อเฟื้อ ขาดวินัย และความรับผิดชอบ และขาดความประหยัดในการใช้ทรัพยากร ซึ่งสะท้อนถึงการขาดค่านิยมพื้นฐานในชีวิตประจำวัน จึงควรส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมให้มีคุณภาพ

3. แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มีรูปภาพที่ 24) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรอาศัยการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน โดยส่งเสริมความซื่อสัตย์ วินัย เมตตา และกตัญญูผ่านการปฏิบัติจริงและการเป็นแบบอย่าง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมทั้งพฤติกรรมและจิตสำนึก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธีรดา สมจิตโต (ขมิ้น) (2565) ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมีครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางและปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม เพื่อให้นักเรียนยึดถือเป็นบรรทัดฐานของสังคม โดยการพัฒนาคุณธรรมควรเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกภายใน นำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและก่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการธรรมวิโรจน์ สุริโย (พลสัสดี) (2566) ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยันผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การประกวดโครงงาน การมอบหมายงานและติดตามผล รวมถึงการยกย่องชื่นชมและยกตัวอย่างบุคคลต้นแบบเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของความขยันและพัฒนาพฤติกรรมที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์ประกิจ เตชปญโญ (เพ็งพันธ์) (2566) ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมความซื่อสัตย์ควรปลูกฝังให้นักเรียนประพฤติดังตรงต่อความจริง ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ควบคู่คุณธรรมด้านอื่น ใช้ตัวแบบที่ดีและเปิดโอกาสให้ฝึกปฏิบัติจริง ควบคู่กับการเสริมวินัย การเคารพกติกา และการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงการประยุกต์หลักเบญจศีลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางใหม่ (มีรูปภาพที่ 24) อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยมีปัจจัยหลัก 3 ส่วนที่เชื่อมโยงกัน คือ องค์ประกอบหลักเบญจศีล (Input) กลไกการส่งเสริม (Process) และผลลัพธ์ที่คาดหวัง 4 ด้านคุณธรรม (Output)

ปัจจัยนำเข้า (Input) โรงเรียนได้นำหลักเบญจศีล 5 ประการมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน ได้แก่ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การไม่ลักทรัพย์ การประพฤติตนเหมาะสม การพูดความจริง และการหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดหรือของมึนเมา ควบคู่กับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง วัด ชุมชน และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม

กระบวนการ (Process) คือ การนำปัจจัยต่าง ๆ มาพัฒนาเป็นผลลัพธ์ โดยโรงเรียนใช้กลไกส่งเสริมคุณธรรมผ่านกิจกรรมบูรณาการ เช่น การสอดแทรกหลักเบญจศีลในรายวิชา กิจกรรมจิตอาสา ค่ายคุณธรรม และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัด ชุมชน รวมทั้งใช้ครู พระสงฆ์ และผู้ปกครองเป็นแบบอย่างให้นักเรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

ปัจจัยนำออก (Output) คือ ผลลัพธ์ที่ทำให้ให้นักเรียนเกิดคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรมใน 4 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความเมตตา กรุณา และความกตัญญู กตเวที ส่งผลให้นักเรียนสามารถประพฤติตนเป็นคนดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุปว่า การประยุกต์หลักเบญจศีลเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน คือ การนำหลักเบญจศีลมาปลูกฝังพฤติกรรมที่ดี ผ่านความร่วมมือของครอบครัว วัด โรงเรียน และชุมชน เพื่อส่งเสริมความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความเมตตา กรุณา และความกตัญญู กตเวที ให้นักเรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โรงเรียนควรบูรณาการหลักเบญจศีลกับการเรียนและกิจกรรมประจำวัน เพื่อปลูกฝังความซื่อสัตย์ วินัย เมตตา และความกตัญญูให้เกิดขึ้นจริงในพฤติกรรมนักเรียน
2. โรงเรียนควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ผ่านกิจกรรมจิตอาสา การปฏิบัติธรรม และกิจกรรมครอบครัว เพื่อสร้างต้นแบบคุณธรรมให้แก่นักเรียน
3. โรงเรียนควรใช้ระบบดูแลนักเรียนแบบสร้างวินัยเชิงบวกและฝึกสติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนรู้จักควบคุมตนเองและปฏิบัติตามหลักศีลธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. โรงเรียนควรจัดนโยบาย “ธนาкарความซื่อสัตย์” เช่น การคืนของหาย การพูดความจริง และการบันทึกความดี เพื่อปลูกฝังความซื่อสัตย์จากการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง
2. โรงเรียนควรบูรณาการหลักเบญจศีลกับกิจกรรมประจำวัน เช่น การฝึกสติและสมาธิ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการควบคุมตนเองและเสริมวินัยแก่ผู้เรียน
3. โรงเรียนควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ผ่านกิจกรรมจิตอาสาและกิจกรรมแสดงความกตัญญูอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนในอำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. การศึกษาเปรียบเทียบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จรูญรัตน์ ปานชลธิ. (2566). แนวทางการบริหารบทบาทการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 (วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธัญญ์ณภัส วิรัตน์เกษม. (2564). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมด้านพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในวิถีชีวิตความปกติใหม่ (NewNormal) ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ จังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 7(2), 114-127.
- พระครูวินัยธรสัจญชัย ญาณวีโร (ทิพย์โอสถ). (2561). การนำศีล 5 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเพื่อพัฒนาทักษะด้านคุณธรรมในรายวิชาการปฏิบัติกรรมฐาน. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 23(1), 37-58.
- พระธีรดา สมจิตโต (ขมิ้น). (2565). แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนพิบูลย์รักษ์พิทยา อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 22(4), 77-88.
- พระภูกิจ ภูริสีโล (รมราชภู่). (2566). การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์แก่นักเรียนโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์ประกิจ เตชปญโญ (เพ็งพันธ์). (2566). แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดตราด. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 6(3), 48-57.
- พระสมุห์อัศโรโกติน อุตตรภทฺโท (การเกษม). (2567). การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนของวัดในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการธรรมวิโรจน์ สุริโย (พลสัสดี). (2566). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักไตรสิกขาโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย. วารสารคุรุศาสตร์ปริทรรศน์, 10(1), 1-11.

- พระเอกนรินทร์ อากาศโร และคณะ. (2561). การประยุกต์ใช้หลักเบญจศีลเบญจธรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนเทศบาลตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 9(1), 82-93.
- โรงเรียนวัดกลางใหม่. (2568). *ฝ่ายทะเบียนวัดผล: จำนวนนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2568*. สุราษฎร์ธานี: โรงเรียนวัดกลางใหม่.
- โรงเรียนวัดกลางใหม่. (2564). *รายงานผลการศึกษาสภาพปัญหาพฤติกรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2563-2564*. สุราษฎร์ธานี: โรงเรียนวัดกลางใหม่.
- สิรินาถ รักษาภักดี. (2567). เบญจศีล เบญจธรรม จริยธรรมพื้นฐานเพื่อสังคมสันติสุข. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 9(2), 15-28.
- Best, John W. (1981). *Research in Education*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). Singapore: Times Printers Sdn. Bhn.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งเน้น
ผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
BUDDHA-DHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTING MANAGEMENT BY
OBJECTIVES OF THE OFFICE OF PUBLICHEALTH, CHANTHABURI PROVINCE

อนันต์ สังขผาต^{1*}, รัฐพล เย็นใจมา¹, ธิติวุฒิ หมั่นมี¹

Anan Sangkhaphat^{1*}, Ratapon Yenjaima¹, Thitiwut Manmee¹

*Corresponding Author E-mail: soyotanimit@gmail.com

Received May 10, 2026; Revised June 20, 2026; Accepted June 23, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี จำนวน 110 คน ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานราชการ พนักงานกระทรวงสาธารณสุข และลูกจ้างเหมาบริการ เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.939 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.23$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความโปร่งใส ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ และด้านความประหยัด ตามลำดับ 2. หลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์โดย

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ภาพรวมในระดับสูงมาก ($r = .901^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธ์เชิงบวกกับทุกด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิผล ด้านความประหยัด ด้านความรับผิดชอบ ด้านความโปร่งใส และด้านประสิทธิภาพ 3. การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 สามารถส่งเสริมการบริหารงานสาธารณสุขให้เกิดความสมดุลระหว่างผลลัพธ์ คุณธรรม และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า คือ ฉันทะเสริมแรงจูงใจและความรับผิดชอบ วิริยะเสริมความเพียรในการทำงานภายใต้ข้อจำกัด จิตตะเสริมความใส่ใจต่อคุณภาพบริการ และวิมังสาเสริมการใช้ข้อมูลตรวจสอบและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการพัฒนาบุคลากรและยกระดับระบบบริหารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดให้ตอบสนองประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน

คำสำคัญ : อิทธิบาท 4; การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์; บุคลากรสาธารณสุข; จังหวัดจันทบุรี

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of results-based management at the Chanthaburi Provincial Public Health Office; 2. To examine the relationship between Iddhipada 4 and results-based management; and 3. To propose the integration of Iddhipada 4 for promoting results-based management at the Chanthaburi Provincial Public Health Office, conducted by the mixed methods research. The quantitative data were collected from 110 personnel of the Chanthaburi Provincial Public Health Office, including civil servants, government employees, Ministry of Public Health employees, and contracted staff. The research instrument was a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.939. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative data were obtained through in-depth interviewing 9 key informants.

The findings revealed that: 1. The overall level of results-based management was high ($\mu = 4.23$, S.D. = 0.44). Responsibility had the highest mean score, followed by transparency, effectiveness, efficiency, and economy, respectively. 2. Iddhipada 4 had a very high positive correlation with overall results-based management ($r = .901^{**}$) at statistically significant level of 0.01 and was positively correlated with all dimensions

of results-based management, namely effectiveness, economy, accountability, transparency, and efficiency. 3. The integration of Iddhipada 4 could strengthen public health management by balancing outcomes, ethics, and resource utilization. Chanda promoted motivation and responsibility; Viriya strengthened perseverance under budgetary and workforce constraints; Citta enhanced attentiveness to service quality; and Vimamsa supported evidence-based review and continuous improvement. The findings could be applied as policy and operational guidelines for personnel development and for enhancing provincial public health administration in terms of efficiency, transparency, accountability, and sustainability.

Keywords: Iddhipada 4; Management by Objectives; Public Health Personnel; Chanthaburi Province

บทนำ

การบริหารระบบสาธารณสุขระดับภูมิภาคมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของประชาชน สำหรับจังหวัดจันทบุรีซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2431 ได้เริ่มมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุขอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา โดยในระยะแรก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี มีภารกิจหลักในการป้องกันและควบคุมโรค ตลอดจนการให้บริการสุขภาพพื้นฐานแก่ประชาชนในพื้นที่ชนบทที่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการ ต่อมาได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของสถานบริการและการส่งเสริมสุขภาพชุมชนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี, 2567)

ปัจจุบัน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรีได้ขับเคลื่อนการบริหารจัดการองค์กรภายใต้กรอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมมิติการบริหารงานที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1. ด้านความประหยัด ที่มุ่งเน้นการจัดการงบประมาณอย่างรอบคอบและการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส 2. ด้านประสิทธิภาพ ซึ่งให้ความสำคัญกับการตั้งเป้าหมายเชิงสุขภาพที่วัดผลได้และการนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาใช้ในการตัดสินใจ 3. ด้านประสิทธิภาพ ผ่านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศด้านสุขภาพมาประยุกต์ใช้และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร 4. ด้านความโปร่งใส ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบและเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ และ 5. ด้านความรับผิดชอบ โดยมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและมีระบบการรายงานผลที่สามารถตรวจสอบได้ (กระทรวงสาธารณสุข, 2567; สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี, 2567)

แม้จะมีกรอบการบริหารงานที่ครอบคลุม แต่ในทางปฏิบัติสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรียังคงเผชิญกับสภาพปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ความขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขยายโครงการสุขภาพ ปัญหาโครงสร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่บูรณาการอย่างสมบูรณ์ ตลอดจนอุปสรรคด้านการสื่อสารและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมยศ นาวิการ (2551) ที่ระบุว่าความล้มเหลวในการสื่อสารและการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ลดทอนประสิทธิภาพในการบริหารองค์การ

จากบริบทดังกล่าว แนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในวงการรัฐประศาสนศาสตร์ คือ การนำหลักการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ มาปรับใช้ เพื่อสร้างความชัดเจนของเป้าหมาย ตัวชี้วัด การติดตามผล และการประเมินผลลัพธ์ขององค์กรภาครัฐ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2555) การบริหารที่เน้นตัวชี้วัดเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนงานสาธารณสุขให้เกิดความยั่งยืน เพราะงานสาธารณสุขเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ต่อชีวิตประชาชน จริยธรรมในการบริการ การทำงานร่วมกัน และการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างรอบคอบ จึงจำเป็นต้องมีฐานคิดด้านคุณธรรมควบคู่กับระบบบริหารสมัยใหม่

หลักอริยบท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมต่อการนำมาบูรณาการกับ RBM เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่มุ่งอธิบายเหตุแห่งความสำเร็จในการทำงานโดยตรง กล่าวคือ ฉันทะสร้างความพอใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน วิริยะสร้างความเพียรและความอดทนต่อข้อจำกัด จิตตะสร้างความตั้งใจและความเอาใจใส่ต่อคุณภาพของงาน และวิมังสาสร้างการใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ และปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2556) หลักดังกล่าวจึงสามารถเชื่อมโยงกับมิติของ RBM ทั้งด้านความประหยัด ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่ออย่างเป็นรูปธรรม

ช่องว่างขององค์ความรู้ที่สำคัญคือ งานศึกษาที่ผ่านมาในบริบทการบริหารภาครัฐและพุทธบูรณาการจำนวนมากมักอธิบายหลักอริยบท 4 ในฐานะแนวทางพัฒนาบุคคลหรือองค์กรโดยทั่วไป แต่ยังขาดการอธิบายเชิงประจักษ์ว่าหลักอริยบท 4 มีความสัมพันธ์กับมิติการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในองค์กรสาธารณสุขระดับจังหวัดอย่างไร และสามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางบูรณาการเพื่อแก้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อหน่วยงานสาธารณสุขได้อย่างไร งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาระดับการ

บริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และนำเสนอแนวทางบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารงานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรีให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี จำนวน 110 คน ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานราชการ พนักงานกระทรวงสาธารณสุข และลูกจ้างเหมาบริการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี, 2567)

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูปหรือคน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารระดับหัวหน้าฝ่าย จำนวน 4 คน และกลุ่มที่ 4 ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารงานสาธารณสุข จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอภิปิชาต 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี 5 ด้าน ได้แก่ ความประหยัด ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อ และ 4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1971) เท่ากับ 0.939

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการบูรณาการหลักอภิปิชาต 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 110 ชุด รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้ ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและสถิติอนุมานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำมาสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอในรูปแบบความเรียง พร้อมตารางแจกแจงความถี่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสนับสนุนและเชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.23$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความโปร่งใส ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ และด้านความประหยัด ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวม

(n = 110)

การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี		ระดับการปฏิบัติ		
		μ	α	แปลผล
1	ด้านความประหยัด (Economy)	3.94	0.65	มาก
2	ด้านประสิทธิผล (Efficiency)	4.24	0.44	มาก
3	ด้านประสิทธิภาพ (Effectiveness)	4.04	0.63	มาก
4	ด้านความโปร่งใส (Transparency)	4.41	0.47	มาก
5	ด้านความรับผิดชอบ (Accountability)	4.54	0.46	มากที่สุด
ภาพรวม		4.23	0.44	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า แสดงให้เห็นว่า สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรีมีการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบที่อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนการตระหนักต่อหน้าที่ การรายงานผล และการรับผิดชอบต่อบริการสาธารณสุข ขณะที่ด้านความประหยัดมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แม้อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการบริหารทรัพยากรภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี พบว่า หลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์โดยภาพรวมในระดับสูงมาก ($r = .901^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทุกด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .857^{**}$) รองลงมา คือ ด้านความประหยัด (Economy) ($r = .796^{**}$)

ด้านความรับผิดชอบ (Accountability) ($r = .757^{**}$) ด้านความโปร่งใส (Transparency) ($r = .694^{**}$) และด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) ($r = .655^{**}$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี

ความสัมพันธ์	ตัวแปรตาม					
	การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ โดยภาพรวม	1. ด้านความประหยัด (Economy)	2. ด้านประสิทธิผล (Efficiency)	3. ด้านประสิทธิภาพ (Effectiveness)	4. ด้านความโปร่งใส (Transparency)	5. ด้านความรับผิดชอบ (Accountability)
หลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวม	.901**	.796**	.857**	.655**	.694**	.757**
1. ด้านฉันทะ	.759**	.681**	.778**	.611**	.502**	.573**
2. ด้านวิริยะ	.773**	.667**	.784**	.505**	.588**	.706**
3. ด้านจิตตะ	.868**	.771**	.752**	.654**	.720**	.705**
4. ด้านวิมังสา	.761**	.676**	.690**	.551**	.608**	.644**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี พบว่า หลักอิทธิบาทธรรมโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์โดยภาพรวมในระดับสูงมาก ($r = .901^{**}$) หลักจิตตะกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ด้านหลักฉันทะ ด้านวิริยะ และด้านวิมังสา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี การบริหารงานภาครัฐในปัจจุบันมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management) โดยให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของงานที่มีคุณค่า โปร่งใส และตรวจสอบได้ การนำหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะ “อิทธิบาท 4” มาบูรณาการในการทำงาน สามารถช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กรให้เกิดความ

สมดุลทั้งด้านคุณธรรมและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1. ฉันทะ คือ ความพึงพอใจและความเต็มใจในการทำงาน 2. วิริยะ คือ ความขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 3. จิตตะ คือ การตั้งใจจดจ่อและเอาใจใส่ในงานที่ทำ และ 4. วิมังสา คือ การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ และปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อบูรณาการร่วมกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ จะช่วยเสริมสร้างการทำงานใน 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ Economy, Efficiency, Effectiveness, Transparency และ Accountability พบว่า 1. ด้านความประหยัด (Economy) การนำหลักฉันทะและวิริยะมาประยุกต์ใช้ จะช่วยให้บุคลากรมีความเต็มใจในการปฏิบัติงาน และมีความขยันหมั่นเพียรในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องแม้เผชิญอุปสรรค ส่งผลให้การใช้ทรัพยากรขององค์กรเกิดความประหยัดสูงสุด และลดความสูญเปล่าในการดำเนินงาน 2. ด้านประสิทธิผล (Efficiency) การใช้หลักจิตตะและวิมังสา ช่วยให้ผู้บุคลากรมีสมาธิในการทำงาน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง มีการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อบกพร่อง ทำให้งานเกิดความถูกต้องและมีคุณภาพมากขึ้น ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลในการทำงานตามเป้าหมายที่กำหนด 3. ด้านประสิทธิภาพ (Effectiveness) การทำงานด้วยความตั้งใจตามหลักฉันทะ และการมีจิตจดจ่อในงานตามหลักจิตตะ จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น มีความต่อเนื่อง และเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด นอกจากนี้การใช้ปัญญาในการไตร่ตรองตามหลักวิมังสา ยังช่วยให้การทำงานมีความรอบคอบ ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กร 4. ด้านความโปร่งใส (Transparency) การบูรณาการหลักจิตตะและวิมังสา ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริงและสามารถตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างถูกต้องและเป็นระบบ รวมทั้งมีการทบทวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้การบริหารงานมีความโปร่งใส ลดความคลาดเคลื่อนและสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคม 5. ด้านความรับผิดชอบ (Accountability) หลักฉันทะและวิริยะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความเต็มใจและความมุ่งมั่นในการรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย มีความใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันการใช้วิมังสาในการพิจารณาและแก้ไขปัญหาก็จะช่วยให้บุคลากรตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองและรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง สรุปการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี ช่วยเสริมสร้างทั้งคุณธรรมและประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างประหยัด มีประสิทธิผล มีประสิทธิภาพ

โปร่งใส และมีความรับผิดชอบ อันนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความโปร่งใส ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพ และด้านความประหยัด ตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการบริหารงานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรีให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานตามภารกิจ การรายงานผล และความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของบริการสาธารณสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ที่มุ่งให้หน่วยงานภาครัฐกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน รวมทั้งรายงานผลต่อประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านความโปร่งใสที่อยู่ในลำดับรองลงมาสะท้อนว่าหน่วยงานมีแนวโน้มพัฒนาระบบการเปิดเผยข้อมูลและการตรวจสอบได้ ส่วนด้านความประหยัดที่อยู่ลำดับท้ายอาจสัมพันธ์กับข้อจำกัดด้านงบประมาณและความจำเป็นในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อรองรับภารกิจด้านสุขภาพที่เพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้หน่วยงานต้องปรับปรุงระบบบริหารทรัพยากรและระบบข้อมูลให้มีความคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับพระมหาสิทธิศักดิ์ สิทธาภิโร (เสนา) (2561) ที่พบว่าการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์อยู่ในระดับมาก และควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร และการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ พบว่า หลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์โดยภาพรวมในระดับสูงมาก ($r = .901^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลดังกล่าวยืนยันสมมติฐานการวิจัยและสะท้อนว่า การพัฒนาคุณลักษณะภายในของบุคลากรตามหลักอิทธิบาท 4 มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับความสามารถของหน่วยงานในการบรรลุเป้าหมายด้านผลสัมฤทธิ์ การที่จิตตะมีความสัมพันธ์กับภาพรวมของ RBM สูงกว่าด้านอื่น อาจอธิบายได้ว่า งานสาธารณสุขต้องอาศัยความเอาใจใส่ ความต่อเนื่อง และการติดตามรายละเอียดสูง ทั้งในงานบริการประชาชน งานข้อมูลสุขภาพ และงานประสานเครือข่าย จิตตะจึงเป็นกลไกที่ช่วยให้เป้าหมายและตัวชี้วัดถูกนำไปปฏิบัติจริง ขณะที่ความสัมพันธ์กับด้านประสิทธิภาพมีค่าต่ำกว่าด้านอื่น อาจสะท้อนข้อจำกัดเชิงระบบ เช่น

จำนวนบุคลากร งบประมาณ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังต้องพัฒนา ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่อิทธิบาท 4 เพียงอย่างเดียวไม่อาจแก้ไขได้ครบถ้วน ผลนี้สอดคล้องกับสุดเฉลิม ศัสตราพฤกษ์ และอาคม ใจแก้ว (2556) ที่พบว่าปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร ระบบข้อมูลผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการบริหารงานที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างเหมาะสม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญมี วิทยาสีห์ (2556) พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป รองลงมาคือด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ และด้านบุคคล ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบพบว่าไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แนวทางการส่งเสริมที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การบริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่า การพัฒนาบุคลากร และการใช้ความเพียรในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเกรียงศักดิ์ กम्मสุโข (ตีกิตติ) (2561) เรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสำเร็จในการเรียนรู้ และสามารถประยุกต์ใช้ได้ในกระบวนการจัดการศึกษา โดยบูรณาการในด้านกระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลผลการสังเคราะห์งานวิจัยสะท้อนว่า หลักอิทธิบาท 4 มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงานและการพัฒนาองค์กร ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การปกครอง หรือการสาธารณสุข ล้วนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมโดยฉันทะ ช่วยสร้างแรงจูงใจในการทำงาน วิริยะส่งเสริมความขยันและความอดทน จิตตะช่วยเพิ่มความเอาใจใส่ในงาน และวิมังสาช่วยพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธธรรมร่วมกับการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้สรุปเป็นภาพองค์ความรู้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี จากการบูรณาการหลักธรรมพุทธศาสตร์กับการทำงาน โดยเน้นการพัฒนาใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความประหยัด (Economy) 2. ด้านประสิทธิผล (Efficiency) 3. ด้านประสิทธิภาพ (Effectiveness) 4. ด้านความโปร่งใส (Transparency) 5. ด้านความรับผิดชอบ (Accountability) นั้นเริ่มต้น (ฉันท์) ความพอใจและใจรักในการทำงาน มีความเต็มใจในการทำงานช่วยให้บุคลากรทำงานอย่างมีคุณภาพ มุ่งสู่เป้าหมายด้วยแรงขับเคลื่อนในสอดคล้องกับการบริหารแบบเน้นผลลัพธ์ ทำให้การวางแผน ติดตาม และประเมินผลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วิริยะ) ความขยัน มุ่งมั่น และอดทน ช่วยให้งานมีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพส่งผลให้องค์กรสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จิตตะ) การใส่ใจในรายละเอียด ช่วยลดข้อผิดพลาดและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการทำงานความตั้งใจและเอาใจใส่ช่วยพัฒนาทักษะและเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา) การใช้ปัญญาในการไตร่ตรอง พิจารณา และวิเคราะห์งานอย่างรอบคอบ ช่วยยกระดับคุณภาพของการทำงานให้แม่นยำและมีวิจารณ์ญาณเมื่อส่งเสริมให้การบริหารงาน เป็นระบบ จะ

เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ พร้อมข้อมูลรองรับการตัดสินใจอย่างมั่นใจและรอบด้าน การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี หลักอิทธิบาทธรรมนำมาบูรณาการเข้ากับการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี ในปัจจุบันการบริหารงานต้องเผชิญกับความท้าทายหลากหลายด้าน ทั้งในแง่ของงบประมาณ ทรัพยากร และความคาดหวังจากประชาชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรีจึงได้นำแนวทางการบริหารที่ยึดหลักคุณธรรม และมุ่งเน้นประสิทธิภาพในการดำเนินงานมาใช้ ช่วยผลักดันให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรีดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ โปร่งใส และยั่งยืน พร้อมตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยส่งเสริมให้เข้ารับการศึกษาดูงานและการฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรกำหนดนโยบายให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวางแผน และการตัดสินใจในการดำเนินงาน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร
3. ควรมีนโยบายส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและประสิทธิภาพในการทำงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดอบรมให้ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรและการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
2. ควรจัดโครงการพัฒนาบุคลากรในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงาน เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่
3. ควรมีการจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และความถนัดของงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยในกลุ่มประชากรหรือหน่วยงานอื่นเพิ่มเติม เพื่อเปรียบเทียบการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารงาน และวิเคราะห์ความแตกต่างของผลการศึกษานำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารงาน และวิเคราะห์ความแตกต่างของผลการศึกษา
2. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในลักษณะเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นแนวทางการบริหารที่หลากหลายและเหมาะสม
3. ควรศึกษาการบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะการปฏิบัติงานใกล้เคียงกัน โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นตัวแปรในการศึกษา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการให้มีความครอบคลุม และลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2567). *ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินงานด้านสุขภาพในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข
- กระทรวงสาธารณสุข. (2567). *สถิติและข้อมูลจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (สบส.)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2555). *ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: รัตนไตร.
- บุญมี วิทยาลัย. (2556). *การประยุกต์หลักอริยบท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเกียรติศักดิ์ กम्मสุโข (ตีกิตติ). (2561). *แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2556). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพฯ: ผลิตัมม์.
- พระมหาสิทธิศักดิ์ สิทธาภิต (เสนา). (2561). *การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมยศ นาวิการ. (2551). *การบริหารและพฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี. (2567). *เกณฑ์การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี ปี 2567*. จันทบุรี: สาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี. (2567). ข้อมูลบุคลากรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี ปีงบประมาณ 2567. *รายงานประจำปีของกระทรวงสาธารณสุขสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี*. จันทบุรี: สาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี.
- สุดเฉลิม ศัสตราพฤกษ์ และอาคม ใจแก้ว. (2556). การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของเทศบาลตำบลที่ได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2551 : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา. *วารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 7(2), 99–114.
- Cronbach, Lee J. (1971). *Essentials of psychological testing*. (4th ed.). New York: Harper & Row.

บทความวิจัย

การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการ
หมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
APPLYING SARANIYA DHAMMA TO ENHANCE THE EFFECTIVENESS OF THE
FIVE PRECEPTS VILLAGE PROJECT MANAGEMENT BY THE SANGHA IN
PHANOM THUAN DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE

พระอาทิตย์ อติปโล^{1*}Phra Arthit AtiPalo^{1*}

*Corresponding Author E-mail: Netsawang1993@gmail.com

Received May 14, 2026; Revised June 19, 2026; Accepted June 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการ และ 3. เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารโครงการดังกล่าว โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณจำนวน 396 คน ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.771 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1. ประสิทธิภาพการบริหารโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สีสสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ เมตตาวจีกรรม สาธารณโกศล และทัญญูสามัญญตา ส่วนเมตตาทายกรรมและเมตตามโนกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทาง

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

สถิติที่ระดับ .01 โดยด้านการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมา ได้แก่ การลดปัญหาอาชญากรรม การโจรกรรมทรัพย์สิน ปัญหายาเสพติด และความขัดแย้งในชุมชน และ 3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 พบว่า คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์และการทำบุญร่วมกัน เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชน และสนับสนุนการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการป้องกันอาชญากรรมและการโจรกรรมทรัพย์สิน รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมด้านศีลธรรม ส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัว ลดความขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงทางวาจา ตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงโทษของยาเสพติด และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ส่งผลให้การบริหารโครงการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในภาพรวม

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ; การบริหาร; หมู่บ้านรักษาศีล 5; หลักสาราณียธรรม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the level of Effectiveness of the Five Precepts Village Project conducted by the Sangha in Phanom Thuan District, Kanchanaburi Province; 2. To investigate the relationship between the Six Principles of *Sārāṇīyadhamma* and the Effectiveness of the project; and 3. propose guidelines for applying the Six Principles of *Sārāṇīyadhamma* in project administration, conducted by the mixed-methods research. The quantitative research, data were collected from 396 samples using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.771. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, stepwise multiple regression, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 12 key informants, and data were analyzed by descriptive interpretation.

The findings revealed that: 1. The overall Effectiveness of the project was at a high level ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.52). Among the dimensions, moral conformity (*Sīla-sāmaññatā*) had the highest mean, followed by kind speech (*mettā-vacī-kamma*), sharing of benefits (*sādhāraṇa-bhogī*), and unity in views (*ditṭhi-sāmaññatā*), while kind actions and kind thoughts (*mettā-Gāya-kamma*

and mettā-Mano-kamma) had equal means. 2. The relationship between the Six Principles of Sārāṇīyadhamma and Effectiveness was found to be positively correlated at the .01 level of statistical significance. The strongest relationship was with the reduction of domestic violence, followed by reductions in crime, theft, drug-related problems, and community conflicts. 3. The application guidelines indicated that the Sangha played a significant role in promoting religious activities such as chanting and communal merit-making to strengthen unity within the community. They also fostered good relationships among community members and collaborated with government agencies in preventing crime and theft. Furthermore, they emphasized moral cultivation, promoted family warmth, reduced conflicts and verbal violence, raised awareness of the dangers of drugs, and encouraged community participation in sustainable problem-solving. These efforts contributed to enhancing the overall Effectiveness of project administration.

Keywords: Efficiency; Management; Five Precepts Village; Saraniya Dhamma

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายด้าน เช่น ความแตกแยกในชุมชน การขาดความสามัคคี ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม หนี้สิน และการเสื่อมถอยของ คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งล้วนกระทบต่อความมั่นคงของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ พระพุทธศาสนาจึงยังคงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม โดยเฉพาะคณะสงฆ์ที่มี หน้าที่เผยแผ่หลักธรรมและส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศีลธรรม หนึ่งในโครงการสำคัญ คือ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่งมุ่งเน้นให้ประชาชนยึดมั่นในหลักศีล 5 เพื่อสร้างสังคมที่ สงบสุขและเข้มแข็ง (มหาเถรสมาคม, 2565)

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์และหน่วยงานด้าน พระพุทธศาสนา ที่มุ่งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน ภาครัฐ และประชาชนในการ พัฒนาชุมชนคุณธรรม อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการในหลายพื้นที่ยังประสบปัญหา เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ทั่วถึง การประสานงานระหว่างหน่วยงานไม่ต่อเนื่อง การสื่อสารไม่ทั่วถึง และการติดตามประเมินผลที่ไม่เป็นระบบ สำหรับอำเภอพนมทวน

จังหวัดกาญจนบุรี แม้คณะสงฆ์จะดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบข้อจำกัดด้านความร่วมมือระหว่างวัด ผู้นำชุมชน และประชาชน รวมถึงความขัดแย้งในบางพื้นที่ ส่งผลให้การบริหารโครงการยังไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (พระวิมลมณี (นนทพันธ์ ปภัสโร), 2566)

แนวคิด ปสก. เป็นกลไกสำคัญในการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจผ่านการประชาสัมพันธ์ (ป) การเชื่อมโยงเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (ส) และการดำเนินกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม (ก) ซึ่งส่งผลให้เกิดการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และสร้างความสงบสุข ความสามัคคี และความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน (คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์, 2559) ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหลักสาราณียธรรม 6 สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการได้ เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี การอยู่ร่วมกัน และความร่วมมือในสังคม ประกอบด้วย เมตตาการุณยธรรม เมตตาวิจิตรธรรม เมตตาโมกขธรรม สาธารณโภคี สีสามัญญตา และทิสสัมมัญญตา (ที.ปา. 11/182/112) หลักธรรมดังกล่าวสามารถช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และเพิ่มความร่วมมือในการทำงานร่วมกันได้ โดยเฉพาะในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Mayo, 1945)

จากปัญหาดังกล่าวจึงนำไปสู่คำถามการวิจัยว่า ประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับใด หลักสาราณียธรรม 6 มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหรือไม่ และจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพได้อย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการ และเพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยแนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นกรอบในการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

3. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักสราณียธรรมกับการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ ที่อยู่ในอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 36,531 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่อายุ 18 ปีขึ้นไปที่อยู่ในอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 36,531 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1967) คำนวณได้ 396 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 กลุ่มจำนวน 12 รูปหรือคน ดังนี้ 1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2 รูปหรือคน 2. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 2 รูปหรือคน 3. ผู้บริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 3 คน และ 4. ผู้แทนประชาชน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามโดยมีขั้นตอนการสร้างการตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยวิธีการตามขั้นตอน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บโดยใช้แบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 396 ชุด เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บโดยรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ

1. สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และการประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติอนุมาน ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการทดสอบสมมติฐาน การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม

ระดับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชน	4.22	0.66	มาก
2. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาการโจรกรรมทรัพย์สิน	4.30	0.61	มาก
3. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว	4.29	0.59	มาก
4. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทในชุมชน	4.30	0.57	มาก
5. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาเสพติดในชุมชน	4.33	0.59	มาก
ภาพรวม	4.29	0.53	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มากที่สุดคือ ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหายาเสพติดในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.59) รองลงมา ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.57) ถัดมา ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาการโจรกรรมทรัพย์สิน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.61) ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.59) และน้อยที่สุดคือ ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้าน รักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักหลักสราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

	ตัวแปรตาม					
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม	1. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาอาชญากรรม	2. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาการโจรกรรมทรัพย์สิน	3. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว	4. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทในชุมชน	5. ด้านกิจกรรมการส่งเสริมการลดปัญหาเสพติด
ตัวแปรอิสระ						
หลักสาราณียธรรม โดยภาพรวม	.893**	.800**	.788**	.814**	.762**	.782**
1. กายกรรม	.679**	.613**	.587**	.642**	.576**	.583**
2. วจีกรรม	.790**	.694**	.706**	.713**	.692**	.690**
3. มโนกรรม	.792**	.699**	.689**	.702**	.678**	.737**
4. สาธารณโภคี	.807**	.760**	.697**	.729**	.677**	.699**
5. สีลสามัญญตา	.750**	.683**	.684**	.685**	.618**	.643**
6. ทิฐิสามัญญตา	.780**	.672**	.698**	.724**	.682**	.675**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

หลักสาราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($R=.893^{**}$)

หลักสาราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.800^{**}$)

หลักสาราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาการโจรกรรมทรัพย์สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.788^{**}$)

หลักสาราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($R=.814^{**}$)

หลักสาราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทในชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.762^{**}$)

หลักสาราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหายาเสพติดในชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.782^{**}$)

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชน คณะสงฆ์ช่วยสร้างส่งเสริมควบคุมปัญหาอาชญากรรมในการจัดกิจกรรมสวดมนต์ ทำบุญหมู่บ้าน เพื่อปลูกฝังบรรยากาศแห่งความสงบและยังเป็นการสร้างสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาการโจรกรรมทรัพย์สิน คณะสงฆ์มีแนวทางป้องกันปราบปรามการโจรกรรมทรัพย์สินร่วมกับหน่วยงานรัฐและจัดกิจกรรมสอดส่องดูแลบ้านเรือนในยามค่ำคืน ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว คณะสงฆ์มีกิจกรรมป้องกัน ในการลดความรุนแรงในครอบครัว ชุมชน ทำให้ครอบครัวรู้สึก

อบอุ่นทำให้มีสังคมสงบ และปลอดภัย ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความขัดแย้ง คณะสงฆ์มีกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลในชุมชน ทำให้เกิดความเอื้ออาทร ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาเสพติดในชุมชน คณะสงฆ์มีกิจกรรมให้ประชาชนทุกคนเห็นโทษของยาเสพติดทำให้พวกเขาเปิดใจรับฟังคำแนะนำ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า ประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เห็นความสำคัญกับกิจกรรม ส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุพัฒน์กาญจนกิจ (สุพิน สุทโท) (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาพัฒนารูปแบบการทำงานของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ผลการวิจัยพบว่า การขับเคลื่อนโครงการ 1. เป็นพวกบริโภคนิยม 2. มีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวที่เกิดจากความโลภ 3. ชาวบ้านยังไม่เข้าใจในเรื่องของหมู่บ้านรักษาศีล 5

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า หลักสาราณียธรรม 6 กับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($R = .893^{**}$) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมาผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรทั้ง 5 ด้านประกอบด้วย 1. เต็มใจและทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร 2. ภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร 3. ความเป็นสมาชิกขององค์กร 4. จงรักภักดีต่อองค์กร 5. เสียสละเพื่อองค์กร

3. การประยุกต์หลักสาราณียธรรมกับการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ การบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 5 ด้าน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของฉัตรชัย นาถาพลอย (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร

อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. การบริหารงานสำนักงาน 2. การดูแลสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน 3. การซ่อมบำรุงและบริการด้านสาธารณูปโภคส่วนกลาง 4. การให้ความรู้ข้อมูล และการติดต่อสื่อสาร 5. การจัดกิจกรรมและประเภทของกิจกรรม และ 6. การจัดเก็บรายได้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การประยุกต์หลักสารณียธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. หลักสารณียธรรม 6

1. เมตตากรรม คือ เห็นคนบาดเจ็บ คนชราข้ามถนน การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการสื่อสารด้วยการกระทำที่แสดงถึงความเอื้ออาทร

2. เมตตาจักรม คือ เวลาเพื่อนทุกข์ขมขื่นจะพูดให้กำลังใจใช้คำพูดที่ดี ๆ สื่อสารด้วยคำพูดอย่างเมตตา และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน

3. เมตตาโนกรรม คือ การให้อาหารสุนัข เป็นจิตอาสาที่มีใจเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ รู้สึกรู้ว่าพระเป็นเหมือนญาติผู้ใหญ่ที่หวังดีไม่เลือกข้าง ไม่ตำหนิ และไม่ตัดสินใคร

4. สาธารณโภคี คือ ให้คำแนะนำ ช่วยกันแจกอาหาร ทำความสะอาดวัด เพราะทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน และสร้างความร่วมมือในชุมชน

5. สีสสามัญญตา คือ รักครอบครัว ซื่อสัตย์ ไม่ลักของใคร และลดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กรมีระเบียบวินัย และเป็นแบบอย่างให้ชุมชน

6. ภูมิสามัญญตา คือ พุทธดี สอนให้ลูกฝึกวินัยเคร่งครัด การพิจารณาปัญหาอย่างรอบคอบหรือการประพฤติธรรมในชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปใช้ได้จริง ในครอบครัว ชุมชน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. ประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านศีล 5 ของคณะสงฆ์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

1. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชน คือ คณะสงฆ์ช่วยสร้างส่งเสริมควบคุมปัญหาอาชญากรรมในการจัดกิจกรรมสวดมนต์ ทำบุญหมู่บ้านเพื่อปลูกฝังบรรยากาศแห่งความสงบ และยังเป็นการสร้างสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น

2. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาการโจรกรรมทรัพย์สิน คือ คณะสงฆ์มีแนวทางป้องกันปราบปรามการโจรกรรมทรัพย์สินร่วมกับหน่วยงานรัฐ และจัดกิจกรรมสอดส่องดูแลบ้านเรือนในยามค่ำคืน

3. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว คือ คณะสงฆ์มีกิจกรรมป้องกันในการลดความรุนแรงในครอบครัว ชุมชน ทำให้ครอบครัวรู้สึกอบอุ่นทำให้มีสังคมสงบ และปลอดภัย

4. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทในชุมชน คือ คณะสงฆ์มีกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลในชุมชน ทำให้เกิดความเอื้ออาทร และความห่วงใยซึ่งกันและกันลดการใช้ถ้อยคำรุนแรง

5. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหายาเสพติดในชุมชน คือ คณะสงฆ์มีกิจกรรมให้ประชาชนทุกคนเห็นโทษของยาเสพติดทำให้พวกเขาเปิดใจรับฟังคำแนะนำ และแนวทางแก้ไขปัญหามากขึ้นไม่ใช่เลือกปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดแนวนโยบายเพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่มีความเมตตา เอื้อเฟื้อ และเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งในระดับคณะสงฆ์และประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นรากฐานความร่วมมือในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

2. ควรวางระบบการบริหารโครงการที่เปิดเผย โปร่งใส และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงาน เช่น การรายงานผลกิจกรรมและการใช้งบประมาณอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธา 3. ควรจัดทำนโยบายเพื่อเผยแพร่วิถีปฏิบัติด้านพระพุทธศาสนาและหลักศีล 5 อย่างต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมอบรมประชุมหมู่บ้าน และการใช้สื่อสมัยใหม่ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและเป็นเอกภาพทั้งในคณะสงฆ์และชาวบ้าน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรปฏิบัติจริงในการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลและใช้วาจาที่สุภาพอ่อนโยนในการสื่อสารกับประชาชน เช่น การเยี่ยมเยียนครัวเรือน การกล่าวชี้แจงด้วยคำพูดที่สร้างกำลังใจ เพื่อสร้างความอบอุ่นและศรัทธาในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

2. ควรจัดเวทีประชาคมอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมแสดงความคิดเห็นและกำหนดวิธีแบ่งปันทรัพยากรหรือความช่วยเหลือ เช่น การแบ่งงาน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้โครงการดำเนินไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

3. ควรดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมหรือเวิร์กช็อปที่ส่งเสริมการรักษาศีล 5 ในกลุ่มประชาชน เยาวชน และผู้นำท้องถิ่น โดยเน้นการปฏิบัติจริง เช่น โครงการหนึ่งวันรักษาศีล 5 หรือการจัดค่ายคุณธรรมสำหรับเยาวชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยเปรียบเทียบระหว่างอำเภอหรือจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างและปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางใหม่ ๆ ในการนำสาราณียธรรม 6 มาเผยแผ่ เช่น การใช้สื่อดิจิทัล เครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือการผลิตสื่อสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและเข้าถึงคนรุ่นใหม่ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยในเชิงสังคมวิทยาและจิตวิทยา เพื่อวิเคราะห์ว่าการนำหลัก สาราณียธรรม 6 มาปฏิบัติส่งผลต่อความสามัคคี ความร่วมมือ และพฤติกรรมการรักษาศีล 5 ของประชาชนอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์. (2559). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ระยะที่ 3 (ระยะยาว)*. กรุงเทพฯ: บริษัท อักษรเจริญ ศรีเอทนิว จำกัด.
- ฉัตรชัย นาถาพลอย. (2562). *การบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร อำเภอลำลูกเกด จังหวัด พระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุพัฒนกาญจนกิจ (สุพิน สุภทโท). (2560). *ศึกษาพัฒนารูปแบบการทำงานของ คณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม). (2564). *การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิมลมุณี (นนทพันธ์ ปภสสโร). (2566). *การบริหารจัดการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบในจังหวัดเชียงใหม่ ตามแนววิถีปกติใหม่*. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 6(3), 252–268.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* (เล่ม 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาเถรสมาคม. (2565). *ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5*. กรุงเทพฯ: นนทวัฒน์.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ข้อมูลสำนักงาน
คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้น 12 เมษายน 2569.
จาก https://www.ect.go.th/kanchanaburi?utm_source=chatgpt.com

Mayo, Elton. (1945). *The Social Problems of an Industrial Civilization*. Boston:
Harvard University Press.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York:
Harper and Row.

พุทธวิธีการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการใน อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

THE BUDDHIST METHODS MANAGEMENT OF MONASTERY CONSTRUCTION AND RENOVATION OF ADMINISTRATIVE MONKS IN KHIANSAN DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

พระวิมล ฐิตมโน^{1*}, พระครูภาวนาจันทคุณ¹, เนติลักษณ์ สุทธิรักษ์¹

Phra Vimol Thitamano^{1*}, Phrakhr Bhavanachantakun¹, Netilak Sutthirak¹

*Corresponding Author E-mail: vimonwvm@gmail.com

Received March 29, 2026; Revised June 20, 2026; Accepted June 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการบริหารจัดการ 2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ และ 3. เสนอแนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจาก พระสงฆ์ทั้งหมดในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเคียนซา จำนวน 98 รูป วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน จาก 4 กลุ่ม วิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.236) 2. ปัญหาและอุปสรรคสำคัญคือ การขาดความเป็นระบบในทุกด้าน ได้แก่ การวางแผนที่ไม่อิงข้อมูลจริง โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจน บุคลากรไม่เพียงพอ การสื่อสารและการตัดสินใจล่าช้า รวมถึงระบบติดตามและประเมินผลที่ยังไม่เข้มแข็ง และ 3. แนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรมุ่งเน้นการวางแผนพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน และจัดสรร

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surat Thani Buddhist College

ทรัพยากรให้เหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการบริหารแก่ผู้ปฏิบัติงาน
ควรพัฒนาระบบการสื่อสาร การประสานงาน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
เพื่อให้การดำเนินงานสาธารณูปการมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อวัดและชุมชน

คำสำคัญ: พุทธวิธี; การบริหารจัดการ; งานสาธารณูปการ; พระสังฆาธิการ; อำเภอกี๋ยนซา

Abstract

Objectives of this search article were: 1. To study the level of management by Buddhist Sangha in monastery construction and renovation, 2. To examine related problems and obstacles, and 3. To propose management guidelines in Khiansa District, Surat Thani Province, conducted by the mixed-methods research in two phases. First, quantitative data were collected from all 98 monks in the district's Sangha administration area via questionnaires, and analyzed using frequencies, percentages, means, and standard deviations. Second, qualitative data were obtained through in-depth interviews with 10 key informants from 4 groups and analyzed descriptively.

Findings were as follows: 1. By overall, the level of management administration was at a high level, and all aspects were also rated at a high level ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.236); 2. Major problems and obstacles included a lack of systematic management in all aspects, such as planning that was not based on factual data, unclear organizational structures and roles, insufficient personnel, delays in communication and decision-making, as well as weak monitoring and evaluation systems; and 3. Guidelines for the management administration of monastery construction and renovation by Sangha administrators in Khian Sa District, Surat Thani Province should emphasize systematic monastery development planning, clear division of responsibilities, and appropriate allocation of resources. In addition, knowledge and management skills among practitioners should be promoted, while communication, coordination, and continuous monitoring and evaluation systems should be improved in order to enhance the efficiency of monastery construction and renovation operations and maximize benefits for monasteries and communities.

Keywords: Buddhist methods; Management; Monastery Construction and Renovation Works; Buddhist Sangha; Kiansa District

บทนำ

การสาธารณูปการเป็นภารกิจสำคัญของคณะสงฆ์ที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล อันเริ่มจากการสร้างและพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา การศึกษา และการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยวัดมิได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนพิธีเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การสงเคราะห์ และการพัฒนาสังคม การบริหารจัดการงานสาธารณูปการจึงครอบคลุมการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ การพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในวัด ตลอดจนการดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัดให้เกิดประโยชน์ต่อพระสงฆ์และประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งนับเป็นภารกิจสำคัญของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมความมั่นคงและความเจริญของพระพุทธศาสนา (พระเทพญาณมหามุนี, 2568)

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบันส่งผลให้บทบาทของวัดต่อชุมชนลดน้อยลง ประชาชนห่างไกลจากวัดมากขึ้น ขณะที่การบริหารจัดการภายในวัดหลายแห่งยังประสบปัญหา ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์กร การมอบหมายงาน การอำนวยการ และการควบคุมกำกับดูแล โดยเฉพาะในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าเจ้าอาวาสและผู้รับผิดชอบบางส่วนยังขาดความรู้และทักษะด้านการบริหารงานสาธารณูปการ การก่อสร้างและพัฒนาวัดขาดการวางแผนที่เป็นระบบ การประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่ทั่วถึง ตลอดจนมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความร่วมมือระหว่างวัด ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาวัดและการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน (พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2527)

แนวคิดการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดสามารถพิจารณาได้ใน 3 ด้าน ได้แก่ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ การพัฒนาวัด และการดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัด โดยการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการตามแนวคิด POSDC ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคลากร การอำนวยการ และการกำกับดูแล ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้การบริหารงานสาธารณูปการเป็นไปอย่างมีระบบ โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2543)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาระดับการบริหาร

จัดการงานสาธารณูปการ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักการบริหารที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของวัด การพัฒนาศาสนสถานและศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระสงฆ์และชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยนำการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ร่วมกัน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ทั้งหมดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ทั้งหมด 98 รูป
2. ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ 4 กลุ่ม จำนวน 10 รูปหรือคน ได้แก่ พระสังฆาธิการ จำนวน 3 รูป นักวิชาการทางด้านการบริหารจัดการ จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และกรรมการวัด จำนวน 2 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งคัดเลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับพุทธวิธีการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการใน

อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยในตอนที 2 ใช้มาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1967) เครื่องมือวิจัยได้นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบแล้วมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60–1.00 และได้นำไปทดลองใช้กับ กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ค่าความ เชื่อมั่นพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.759 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้อย่างเหมาะสม

2. การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดเป็นคำถามปลายเปิดที่ พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย ทั้งนี้ เครื่องมื่อดังกล่าวได้ผ่าน กระบวนการจัดทำและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการ บริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัด และแนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตาม หลักพุทธวิธีของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) มีการขอ หนังสืออนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ ธานี เพื่อเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามได้ครบ 100% และ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล มีการขอหนังสือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ พร้อมทั้งประสานงานเพื่อ นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ จากนั้นจึงดำเนินการสัมภาษณ์ตามกำหนดการที่ได้นัดไว้ โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ ก่อนนำ ข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ คือ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ โดยใช้การแปลความหมายของ Best (1981)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ดำเนินการถอดเทปการสัมภาษณ์ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร จากนั้นจัดหมวดหมู่เนื้อหาให้เป็นประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ควบคู่กับการพิจารณาบริบทที่เกี่ยวข้อง ก่อนจะสังเคราะห์และสรุปผลเพื่อนำไปจัดทำรายงานผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 1 การบริหารจัดการงานสาธารณูปการ

การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผน	4.12	0.354	มาก
2. ด้านการจัดองค์กร	4.18	0.357	มาก
3. ด้านงานบุคลากร	4.01	0.400	มาก
4. ด้านการอำนวยความสะดวก	4.14	0.361	มาก
5. ด้านการกำกับดูแล	4.04	0.285	มาก
รวม	4.10	0.236	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.236) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการจัดองค์กร ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.357) รองลงมา คือ ด้านการอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.361) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านงานบุคลากร ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.400) ตามลำดับ

2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ 1. ด้านการวางแผน ขาดการวางแผนและเป้าหมายที่ชัดเจน 2. ด้านการจัดองค์กร ขาดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ชัดเจน 3. ด้านบุคลากร บุคลากรไม่เพียงพอ 4. ด้านการอำนวยความสะดวก ขาดการสื่อสารที่ชัดเจนในการสั่งการ 5. ด้านการกำกับดูแล ขาดระบบตรวจสอบและติดตามผลที่ต่อเนื่อง

3. แนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ 1. ด้านการวางแผน มีการวางแผนและกำกับดูแลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ 2. ด้านการจัดองค์กร มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน 3. ด้านบุคลากร มีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ 4. ด้านการอำนวยการ มีการบริหารงานด้วยความเข้าใจและเหตุผล 5. ด้านการกำกับดูแล มีการกำหนดระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่า ด้านการวางแผน วัดมีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนในการพัฒนาวัด ด้านการจัดองค์กร วัดมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานสาธารณูปการอย่างชัดเจนและเหมาะสม ด้านงานบุคลากร วัดมีระบบการคัดเลือกและแต่งตั้งบุคลากรถูกต้องตามระเบียบ ข้อบังคับ และเหมาะสมกับภาระงานที่มอบหมาย ด้านการอำนวยการ วัดมีการสื่อสารที่ชัดเจนและสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติงานในงานสาธารณูปการ และด้านการกำกับดูแล วัดมีการกำหนดเกณฑ์หรือแนวทางในการตรวจสอบงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศรีวัชรวิสุทธิ (โกวิท อภิบุณโย) (2567) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านกิจการที่เกี่ยวข้องกับวัด ทั้งนี้ งานสาธารณูปการเป็นภารกิจสำคัญของพระสังฆาธิการในการกำกับดูแลการก่อสร้าง การบูรณะ ซ่อมแซม และปฏิสังขรณ์ รวมถึงการดูแลรักษาอาคารและสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน และหอธรรม ตลอดจนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของวัดและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นการแก้ไขข้อบกพร่อง การพัฒนา และการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยอภิปรายได้ว่า การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคลากร การอำนวยการ และการกำกับดูแล ซึ่งสอดคล้องกับผลการพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบที่อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านกิจการที่เกี่ยวข้องกับวัด อันสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลต่อการพัฒนาบูรณะ และดูแลรักษาวัดให้เกิดความเป็นระเบียบ สวยงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ

พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต (2568) ผลการวิจัยพบว่า สภาพโดยทั่วไปมีทั้งปัจจัยสนับสนุนและข้อจำกัด โดยปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การมีนโยบายที่ชัดเจนจากผู้บริหารระดับสูง การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และความร่วมมือจากหน่วยงานในพื้นที่ ส่วนข้อจำกัดที่พบคือด้านงบประมาณ บุคลากร และความล่าช้าในการประสานงาน สำหรับกระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม การดำเนินงานที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดแผนและการพัฒนาศักยภาพ การติดตามตรวจสอบผ่านคณะกรรมการและการลงพื้นที่ ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ โดยอภิปรายได้ว่า การบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่มีนโยบายชัดเจน การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และความร่วมมือจากหน่วยงานในพื้นที่ รวมทั้งการวางแผน การดำเนินงาน การติดตามตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานสาธารณูปการเกิดประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาฉัตรชัย สนต์จิตโต (ใจชนะ) (2566) ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ลำดับ ได้แก่ พระสงฆ์มีการวางแผนงบประมาณในการจัดดำเนินการสาธารณูปการ พระสงฆ์มีการทำข้อมูลการดำเนินงานสาธารณูปการมาวิเคราะห์และวางแผนใหม่ทุกครั้ง และพระสงฆ์นำหลักธรรมมาใช้ในการวางแผนงานสาธารณูปการ อยู่ในระดับมากเหมือนกัน

2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า แม้วัดจะมีการวางแผน การจัดองค์กร การบริหาร บุคลากร การอำนวยการ และการกำกับดูแลที่ชัดเจนและเป็นระบบ แต่ยังประสบปัญหาด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการประสานงานบางส่วน รวมถึงบุคลากรบางส่วนยังขาดความชำนาญเฉพาะด้าน ส่งผลให้การดำเนินงานและการติดตามประเมินผลบางประการยังไม่ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปรีชาวิชิตสิทธิ์ (สิทธิชัย ปรีชาโน) (2569) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ขาดงบประมาณและระบบการจัดการที่มีมาตรฐาน ทำให้การก่อสร้าง บูรณปฏิสังขรณ์ การพัฒนาวัด และการดูแลศาสนสมบัติไม่ต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง ขาดการวางแผนล่วงหน้าในการพัฒนาวัด ขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กร ชุมชนในการพัฒนาวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของพระดำรงค์ สุบุญโญ (ธรรวรงค์) และคณะ (2567) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารของวัดขาดวิสัยทัศน์และการสร้างภาคีเครือข่าย ขาดบุคลากรที่มีความรู้ บางวัดขาดการดูแล ความสามารถของเจ้าอาวาสและ

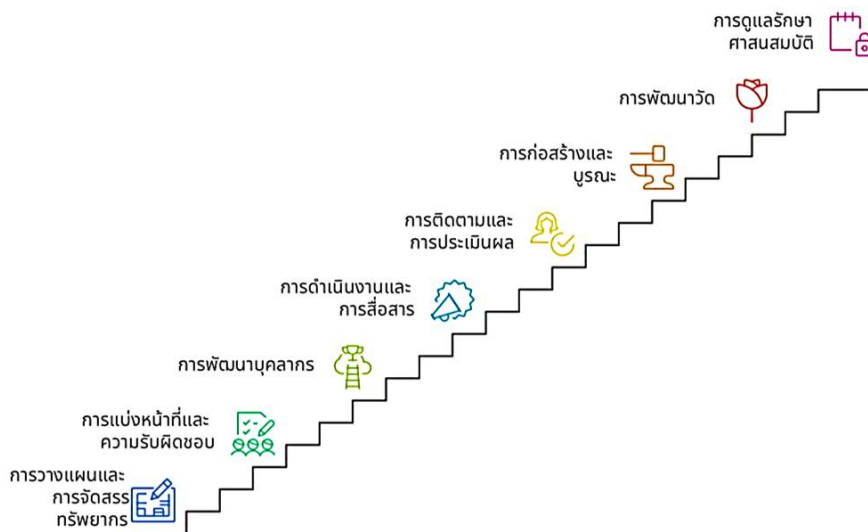

คณะกรรมการของแต่ละวัด วัดยังขาดบุคลากรที่เป็นนักพัฒนา ขาดงบประมาณในการบริหารจัดการ ขาดการประชาสัมพันธ์ และร่วมมือกับหน่วยงานและชุมชน ในการเอื้ออำนวยในเรื่องของสถานที่ภายในวัด ขาดการวางแผนล่วงหน้า ในการพัฒนาวิสัยแผนงบประมาณ ขาดการประชาสัมพันธ์และหาความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กร ชุมชน ในการพัฒนาวัดในด้านต่าง ๆ ในระดับที่เหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาประเทือง กนตจาโร (มีสมเดช) (2556) ผลการวิจัยพบว่า ด้านบุคลากรยังขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ทำให้ไม่สามารถจัดการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขาดความเชี่ยวชาญ ส่งผลให้การวางแผน การดำเนินงาน และการแก้ไขปัญหาไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่เหมือนกัน

3. แนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรมุ่งเน้นการวางแผนพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน และจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการบริหารแก่ผู้ปฏิบัติงาน ควรพัฒนาระบบการสื่อสาร การประสานงาน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานสาธารณูปการมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์โกศล พุทธิสีโล (มากะพันธ์) (2567) ผลการวิจัยพบว่า วัดมีการวางแผนและติดตามการดำเนินงาน พร้อมประสานงานกับภาครัฐ มีการจัดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน คัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสม และอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณัฐพล วิสุทธาจาโร (บุญยะฤทธิ์) (2564) ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผน มีการสนับสนุนงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ปัจจัยสำคัญที่ถูกเน้นย้ำคือ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ การรับฟังความต้องการของชุมชนและวัด การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การติดตามและประเมินผล รวมถึงการวางแผนระยะยาวที่มุ่งเน้นความยั่งยืน การนำมุมมองและข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปพิจารณา ในรูปแบบที่เหมือนกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระศิริวัฒน์ ปิยสีโล (คงศิริ) (2564) ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวางแผน วัดมีการปรับปรุงการบริหารจัดการศาสนสถานของวัด โดยมีการวางแผนดำเนินการไว้ล่วงหน้า โดยมีบุคลากรที่มีความชำนาญในแต่ละด้านที่ทางวัดจัดเตรียมเอาไว้รับผิดชอบร่วมกับประชาชน ในหมู่บ้านรวมถึงมีการปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปหรือให้ได้รับประโยชน์ในการใช้สถานที่ภายในวัดมากที่สุดเหมือนกัน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีปัจจัยหลัก 3 ส่วนที่เชื่อมโยงกัน คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และปัจจัยนำออก (Output)

ปัจจัยนำเข้า เปรียบเสมือนรากฐานสำคัญของการดำเนินงาน ซึ่งเริ่มจากการเตรียมความพร้อมด้านการวางแผนพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมายแนวทางดำเนินงาน และการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม รวมทั้งการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานสาธารณูปการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการ คือ การดำเนินงานมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยมีการสื่อสารและประสานงานระหว่างผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานสาธารณูปการ ทั้งในด้านการก่อสร้าง การบูรณะ และการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในวัดให้เหมาะสมและเอื้อต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

ปัจจัยนำออก คือ ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานทั้งหมด ทำให้วัดมีความเป็นระเบียบ สวยงาม และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการประกอบศาสนกิจ

งานสาธารณูปการสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อพระสงฆ์ ประชาชน และชุมชน รวมทั้งช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

สรุปว่า การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ จำเป็นต้องอาศัย การวางแผนที่ดี การจัดองค์การที่ชัดเจน การพัฒนาบุคลากร และการติดตามประเมินผล อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานสาธารณูปการเกิดประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาวัดและ สร้างประโยชน์แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายการเสริมสร้างเพื่อพัฒนาการดำเนินงานสาธารณูปการ อย่างเป็นระบบร่วมกันกับท้องถิ่น
2. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างการ บริหารงานและหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการวัด
3. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล ตรวจสอบได้ และมีการรายงานผลของวัด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรจัดอบรมเสริมสร้างการทำแผนพัฒนางานสาธารณูปการอย่างเป็น ระบบ และเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่น
2. คณะสงฆ์ควรมีข้อกำหนดโครงสร้างการบริหารงานและหน้าที่ความรับผิดชอบ ของคณะกรรมการวัดให้ชัดเจน
3. คณะสงฆ์ควรจัดทำระบบติดตามและประเมินผลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการ รายงานผลอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในจังหวัด สุราษฎร์ธานีเพื่อเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินงาน
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระ สังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

- พระครูใบฎีกาประเทือง กนตจาโร (มีสมเดช). (2556). รูปแบบการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดในตำบลหันตรา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(1), 1-13.
- พระครูปรีชาวิชิตสิทธิ์ (สิทธิชัย ปรีชาโน). (2569). การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 9(1), 111-121.
- พระครูสมุห์โกศล พทฺธิสโร (มากะพันธุ์). (2567). การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต. (2568). พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 14(2), 144-158.
- พระดำรงค์ สุปญโญ (ธนะวงศ์) และคณะ. (2567). การจัดการงานสาธารณูปการของคณะสงฆ์ ตำบลนางแก้ว อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารบรรพตการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 5(2), 188-202.
- พระเทพญาณมหามุนี. (2568). *วิสาขามหาอุบาสิกา สร้างบุญพาราม*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2568, จาก <http://buddha.dmc.tv.html>
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543). *การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระมหาฉัตรชัย สุนตจิตฺโต (ใจชนะ). (2566). การบริหารจัดการสาธารณูปการสมัยใหม่ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 11(1), 301-315.
- พระมหาณัฐพล วิสุทธาจาโร (บุญยะฤทธิ์). (2564). การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(5), 171-184.

- พระราชวรมนี (ประยูรย์ ปยุตโต). (2527). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระศรีวัชรวิสุทธิ (โกวิท อภิบุญโณ). (2567). การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(4), 211-224.
- พระศิริวัฒน์ ปิยสีโล (คงศิริ). (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศาสนสถานของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(5), 171-184.
- Best, John W. (1981). *Research in Education*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาล ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

BHUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTING DRUG PREVENTION
AND PROBLEMS SOLVING AT THA WANG PHA SUBDISTRICT MUNICIPALITY,
THA WANG PHA DISTRICT, NAN PROVINCE

พงษ์พัฒน์ พุดหมื่น^{1*}, ธีรทัศน์ โรจน์กิจจกุล²

Pongphat Phutmuen¹, Theeratas Rojkitjakul²

*Corresponding Author, Email: singsula@gmail.com

Received April 28, 2026; Revised May 12, 2026; Accepted June 6, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ จำนวน 372 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเป็นความเรียงเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา ตามหลักสัมมปปธาน 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$) รายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$) 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วน

¹ เทศบาลตำบลท่าวังผา จังหวัดน่าน

¹ Tha Wang Pha Subdistrict Municipality, Nan Province

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตน่านเฉลิมพระเกียรติฯ

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Nan Buddhist Campus

บุคคล เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่แตกต่างกัน ทำให้ปฏิเสธสมมติฐาน และ 3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัมมปปธาน 4 มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทำให้ประชาชนตระหนักถึงโทษภัยของยาเสพติด และการฝึกสมาธิเพื่อให้มีสติรู้เท่าทันอารมณ์ต่อสิ่งชั่วร้ายที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และการสร้างเครือข่ายครอบครัว ชุมชน วัด เพื่อคอยให้กำลังใจและดูแลไม่ให้ผู้ที่เลิกยาเสพติดแล้วกลับไปเสพซ้ำอีก

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด; เทศบาลตำบลท่าวังผา

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of drug prevention and problem-solving efforts implemented by Tha Wang Pha Sub-district Municipality. 2. To compare opinions on drug prevention and problem-solving efforts of Tha Wang Pha Sub-District Municipality, classified by personal factors. and 3. To propose a Buddhist-integrated approach to promote drug prevention and problem-solving efforts of Tha Wang Pha Sub-District Municipality, conducted by the quantitative research method using 372 samples who were residents in the area. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research collected data from 10 key informants and analyzed by descriptive interpretation.

The research findings revealed that: 1. The overall level of drug prevention and problem-solving efforts of Tha Wang Pha Sub-District Municipality was at a high level ($\bar{x}=4.38$). When considering each aspect, participation in receiving benefits was found to be at the highest level ($\bar{x}=4.52$). 2. A comparison of opinions on drug prevention and problem-solving efforts of Tha Wang Pha Sub-District Municipality, classified by personal factors, gender, age, education, occupation, and income- showed no significant differences. Therefore, research the hypotheses were rejected. 3. Regarding the Buddhist-integrated approach to promoting drug prevention and problem-solving efforts of Tha Wang Pha Subdistrict Municipality, it was found that the application of Sammappadhana 4 played an important role. This approach helped raise public awareness of the dangers of drugs and encouraged meditation

practice to develop mindfulness, enabling individuals to remain aware of and resist temptations related to drug use. Additionally, building networks among families, communities, and monasteries helped provide encouragement and support, preventing former drug users from relapsing.

Keywords: Buddhist Integration; Drug Prevention and Problems Solving; Tha Wang Pha Sub-District Municipality

บทนำ

ปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างกว้างขวางและรุนแรงมากขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายกับประเทศชาติ รัฐบาลได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจึงได้มีการกำหนดนโยบายเร่งด่วนเพื่อจะลดการแพร่ระบาดและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งใช้กลยุทธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในประเทศ รวมทั้งใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเฉียบขาดกับผู้ที่กระทำความผิดในการค้าและเสพยาเสพติด (บุรฉัตร จันทรแดง, 2560) สถานการณ์การแพร่ระบาดเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ในอดีตกลุ่มคนที่ใช้ยาเสพติดจะเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงาน แต่ปัจจุบันกลายเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนทำให้รัฐบาลต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน จึงกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ เพราะปัญหายาเสพติดถูกจัดอยู่ในปัญหาด้านความมั่นคงที่ต้องได้รับการแก้ไขในระดับสำคัญเร่งด่วน (ศศิวิมล คำเมือง, 2565)

ปัญหายาเสพติดที่แพร่ระบาดเข้าไปในหมู่บ้านเป็นสิ่งที่ยากลำบากในการป้องกันปราบปรามถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลในพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาด ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถาบันหลักในการปกครองท้องถิ่นที่สืบมาตั้งแต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 (กาญจนา แก้วเทพ, 2540) ส่วนปัญหาสำคัญที่ทำให้ปัญหายาเสพติดภายในประเทศขยายตัว คือ ยังคงมีผู้เสฟผู้ติดซึ่งเป็นตลาดรองรับยาเสพติดจำนวนมาก โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเยาวชนซึ่งมีจำนวนมากขึ้นและมีแนวโน้มอายุลดลง รวมทั้งผู้เสฟติดยาใหม่ที่เข้าสู่วงจรปัญหาในขณะที่ยังมีผู้เสฟติดยาบางส่วนเป็นกลุ่มผู้ติดยารุนแรงเริ่มมีอาการทางจิตและประสาทก่อผลกระทบสร้างความเดือดร้อนต่อสังคมอย่างมาก (ประเสริฐ เมฆมณี, 2543)

การดำเนินงานป้องกันและควบคุมปัญหายาเสพติดของผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้จะมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องในหลายรูปแบบ แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง และขาดการบูรณาการความร่วมมือระหว่าง

หน่วยงาน รวมถึงขาดการสนับสนุนอย่างเป็นระบบจากภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทักษะในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ สามารถประยุกต์ใช้หลักสัมมนา 4 ในการดำเนินงาน ได้แก่ สังวรปธาน การป้องกัน ปหานปธาน การแก้ไข ภาวนาปธาน การพัฒนา อนุรักษนาปธาน การส่งเสริม (พระเฉลิม ธิรบุญโญ, 2565) ควบคู่กับแนวคิดการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน รับผลประโยชน์ และติดตามประเมินผลร่วมกัน (Cohen, J.M. & Uphoff, N.T., 1997) ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยประยุกต์ใช้หลักสัมมนา 4 ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดฯ ที่เกิดขึ้น ควบคู่กับแนวคิดการมีส่วนร่วมที่เน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และทำความเข้าใจปัญหาและอุปสรรค รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดฯ เพื่อให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดเกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตามหลักสัมมนา 4
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ซึ่งมีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการคัดเลือกประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัย

อาศัยวัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นเกณฑ์หลัก โดยเน้นคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนสอดคล้องและสะท้อนความเป็นจริงมากที่สุด

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรในพื้นที่ของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 7 หมู่บ้าน อายุ 18 ปีขึ้นไป รวมจำนวน 5,119 คน (งานทะเบียนราษฎรอำเภอท่าวังผา, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 372 คน โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังผา จำนวน 2 คน กลุ่มข้าราชการเทศบาลตำบลท่าวังผา จำนวน 2 คน กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป กลุ่มผู้แทนประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าวังผา จำนวน 2 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการนำหลักสัมมปปธาน 4 มาประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา และตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.60-1.00 หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ตามวิธีคอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.946

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและเป็นแบบสอบถามที่เป็นคำถามปลายเปิด กำหนดคำตอบให้ผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้กำหนดไว้ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยให้นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าวังผาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 372 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับครบตามจำนวนที่กำหนด

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับพุทธบูรณาเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา จำนวน 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สถิติอนุมานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ใช้สถิติพรรณนาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที ค่าเอฟ ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) กรณี 3 กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาเพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกครั้งหนึ่งจึงสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตามหลักสัมมนา 4

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตามหลักสัมมนา 4

การปฏิบัติตามหลักสัมมนา 4	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสังวรปธาน คือ เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้นภายในจิตใจ (การระวัง)	4.19	0.50	มาก
2. ด้านปหานปธาน คือ เพียรพยายามที่จะบาป ละอกุศล (การละ เลิก)	4.51	0.40	มากที่สุด
3. ด้านภาวนาปธาน คือ เพียรพยายามที่จะกระทำให้กุศลเกิด (การกระทำ)	4.40	0.47	มาก
4. ด้านอนุรักษนาปธาน คือ เพียรพยายามรักษากุศล (การรักษา)	4.40	0.44	มาก
รวม	4.38	0.33	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตามหลักสัมมนา 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา ด้านปหานปธาน คือ เพียรพยายามที่จะบาป ละอกุศล การละ เลิก อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านภาวนาปธาน คือ เพียรพยายามที่จะกระทำให้กุศลเกิด การกระทำ ด้าน

อนุรักษ์นาปธาน คือ เพียรพยายามรักษากุศล การรักษา และด้านสังวรปธาน คือ เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้นภายในจิตใจ การระวัง อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.39	0.44	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	4.48	0.40	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.52	0.38	มากที่สุด
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.42	0.41	มาก
รวม	4.45	0.33	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคล สมมติฐานที่ 1 - 5

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	0.686	-	0.493	-	✓
2	อายุ	การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	-	1.474	0.221	-	✓
3	การศึกษา	การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	-	0.778	0.540	-	✓
4	อาชีพ	การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	-	0.424	0.736	-	✓
5	รายได้	การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	-	0.991	0.397	-	✓

จากตารางที่ 3 พบว่า เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐานที่ 1 - 5 ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผาอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยใช้หลักสัมมปปธาน 4 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัมมปปธาน 4 ซึ่งประกอบด้วย สังวรปธาน ปหานปธาน ภาวนาปธาน และอนุรักษ์นาปธาน

มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะการมีความเพียรพยายามรักษากุศล ความเพียรพยายามที่จะกระทำให้กุศลเกิด และเพียรพยายามที่ละบาปละอกุศล ล้วนเป็นพลังภายในที่ช่วยให้เกิดความมุ่งมั่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การใช้หลักสังวรปธาน และหลักภาวนาปธาน จะเป็นการมุ่งเน้นในการส่งเสริมการป้องกันปัญหายาเสพติด เช่น การตระหนักถึงโทษภัยของยาเสพติด และการฝึกสมาธิ เพื่อให้มีสติ รู้เท่าทันอารมณ์และสิ่งชั่วร้ายที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนการใช้หลักปหานปธาน และหลักอนุรักษนาปธาน จะเป็นการมุ่งเน้นในการส่งเสริมการแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น การให้ผู้เสพยอมรับ และตั้งใจที่เลิกยาเสพติดด้วยตนเอง และการสร้างเครือข่าย ครอบครัว ชุมชน วัด เพื่อคอยให้กำลังใจและดูแลไม่ให้ผู้ที่เคยเลิกยาแล้วกลับไปเสพยาอีก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปกับปัจจัยส่วนบุคคล ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 31-40 ปี ระดับประถมศึกษา อาชีพอิสระหรือรับจ้างทั่วไป และมีรายได้ 10,001-20,000 บาท ตามลำดับ ผลการศึกษาระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดฯ ตามหลักสัมมปธาน 4 อยู่ในระดับมาก ด้านปหานปธานอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านภาวนาปธาน ด้านอนุรักษนาปธาน และด้านสังวรปธาน อยู่ในระดับมากตามลำดับ และผลการศึกษาระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดฯ ตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมากตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดฯ ตามปัจจัยส่วนบุคคล ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตามหลักสัมมปธาน 4 โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เห็นได้ว่าประชาชนที่มีส่วนร่วมการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สนธยา สิทธิเกรียงไกร (2558) พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามนโยบายการป้องกันยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาลในตำบลสวนแตงฯ รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้าน พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมธรรัตนะ รตนเทโว (หลวงเทพ) (2564) พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันปัญหายาเสพติดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษานักธรรม มีผลให้ความคิดเห็นที่มีบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันปัญหายาเสพติดในอำเภอเมืองฯ ปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา โสภาสุวพันธุ์ (2566) พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศและอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสมศักดิ์ ธนวิโส (ปิตติสทธิตระกูล) (2560) พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์วัดอ้อมน้อยกับสถานีตำรวจภูธรในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในอำเภอกะทู้มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของภิสรินธันญ์ อนุคุต (2566) พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามเพศ รายได้ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของนพดล มโนแสง (2565) พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขหมอกควันไฟป่า ในพื้นที่อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขหมอกควันไฟป่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยใช้หลักสัมมัตตปธาน 4 เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลท่าวังผา ได้แก่ สังวรปธาน คือ การระวังไม่กระทำความผิด สร้างภูมิคุ้มกันและความตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด เพื่อไม่ให้เกิดความคิดที่จะทดลองเสพหรือเข้าไปยุ่งเกี่ยว ปหานปธาน คือ สนับสนุนให้ผู้ติดยาเสพติดเกิดความเพียรพยายามในการเลิกเสพยาอย่างเด็ดขาด ฝึกฝนควบคุมตนเองให้ละทิ้งพฤติกรรมเสี่ยง และละ เลิกแหล่งมั่วสุมที่นำไปสู่การเสพยา

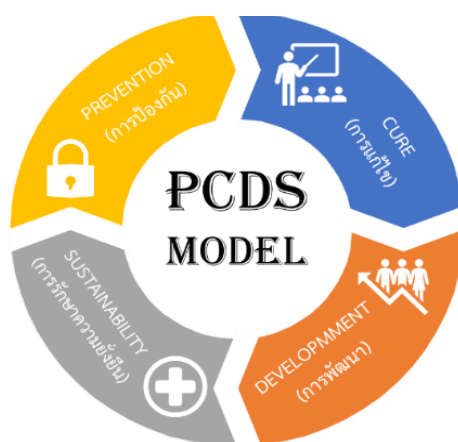

ภาวนาปธาน คือ ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ โดยการออกกำลังกาย การทำงานอดิเรก การศึกษาเรียนรู้เพื่อสร้างสิ่งดีงามทดแทน การฝึกสติสัมปชัญญะ เพื่อให้เกิดความรู้สึกตัว และระลึกได้ในการเลือกทำแต่สิ่งที่เป็นกุศล และอนุรักษนาปธาน คือ ดูแลและสนับสนุนผู้ เลิกยาเสพติดให้รักษาความดีและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัย ของพระมหาธนกร กตปุญโญ (ดรกมลกานต์) (2561) พบว่า การใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือ พัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ สถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน โดยการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสังคมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการสร้าง บรรยากาศความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ชุมชนด้วยการทำกิจกรรม ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเหลือหลอมให้เด็กและเยาวชนมีเกราะป้องกันมีพัฒนาการที่ดี มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ และเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องช่วยกันดูแล เพื่อช่วยกันพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องชี้ให้เห็นว่า เพื่อนซึ่งมี อิทธิพลมากที่สุด ไหล่คบหากับเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตร สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพล วิระ ชันคำ (2567) พบว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรศึกษาปัจจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ เพื่อที่จะพัฒนาให้ ประชาชนและหน่วยงานราชการในทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น แนวทางหรือ กระบวนการนำนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่การปฏิบัติแบบมุ่ง ผลสัมฤทธิ์ รวมถึงพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนบูรณาการหลัก พุทธธรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และควรมองถึงระเบียบวิธี วิจัยอื่น ๆ ที่สามารถพัฒนารูปแบบการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเสมอ แสงสนธิ์ (2559) พบว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์และยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัดและแนวทางพัฒนา ได้แก่

1. ส่งเสริมศักยภาพคนใน ชุมชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
2. สร้างชุมชน ต้นแบบปลอดยาเสพติดแบบมีส่วนร่วม
3. สร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนในการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติด
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติด
5. สร้างภาคีเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
6. บูรณาการการจัดการทุกภาคส่วนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
7. พัฒนาศูนย์ เรียนรู้ชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และ
8. พัฒนาระบบสารสนเทศด้านการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัยนี้เกิดจากการบูรณาการหลักสัมปธาน 4 ได้แก่ สังวรปธาน การป้องกัน ปหานปธาน การแก้ไข ภาวนาปธาน การพัฒนา อนุรักษนาปธาน การรักษา ร่วมกับแนวคิดการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล นำไปสู่พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยนำเสนอในรูปแบบองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “PCDS MODEL” โดยสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าการบูรณาการหลักสัมปธาน 4 เข้ากับกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในด้านจิตใจ คุณธรรม ความสามัคคี และการพึ่งพาตนเอง อันนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดความยั่งยืนต่อชุมชนในระยะยาว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

P = Prevention การป้องกัน การสร้างภูมิคุ้มกันและปิดช่องทางไม่ให้ง่ายเสี่ยงที่นำไปสู่การใช้ยาเสพติดเกิดขึ้น หรือเข้ามาในชีวิตได้ โดยประชาชนในชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางและเป้าหมายด้วยตนเอง การตัดสินใจร่วมกันระหว่างส่วนที่เกี่ยวข้อง ทำให้มาตรการและแผนงานสอดคล้องกับความต้องการ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญการนำไปปฏิบัติการระวังและป้องกันก่อนเกิดปัญหา

C = Cure การแก้ไข การสร้างความมุ่งมั่นเพื่อที่จะไม่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด ความคิดลบ อารมณ์เป็นพิษ สิ่งแวดล้อมที่เป็นเหตุให้กลับไปเสพยาเสพติด รวมถึงทัศนคติผิด ๆ เกี่ยวกับยาเสพติด ทำให้ผู้ได้รับการบำบัดมีความเข้มแข็งทางกายและใจมากขึ้น

D = Development การพัฒนา เป็นกระบวนการเสริมสร้างคุณธรรม พัฒนาจิตใจ และพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญงอกงามของพฤติกรรมดีงาม ส่งผลให้เกิดภูมิคุ้มกันทั้งระดับบุคคลและชุมชนลดปัจจัยเสี่ยง และเพิ่มปัจจัยป้องกันเชิงบวก

S = Sustainability การรักษาความยั่งยืน การรักษาความยั่งยืนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด คือ กระบวนการที่เน้นการค้ำยันคุณธรรม พฤติกรรมอันดี และโครงสร้างสนับสนุนที่เกิดขึ้นแล้ว ให้มีความคงทนและไม่เสื่อมถอย โดยอาศัยกลไกทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และนโยบาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรมีนโยบายเชิงรุกโดยมีโครงการท่าวังผาเข้มแข็งด้วยพลังมีส่วนร่วมร่วมตัดสินใจ โดยเน้นไปที่การป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด และการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ โดยมีแนวทางปฏิบัติควรจัดตั้งสภาผู้นำชุมชนพุทธบูรณาการโดยเชิญตัวแทนจากทุกภาคส่วนโดยมีชุมชน วัด โรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. เทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรมีนโยบายเกี่ยวกับโครงการวิถีพุทธ วิถีไทย ด้านภัยยาเสพติด โดยเน้นไปในด้านการลงมือทำสร้างสิ่งใหม่ และการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมที่สร้างสรรค์เพื่อทดแทนพฤติกรรมเสี่ยง เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านตนและพฤติกรรมเชิงบวกให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านกิจกรรมที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมลงมือทำจริง

3. เทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรมีนโยบายเชิงการประเมินผลมีเครือข่ายธรรมาภิบาลสานต่อความดี โดยเน้นด้านการรักษาให้คงไว้ และการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติจะมีการจัดตั้งระบบติดตาม และประเมินผล โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสและประสิทธิภาพของโครงการ และร่วมกันยกย่องเชิดชูครอบครัวหรือชุมชนที่สามารถรักษาพื้นที่สีขาวไว้ได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรจัดตั้ง “ศูนย์พุทธบูรณาการป้องกันยาเสพติดตำบลท่าวังผา” ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานหลักกำหนดบทบาทคณะกรรมการ เช่น ฝ่ายป้องกัน ฝ่ายบำบัด ฝ่ายฟื้นฟู ฝ่ายชุมชน ฝ่ายข้อมูลประชุมประจำเดือนเพื่อติดตามปัญหาและรายงานสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

2. เทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรอบรมเจ้าหน้าที่เทศบาล ครู อสม. และผู้นำชุมชนด้านสติ สมาธิ และการให้คำปรึกษาเชิงพุทธจัดทำคู่มือ “พุทธบูรณาการป้องกันยาเสพติด” สำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมพระสงฆ์ให้เข้าร่วมอบรมด้านจิตวิทยาการบำบัดและการให้คำปรึกษา

3. เทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรจัดทำฐานข้อมูลผู้เสี่ยง ผู้ใช้ และผู้ผ่านการบำบัด พร้อมสถานะของแต่ละรายจัดทำตัวชี้วัดเชิงปฏิบัติ เช่น จำนวนเยาวชนเข้าร่วมค่ายสติ จำนวนครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการ การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมหลังบำบัด และสรุปผลทุก 6 เดือน นำเสนอต่อผู้บริหารเทศบาลและคณะกรรมการตำบล

4. เทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรจัดกิจกรรมทำสมาธิประจำสัปดาห์ที่วัดในพื้นที่ ให้ทุกหมู่บ้านเข้าร่วมจัด “วันธรรมะเยียวยาใจ” ทุกเดือนสำหรับเยาวชน ครอบครัว และผู้ผ่านการบำบัดพัฒนาสถานที่ปฏิบัติธรรมให้เป็นพื้นที่กาย-ใจที่ปลอดภัยและเป็นมิตร

5. เทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ควรจัดทำรายชื่อกลุ่มเสี่ยงจริงในพื้นที่ โดยร่วมมือระหว่างเทศบาล ตำรวจ ผู้นำชุมชนจัดกิจกรรม “เยี่ยมบ้านด้วยหลักเมตตาและสติ” โดยพระสงฆ์และอาสาสมัครจัดอบรมครอบครัว เช่น “ครอบครัวสร้างสติ” “ศีล 5 สร้างภูมิคุ้มกันในบ้าน”

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการเปรียบเทียบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่อื่นหรือหน่วยงานที่มีภารกิจใกล้เคียงกัน เพื่อทดสอบความสอดคล้องของผลการวิจัยในบริบทที่หลากหลาย การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังอำเภออื่นหรือจังหวัดที่มีลักษณะพื้นที่ ภารกิจ และชุมชนแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมในการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบพุทธบูรณาการในลักษณะการติดตามผลระยะยาว เพื่อประเมินผลกระทบต่อนวัตกรรม ความยั่งยืนของการเลิกใช้ยาเสพติด และการลดโอกาสการกลับไปใช้ซ้ำ

3. ควรศึกษาควรพัฒนานวัตกรรมหรือสื่อการเรียนรู้เชิงพุทธที่สอดคล้องกับเยาวชนยุคใหม่ เช่น โมดูลเจริญสติ แอปพลิเคชัน หรือหลักสูตรออนไลน์ และทดสอบประสิทธิผลของนวัตกรรมเหล่านี้ต่อการปรับตัวและพฤติกรรมของกลุ่มเสี่ยง

4. การศึกษาเชิงลึกในเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์หรือสังเกตพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ เพื่อทำความเข้าใจว่า หลักสัมมัตตปธาน 4 ถูกนำมาปรับใช้ในชีวิตการทำงานอย่างไรในสถานการณ์จริง โดยเฉพาะการใช้ฉันทะและวิมังสาในการตัดสินใจและวางแผนงาน ซึ่งอาจยังขาดการอธิบายอย่างชัดเจนในระดับพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ประเสริฐ เมฆมณี. (2543). *ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ปพิการพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2540). *ภาพรวมของการพัฒนาองค์กรชุมชน: องค์กรชุมชน กลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุรฉัตร จันทรแดง. (2560). บทวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเสพติดในปัจจุบัน. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา*, 4(2), 37-56.
- ศศิวิมล คำเมือง. (2565). นโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศไทย. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 22(2), 409-420.
- เสมอ แสงสนธิ์. (2559). ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนโดยชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 22(1), 107-118.
- ณัฐพล วิระขันธ์คำ. (2567). *การประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ตำบลน้ำปาย อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปัญญา โสภาสุพันธ์. (2566). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเฉลิม ธิรปุณโญ (ดีเลิศ). (2565). *ศึกษาการพัฒนามนุษย์ตามหลักสัมมัตตปธาน 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูธรรมธรรัตนะ รตนเทโว (หลวงเทพ). (2564). *บทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันปัญหายาเสพติดในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาธนกร กตปุญโญ (ดรกมลกานต์). (2561). *พุทธวิธีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดสมศักดิ์ ธนวิโส (ปิตินิธิตระกูล). (2560). *การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์วัดอ้อมน้อยกับสถานีตำรวจภูธรในการแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด ในอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภิสรินันต์ อนุคุต. (2566). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สนธยา สิทธิเกรียงไกร. (2558). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามนโยบายการป้องกันยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาลในตำบลสวนแตง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นพดล มโนแสง. (2565). *การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขหมอกควันไฟป่าในพื้นที่อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- งานทะเบียนราษฎรอำเภอท่าวังผา. (2567). *ข้อมูลทะเบียนราษฎรอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน* (อัดสำเนา). น่าน: ที่ว่าการอำเภอท่าวังผา.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- Cohen, J. M. & Uphoff N. T. (1997). *Rural Development participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evolution Rural Development Committee center for International Studies*. New York: Longman.

บทความวิจัย

**พุทธวิธีส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม**
BUDDHIST APPROACH TO ENHANCING POLITICAL TRUST AMONG
CITIZENS TOWARD MEMBERS OF PARLIAMENT IN SAMUT SONGKHRAM
PROVINCE

จักรวาล เหมือนแจ่ม^{1*}, วชิรินทร์ ชาญศิลป์¹, สุมาลี บุญเรือง¹

Jakkawarn Mueanjaem^{1*}, Vacharin Chansilp¹, Sumalee Boonrueang¹

*Corresponding Author E-mail: Jakkawarn.mue@mcu.ac.th

Received April 7, 2026; Revised June 9, 2026; Accepted June 25, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมือง และ 3. นำเสนอพุทธวิธีในการส่งเสริมความไว้วางใจดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 399 คน ด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม แล้ววิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านนโยบายทางการเมืองและด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก ขณะที่ด้านพฤติกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านการศึกษา ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน และด้านครอบครัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความไว้วางใจทางการเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนในแบบจำลองด้านหลักพุทธธรรม พบว่า ปุคคลัญญุตานีเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลเชิงบวกเด่นชัด ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่า ความไว้วางใจทางการเมืองเกิดจากทั้งการทำงานเชิงนโยบาย คุณธรรมของผู้แทน และความสามารถในการเข้าใจประชาชนอย่างเหมาะสม ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์พุทธวิธี “วิถีแม่กลอง” เป็นแนวทางส่งเสริมความไว้วางใจ

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ทางการเมืองบนฐานของการรู้ปัญหาพื้นที่ รู้ประโยชน์สาธารณะ รู้บทบาทหน้าที่ รู้กาลเทศะ รู้ชุมชน และรู้จักประชาชนอย่างเท่าเทียม เพื่อเสริมสร้างการสื่อสารที่โปร่งใส การตัดสินใจที่รับผิดชอบ และความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างผู้แทนกับประชาชน

คำสำคัญ: พุทธวิธี; ความไว้วางใจทางการเมือง; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

Objectives of this research aimed to study the level of political trust among the public towards members of parliament in Samut Songkhram province, to analyze the factors affecting political trust, and to propose a Buddhist approach for promoting such trust. Quantitative data were collected from 399 samples, the eligible voters, using questionnaires and analyzed using means, standard deviations, and multiple regression. The qualitative research, data were collected through in-depth interviews and focus group discussions, and analyzed using descriptive content interpretation.

The research findings indicated that, by overall, the political trust among the public was at a high level. Political policy and morality were at a high level, while political behavior was at a moderate level. Educational background, peer and community factors, and family factors significantly explained the variance in political trust. In the Buddhist principles model, Pukkhalanyuta, understanding people, , was found to be the most influential positive factor. These findings reflected that political trust stemmed from policy work, the morality of representatives, and the ability to appropriately understand the people. Therefore, the researcher synthesized the Buddhist approach, "Mae Klong Way" as a guideline to promote political trust based on knowing local problems, public interests, roles and responsibilities, appropriateness, community, and knowing the people equally, aiming to enhance transparent communication, responsible decision-making, and sustainable relationships between representatives and the people.

Keywords: Buddhist Way; Political Trust; Members of Parliament

บทนำ

ในบริบทการเมืองร่วมสมัย ความไว้วางใจทางการเมืองเป็นองค์ประกอบสำคัญของความชอบธรรม การยอมรับต่อสถาบันผู้แทน และความร่วมมือของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในยุคที่ข้อมูลข่าวสารเคลื่อนไหวรวดเร็วผ่านสื่อดิจิทัลและเครือข่ายสังคมออนไลน์ ประชาชนจึงประเมินผู้แทนจากทั้งนโยบาย คุณธรรม ความรับผิดชอบ และผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ความไว้วางใจทางการเมืองจึงเป็นทั้งตัวชี้วัดคุณภาพของผู้แทนและเงื่อนไขของเสถียรภาพทางการเมือง (Levi & Stoker, 2000; Norris, 2011; OECD, 2024)

สำหรับจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางการเมืองตั้งอยู่บนฐานของชุมชน เครือญาติ และการรับรู้เชิงพื้นที่อย่างเข้มข้น ความไว้วางใจทางการเมืองจึงขึ้นอยู่กับ การรับรู้ของประชาชนต่อการทำงานจริงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ด้วย เมื่อประชาชนเห็นว่านโยบายไม่สอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่น ผู้แทนขาดความต่อเนื่องในการสื่อสาร หรือการตัดสินใจถูกมองว่าผูกพันกับเงื่อนไขของพรรคมากกว่าประโยชน์สาธารณะ ย่อมทำให้ความไว้วางใจลดลง และนำไปสู่ความเฉยเมยทางการเมืองกับความเปราะบางของความสัมพันธ์ระหว่างผู้แทนกับประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557)

ในทางทฤษฎี ความไว้วางใจทางการเมืองเกี่ยวข้องกับการรับรู้ต่อความสามารถ ความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบต่อผู้ใช้อำนาจทางการเมือง ขณะที่หลักสัปปุริสธรรม 7 ในกรอบพุทธจริยศาสตร์สามารถประยุกต์เป็นกรอบจริยธรรมสาธารณะเพื่ออธิบายพฤติกรรมของผู้แทนราษฎรได้ อย่างไรก็ตามงานที่เชื่อมแนวคิดดังกล่าวกับบริบทจังหวัดสมุทรสงคราม ยังมีจำกัด จึงเกิดช่องว่างความรู้ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประยุกต์ (กำพล ศรีโท, 2566)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งตอบว่า ประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามมีความไว้วางใจทางการเมืองต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในระดับใด ปัจจัยใดส่งผลต่อความไว้วางใจดังกล่าว และหลักสัปปุริสธรรม 7 จะสามารถสังเคราะห์เป็นพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองได้อย่างไร การวิจัยจึงมีความสำคัญทั้งต่อการอธิบายปัญหาในระดับพื้นที่และต่อการพัฒนาแนวทางเชิงจริยธรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในสังคมการเมืองไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธวิถีในการส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่ออธิบายระดับ ปัจจัย และแนวทางการส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนได้อย่างรอบด้าน ทั้งในเชิงสถิติและเชิงคุณค่า การดำเนินการวิจัยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ แล้วจึงนำผลที่ได้ไปใช้เป็นฐานในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบเชิงพุทธบูรณาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวนทั้งหมด 156,020 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 399 คน ซึ่งคำนวณจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามพื้นที่เลือกตั้ง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างครอบคลุมบริบทของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามอย่างเหมาะสม

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมจำนวน 20 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่มอย่างชัดเจน ได้แก่ 1. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการศึกษา เผยแผ่ หรือประยุกต์ใช้หลักพระพุทธศาสนา 2. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 5 คน

ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการเมือง การปกครอง หรือการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ 3. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านการเลือกตั้ง จำนวน 4 คน 4. กลุ่มประชาชนจำนวน 4 คน และ 5. กลุ่มนักการเมือง จำนวน 4 คน ทั้งนี้ การคัดเลือกมุ่งเลือกผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นความไว้วางใจทางการเมืองและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในบริบทพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่หลากหลายและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกตามลักษณะของระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

3.1 เครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมือง โดยข้อคำถามในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เครื่องมือดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำไปทดลองใช้ก่อนเก็บข้อมูลจริงเพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.974 ก่อนปรับปรุงถ้อยคำให้เหมาะสม ชัดเจน และสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม โดยมุ่งเน้นประเด็นเกี่ยวกับพุทธวิถี การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสรธรรม 7 และมุมมองต่อการส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองในบริบททางการเมืองระดับพื้นที่ เครื่องมือดังกล่าวมีลักษณะยืดหยุ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงคุณวุฒิสะท้อนความคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อเสนอเชิงวิเคราะห์ได้อย่างครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน ตามพื้นที่ที่กำหนดไว้ในการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีการตอบแบบสอบถามแก่ผู้ตอบทุกคน จากนั้นตรวจสอบ

ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน ก่อนนำข้อมูลไปลงรหัสและวิเคราะห์ทางสถิติให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูปหรือคน ตามแนวคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมุ่งเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของความไว้วางใจทางการเมือง ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างความไว้วางใจ และแนวทางประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมือง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย จำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อร่วมให้ข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยนมุมมอง และตรวจสอบความเหมาะสมของข้อสังเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการ จากนั้นผู้วิจัยถอดความข้อมูล ตรวจสอบความครบถ้วนของประเด็น และนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบเชิงพุทธบูรณาการ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน ส่วนสถิติเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน ตามสมมติฐานการวิจัย โดยรายงานค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย ค่าน้ำหนักมาตรฐาน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ค่าสถิติ T ระดับนัยสำคัญทางสถิติ และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจของแบบจำลอง

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วสังเคราะห์สาระสำคัญร่วมกับกรอบแนวคิดทางพุทธธรรม เพื่ออธิบายพุทธวิถีที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม

ผลการวิจัย

1. ระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

(n=399)

ที่	ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม	ระดับปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านนโยบายทางการเมือง	3.52	0.85	มาก
2.	ด้านคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมือง	3.52	0.87	มาก
3.	ด้านพฤติกรรมทางการเมือง	3.50	0.88	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม		3.51	0.84	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงครามโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านนโยบายทางการเมืองและด้านคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองอยู่ในระดับมากและมีความโดดเด่นใกล้เคียงกัน สะท้อนว่าประชาชนให้ความสำคัญทั้งต่อการผลักดันนโยบายที่ตอบโจทย์สาธารณะและต่อการประพฤติตนอย่างเหมาะสมของผู้แทน ขณะที่ด้านพฤติกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง จึงชี้ให้เห็นว่ามีมิติด้านการแสดงออกและการปฏิบัติทางการเมืองยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจโดยรวมของประชาชน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 1

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน	B	β	Std. Error	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.751		0.171	4.401**	0.000
ด้านการศึกษา(SumB)	0.573	0.498	0.069	8.310**	0.000
ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน(SumC)	0.357	0.422	0.051	6.957**	0.000
ด้านครอบครัว (SumA)	-0.179	-0.160	0.068	-2.626**	0.009

Multiple R = 0.715^d R Square = 0.511 Adjusted R Square = 0.506

Std. Error = 0.592

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านการกล่อมเกลாதทางการเมืองที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงครามมี 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน และด้านครอบครัว

โดยภาพรวมแบบจำลองสามารถอธิบายความไว้วางใจทางการเมืองได้ในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเชิงเปรียบเทียบพบว่า ด้านการศึกษามีบทบาทเด่นที่สุด รองลงมาคือ ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน ส่วนด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความไว้วางใจทางการเมือง ผลดังกล่าวสะท้อนว่า ความรู้ ความเข้าใจ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคมเป็นฐานสำคัญของการก่อรูปความไว้วางใจ ขณะที่อิทธิพลจากครอบครัวอาจมีความซับซ้อนและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเสมอไป

เมื่อพิจารณาแบบจำลองโดยรวม พบว่าปัจจัยทั้ง 3 ด้านดังกล่าวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนได้ในระดับค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า ความไว้วางใจทางการเมืองมิได้เกิดจากการรับรู้ด้านใดด้านหนึ่งเพียงลำพัง หากแต่เป็นผลจากกระบวนการหล่อหลอมทางการเมืองที่เกิดขึ้นทั้งในระบบการศึกษา เครือข่ายทางสังคม และบริบทความสัมพันธ์ใกล้ชิดตัวของประชาชน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple linear regression) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 2

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมือง	B	β	Std. Error	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.330		0.109	3.029**	0.003
บุคคลัญญาตา เป็นผู้รู้จักบุคคล (SumG)	0.418	0.413	0.093	4.473**	0.000

Multiple R = 0.842^a R Square = 0.708 Adjusted R Square = 0.703

Std. Error = 0.459**

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ในแบบจำลองที่นำเสนอสำหรับสมมติฐานที่ 2 ตัวแปรที่ปรากฏอย่างชัดเจนและมีนัยสำคัญทางสถิติคือ บุคคลัญญาตา หรือการรู้จักบุคคล ซึ่งสะท้อนความสำคัญของความสามารถในการเข้าใจความแตกต่างของประชาชนแต่ละกลุ่มต่อการสร้างความไว้วางใจทางการเมือง ผลดังกล่าวชี้ว่า การเข้าถึงประชาชนอย่างเหมาะสม การรับฟังความเห็นอย่างเท่าเทียม และการปฏิบัติต่อผู้คนตามบริบทของแต่ละกลุ่มเป็นกลไกสำคัญของการเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้แทนราษฎร

เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พบว่า หลักสัปบุริสธรรม 7 สามารถอธิบายพฤติกรรมในการส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองได้อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ อัมมัญญาตาช่วยให้ผู้แทนเข้าใจสาเหตุของปัญหา อัตถัญญาตาช่วยกำหนดเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะ อัตตัญญาตาช่วยตระหนักในบทบาทหน้าที่ มัตตัญญาตาช่วยให้

บริหารทรัพยากรอย่างเหมาะสม กาลัญญูตาช่วยให้ตัดสินใจได้ตรงจังหวะ ปริสัญญูตาช่วยให้เข้าใจชุมชน และบุคคลัญญูตาช่วยให้เข้าถึงประชาชนอย่างเหมาะสม ผลเชิงสถิติที่พบ บุคคลัญญูตาเด่นชัดจึงสอดคล้องกับผลเชิงคุณภาพที่ชี้ว่า การรู้จักบุคคลและการเข้าใจความแตกต่างของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของ “วิถีแม่กลอง” ในการสร้างความไว้วางใจทางการเมืองอย่างยั่งยืน

3. พุทธวิธีส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดสมุทรสงคราม จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมกับการวิเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการ พบว่า การส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนสามารถดำเนินการได้โดยการนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาเป็นฐานคติในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนราษฎร กล่าวคือ อัมมัญญูตา คือการเข้าใจมูลเหตุของปัญหาเชิงพื้นที่อย่างรอบด้าน อัตถัญญูตา คือการมุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อประโยชน์สาธารณะ อัตตัญญูตา คือการตระหนักรู้บทบาทและขอบเขตหน้าที่ตามกรอบกฎหมายและจริยธรรม มัตตัญญูตา คือการบริหารทรัพยากร งบประมาณ และเวลาอย่างพอเหมาะ กาลัญญูตา คือการตัดสินใจและตอบสนองต่อสถานการณ์ได้ทันที่ ปริสัญญูตา คือการเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และบุคคลัญญูตา คือการให้เกียรติ รับฟัง และเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม องค์ประกอบทั้ง 7 ประการนี้จึงเชื่อมโยงกันเป็น “วิถีแม่กลอง” ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้แทนราษฎรที่มุ่งสร้างความไว้วางใจทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในบริบทจังหวัดสมุทรสงคราม

อภิปรายผลการวิจัย

1. พบว่า ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านนโยบายทางการเมืองและด้านคุณธรรมจริยธรรมโดดเด่นกว่าด้านพฤติกรรมทางการเมือง ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญอย่างสูงต่อความรู้ความสามารถของผู้แทนในการผลักดันนโยบายที่ตอบสนองต่อประโยชน์สาธารณะ ควบคู่ไปกับการประพฤติตนตามกรอบจริยธรรมที่เหมาะสมที่ว่าความเชื่อมั่นของพลเมืองต่อผู้แทน (Institutional Trust) สัมพันธ์โดยตรงกับผลสัมฤทธิ์เชิงนโยบาย (Policy Performance) และความซื่อสัตย์สุจริตของผู้ใช้อำนาจ (Norris, 2011) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษา ที่ชี้ว่าความไว้วางใจทางการเมืองจะขับเคลื่อนได้ดีเมื่อประชาชนรับรู้ว่ายโยบายสามารถแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม (นิภา ทัดตานนท์ และคณะ, 2564) ทว่า มิติด้านพฤติกรรมทางการเมืองที่อยู่ในระดับปานกลางนั้น

สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างความคาดหวัง (Expectation Gap) ที่ผู้แทนราษฎรจำเป็นต้องปรับปรุงปฏิสัมพันธ์และการแสดงออกทางการเมืองให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น

2. จำแนกข้อค้นพบได้เป็น 2 มิติ ดังนี้ 1. มิติด้านการกล่อมเกลາทางการเมือง ผลการวิเคราะห์สถิติพบว่า ปัจจัยด้านการศึกษา และด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความไว้วางใจทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ด้านครอบครัวมีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้าม อธิบายตามทฤษฎีการกล่อมเกลາทางการเมือง (Political Socialization) ได้ว่า สถาบันนอกบ้าน (Secondary Agencies) มีบทบาทหล่อหลอมการรับรู้เชิงเหตุผลของพลเมืองในสังคมร่วมสมัยมากกว่าครอบครัว สอดคล้องกับแนวคิดของ (Levi & Stoker, 2000) ที่ชี้ว่าความไว้วางใจเกิดจากการประเมินและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคม 2. มิติด้านหลักพุทธธรรม จากแบบจำลองปัจจัยเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า ปุคคลัญญุต การรู้จักบุคคล มีอิทธิพลเชิงบวกเด่นชัดที่สุดต่อความไว้วางใจทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าศรัทธาในระดับพื้นที่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้แทนในการเข้าใจความแตกต่าง รับฟัง และปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเหมาะสมตามบริบทเฉพาะบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับกรอบทฤษฎีความไว้วางใจบนฐานความสัมพันธ์

3. การสังเคราะห์รูปแบบพุทธวิถีในการส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมือง สามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด “วิถีแม่กลอง” ซึ่งเป็นการบูรณาการหลักสัปปริสธรรม 7 เข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรสงครามอย่างเป็นระบบ ข้อค้นพบสะท้อนว่า การสร้างศรัทธาทางการเมืองที่ยั่งยืนต้องขับเคลื่อนผ่านการปฏิบัติหน้าที่บนฐานของคุณธรรมสาธารณะ โดยมีหลักปุคคลัญญุต การรู้จักบุคคล เป็นแกนกลางในการเข้าถึงและเข้าใจความแตกต่างของประชาชนอย่างเท่าเทียม เชื่อมโยงกับธัมมัญญุตารู้ปัญหาพื้นที่ อตถัญญุตารู้ประโยชน์สาธารณะ อัตตัญญุตารู้บทบาทหน้าที่ มัตตัญญุตารู้ประมาณในการใช้ทรัพยากร กาลัญญุตารู้กาลเทศะ และปริสสัญญุตารู้ชุมชน (OECD, 2024) ความเด่นของปุคคลัญญุตายังชี้ให้เห็นว่า การเข้าใจความแตกต่างของผู้คนเป็นกลไกสำคัญของความไว้วางใจในพื้นที่แม่กลอง (สุรพล สุษะพรหม และคณะ, 2562) ในมิติของการประยุกต์ใช้พุทธธรรมเพื่อเชื่อมโยงความรู้สึกและสร้างการยอมรับร่วมกันระหว่างผู้แทนราษฎรกับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้สังเคราะห์ได้เป็นกรอบ “วิถีแม่กลอง” ซึ่งเป็นรูปแบบการส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ 1. ฐานทางสังคมจากการglomเกลตาทางการเมือง ซึ่งครอบคลุมการศึกษา กลุ่มเพื่อนและชุมชน และครอบครัว 2. กลไกทางจริยธรรมจากหลักสัปปริสธรรม 7 ซึ่งกำกับการตัดสินใจและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทน และ 3. ผลลัพธ์คือความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน แนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่า ความไว้วางใจมิได้เกิดจากการสื่อสารหรือภาพลักษณ์ทางการเมืองเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางสังคมกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนบนฐานของคุณธรรมและความเข้าใจประชาชน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ประกอบของ “วิถีแม่กลอง” ได้ดังนี้

1. การกล่อมเกลตาทางการเมือง ทำหน้าที่เป็นฐานการรับรู้และการเรียนรู้ของประชาชน โดยเฉพาะการศึกษาและกลุ่มเพื่อนและชุมชนซึ่งมีบทบาทเชิงบวกต่อความไว้วางใจทางการเมือง ขณะที่ครอบครัวมีอิทธิพลในลักษณะที่ซับซ้อน
2. หลักสัปปริสธรรม 7 ทำหน้าที่เป็นกรอบจริยธรรมกำกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะบุคคลิกคุณตาซึ่งปรากฏเด่นในผลการวิจัย
3. ความไว้วางใจทางการเมือง เป็นผลลัพธ์ของการเชื่อมโยงระหว่างฐานทางสังคมกับการปฏิบัติทางการเมืองอย่างมีคุณธรรม รูปแบบดังกล่าวจึงช่วยอธิบายได้ว่า การสร้างความไว้วางใจทางการเมืองในจังหวัดสมุทรสงครามควรให้

ความสำคัญทั้งต่อกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของประชาชนและต่อพฤติกรรมทางการเมืองของผู้แทนที่ยึดโยงกับหลักธรรมอย่างเหมาะสม

บทสรุปเชิงวิเคราะห์ในภาพรวม

โดยภาพรวม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างบริบททางสังคม การเรียนรู้ทางการเมือง และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนราษฎรบนฐานของคุณธรรม ผลการวิจัยเชิงปริมาณช่วยให้เห็นระดับความไว้วางใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจ ขณะที่ผลการวิจัยเชิงคุณภาพช่วยอธิบายกลไกภายในของ “วิถีแม่กลอง” ว่าเป็นแนวทางที่เน้นการรู้ปัญหา รู้ชุมชน รู้บุคคล และยึดประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ ข้อค้นพบดังกล่าวจึงมิได้เพียงอธิบายสถานการณ์ความไว้วางใจทางการเมืองในระดับพื้นที่เท่านั้น แต่ยังเสนอแนวทางเชิงจริยธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างผู้แทนกับประชาชนในสังคมการเมืองไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนากลไกการสื่อสารสาธารณะที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับบทบาท ผลงาน และการติดตามข้อร้องเรียนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างต่อเนื่อง
2. รัฐสภาและหน่วยงานด้านการพัฒนาการเมืองควรสนับสนุนเวทีสาธารณะในระดับพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้สะท้อนปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอเชิงนโยบายอย่างสม่ำเสมอ อันจะช่วยเสริมบทบาทของเครือข่ายชุมชนซึ่งเป็นฐานสำคัญของความไว้วางใจทางการเมือง
3. ควรกำหนดระบบรายงานผลการปฏิบัติงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระดับพื้นที่อย่างเป็นรอบเวลา เพื่อให้ประชาชนรับรู้ความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค และผลลัพธ์ของการดำเนินงานอย่างชัดเจนและตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรกำหนดรอบการพบประชาชนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งทักประเด็นปัญหา ข้อเสนอ และผลการดำเนินงาน เพื่อนำไปติดตามความคืบหน้าและรายงานกลับสู่สาธารณะ

2. ควรจัดให้มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นหลายรูปแบบ ทั้งเวทีชุมชน การลงพื้นที่เชิงรุก ช่องทางออนไลน์ และการประสานผ่านผู้นำท้องถิ่น โดยออกแบบการสื่อสารให้เหมาะกับประชาชนแต่ละกลุ่ม

3. ควรแปลงนโยบายสู่แผนปฏิบัติการระดับพื้นที่ที่มีเป้าหมาย ตัวชี้วัด ระยะเวลา และผู้รับผิดชอบชัดเจน พร้อมกำหนดวิธีติดตามผลและเปิดเผยความก้าวหน้าต่อประชาชนเป็นระยะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเชิงติดตามผลเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนในแต่ละช่วงเวลา โดยเฉพาะก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรมสื่อสารสาธารณะหรือการลงพื้นที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

2. ควรศึกษาบทบาทของสื่อใหม่และแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีต่อการรับรู้คุณธรรมทางการเมืองของประชาชน รวมทั้งต่อการรับรู้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

3. ควรขยายการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่หรือจังหวัดที่มีโครงสร้างชุมชนแตกต่างกัน เพื่อทดสอบความเหมาะสมและเงื่อนไขการประยุกต์ใช้รูปแบบ “วิถีแม่กลอง” ในบริบทสังคมการเมืองที่ต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กำพล ศรีโท. (2566). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักประชาสัมพันธ์ กลุ่มงานผลิตเอกสาร. (2557). จุดเริ่มต้นประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ: สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

นิภา ทัดตานนท์ และคณะ. (2564). ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ, 8(3), 136–150.

- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2567). ข้อมูลสถิติประชากรจากทะเบียนราษฎร. สืบค้น 22 ธันวาคม 2567, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th>
- สุรพล สุยะพรหม และคณะ. (2562). การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาที (เจ้าคุณพิพิธ): ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540–2560. *วารสารมหาจุฬานาค* *รทรรคน*, 6(5), 2501–2518.
- Levi, M., & Stoker, L. (2000). Political trust and trustworthiness. *Annual Review of Political Science*, 3, 475–507.
- Norris, P. (2011). *Democratic deficit: Critical citizens revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
- OECD. (2024). *OECD survey on drivers of trust in public institutions: 2024 results: Building trust in a complex policy environment*. Paris: OECD Publishing.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

บทความวิจัย

พุทธบูรณาการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดระยอง

BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING LOCAL POLITICIANS' POLITICAL LEADERSHIP IN RAYONG PROVINCE

พระมหาธนาริป สีลสุทฺโธ (บุญมา)^{1*}, วชิรินทร์ ชาญศิลป์¹, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า¹, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกา²

Phramaha Tanatip Silasuddho (Boonma)^{1*}, Vacharin Chansilp¹, Apinya Chatchofa¹,

Sawat Chiratthitikan²

*Corresponding Author E-mail: phramhathnathipsilsuththo@gmail.com

Received June 11, 2026; Revised June 27, 2026; Accepted June 28, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำทางการเมือง 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมือง และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ดำเนินการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูปหรือคน การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลกับประชาชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.987 โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) มีจุดเด่นด้านความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาเฉพาะหน้า การใช้สติปัญญาระดมทรัพยากร และการประสานเครือข่าย

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² กระทรวงยุติธรรม

² Ministry of Justice

ร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมือง ประกอบด้วย สองปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยเชิงจิต สามารถร่วมทำนายผลได้ร้อยละ 40.1 โดยมีแรงขับเคลื่อนจากด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ความสำเร็จของงาน และความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ตามลำดับ และหลักพราวาสธรรม 4 สามารถร่วมทำนายผลได้สูงถึงร้อยละ 72.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีคุณธรรมหลักเรียงลำดับตามน้ำหนักความสำคัญ คือ ทมะ ความหนักแน่น จาคะ ความเสียสละ และสังกะ ความซื่อสัตย์ และ 3. แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักพราวาสธรรม 4 ประกอบด้วย สังกะ ความซื่อสัตย์จริงใจและการรักษาคำพูด ทมะ ส่งเสริมความหนักแน่น ยืนหยัดในความถูกต้องไม่หวั่นไหวต่อผลประโยชน์ ชันติ พัฒนาความอดทน ควบคุมอารมณ์และพร้อมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างมีสติ และจาคะ เน้นความเสียสละ มีจิตสาธารณะ และปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสโดยยึดประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง มุ่งสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; การส่งเสริม; ภาวะผู้นำทางการเมือง; นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article aimed: 1. To study political leadership, 2. To examine factors affecting political leadership, and 3. To propose a Buddhist integration for promoting the political leadership of local politicians in Rayong Province, conducted by the mixed methods research. The qualitative research, data were collected through structured in-depth interviews with 18 key informants and analyzed using descriptive content interpretation, alongside a focus group discussion with 10 participants. For the quantitative research, data were gathered from 400 samples using a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.987 and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1. The political leadership of local politicians in Rayong Province was, by overall, at a high level ($\bar{X} = 4.01$), with a prominent strength in the ability to analyze immediate problems, utilize intellect to mobilize resources, and coordinate collaborative networks across

all sectors to drive local development. 2. Factors affecting political leadership consisted of two main components: motivation factors, which could jointly predict political leadership at 40.1%, driven respectively by recognition, achievement, and advancement; and Gharavasa-dhamma 4, the four virtues for laypeople which could highly predict political leadership at 72.2 percent with statistically significant level at 0.01 with the core virtues ranked by weight of importance being: Tama; self-control, Caka; sacrifice, and Sacca; truthfulness. 3. Guidelines for promoting political leadership based on Gharavasa-dhamma 4 the four virtues for laypeople comprised: Sacca, focusing on honesty, sincerity, and keeping promises; Thama, promoting firmness and standing up for righteousness without swaying under pressure or immediate benefits; Khanti, developing patience, emotional control, and readiness to mindfully listen to diverse opinions; and Caka, emphasizing sacrifice, public consciousness, and performing duties with transparency by prioritizing the well-being of the people to achieve sustainable local development.

Keywords: Buddhist Integration; Promotion; Political Leadership; Local Politicians

บทนำ

การเมืองท้องถิ่นถือเป็นกลไกเชิงโครงสร้างและรากฐานที่สำคัญยิ่งในระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกลไกที่ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของประชาชนมากที่สุด และส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับฐานราก โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทำหน้าที่หลักในการใช้อำนาจอธิปไตยเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะ การจัดทำบริการสาธารณะ และการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ยิ่งไปกว่านั้น การเมืองท้องถิ่นยังเป็นพื้นที่เรียนรู้และสะท้อนถึงระดับการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการปกครองตนเอง ผ่านกระบวนการเลือกตั้งเพื่อคัดเลือกผู้นำและสมาชิกสภาท้องถิ่นเข้ามาเป็นตัวแทน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเมืองท้องถิ่น

จะมีบทบาทสำคัญเพียงใด แต่ในมิติความเป็นจริงกลับต้องเผชิญกับความท้าทายและอุปสรรคเรื้อรังรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดความโปร่งใสในการบริหารจัดการการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ อิทธิพลอันมหาศาลจากกลุ่มผลประโยชน์และเครือข่ายอุปถัมภ์ ตลอดจนปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในเชิงนโยบายและการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งกลายเป็นเนื้อร้ายที่กัดเซาะความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยาวนาน (พระปลัดเอกชัย จนทโชโต (คงชีวะ) และคณะ, 2566)

เมื่อพิจารณาในมิติทางกฎหมายและการบริหารราชการแผ่นดิน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบล้วนมีสถานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศเพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนการพัฒนาควบคู่ไปกับส่วนกลาง ด้วยเหตุนี้ ความเข้มแข็งและศักยภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์กรเหล่านี้จึงเป็นตัวแปรต้น ๆ ที่จะชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาประเทศในภาพรวม ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม การปล่อยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงานแบบดั้งเดิมย่อมไม่เพียงพออีกต่อไป จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาท ปฏิรูปแนวทางการบริหารงาน และพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถขับเคลื่อนภารกิจบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่นสามารถตอบสนองต่อวิกฤตการณ์ใหม่ ๆ และมุ่งเน้นการสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544)

อุปสรรคและโครงสร้างส่วนบนที่ขัดขวางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและทำลายระบอบประชาธิปไตยระดับฐานรากอย่างรุนแรง คือ ปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง ซึ่งเป็นปัญหาเชิงระบบที่มีความซับซ้อนและมีปัจจัยเกื้อหนุนมาจากหลายมิติร่วมกัน ทั้งในด้านสภาพเศรษฐกิจที่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำ ระบบสังคมและวัฒนธรรมที่ยังยึดติดกับระบบอุปถัมภ์และเครือญาติ ความไม่โปร่งใสของงบประมาณที่ใช้ในการบริหารงาน ความกลัวต่ออิทธิพลมืดหรือผู้มีบารมีในท้องถิ่น ช่องโหว่ของระบบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มงวด ตลอดจนระดับการศึกษาและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน โดยในปัจจุบันบริบทการแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่นยังคงปรากฏการร้องเรียนและพฤติกรรมการทุจริตอย่างกว้างขวางและรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการซื้อสิทธิ์ขายเสียงทั้งในรูปแบบเงินสดและสิ่งของ การจงใจทำลายป้ายหาเสียงเพื่อตัดสิทธิ์คู่แข่งคู่แข่ง ตลอดจนการโฆษณาชวนเชื่อหรือการให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์ส่วนตน

และกลุ่มก้อนในระหว่างการทำเสียงเลือกตั้ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้นักการเมืองที่ขาดคุณภาพก้าวเข้าสู่อำนาจรัฐ (นัทธมน กันเภา และศุภสวัสด์ ชัชวาลย์, 2566)

จากสภาพปัญหา ความท้าทาย และพฤติกรรมกรรมการทุจริตเลือกตั้งที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า ภาวะผู้นำทางการเมือง ของนักการเมืองท้องถิ่นคือตัวแปรภายในและปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่สุดในการกำหนดทิศทาง ความเป็นไป และความซื่อสัตย์สุจริตในการพัฒนาพื้นที่ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินงานวิจัยโดยนำหลักพุทธธรรมคือ หลักธรรมาธรรม 4 (ส.ส. (ไทย) 15/246/354) อันประกอบด้วย สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจ ทมะ ความหนักแน่น ขันติ ความอดทน และจาคะ ความเสียสละ มาทำการพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างและหล่อหลอมคุณลักษณะของผู้นำที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวนักการเมืองท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การสร้างระบบการเมืองท้องถิ่นที่โปร่งใสไร้การทุจริต มีประสิทธิภาพสูง และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนอย่างแท้จริงยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ในจังหวัดระยอง ที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน 394,423 คน (ไทยรัฐ ออนไลน์, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามสัดส่วนประชากรในแต่ละอำเภอ และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 18 รูปหรือคน

ประกอบด้วย 1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2. ผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ 3. นักการเมืองท้องถิ่น และ 4. นักปกครองท้องถิ่น และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่แบบสอบถาม สอบถามเกี่ยวกับ 1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง 2. ปัจจัยจูงใจ และ 3. หลักธรรมาธรรม 4 ในด้านต่าง ๆ และในแต่ละข้อเป็นชนิดมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Type) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ (Likert, 1932) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.987 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกและเก็บแบบสอบถามจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในทั้ง 3 อำเภอ ได้แก่ 1. อำเภอเมือง 2. อำเภอบ้านฉาง และ 3. อำเภอวังจันทร์ จนครบตามจำนวนที่กำหนด ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ ก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียง ก่อนสรุปผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Content Analysis) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล เชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีพร้อมทั้งนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง พบผลการศึกษาดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสามารถวิเคราะห์ปัญหาข้อท้าทายทางสังคมที่สำคัญ	4.36	0.92	มาก
2. ด้านเสนอวิสัยทัศน์ที่เป็นไปได้เพื่อแก้ปัญหาและข้อท้าทายอย่างรวดเร็ว	4.11	0.80	มาก
3. ด้านการมีสติปัญญา ฉลาดรู้ ให้การระดมทรัพยากรในการแก้ปัญหา	4.35	0.85	มาก
4. ด้านการเป็นผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลง	3.22	0.98	มาก
โดยภาพรวม	4.01	0.74	มาก

ตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D.=0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านสามารถวิเคราะห์ปัญหาข้อท้าทายทางสังคมที่สำคัญ ($\bar{X} = 4.36$, S.D.=0.92) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีสติปัญญา ฉลาดรู้ ให้การระดมทรัพยากรในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.35$, S.D.=0.85) ด้านเสนอวิสัยทัศน์ที่เป็นไปได้เพื่อแก้ปัญหาและข้อท้าทายอย่างรวดเร็ว ($\bar{X} = 4.11$, S.D.=0.80) และด้านการเป็นผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 3.22$, S.D.=0.98) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยเชิงใจ ประกอบด้วย 1. ด้านความสำเร็จของงาน 2. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ 3. ด้านลักษณะงาน 4. ด้านความรับผิดชอบ และ 5. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 1

ปัจจัยการสื่อสาร	β	Std.Error	Beta	t	sig
ค่าคงที่ (Constant)	1.819	.138		13.223**	.000
ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (X_{12})	.217	.048	.273	4.507**	.000
ด้านความสำเร็จของงาน (X_{11})	.141	.046	.173	3.089**	.002
ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน (X_{15})	.119	.050	.161	2.388*	.017

Multiple R = 0.639; $R^2 = 0.408$; Adj. $R^2 = 0.401$; Std. Error = .574; Sig = .001

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยปัจจัยใจสามารถร่วมกันทำนายภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 40.1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ได้ร้อยละ 27.3 ด้านความสำเร็จของงาน ได้ร้อยละ 17.3 และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ได้ร้อยละ 16.1 ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 หลักขรรวาทธรรม 4 ประกอบด้วย 1. สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจ 2. ทมะ ความหนักแน่น 3. ขันติ ความอดทน และ 4. จาคะ ความเสียสละ อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 2

หลักสัปปุริสธรรม	B	S.E.	β	t	sig
ค่าคงที่ (Constant)	.706	.106		6.666**	.000
ทมะ ความหนักแน่น (X22)	.352	.055	.394	6.432**	.000
จาคะ ความเสียสละ (X24)	.244	.054	.275	4.542**	.000
สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจ (X21)	.145	.059	.172	2.460*	.014

Multiple R=0.851; $R^2=0.725$; Adj. $R^2=0.722$; Std. Error=.389; F=115.046; Sig=.001

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักขรรวาทธรรม 4 สามารถร่วมกันทำนายภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ได้ร้อยละ 72.5 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ ทมะ ความหนักแน่น ได้ร้อยละ 39.4 จาคะ ความเสียสละ ได้ร้อยละ 27.5 และสัจจะ ความซื่อสัตย์ ได้ร้อยละ 17.2 ตามลำดับ

3. พุทธบูรณาการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง พบว่า 1. สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจ สรุปได้ว่า นักการเมืองท้องถิ่นควรยึดความจริง ไม่กล่าวคำเกินจริงเพื่อหวังคะแนนนิยม คำพูดต้องสอดคล้องกับการกระทำ และพร้อมยอมรับความผิดพลาดเมื่อเกิดขึ้น ความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลลงงบประมาณ โครงการ และผลการดำเนินงาน ไม่เลือกปฏิบัติ และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม 2. ทมะ ความหนักแน่น สรุปได้ว่า หลักทมะ ความหนักแน่น ส่งเสริมให้การเมืองท้องถิ่นมีจิตใจ ยืนหยัดในความถูกต้อง และไม่หวั่นไหวต่อแรงกดดันหรือผลประโยชน์เฉพาะหน้า นักการเมืองควรควบคุมอารมณ์ รับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วยเหตุผล และตัดสินใจโดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

ความหนักแน่นในความซื่อสัตย์ โปร่งใส และการรักษาวินัยในการทำงานอย่างเสมอต้นเสมอปลาย 3.อันดับ 3 ความอดทน สรุปได้ว่า เป็นคุณธรรมสำคัญในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดระยอง เพราะช่วยให้ผู้นำสามารถควบคุมอารมณ์ รับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย และเผชิญแรงกดดันทางการเมืองได้อย่างมีสติ ใช้เหตุผลและความสุขุมในการแก้ปัญหา โดยยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ความอดทนยังช่วยให้การทำงานมีความต่อเนื่อง โปร่งใส และ 4. จาคะ ความเสียสละ สรุปได้ว่า หลักจาคะ ความเสียสละ เป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดระยอง เพราะทำให้ผู้นำมีจิตสาธารณะ คิดถึงประโยชน์ของประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน นักการเมืองควรเสียสละเวลา ลงพื้นที่รับฟังปัญหาของชุมชน และทำงานด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ และยุติธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง อภิปรายได้ว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองในจังหวัดระยองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากจังหวัดระยองเป็นพื้นที่เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศ ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้นำต้องมีศักยภาพสูงในการบริหารจัดการปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์ปัญหาและข้อท้าทายทางสังคมที่สะท้อนถึงความเข้าใจบริบทพื้นที่อย่างลึกซึ้ง ทั้งในมิติชุมชน สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต ตลอดจนสามารถประเมินสถานการณ์เพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล (2563) ได้ศึกษาเรื่องการบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา มีจุดเด่นในด้านความมุ่งมั่นทุ่มเทปฏิบัติงานเพื่อประชาชน มีความเสียสละในการอาสาเข้ามาขับเคลื่อนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ภาคประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยองสามารถอภิปรายผลใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นแรก ปัจจัยเชิงจิตสำนึกร่วมกันทำนายภาวะผู้นำทางการเมืองฯ ได้ร้อยละ 40.1 โดยมีแรงขับเคลื่อนสำคัญรายด้าน คือ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (ร้อยละ 27.3) ด้านความสำเร็จของงาน (ร้อยละ 17.3) และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน (ร้อยละ 16.1) ซึ่งให้เห็นว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งเร้า

ภายในที่กระตุ้นให้ผู้นำมีความกระตือรือร้น ทุ่มเทพบริหารงาน และตัดสินใจแก้ไขปัญหา ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสุวรรณ แก้วนะ และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารเทศบาล ในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่สอง หลักฆราวาสธรรม 4 สามารถร่วมกันทำนาย ภาวะผู้นำทางการเมืองฯ ได้สูงถึงร้อยละ 72.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามน้ำหนักในสมการทำนาย ได้แก่ ทมะ (ร้อยละ 39.4) จาคะ (ร้อยละ 27.5) และสัจจะ (ร้อยละ 17.2) สะท้อนให้เห็นว่า การเมืองท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดประชาชนจำเป็นต้องใช้ หลักธรรมในการครองตนและครองใจควบคู่กับความสามารถ เพื่อสร้างความศรัทธาและการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิพนธ์ วงษ์อมรวิทย์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้าง จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า การประยุกต์ใช้ หลักฆราวาสธรรม 4 ช่วยเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นได้อย่างเป็น รูปธรรม ทั้งการมีสัจจะที่ซื่อสัตย์โปร่งใส การมีทมะที่ใช้สติปัญญาควบคุมอารมณ์และเปิดรับ ฟังความคิดเห็น การมีขันติที่อดทนเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรค และการมีจาคะที่สละ ประโยชน์ส่วนตน มุ่งบำเพ็ญประโยชน์สุขเพื่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

3. พุทธบูรณาการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นใน จังหวัดระยอง อภิปรายได้ว่า หลักฆราวาสธรรม 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้ เห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถประยุกต์ใช้พัฒนาคุณลักษณะผู้นำได้อย่าง เหมาะสมกับบริบทการเมืองท้องถิ่นที่ต้องใกล้ชิดกับประชาชน โดยพิจารณาได้จากสัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจ ที่มีอิทธิพลสูงสุดอันแสดงถึงความซื่อสัตย์ จริงใจ และรักษาคำพูด ยึด โยงกับการสร้างความศรัทธา จาคะ ความเสียสละ ที่เป็นการอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ทมะ ความหนักแน่น ในการควบคุมตนเองที่ช่วยให้ผู้นำยึดมั่นใน หลักการ มีวินัย และตัดสินใจได้อย่างรอบคอบในสถานการณ์ที่ซับซ้อน และขันติ ความ อดทน ที่ช่วยให้สามารถรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างและบริหารความขัดแย้งในสังคมได้ อย่างสร้างสรรค์อันเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทองดี ปาโส และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารงานที่ดีของ บริษัทสัญญาชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย พบว่า การบริหารจัดการตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ถือเป็น ปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมการบริหารงานที่ดี โดยสามารถนำมาพุทธบูรณาการ ร่วมกับหลักพุทธธรรมอย่างหลักฆราวาสธรรม 4 อันประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ และ

จากะ ได้อย่างลงตัว เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 พุทธบูรณาการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น
ในจังหวัดระยอง

จากภาพที่ 1 ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องบูรณาการทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมควบคู่กันไป โดยมีข้อสรุปแนวทางสำคัญ 4 ประเด็น คือ 1. การบูรณาการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล 4 จะช่วยหล่อหลอมให้นักการเมืองท้องถิ่นมีความซื่อสัตย์ ความหนักแน่น ความอดทน และความเสียสละ ซึ่งเป็นรากฐานของภาวะผู้นำที่เข้มแข็งในการวิเคราะห์ปัญหาและข้อท้าทายทางสังคม ตลอดจนการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลเพื่อมุ่งประโยชน์สุขของส่วนรวม 2. คุณธรรมดังกล่าวจะสร้างวินัยและความโปร่งใสในการบริหารจัดการองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สติปัญญาในการวางแผน จัดสรร และระดมทรัพยากรมาแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด 3. อานิสสของความอดทนจะช่วยเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย บริหารความขัดแย้งด้วยเหตุผลเหนืออารมณ์ ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ที่เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลง และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในภาคปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ และ 4. จิตวิญญาณแห่งความเสียสละและการมีจิตสาธารณะ จะเป็นแรงขับเคลื่อนให้นักการเมืองท้องถิ่นอุทิศตนทำงานเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา อันจะช่วยสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธา และนำพาจังหวัดระยองไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านสามารถวิเคราะห์ปัญหาข้อท้าทายทางสังคมที่สำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ปัญหา เชื่อมโยงข้อมูลจากสภาพปัญหาของพื้นที่ ความต้องการของประชาชน
2. ด้านเสนอวิสัยทัศน์ที่เป็นไปได้เพื่อแก้ปัญหาและข้อท้าทายอย่างรวดเร็ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพนักการเมืองท้องถิ่นให้มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ คาดการณ์แนวโน้มปัญหา
3. ด้านการมีสติปัญญา ฉลาดรู้ ให้การระดมทรัพยากรในการแก้ปัญหา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านสามารถวิเคราะห์ปัญหาข้อท้าทายทางสังคมที่สำคัญ นักการเมืองท้องถิ่นควรนำกระบวนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาพิจารณาจากความเร่งด่วน ผลกระทบต่อประชาชน
2. ด้านเสนอวิสัยทัศน์ที่เป็นไปได้เพื่อแก้ปัญหาและข้อท้าทายอย่างรวดเร็ว นักการเมืองท้องถิ่นควรพัฒนากระบวนการรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนผ่านการลงพื้นที่
3. ด้านการมีสติปัญญา ฉลาดรู้ ให้การระดมทรัพยากรในการแก้ปัญหา นักการเมืองท้องถิ่นควรพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ การจัดทำโครงการ และการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ
4. ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง นักการเมืองท้องถิ่นควรแสดงบทบาทเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยการศึกษาปัญหาและโอกาสในการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการวิเคราะห์ปัญหาและข้อท้าทายทางสังคมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดระยอง
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเสนอวิสัยทัศน์เพื่อแก้ไขปัญหาและข้อท้าทายของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง
3. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองกับความสามารถในการระดมทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง
4. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง

เอกสารอ้างอิง

ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์. (2563). *การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- นัทธมน กันเภา และศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (2566). แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(1), 95–111.
- พรเศรษฐี วุฒิปญญาอิสกุล. (2563) การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทองดี ปาโส และคณะ. (2566). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารงานที่ดีของบริษัทสัญชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมบริหารคน*, 6(6), 72–85.
- พระปลัดเอกชัย จนทโชโต (คงชีวะ) และคณะ. (2566). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(3), 113-124.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ Leadership*. กรุงเทพฯ: ธนธการพิมพ์.
- ไทยรัฐ ออนไลน์. (2566). เลือกตั้ง : 2566 ชาวระยองตื่นตัว ออกมาใช้สิทธิศึกักทั้งวัน ผู้ว่าฯ ตั้งเป้าทะลุ 75%. สืบค้น 9 มกราคม 2569, จาก <https://shorturl.asia/Lc8Bi>
- สุวรรณ แก้วนะ และคณะ. (2564). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาล ในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(3), 1-13.
- Likert, R. (1932). The method of constructing an attitude scale. *Archives of Psychology*, 140, 44-53.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

บทความวิจัย

ระดับนิตินัยเกี่ยวกับกฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลก นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

LEVELS OF LEGAL CONSCIOUSNESS REGARDING BUILDING MANGEMENT LAWS IN THE HISTORIC CITY OF AYUTTHAYA WORLD HERITAGE SITE

นรินทร์ อุ่นแก้ว^{1*}, ธาตรี มหันตรัตน์¹Narin Unkeaw^{1*}, Dhatree Mahantaratt¹

*Corresponding Author E-mail: dhatreecu24@hotmail.com

Received April 9, 2026; Revised June 24, 2026; Accepted June 19, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับนิตินัยของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และ 2. เสนอแนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือและการพัฒนาประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสอบถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับนิตินัยของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการขออนุญาตซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม สิ่งปลูกสร้างในเขตของโบราณสถาน รองลงมาคือด้านการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารตามพระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วย หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร หรือดำเนินการใด ๆ ในเขตโบราณสถาน พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566 ภายในเขตของโบราณสถาน และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการยื่นคำขออนุญาตปลูกสร้างอาคารตามลำดับ 2. แนวทางสำคัญประกอบด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการ

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา¹ Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

ร่วมภาคประชาชน เพื่อร่วมวางกฎระเบียบและตรวจสอบการก่อสร้าง การเร่งสร้างนิตินึกเชิงรุกผ่านการให้ความรู้และสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย และการเปลี่ยนบทบาทภาครัฐจากผู้ควบคุมเป็นที่ปรึกษาด้านการออกแบบรูปร่างการสิ่งปลูกสร้าง โมเดลการสร้างนิตินึกมรดกโลกอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นการสร้างฉันทามติร่วมกัน ผ่านองค์ประกอบการมีส่วนร่วมภาคประชาชน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้าง และส่งเสริมการจัดการพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาให้เติบโตควบคู่กับการอนุรักษ์คุณค่าอันเป็นสากลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : นิตินึก; กฎหมายการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้าง; พื้นที่มรดกโลก

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the public's level of legal awareness regarding building management laws in the World Heritage Area of the Historic City of Phra Nakhon Si Ayutthaya 2. To propose guidelines for promoting cooperation and enhance the efficiency of law enforcement regarding building management within the Historic City of Ayutthaya World Heritage, conducted by the quantitative research. The 400 samples were the people accommodated within the Phra Nakhon Si Ayutthaya World Heritage area using purposive sampling method. The research tool used questionnaires for data collection. Data analysis using descriptive statistics

The results of the research were found that the public's level of legal awareness regarding building management laws in the World Heritage Area of the Historical City of Phra Nakhon Si Ayutthaya, by overall, was at a moderate level, namely, Requesting permission to repair, amend, change, demolish, add on buildings in the area of an ancient site. Second is requesting permission to construct buildings in accordance with the Act on Ancient Monuments, Antiques, Objects of Art, and National Museums. Regulations of the Fine Arts Department regarding criteria and methods for requesting permission to construct buildings or to carry out any activity in the area of the Phra Nakhon Si Ayutthaya archaeological site, B.E. 2566, within the area of the ancient site. and the lowest average was in the application for building permission,

respectively. 2. Key guidelines were proposed, consisting of: establishing a joint public committee to co-formulate regulations and monitor construction; proactively raising legal awareness through education and incentives for law abiders; and shifting the government's role from a controller to a design consultant for building plans. A sustainable World Heritage legal awareness model focused on consensus-building was developed through public participation components to enhance the efficiency of building management law enforcement and to promote the management of the Historic City of Ayutthaya World Heritage site, balancing urban growth with the sustainable preservation of its Outstanding Universal Value (OUV).

Keywords: Jurisprudence; Building Management Law; World Heritage Area

บทนำ

การคุ้มครองและรักษาคคุณค่าอันเป็นสากลของแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม ถือเป็นพันธกิจสำคัญที่นานาประเทศให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกโดยองค์การยูเนสโก (UNESCO) ในปี พ.ศ. 2534 (UNESCO, 2022) อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างยิ่งจากการขยายตัวของเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลให้เกิดการก่อสร้างและดัดแปลงสิ่งปลูกสร้างอย่างต่อเนื่อง (กรมศิลปากร, 2565) ปัญหาหลักที่พบคือความขัดแย้งระหว่างมาตรการการอนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 (พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2504) กับความต้องการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการประกอบธุรกิจของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งข้อจำกัดทางกฎหมายเหล่านี้มักถูกมองว่าเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตมากกว่าจะเป็นเครื่องมือในการรักษามรดกของชาติ ประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) แบ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรม 5 แห่งดังนี้ แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม (Cultural World Heritage) นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ครอบคลุมพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร ครอบคลุมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร ในพื้นที่จังหวัด

สุโขทัย และจังหวัดกำแพงเพชร แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง แหล่งอารยธรรมก่อนประวัติศาสตร์ที่สำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ที่ จังหวัดอุดรธานี เมืองโบราณศรีเทพ แหล่งอารยธรรมทวารวดีที่มีลักษณะผังเมืองซ้อนกันสองชั้น ตั้งอยู่ที่ จังหวัดเพชรบูรณ์ และเมืองเก่าสงขลาและชุมชนที่เกี่ยวข้อง แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมล่าสุดที่สะท้อนถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมและการค้าทางทะเล ตั้งอยู่ที่ จังหวัดสงขลา (กรมศิลปากร, ม.ป.ป.)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าประสิทธิภาพของกฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเข้มงวดของบทลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับนิติสำนึก (Legal Consciousness) ของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่เป็นสำคัญ นิติสำนึกมิใช่เพียงแค่การรับรู้หรือความรู้ในตัวบทกฎหมายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทัศนคติ การตีความ และการโต้ตอบที่ประชาชนมีต่อกฎหมายในชีวิตประจำวัน (Ewick & Silbey, 1998) หากประชาชนขาดนิติสำนึกที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ ย่อมนำไปสู่การฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างมากขึ้น การบุกรุกพื้นที่ และการสูญเสียอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างน่าเสียดาย จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าระดับนิติสำนึกของประชาชนมีความแตกต่างกันตามปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และการสื่อสารจากภาครัฐ (วิมลมาศ ศรีจันทร์, 2562) นอกจากนี้ กระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดการมีส่วนร่วมยังส่งผลให้เกิดนิติสำนึกในลักษณะการต่อต้านกฎหมาย (Against the Law) ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการบริหารจัดการพื้นที่ที่มรดกโลกอย่างยั่งยืน

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างเหล่านี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงความเข้มงวดของตัวบทกฎหมาย หรืออำนาจหน้าที่ของรัฐเท่านั้น แต่ปัจจัยชี้ขาดที่สำคัญ คือ "นิติสำนึก" (Legal Consciousness) ของประชาชนในพื้นที่ นิติสำนึกมิได้หมายถึงเพียงความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบ แต่คือทัศนคติและการตีความกฎหมายผ่านประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน (Ewick & Silbey, 1998) ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการยอมรับการปฏิบัติตาม หรือแม้แต่การต่อต้านกฎหมาย หากนิติสำนึกของประชาชนไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย การบริหารจัดการมรดกโลกย่อมเกิดปัญหาการละเมิดกฎหมายและการสูญเสียทัศนียภาพทางประวัติศาสตร์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (วิมลมาศ ศรีจันทร์, 2562)

ด้วยสภาพปัญหาการบุกรุกพื้นที่โบราณสถานและการปลูกสิ่งก่อสร้างที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาที่ยังคงปรากฏอยู่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ทราบถึงช่องว่างระหว่างเจตนารมณ์ของกฎหมายกับการปฏิบัติจริงของประชาชน ผลการศึกษานี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ทราบถึงระดับการยอมรับกฎหมายในปัจจุบันผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาถึงระดับนิติสำนึกของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ

กฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้าง เพื่อทราบถึงระดับนิตินัยและการที่ประชาชนยังไม่ทราบหรือเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายหรือการต้องปฏิบัติตามอย่างไรจึงถูกตามกฎหมาย (Compliance) และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายเชิงรุกที่สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชน อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์พื้นที่มรดกโลกอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ให้คงอยู่สืบต่อไปอย่างมั่นคง (UNESCO, 2021)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับนิตินัยของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
2. เสนอแนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือและการพัฒนาประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ
2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยครั้งนี้ ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 47,811 คน (เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา, 2566) กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane จากประชากรทั้งหมด 47,811 คน โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ .05 (Yamane, 1973)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 (พ.ร.บ. โบราณสถานฯ (ฉบับที่ 2), 2535) และระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร หรือดำเนินการใด ๆ ในเขต

โบราณสถานพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566 (กรมศิลปากร, 2566) ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งงานในปัจจุบัน รายได้ ซึ่งข้อความในส่วนนี้เป็น คำถามปลายปิด มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลระดับทัศนคติสำนึกของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งเป็นข้อความเกี่ยวกับพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดประเด็นคำถามออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ภายในเขตของโบราณสถาน ด้านที่ 2 ด้านการขออนุญาตซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม ทำลาย เคลื่อนย้ายโบราณสถาน หรือส่วนต่าง ๆ ของโบราณสถาน และด้านที่ 3 ด้านบทกำหนดโทษ

และข้อความเกี่ยวกับระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วย หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร หรือดำเนินการใด ๆ ในเขตโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566 ซึ่งกำหนดประเด็นคำถามออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านพื้นที่โบราณสถานพระนครศรีอยุธยาที่ขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร ด้านที่ 2 ด้านการยื่นคำขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร และด้านที่ 3 ด้านผลของคำสั่งอนุญาต และการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาต

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมการรับรู้เกี่ยวกับกฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended questionnaire) เพื่อให้ผู้ตอบมีอิสระในการเขียนตอบ

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่ามีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ ความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.95 (Cronbach, 1951) ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นสูงและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ลงพื้นที่วิจัย เพื่อทำการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจเช็คไปลงรหัส คีย์ข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์และอธิบายผลการศึกษาในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อประมวลผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2. การวิเคราะห์ระดับนัยสำคัญเกี่ยวกับกฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางและอธิบายผลการศึกษารวบรวม

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับนัยสำคัญของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมาย บริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับนัยสำคัญของประชาชนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วย หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร หรือดำเนินการใด ๆ ในเขตโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2566 ในการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในภาพรวม

ข้อ	ระดับนัยสำคัญเกี่ยวกับกฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้าง ในพื้นที่มรดกโลกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1.	ด้านการขออนุญาตซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม สิ่งปลูกสร้างในเขตของโบราณสถาน	3.45	1.05	ปานกลาง	1
2.	การขออนุญาตปลูกสร้างอาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ภายในเขตของโบราณสถาน	3.43	1.03	ปานกลาง	2
3.	ด้านพื้นที่โบราณสถานพระนครศรีอยุธยาที่ขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร	3.41	1.06	ปานกลาง	3
4.	ด้านการยื่นคำขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร	3.34	1.07	ปานกลาง	6
5.	ด้านบทกำหนดโทษ	3.39	1.10	ปานกลาง	4
6.	ด้านผลของคำสั่งอนุญาตและการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาต	3.35	1.07	ปานกลาง	5
โดยรวม		3.39	1.06	ปานกลาง	-

ตารางที่ 1 ระดับนิตินัยของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมพบว่าระดับการรับรู้อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ($\bar{X}$ = 3.39, S.D. = 1.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการขออนุญาตซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม สิ่งปลูกสร้างในเขตของโบราณสถาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 1.05) รองลงมาคือ ด้านการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วย หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร หรือดำเนินการใด ๆ ในเขตโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566 ภายในเขตของโบราณสถาน ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. = 1.03) ด้านพื้นที่โบราณสถานพระนครศรีอยุธยาที่ขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร ($\bar{X}$ = 3.41, S.D. = 1.06) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการยื่นคำขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร ($\bar{X}$ = 3.34, S.D. = 1.07) ตามลำดับ

ปัจจัยที่ทำให้ค่าสถิติแตกต่างกันเกิดจากความถี่ในการใช้งาน และความง่ายในการเข้าใจข้อกำหนด ยิ่งเป็นเรื่องที่ต้องทำบ่อยและไม่ซับซ้อน (เช่น การซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างที่อยู่บริเวณเขตพื้นที่มรดกโลก) ระดับนิตินัยและการรับรู้จะสูงกว่าเรื่องที่เป็นทางการและมีระเบียบใหม่ ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง

แนวทางและมาตรการในการส่งเสริมความร่วมมือ และการพัฒนาประสิทธิภาพในการบังคับใช้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วย หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร หรือดำเนินการใด ๆ ในเขตโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566 ในการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้าง จากผลข้อเสนอแนะอื่น ๆ นำมาจัดเรียงลำดับค่าความถี่ของข้อมูลพบว่า แนวทางสำคัญประกอบด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาคประชาชนเพื่อร่วมวางกฎระเบียบและตรวจสอบการปลูกสิ่งก่อสร้างให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ การเร่งสร้างนิตินัยเชิงรุก ผ่านการให้ความรู้และสิทธิประโยชน์ทดแทนสำหรับผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย และการเปลี่ยนบทบาทภาครัฐจากผู้ควบคุมเป็นที่ปรึกษาด้านการออกแบบ เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ร่วมกันอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับนิตินัยของประชาชนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2535 และระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วย หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร หรือดำเนินการใด ๆ ในเขตโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566 ในการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ด้านการยื่นคำขออนุญาตปลูกสร้างอาคารพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากความซับซ้อนของพระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วย หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร หรือดำเนินการใด ๆ ในเขตโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566 และพระราชบัญญัติ ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติตามกฎหมาย ดังกล่าว สอดคล้องงานวิจัยของสิทธิธรรม อรแก้ว (2561) ได้ศึกษา การจัดการพื้นที่มรดกโลก อยุธยา พบว่า ปัญหาสำคัญคือการมีกฎหมายและหน่วยงานที่กำกับดูแลหลายส่วน ทั้งกรมศิลปากรและท้องถิ่น (เทศบาล) ซึ่งมีข้อกำหนดในการควบคุมอาคารที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกว่าเป็นภาระและขาดความชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติ

2. ด้านผลของคำสั่งอนุญาตและการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาต สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนในบรรทัดฐานการใช้ดุลพินิจ การที่นิติสำนักอยู่ในระดับปานกลางสะท้อนว่า ประชาชนยังมีความเคลือบแคลงใจต่อเกณฑ์การตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากพื้นที่มรดกโลกมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่เป็นนามธรรมสูง ทำให้คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตถูกมองว่าเป็นเรื่องของดุลพินิจเฉพาะตัวบุคคลมากกว่าบรรทัดฐานทางกฎหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยวิระสิทธิ์ สิทธิไทรย์ (2563) ได้อธิบายว่าในพื้นที่ควบคุมพิเศษ เช่น เมืองเก่าหรือมรดกโลก คำสั่งทางปกครองมักขาดความชัดเจนในสายตาประชาชน เพราะเป็นการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งขัดแย้งกับสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนโดยตรง เมื่อประชาชนไม่เข้าใจเกณฑ์ที่เจ้าหน้าที่ใช้ตัดสินใจ นิติสำนักและการยอมรับในคำสั่งนั้นจึงอยู่ในระดับไม่สูงนัก

3. แนวทางและมาตรการในการส่งเสริมความร่วมมือและการพัฒนาประสิทธิภาพ ในการบังคับใช้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วย หลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร หรือดำเนินการใด ๆ ในเขตโบราณสถาน พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566 ในการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้าง พบว่าควรมีการจัดตั้ง คณะกรรมการร่วมภาคประชาชน เพื่อร่วมวางกฎระเบียบและตรวจสอบการก่อสร้างให้ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ส่งเสริมความร่วมมือและประสิทธิภาพการ บังคับใช้กฎหมาย สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากการบริหารราชการแนวตั้งสู่การบริหาร จัดการร่วม การลดช่องว่างระหว่างตัวบทกฎหมายกับวิถีปฏิบัติทำให้ประชาชนร่วมวาง

กฎระเบียบจะช่วยให้ข้อบังคับทางกฎหมายมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความจำเป็นในการดำรงชีวิต (เช่น การซ่อมแซมบ้านเรือนหรือการขยายพื้นที่ใช้สอย) ซึ่งจะช่วยลดแรงต้านเชิงโครงสร้าง และเปลี่ยนบทบาทของกฎหมายจากอุปสรรคให้เป็นกติกาที่ยอมรับได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริวรรณ ศิลาพัชรินทร์ (2561) ได้ศึกษา การจัดการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า และชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการอนุรักษ์พื้นที่ประวัติศาสตร์ที่ยังมีคนอยู่อาศัย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับข้อบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด แต่ขึ้นอยู่กับการสร้างกลไกประชารัฐที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดทิศทาง

องค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบจากการวิจัยสามารถนำเสนอออกมาเป็น 3P-Consensus Model โมเดลการสร้างนิติสำนึกมรดกโลกอย่างยั่งยืน ตามแนวคิดของ (Ewick & Silbey, 1998) เพื่อเปลี่ยนสภาพการณ์จากการหลบเลี่ยงกฎหมาย ให้กฎหมายกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นกัน ทั้งนี้เกิดจากการเปลี่ยนผ่านของการบังคับใช้จากบนลงล่าง นำไปสู่ความร่วมมือที่เกิดจากความเข้าใจ ก้าวข้ามขีดจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายแบบดั้งเดิม สู่การบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างเขตพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาด้วยการยอมรับการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดภายใต้ระเบียบการขออนุญาตอย่างถูกต้องตามกฎหมายที่หน่วยงานรับผิดชอบกำหนดไว้ และเปลี่ยนกฎหมายให้เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ดังภาพที่ 1 ด้านล่าง

ภาพที่ 1 3P-Consensus Model: โมเดลการสร้างนิติสำนึกมรดกโลกอย่างยั่งยืน
ผู้เรียบเรียง, 2569

ภาพที่ 1 โมเดล 3P-Consensus โมเดลการสร้างนิตินามมรดกโลกอย่างยั่งยืน ออกแบบมาเพื่อแก้ปัญหากฎหมายที่มีอำนาจบังคับแต่ขาดจิตสำนึกด้วยการยอมรับด้วยใจ โดยเปลี่ยนผ่านจากนิตินามแบบตั้งรับไปสู่การจัดการเชิงรุกผ่าน 3 องค์ประกอบหลัก คือ

P1 People Participation (การมีส่วนร่วมภาคประชาชน) ใช้ทฤษฎีการจัดการร่วม (Co-management) จัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาคประชาชนเพื่อยกร่างกฎระเบียบที่ผ่านกาตรวจสอบการก่อสร้างให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง เปลี่ยนจากความเข้มงวดแบบบังคับไม่อนุญาตให้ก่อสร้างไปสู่ความยืดหยุ่นที่ชุมชนยอมรับได้

P2 Proactive Awareness (นิตินามเชิงรุกและสิทธิประโยชน์) มุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมรดกโลกตั้งแต่ต้นน้ำ โดยใช้สิทธิประโยชน์ทดแทนสำหรับผู้ปฏิบัติตาม (เช่น งบอุดหนุน/ลดหย่อนภาษี) เป็นตัวขับเคลื่อน เพื่อสร้างนิตินามเชิงรุกสร้างความเข้าใจตั้งแต่ต้น เปลี่ยนความรู้สึกจากการถูกบังคับให้เป็นความคุ้มค่าในการรักษาอัตลักษณ์ร่วมกัน

P3 Partnering Governance (ภาครัฐในฐานะหุ้นส่วน) ปรับบทบาทเจ้าหน้าที่ภาครัฐจากผู้ควบคุมเป็นผู้ให้คำปรึกษา ที่ปรึกษาด้านการออกแบบอาคาร เพื่อลดความขัดแย้งในขั้นตอนการอนุญาต และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของมรดกโลก

โมเดลนี้ใช้ P2 เป็นแรงขับเคลื่อนหลักในการปรับเปลี่ยนนิตินาม โดยใช้ P1 และ P3 เป็นฐานในการกระจายอำนาจการตัดสินใจ มุ่งเน้นการให้รางวัลแทนการลงโทษเพื่อการอนุรักษ์นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานหลักที่กำกับดูแลพื้นที่ ได้แก่ กรมศิลปากร สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา สำนักงานธนารักษ์พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ควรจัดตั้ง ภาควิชาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อจัดทำแผนแม่บทการประชาสัมพันธ์ทางกฎหมายร่วมกัน โดยมุ่งเน้นการลดความทับซ้อนของข้อมูล และสร้างความเข้าใจในขั้นตอนการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องให้แก่บุคลากรเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและประชาชนในพื้นที่ก่อนการบังคับใช้หรือดำเนินการทางกฎหมาย

2. กรมศิลปากรควรนำกรณีศึกษาการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลก มาพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้หรือหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้

ด้านการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองมรดกโลกเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างผู้อยู่อาศัยและหน่วยงานรัฐ เพื่อเปลี่ยนทัศนคติจากการควบคุมโดยกฎหมายเป็นการร่วมมือเพื่อรักษาคุณค่าอันเป็นสากลของมรดกโลก

3. กรมศิลปากร สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา สำนักงานธนารักษ์พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ควรบูรณาการฐานข้อมูลกฎหมายและข้อกำหนดการใช้ที่ดินร่วมกัน เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มการขออนุญาตออนไลน์ โดยมีสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (DGA) เป็นที่ปรึกษาด้านระบบเทคโนโลยี เพื่อลดความซ้ำซ้อนในขั้นตอนการพิจารณาและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลกฎหมายจากจุดเดียว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กรมศิลปากร สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ธนารักษ์พื้นที่พระนครศรีอยุธยา และเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ควรจัดทำคู่มือรูปแบบการขออนุญาตปลูกสิ่งก่อสร้าง หรือการซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม อาคารที่เข้าใจง่ายมีภาพประกอบชัดเจน และระบุขั้นตอนการขออนุญาตแบบ Step-by-step เพื่อลดความสับสนและทัศนคติเชิงลบต่อข้อจำกัดทางกฎหมาย

2. จัดตั้งระบบอนุญาตก่อสร้างแบบบูรณาการ คือ กำหนดให้มีระบบการอนุญาตก่อสร้างแบบเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) โดยบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมศิลปากร สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา สำนักงานธนารักษ์พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และสำนักงานโยธาธิการและผังเมือง เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลดความซ้ำซ้อน และปิดช่องว่างในการกำกับดูแล

3. จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยมีคณะกรรมการมาจากภาครัฐ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และภาคประชาชน ในแต่ละตำบล เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย กลั่นกรองโครงการ และติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง

4. จัดตั้งทีมที่ปรึกษาลงพื้นที่ชุมชน (Mobile Unit) เพื่อให้คำปรึกษาด้านการออกแบบรูปรายการสิ่งปลูกสร้างให้ถูกต้องตามกฎหมายและเข้ากับอัตลักษณ์พื้นที่ โดยต้องไม่รอให้ประชาชนเดินเข้ามาหาที่สำนักงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองหรือเชิงประเมิณว่ามาตรการทางภาษี หรือการสนับสนุนงบประมาณซ่อมแซม มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนิตินัยจากระดับต่อต้าน (Against the Law)

มาเป็น ยอมรับและปฏิบัติตาม (Before the Law) ได้จริงหรือไม่ เมื่อเทียบกับการใช้ทลงโทษเพียงอย่างเดียว

2. ควรมีการเปรียบเทียบนิติสำนักของประชาชนในพื้นที่มรดกโลกที่มีบริบทต่างกัน เช่น เปรียบเทียบระหว่างอยุธยากับสุโขทัย เพื่อวิเคราะห์ว่ารูปแบบการบริหารจัดการและความเข้มข้นของกฎหมายที่ต่างกัน ส่งผลต่อการก่อตัวของนิติสำนักอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. (2565). *แผนแม่บทนครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ระเบียบกรมศิลปากร ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร หรือ ดำเนินการใด ๆ ในเขตโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566. (2566, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 140 ตอนพิเศษ 291 ง. หน้า 28–30.
- กรมศิลปากร. (ม.ป.ป.). *แหล่งมรดกโลกในประเทศไทย*. กระทรวงวัฒนธรรม, สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2568, จาก <https://www.finearts.go.th>
- เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา. (2566). *รายงานสถิติจำนวนประชากรและครัวเรือนในเขตพื้นที่มรดกโลกประจำปีงบประมาณ 2566*. พระนครศรีอยุธยา: งานทะเบียนราษฎร ฝ่ายปกครอง สำนักปลัดเทศบาล.
- พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535. (2535, 5 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 109 ตอนที่ 38 ก. หน้า 12–25.
- พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2504, 2 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 78 ตอนที่ 66 ฉบับพิเศษ. หน้า 1–26.
- วิมลมาศ ศรีจันทร์. (2562). นิติสำนักของประชาชนต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในย่านประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาพื้นที่ชั้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 45-58.
- วิระสิทธิ์ สิทธิไธรงค์. (2563). การบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก: ความขัดแย้งระหว่างการอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชน. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการและสังคม*, 4(1), 12-28.

- สิทธิธรรม อรแก้ว. (2561). ความลักลั่นของการบังคับใช้กฎหมายในการจัดการพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยา*, 37(1), 88-112.
- สิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์. (2561). แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์: จากทฤษฎีสู่การมีส่วนร่วมของชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Ewick, P., & Silbey, S. S. (1998). *The common place of law: Stories from everyday life*. Chicago: University of Chicago Press.
- UNESCO. (2022). *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*. Paris: World Heritage Centre.
- UNESCO. (2021). *Operational guidelines for the implementation of the World Heritage Convention*. Retrieved November 5, 2525, From <https://surl.li/zfnjih>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

บทความวิชาการ

การขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติสู่การปฏิบัติ IMPLEMENTING NATIONAL LAND POLICY

จักรพงษ์ ชื่นดวง^{1*}Jackapong Chuendoung^{1*}

*Corresponding Author Email: jakapongchuen19@gmail.com

Received May 18, 2026; Revised June 21, 2026; Accepted June 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งศึกษาถึงบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ภายใต้กรอบแนวคิดนโยบายที่ดินแห่งชาติประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐและการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ โดยมีการกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐที่ชัดเจน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและฐานข้อมูลกลางในการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ของรัฐ ส่งผลให้การคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2. ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีการจัดทำข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินและส่งเสริมการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับศักยภาพ 3. ด้านการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม มีการจัดที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนผ่านโครงการ คทช. 4. ด้านการบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติยังคงเผชิญความท้าทายด้านการบูรณาการข้อมูล การบังคับใช้กฎหมาย และการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง จึงควรพัฒนากลไกการติดตามประเมินผลและเสริมสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศบรรลุเป้าหมายด้านความมั่นคงของทรัพยากร การลดความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน

¹ นักวิชาการอิสระ¹ Independent Scholar

คำสำคัญ: นโยบายที่ดิน; การขับเคลื่อนนโยบาย; ความเหลื่อมล้ำ; การบริหารจัดการที่ดิน

Abstract

Objectives of this academic article aimed to analyze the implementation of national land policy, focusing on the role of the National Land Policy Council (NLPC) and related agencies in integrating land and soil resource management under the national land policy framework, comprising four aspects: 1. Reserving and protecting state land and maintaining natural balance, through the establishment of clear state land boundaries and the use of information technology and a central database to prevent encroachment on state areas, resulting in more effective natural resource protection; 2. Maximizing the beneficial use of land and soil resources, through the compilation of land use data and the promotion of land use that aligns with potential; 3. Equitably distributing land ownership, through the allocation of agricultural land to citizens via the NLPC project; and 4. Integrating and enhancing participatory land and soil resource management in a unified manner. However, the implementation of national land policy still faces challenges in data integration, law enforcement, and ongoing participation. Therefore, it is necessary to develop monitoring and evaluation mechanisms and strengthen cooperation from all sectors to ensure that the country's land and soil resource management achieves its goals of resource security, reducing inequality, and sustainably improving the quality of life for citizens.

Keyword: Land Policy; Policy Implementation; Land Inequality; Land Management

บทนำ

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 รัฐได้มีการพัฒนาระบบของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดิน โดยมีกฎหมายที่สำคัญ ได้แก่ ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ การออกเอกสารสิทธิ และการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในขณะเดียวกัน ภาครัฐยังได้ตรากฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดินและการส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรของประชาชน อาทิ พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2535) รวมไปถึงพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ซึ่งจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย บูรณาการ

บริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในการขับเคลื่อนนโยบายที่ดินของประเทศไทย มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตามบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ โดยในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 รัฐได้เข้ามามีบทบาทในการกำกับดูแลและบริหารจัดการที่ดินของประเทศมากขึ้น พร้อมทั้งพัฒนากฎหมายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อจัดระเบียบสิทธิในที่ดินและสร้างความมั่นคงในการถือครองของประชาชน ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2500 – 2530 ภาครัฐได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งรัฐได้ให้ความสำคัญกับการขยายพื้นที่การผลิตทางการเกษตร จึงส่งผลให้เกิดการจัดสรรที่ดินและการกำหนดเขตพื้นที่ของรัฐอย่างเป็นระบบมากขึ้น และพบปัญหาความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินและความขัดแย้งระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในช่วงหลัง พ.ศ. 2557 รัฐบาลได้ผลักดันการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนและจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) เพื่อบูรณาการการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบ และในปี พ.ศ. 2562 ได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศให้เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ, 2562)

“ที่ดิน” คือ พื้นที่บนบกทุกชนิด รวมไปถึงพื้นที่ดินทั่วไป ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ ที่ดินจึงจัดเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงมาก และยังเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในการดำรงชีพของมนุษย์ นอกจากนี้ที่ดินยังเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าเป็นอย่างมากในเชิงของเศรษฐกิจ สังคม ดังนั้น ทรัพยากรดินจึงเป็นปัจจัยของการผลิตที่ควบคู่ไปกับแรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ อีกทั้งยังมีบทบาทในการดำรงชีพของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่ออยู่อาศัย การเกษตร หรือการพัฒนาอุตสาหกรรม ตลอดจนสามารถใช้เป็นหลักประกันทางเศรษฐกิจตามกฎหมายได้ โดยในปี พ.ศ. 2475 รัฐได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ โดยรัฐได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการที่ดินแทนพระมหากษัตริย์ พร้อมได้วางหลักการที่สำคัญไว้ว่า “ที่ดินทั้งหมดเป็นของรัฐ” ตามแนวคิดที่กล่าวว่า “ที่ดินทั้งหมดเป็นของพระมหากษัตริย์” ในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นั้นเป็นการตรากฎหมายที่ดิน เพื่อจัดระเบียบทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในระยะเริ่มต้นของระบอบใหม่ (ธงชัย วินิจจะกูล, 2556)

ต่อมารัฐได้ดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินของราษฎร อาทิ การแก้ไขปัญหาการสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การปรับปรุงระบบภาษีที่ดินให้มีความเป็นธรรมมากขึ้นเพื่อ

ลดภาระของประชาชน และการส่งเสริมสหกรณ์เช่าซื้อที่ดินเพื่อช่วยเหลือผู้ไม่มีที่ดินทำกิน ซึ่งนโยบายเหล่านี้มีนัยสำคัญในการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ระบบใหม่ ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างด้านที่ดินมาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดิน การขาดแคลนที่ดินทำกินของประชาชน การบุกรุกพื้นที่ป่า และที่ดินของรัฐ ความไม่ชัดเจนด้านสิทธิในที่ดิน ตลอดจนการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่มีประสิทธิภาพและการปล่อยที่ดินรกร้าง ปัญหาเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศเพื่อตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าว รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนโดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ภายใต้แนวพระราชดำริที่ให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างสมดุล ในการนี้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ได้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบนโยบายและแนวทางการจัดสรรที่ดินของรัฐ ในลักษณะการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ โดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่ให้สิทธิในรูปแบบกลุ่มหรือชุมชน เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการร่วมกัน และการพัฒนาอาชีพตามศักยภาพของพื้นที่ หรือแม้ว่านโยบายดังกล่าวจะมีความชัดเจนในระดับการกำหนดนโยบายแต่ความท้าทายสำคัญอยู่ที่ “การขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ” ซึ่งต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการ การบูรณาการหน่วยงาน และขีดความสามารถขององค์กรภาครัฐในการแปลงนโยบายให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม หากการขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศในหลายมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยอาจก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินที่รุนแรงยิ่งขึ้น ขณะที่ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม และข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินอาจเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน สิ้นเปลืองงบประมาณ และไม่สามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างด้านที่ดินได้อย่างยั่งยืน ซึ่งท้ายที่สุดจะกระทบต่อความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพชีวิตของประชาชน และการพัฒนาประเทศในระยะยาว

แนวคิดและทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

Paul Sabatier (1980) ได้อธิบายไว้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ การนำเอาการตัดสินใจไปอยู่ในรูปของกฎหมาย คำสั่งของฝ่ายบริหาร หรือคำพิพากษาของศาลไปปฏิบัติซึ่งประเด็นในการตัดสินใจของนโยบายเหล่านั้นคือการระบุประเด็นของปัญหาในการ

กำหนดวัตถุประสงค์และการกำหนดโครงสร้างในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยตามทัศนะของ วรเดช จันทรศร (2551) ได้อธิบายเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ว่าในการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องของการแสวงหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ หรือความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยจะมีขอบเขตและเนื้อหาที่ครอบคลุมถึงพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ของบุคคล กลุ่มคน สมรรถนะ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สภาพลเมืองทางเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงการเมืองและปัจจัยอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นและอาจมีผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของจุมพล หนีมพานิช (2554) ที่ได้ให้ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการบริหารนโยบายที่ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์พฤติกรรมขององค์การ ปฏิสัมพันธ์ของบุคคล แต่ละกลุ่ม สมรรถนะและความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สภาพลเมืองของระบบ และปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่จะกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายของนโยบาย

นอกจากนี้ตามตัวแบบของกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Van Meter and Van Horn (1975) ได้กล่าวว่า นโยบายที่มีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงสูง มักมีความซับซ้อนในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และต้องอาศัยความพร้อมของหน่วยงานและบุคลากรในการขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้น Van Meter and Van Horn จึงได้คิดตัวแบบของกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ 6 ตัวแบบ ซึ่งจะทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายกับผลปฏิบัติตามนโยบาย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบาย (Policy Standards and Objectives) เป็นองค์ประกอบของการกำหนดการปฏิบัติตามนโยบายคือวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบายจะประกอบไปด้วย ปัจจัยกำหนดรายละเอียดของเป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์ และมาตรฐานนโยบายโดยตัวของมันเอง ซึ่งเป็นตัวการที่ช่วยให้ง่ายต่อการวัด เช่น จำนวนชิ้นงานปริมาณของผู้ได้รับการจ้างงาน ความก้าวหน้าของแต่ละกิจกรรมของโครงการ เป็นต้น

2. ทรัพยากรนโยบาย (Policy Resources) คือ สิ่งที่อำนวยความสะดวกต่อการบริหารนโยบายซึ่งจะรวมไปถึงงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน ทั้งนี้ งบประมาณถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่กำหนดไว้ในแผนงาน ซึ่งช่วยสนับสนุนให้หน่วยงานดำเนินกิจกรรมตามนโยบายได้อย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. การสื่อสารระหว่างองค์กร และกิจกรรมการเสริมแรง (Inter-Organizational Communication and Enforcement Activities) คือ การสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานของงานในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้ผู้นำสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบแผนงานหรือโครงการจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจให้สอดคล้องกัน หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การสื่อสารระหว่างองค์กร คือ ความต้องการให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับมาตรฐานและกิจกรรมการเสริมแรง

4. ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (The Characteristics of Lamenting Agencies) คือ ในลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติมีองค์ประกอบใหญ่ได้แก่ สมรรถนะและขนาดของทีมงานในหน่วยงาน ระดับความเข้มข้นของการควบคุมบังคับบัญชาของหน่วยงานย่อยในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติทรัพยากรทางการเงินของหน่วยงานในการสนับสนุนจากนักกฎหมายและฝ่ายบริหารความมีชีวิตชีวาขององค์กร

5. เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (Economic, Social and Political Conditions) เป็นเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นสิ่งสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมาก ทั้งทางตรงและทางอ้อม

6. ความร่วมมือหรือการตอบสนองของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญและเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ของนโยบาย ซึ่งมีองค์ประกอบที่เน้นไปที่ตัวผู้ปฏิบัติอยู่ 3 ประการ ดังนี้ 1. การรับรู้และความเข้าใจของผู้ปฏิบัติที่มีต่อนโยบาย 2. ทิศทางในการตอบสนองต่อนโยบายของผู้ปฏิบัติ 3. ระดับการยอมรับในตัวนโยบายของผู้ปฏิบัติ

สุปราณี ธรรมพิทักษ์ (2561) ได้วิเคราะห์ถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติพบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติมีแนวทางที่สำคัญ 3 แนวทาง ได้แก่ 1. การนำนโยบายไปปฏิบัติแบบบนลงล่าง เป็นแนวทางที่ให้ความสำคัญกับตัวนโยบายและเป็นแนวทางที่จะต้องควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผู้กำหนดนั้นจะต้องให้ความสำคัญต่อความสำเร็จต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยนโยบายถูกกำหนดขึ้นจากส่วนบนลงไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติระดับล่างนำไปปฏิบัติ 2. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแบบล่างขึ้นบน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับตัวผู้ปฏิบัติในระดับล่างว่าเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มากกว่าการควบคุมจากเบื้องบน และ 3. การนำนโยบายไปปฏิบัติแบบผสมผสานซึ่งเป็นแนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติแนวทางใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงจุดอ่อนหรือข้อด้อยของทั้งสองแนวทาง

นอกจากนี้ การนำนโยบายไปปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) เป็นแบบผสมผสานเนื่องจากการดำเนินงานเป็นในลักษณะการกำหนดนโยบายจากส่วนกลาง การเปิดโอกาสให้หน่วยงานและพื้นที่ที่มีส่วนร่วม รวมถึงการบูรณาการความร่วมมือจากหลายภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยในมิติของการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบบนลงล่างนั้นรัฐได้กำหนดกรอบของนโยบายหลักไว้ 4 ด้านไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ 1. การสงวนห้ามที่ดินของรัฐและรักษาสมดุลทางธรรมชาติ 2. การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3. การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม และ 4. การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน นโยบายหลักทั้งสี่สะท้อนถึงแนวทางการกำหนดทิศทางเป้าหมาย และกลไกการดำเนินงานจากส่วนกลางไปสู่หน่วยงานส่วนภูมิภาคท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถควบคุมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย แต่ในขณะเดียวกันนโยบายที่ดินแห่งชาติมีลักษณะของการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบล่างขึ้นบน

สำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) ได้ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานพันธมิตรจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหา และการบริหารจัดการที่ดินให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งผู้ปฏิบัติในระดับพื้นที่ถือเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับปัญหาและสามารถใช้ดุลยพินิจในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติแบบผสมผสานได้อย่างชัดเจน เพราะเป็นการผสมผสานถึงจุดเด่นของทั้งแนวทางบนลงล่างและล่างขึ้นบนเข้าด้วยกัน โดยภาครัฐทำหน้าที่กำหนดกรอบนโยบาย เป้าหมาย และยุทธศาสตร์หลัก อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ เกิดประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

การขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติสู่การปฏิบัติ

การขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติสู่การปฏิบัติ เป็นกระบวนการสำคัญในการแปลงกรอบนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินของประเทศไปสู่การดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินเกิดประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม และความยั่งยืน ทั้งใน

ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานดังกล่าวอยู่ภายใต้บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) ซึ่งทำหน้าที่กำหนดทิศทางการบริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผลักดันนโยบายที่ดินแห่งชาติให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในทุกระดับ โดยเฉพาะการดำเนินงานตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ พ.ศ. 2566–2580 ที่มุ่งเน้น 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ การสงวนและคุ้มครองที่ดินของรัฐ การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสม การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม และการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดิน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ, 2568) นอกจากนี้ การขับเคลื่อนนโยบายยังให้ความสำคัญกับการบูรณาการข้อมูลด้านที่ดิน การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน การแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินทับซ้อน ตลอดจนการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนผู้ยากไร้และผู้ไม่มีที่ดินทำกิน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความมั่นคงในการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน ส่งผลให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินเกิดการพัฒนายั่งยืนและมีคุณภาพ ดังนี้

1. ประเด็นนโยบายหลัก

ประเด็นนโยบายด้านที่ 1 การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพและการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการสงวนหวงห้ามและบริหารจัดการที่ดินของรัฐในภาพรวม และมุ่งเน้นถึงการอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่าธรรมชาติและป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ของประเทศ ให้มีความอุดมสมบูรณ์และรักษาสมดุลทางธรรมชาติ เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนายั่งยืน เป็นไปตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ประเด็นนโยบายด้านที่ 2 การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนมีความเหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของที่ดินภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ได้อย่างสมดุล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงความมั่นคงของประเทศ

ประเด็นนโยบายด้านที่ 3 การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการกระจายการถือครองที่ดินด้วยวิธีการที่เหมาะสมและเป็นธรรม รวมถึงการจัดที่ดินทำกิน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

ประเด็นนโยบายด้านที่ 4 การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพของ

ระบบการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เอื้อต่อการกำหนดทิศทางและการกำกับดูแลการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดความเป็นเอกภาพ

2. การขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ในการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2580) เป็นการสนับสนุนส่งเสริมและผลักดันหน่วยงานทุกหน่วยงานในการบูรณาการในทุกระดับ ทั้งภาคการเมือง ภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เป็นต้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีทิศทางที่มุ่งไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2580) จึงได้กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนและการติดตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ได้แก่

1. กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2580) ไปสู่การปฏิบัติ โดยการถ่ายทอดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ และเป็นการผลักดันให้เกิดการดำเนินงานตามนโยบายและสามารถเกิดผลในทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ และเป้าหมายของตัวชี้วัดที่กำหนดไว้

2. การถ่ายทอดเป้าหมายและแนวนโยบายสู่แผนปฏิบัติการระยะกลาง โดยได้ดำเนินการผ่านแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เห็นผลอย่างเป็นธรรม พร้อมกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ชัดเจน และถ่ายทอดเป้าหมายตัวชี้วัดไปสู่การกำหนดค่าเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลา

3. สร้างความเข้าใจในบทบาทของแต่ละภาคส่วน โดยสร้างระบบการถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจให้แก่ทุกภาคส่วน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ระดับภาค และส่วนภูมิภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน รวมถึงประชาชน ให้ได้รับรู้และเข้าใจในบทบาทของตนเอง เพื่อให้เกิดการยอมรับและตระหนักถึงความสำคัญต่อนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

4. การสร้างระบบการกำกับและการตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2580) ให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1. การพัฒนาตัวชี้วัดเป้าหมายที่มีลักษณะบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานโดยพิจารณากำหนดตัวชี้วัดย่อยที่มีความเชื่อมโยงกับประเด็นด้านที่ดินและ

ทรัพยากรดิน ให้เป็นเป้าหมายร่วมกันของแต่ละหน่วยงาน เพื่อเป็นทิศทางการปฏิบัติงานอย่างบูรณาการระหว่างกระทรวง กลุ่มจังหวัดจังหวัดและพื้นที่ รวมทั้งประชาชน และสร้างความเข้าใจกับสำนักงบประมาณเพื่อพิจารณาจัดสรรงบประมาณอย่างบูรณาการ

2. การรายงานผลความก้าวหน้าของเป้าหมายและตัวชี้วัด รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติ หรือแนวนโยบายที่ไม่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับแผนเฉพาะด้าน

5. การติดตามความก้าวหน้าและทบทวนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2580) เป็นระยะการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศในทุกๆ 5 ปี เพื่อพิจารณาความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2566 - 2580) ในแต่ละช่วงระยะเวลาให้เกิดประสิทธิภาพ

การขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติสู่การปฏิบัติที่เห็นผลอย่างเป็นธรรม ได้แก่ โครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ เช่น จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาการอาศัยอยู่และการทำกินในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยภาครัฐได้ดำเนินการสำรวจข้อมูล และจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน นอกจากนี้ยังมีการดำเนินโครงการ One Map ซึ่งเป็นโครงการที่มีการบูรณาการข้อมูลแนวเขตที่ดินของหน่วยงานภาครัฐให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อลดปัญหาพื้นที่ทับซ้อนระหว่างหน่วยงาน และสร้างความชัดเจนด้านสิทธิที่ดิน และในการขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ การดำเนินโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบาย คทช. ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและพื้นที่ที่มีการถือครองทำกินมาก่อนจะมีการประกาศเขตป่าโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยได้ร่วมกันสำรวจข้อมูลผู้ครอบครองที่ดิน การจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีความมั่นคงในการใช้ประโยชน์ที่ดินมากยิ่งขึ้น ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชน และสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติตามแนวคิดของ Van Meter. & Van Horn (1975) คือ ตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ช่วยให้เกิดการ

วิเคราะห์และสังเคราะห์ในการปฏิบัตินโยบาย โดยแต่ละตัวแบบในมิติที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละนโยบายว่าเหมาะสมในการนำตัวแบบใดมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เพื่อเกิดความถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น (วรเดช จันทรศร, 2551) แต่หากเมื่อพิจารณาการดำเนินงานตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ พ.ศ. 2566 – 2580 พบว่า ความสำเร็จของการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. ความสอดคล้องของนโยบายกับบริบทพื้นที่ การบริหารจัดการที่ดินในแต่ละพื้นที่มีลักษณะปัญหาและข้อจำกัดที่ต่างกัน ทั้งด้านทรัพยากร สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของประชาชน ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนได้อย่างเหมาะสม

2. ความชัดเจนของวัตถุประสงค์และเป้าหมายนโยบาย นโยบายที่ดินแห่งชาติ จำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายและแนวทางดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถตีความและนำไปปฏิบัติได้ในทิศทางเดียวกัน เช่น การลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน การคุ้มครองพื้นที่ของรัฐ และการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน ซึ่งความชัดเจนของนโยบายจะช่วยลดความสับสนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

3. สมรรถนะและทรัพยากรขององค์กร ความพร้อมของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี และฐานข้อมูลที่ดิน เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินนโยบาย โดยเฉพาะการบูรณาการข้อมูลด้านที่ดิน การสำรวจพื้นที่ และการจัดทำระบบฐานข้อมูลที่ต้องการและทันสมัย ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ และการบริหารจัดการที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ

4. กลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ การขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ กรมป่าไม้ และหน่วยงานท้องถิ่น ดังนั้น ความร่วมมือและการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความซ้ำซ้อน แก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินทับซ้อน และทำให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5. ทักษะและบทบาทของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่ประชาชน หากผู้ปฏิบัติมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อนโยบาย ก็จะส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนได้

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการติดตาม ประเมินผล จะช่วยให้การดำเนินนโยบายสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และลดความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน

นอกจากนี้ ได้มีกรณีศึกษาที่สะท้อนถึงปัจจัยความสำเร็จของการนำนโยบายไป ปฏิบัติ ได้แก่ การดำเนินโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายคณะกรรมการนโยบาย ที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และโครงการในการบูรณาการความ ร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ กรมที่ดิน กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ของรัฐ โดยความสำเร็จของการดำเนินงานเกิดจาก การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การสนับสนุนทรัพยากรและฐานข้อมูลที่ดิน การประสานงานระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้ประชาชนมีความมั่นใจในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ลดข้อพิพาทด้านที่ดิน และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนมากขึ้น

สรุปได้ว่า ความสำเร็จของการขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติสู่การปฏิบัติ จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงการกำหนดนโยบายจากส่วนกลางเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความชัดเจน ของนโยบาย ความพร้อมของหน่วยงาน ความร่วมมือระหว่างองค์กร ทศนคติของผู้ปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีความเชื่อมโยงกันและส่งผลต่อ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศให้เกิดความเป็นธรรม และยั่งยืนต่อไป

สรุป

การขับเคลื่อนนโยบายที่ดินแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่สำคัญต่อ การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ลดความ เคลือบถั่ว และมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน โดยภาครัฐเป็นผู้กำหนดกรอบของนโยบาย เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ตลอดจนพัฒนาระบบฐานข้อมูล เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ และนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส อย่างไร้ที่ติ ความสำเร็จของการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย สำคัญ ได้แก่ ความชัดเจนของนโยบาย ความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ สมรรถนะของ หน่วยงานและบุคลากร การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การใช้เทคโนโลยี และฐานข้อมูลที่ทันสมัย รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งล้วน

เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการที่ดินเกิดประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความมั่นคงในการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล หนิมพานิช. (2554). *การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ: มุมมองในทัศนะทางรัฐศาสตร์ การเมืองและรัฐประศาสนศาสตร์ การบริหาร และกรณีศึกษาของไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรเดช จันทรศร. (2551). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2556). *กำเนิดสยามจากแผนที่: ประวัติศาสตร์ภูมิกายาของชาติ*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2535). *รายงานการศึกษาเรื่องนโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ. (2568). *การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตรฐาน 1 : 4000 (One Map)*. สืบค้น 20 เมษายน 2569, จาก <https://www.onlb.go.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ. (2568). *นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศไทย (พ.ศ. 2566–2580)*. สืบค้น 20 เมษายน 2569, จาก <https://www.onlb.go.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ. (2562). *ราชกิจจานุเบกษาเผยแพร่พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน*. สืบค้น 15 มิถุนายน 2569, จาก <https://www.onlb.go.th/n5733>.
- สุปราณี ธรรมพิทักษ์. (2561). มุมมองเชิงทฤษฎีของการนำนโยบายไปปฏิบัติ. *วารสารรมยสาร*, 16(2), 501-518.
- Sabatier, P. A. (1980). *Implementing Public Policy*. Washington, D.C.: Congressional Quarterly Press.

Van Meter, D. S. & C. E. Van Horn. (1975). The policy implementation process:
A conceptual framework. *Administration and society*, 6(4), 446.

บทความวิชาการ

แนวคิดทางการเมืองไทยในบริบทประวัติศาสตร์: สุโขทัยถึงสังคม ประชาธิปไตย

THAI POLITICAL CONCEPTS IN A HISTORICAL CONTEXT: FROM
SUKHOTHAI TO DEMOCRATIC SOCIETY

ณรงศรีรัฐ ภูติธยา^{1*}Narongrat Phootirattaya^{1*}

*Corresponding Author Email: narongratphoo2500@gmail.com

Received March 30, 2026; Revised May 27, 2026; Accepted June 19, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของแนวคิดทางการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพิจารณาผ่านบริบททางประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคสมัย ได้แก่ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดทางการเมืองในสมัยสุโขทัยมีลักษณะสำคัญคือ แนวคิดธรรมราชา ซึ่งยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดการปกครองแบบพ่อปกครองลูกที่เน้นความใกล้ชิดระหว่างผู้ปกครองกับราษฎร สมัยกรุงศรีอยุธยา แนวคิดเทวราชา ได้เข้ามามีอิทธิพล ส่งผลให้พระมหากษัตริย์ถูกมองว่าเป็นสมมติเทพและมีอำนาจสูงสุดในการปกครอง พร้อมทั้งมีการจัดระเบียบสังคมผ่านระบบศักดินาและระบบไพร่ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของรัฐ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้เปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันเป็นผลมาจากอิทธิพลแนวคิดตะวันตก การตื่นตัวของปัญญาชน และปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาการของประชาธิปไตยไทยยังเผชิญกับความไม่มั่นคงทางการเมืองและการรัฐประหารเป็นระยะ แนวโน้มการพัฒนาการเมืองไทยในปัจจุบันจึงควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างการเมืองภาคพลเมือง การพัฒนาคุณภาพประชาชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ระบอบประชาธิปไตยมีความมั่นคงและยั่งยืน

¹ สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์

¹ Lawyers Council of Thailand under the Royal Patronage

คำสำคัญ: แนวคิดทางการเมืองไทย; ประวัติศาสตร์; สังคมประชาธิปไตย

Abstract

Objectives of this article were to study the development of political and governmental concepts in Thailand from the past to the present, considering the historical context of each era: The Sukhothai period, Ayutthaya period, and the period following the political reform of 1932 (B.E. 2475). The study was found that key political ideologies in the Sukhothai period included the concept of Dharmaraja, based on Buddhist principles, and a paternalistic style of governance emphasizing close ties between the ruler and the people. During the Ayutthaya period, the concept of Devaraja, divine kingship, gained influence, leading the monarch to be viewed as a divine being with supreme power. Social organization was also implemented through the feudal system and the corvée system, which strengthened the stability of the state. This was followed by the political reforms of 1932 (B.E. 2475). Thailand's transition to a constitutional monarchy was a result of Western intellectual influence, intellectual awakening, and socio-economic challenges. However, the development of Thai democracy has also faced political instability and periodic coups. Current political trends in Thailand should therefore focus on strengthening civic engagement, improving the quality of citizens, and promoting political participation to ensure the stability and sustainability of the democratic system.

Keyword: Thai Political Concepts; Historical; Democratic Society

บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมายาวนานชาติหนึ่ง แม้ว่าหลักฐานเกี่ยวกับปฐมกำเนิดของชาติไทยจะไม่สามารถยืนยันได้แน่ชัดว่า ชนชาติไทยเป็นผู้ที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีนแถบมณฑลยูนนาน หรือมีรากอยู่ในสุวรรณภูมิแห่งนีมาแต่เก่าก่อนก็ตาม การศึกษาแนวคิดทางการเมืองการปกครองสมควรจะเริ่มต้นตั้งแต่ประเทศไทยตั้งอาณาจักรมั่นคงขึ้นในแหลมทอง เมื่อ พ.ศ. 1781 อาณาจักรแรกของชาติไทย คือ อาณาจักรสุโขทัย ซึ่งสถาปนาโดยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ต้นราชวงศ์พระร่วง ประกาศตนเป็นอิสระจากขอม ซึ่งยึดครองดินแดนแถบนั้นอยู่ในสมัยนั้น การเมืองการปกครองไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนหน้ามีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475

อยู่ในรูปแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับระบอบเผด็จการ เพราะว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น พระมหากษัตริย์ได้อำนาจมาด้วยการสืบสันตติวงศ์ หรือการปราบดาภิเษก ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการสถาปนาหรือคัดเลือกพระมหากษัตริย์เลย (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (ราชบัณฑิต), 2553)

ระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 มีลักษณะที่ไม่ราบรื่นและพัฒนาช้า แม้ว่าจะดำเนินมาเป็นเวลากว่า 80 ปี แต่ก็พอจะอนุมานได้ว่าระบอบประชาธิปไตยได้หยั่งลึกพอสมควร การศึกษาการเมืองการปกครองไทยหากจะแบ่งยุคสมัยให้เหมาะสมแก่การศึกษาแล้วจะแบ่งออกได้เป็น 3 ยุคสมัยด้วยกัน คือ สมัยสุโขทัย ระหว่าง พ.ศ. 1781 – 1921 สมัยอยุธยา พ.ศ. 1893 – 2310 และสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325 – 2475 ส่วนหลักจาก พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน จะกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไปว่าด้วยการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน แม้ว่าในประวัติศาสตร์จะปรากฏว่ามีสมัยธนบุรีระหว่าง พ.ศ. 2311 – 2325 แต่เนื่องจากสมัยนั้นชาติไทยอยู่ในระยะสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นขึ้นมาใหม่หลักจากเสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 2310 และลักษณะการปกครองยังยึดแบบของกรุงศรีอยุธยาอยู่ ไม่ได้เสริมสร้างลักษณะใหม่ ๆ ขึ้นมา จึงไม่ขอกล่าวเป็นการเฉพาะแต่จะกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครองซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงแนวคิดธรรมราชาหรือราชาธรรมในสมัยสุโขทัย แนวคิดเทวราชาในสมัยกรุงศรีอยุธยา และแนวคิดประชาธิปไตยในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองตามลำดับดังนี้

แนวคิดทางการเมืองแบบธรรมราชา

ความคิดทางการเมืองแบบธรรมราชาสมัยกรุงสุโขทัย ได้มีการนำเอาความคิดทางการเมืองแบบธรรมราชามาใช้ ตั้งแต่สมัยพระมหาธรรมราชาลิไทในยุคสุโขทัย ทั้งนี้จากการวิเคราะห์จากหลักฐานทางวรรณคดีและประวัติศาสตร์ที่สำคัญ คือ บทพระราชนิพนธ์ชื่อ “ไตรภูมิพระร่วง” ของพระมหาธรรมราชาลิไท ซึ่งได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 1888 (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2521) ขณะเมื่อทรงครองเมืองศรีสัชนาลัยในฐานะพระมหาอุปราช ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าได้มีการกล่าวถึงความคิดทางการเมืองแบบธรรมราชามาก่อนที่พระมหาธรรมราชาลิไทจะเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยแล้ว

สาเหตุที่ทำให้พระมหาธรรมราชาลิไททรงประกาศอุดมการณ์ทางการเมืองแบบธรรมราชามีอยู่ 2 ประการคือ

ประการแรก ทรงได้รับอิทธิพลทางความคิดจากพุทธศาสนา ทรงชำนาญในสภาวะแห่งพระไตรปิฎก (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2521) จึงทำให้พระองค์ต้องการแสดง

พระองค์ในฐานะผู้เผยแผ่พุทธศาสนาและชักชวนให้บุคคลต่าง ๆ ประพฤติธรรมตามคติธรรมราชา จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์ไตรภูมิพระร่วง อันเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาขึ้นมาเผยแพร่ ดังที่มีข้อความในไตรภูมิพระร่วง ตอนหนึ่งกล่าวว่า “ผู้ใดจักปรารถนาสวรรค์นิพพานจงสดับนี้ฟังไตรภูมิภิกษาทำนุบำรุง อย่าได้ประมาทสักวัน ดังนี้ จึงจะได้พบพระศรีอาริย์โมหิตริ เมื่อจะลงมาตรัสแก่สัพพัญญูตญาณในโลกนี้แลฯ” (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และพลศักดิ์ จิรไกรศิริ, 2524) แสดงให้เห็นว่าพระมหาธรรมราชาลิไททรงพระราชนิพนธ์ไตรภูมิพระร่วงขึ้นมาเรื่อง “เผยแผ่พุทธศาสนาและเพื่อเทศน์โปรดพระมารดา” ดังนั้น อุดมการณ์ธรรมราชาของพระมหาธรรมราชาลิไท จึงได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนาดังกล่าวมาแล้ว

ประการที่สอง สืบเนื่องมาจากความจำเป็นทางการเมือง จะเห็นว่าพระธรรมราชาลิไททรงพระราชนิพนธ์ไตรภูมิพระร่วงขึ้นมาก็ “เพื่อประโยชน์ทางการเมืองอย่างแน่นอน” (สมพงษ์ เกษมสิน และจรรยา สุภาพ, 2520) นอกเหนือไปจากการได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ เพราะพระองค์ทรงเป็นอุปราชปกครองศรีสัชนาลัยในปีพ.ศ. 1882 ทรงพระราชนิพนธ์ไตรภูมิพระร่วงในปี พ.ศ. 1888 และทรงยกพลจากศรีสัชนาลัยไปปราบและประหารศัตรูในสุโขทัยแล้วเสด็จเสวยราชย์เมื่อปี พ.ศ. 1890 (สมพงษ์ เกษมสิน และจรรยา สุภาพ, 2520) ดังปรากฏความในศิลาจารึกตอนหนึ่งว่า “...เสด็จนำพยุหเสนาทั้งหลายออกจากเมืองศรีสัชนามา... ให้พลเสนาทั้งหลายล้อมประตู่ (เอา) ขวานประหารศัตรูทั้งหลาย บัดนั้นจึงเสด็จพระราชดำเนินเข้าเสวยราชย์ไถ่สุริยาธิปัตย์ในเมืองสุโขทัยแทนพระบิดา...” ดังนั้นก่อนขึ้นครองราชย์พระองค์อาจคาดการณ์ถึงปัญหายุ่งยากอันอาจเกิดขึ้นขณะขึ้นครองราชย์ได้ พระองค์จึงทรงเผยแผ่อุดมการณ์ธรรมราชาในไตรภูมิพระร่วงเอาไว้ล่วงหน้าก่อน เพื่อสร้างความนิยมให้เกิดขึ้นแก่ราษฎรและไว้ล่วงหน้า เมื่อขึ้นครองราชย์จะได้มีความชอบธรรมในฐานะเป็นธรรมราชา ขณะเดียวกันฐานะทางเศรษฐกิจและการเมืองของสุโขทัยในขณะนั้นที่เริ่มเสื่อมลง ภายหลังจากที่พ่อขุนรามคำแหงได้ทรงพยายามทุกวิถีทางที่จะพัฒนาสังคมสุโขทัยให้มีอำนาจ กำลังคนและเศรษฐกิจทัดเทียมอาณาจักรทางใต้มาแล้ว (ณรงค์ พ่วงพิศ, 2523)

มีข้อสังเกตว่า วิวัฒนาการของแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ได้กล่าวมาแล้วได้สืบเนื่องถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้ว่าแม้พระมหากษัตริย์ในปัจจุบันจะเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญแต่ลักษณะที่ทรงเป็น “พ่อของประชาชน” ทรงเป็นธรรมราชา ทรงมีความศักดิ์สิทธิ์สูงส่งตามแนวคิดเทวราชา ยังคงรวมอยู่ในองค์พระผู้เป็นประมุขในความคิดของประชาชน (วิทยา นาศิริกุลกิจ และสุขุม นวลสกุล, 2542)

นอกจากเรื่องผู้นำของบ้านเมืองแล้ว การปกครองของไทยในสมัยโบราณมีพื้นฐานอยู่ที่ระบบมูลนาย-ไพร่ ซึ่งเป็นระบบการควบคุมกำลังคน เพราะกำลังคนเป็นทรัพยากรที่มี

ค่ายิ่งของบ้านเมืองในสมัยโบราณ การควบคุมกำลังคนในระบบมูลนาย-ไพร่มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับระบบศักดินา ซึ่งเป็นกลไกในการควบคุมการแจกจ่ายไพร่พลและเป็นระบบที่ใช้กำหนดสิทธิ หน้าที่ความรับผิดชอบและฐานะทางสังคมของชนทุกชั้นในสังคมจารีตของไทย ส่วนความสัมพันธ์ของมูลนาย-ไพร่นั้นจะดำเนินไปภายใต้ระบบอุปถัมภ์ มูลนายในฐานะผู้อุปถัมภ์และไพร่ในฐานะผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์จะมีความผูกพันกันเป็นส่วนตัวและมีการแสวงหาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันโดยมูลนายจะให้ประโยชน์ในเรื่องความคุ้มครองแก่ไพร่ ขณะเดียวกันไพร่ก็จะให้ผลประโยชน์แก่มูลนายในรูปของความจงรักภักดี แรงงานและของกำนัล นอกจากนั้นการเมืองการปกครองของไทยยังมีอิทธิพลของระบบเครือญาติเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย (วิทยา นาศิริกุลกิจ และสุขุม นวลสกุล, 2542)

การเมืองการปกครอง สมัยสุโขทัย แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ (วุฒิชัย มุลศิลป์ และดารุณี ม่วงแก้ว, 2529)

1. การปกครองแบบพ่อปกครองลูก เป็นลักษณะเด่นของการปกครองตนเองในสมัยสุโขทัย การปกครองลักษณะนี้ พระมหากษัตริย์เปรียบเหมือนพ่อของประชาชน และปลูกฝังความรู้สึกผูกพันระหว่างญาติมิตร การปกครองเช่นนี้เด่นชัดมากในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

2. การปกครองแบบธรรมราชาหรือธรรมาธิปไตย ลักษณะการปกครองทรงยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และต้องเผยแผ่ธรรมะ สู่ประชาชนด้วย การปกครองแบบธรรมราชานั้นเจริญรุ่งเรืองมากในสมัยพระมหาธรรมราชาที่ 1 พระองค์ทรงออกบวชและศึกษาหลักธรรมอย่างแตกฉาน นอกจากนี้ยังทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเตภูมิกถา (ไตรภูมิพระร่วง) ไว้ให้ประชาชนศึกษาอีกด้วย

3. ทรงปกครองโดยยึดหลักสิทธิเสรีภาพ เป็นการปกครองที่พระมหากษัตริย์ไม่ได้ทรงใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด แต่ให้มีสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ ตามความถนัดเป็นต้น

แม้ว่าระบอบการปกครองของสุโขทัยจะเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพราะอำนาจสูงสุดเด็ดขาดไม่ว่าจะในด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ รวมอยู่ที่พ่อขุนเพียงพระองค์เดียว และพ่อขุนไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อประชาชน แต่ด้วยการจำลองลักษณะครองครวมาใช้ในการปกครองทำให้ลักษณะการใช้อำนาจของพ่อขุนเกือบทุกพระองค์เป็นไปในลักษณะทางให้ความเมตตาแลเสรีภาพแก่ราษฎรตามสมควร

พ่อขุนแห่งกรุงสุโขทัยทรงปกครองประชาชนในลักษณะ บิดาปกครองบุตร คือ ถือพระองค์เป็นพ่อของราษฎร มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองป้องกันภัยเบะส่งเสริมความสุขให้ราษฎร ราษฎรในฐานะบุตรก็มีหน้าที่ให้ความเคารพเชื่อฟังพ่อขุน ปรากฏว่าพ่อขุนกับประชาชนในลักษณะการปกครองแบบบิดาปกครองบุตรมีความใกล้ชิดกันพอสมควร จะเห็นได้จากการที่ราษฎรในสมัย

สุโขทัยมีสิทธิถวายฎีกา หรือร้องทุกข์โดยตรงต่อพ่อขุนโดยในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้มีกระดิ่งแขวนไว้ที่ประตูวัง ถ้าใครต้องการถวายฎีกาก็ไปสั่นกระดิ่งพระองค์ก็จะทรงชำระความให้ ส่วนการจัดการปกครองอาณาจักรสุโขทัยมีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีหรือเมืองหลวงเป็นศูนย์กลาง การปกครอง อำนาจการวินิจฉัยสั่งการอยู่ที่เมืองหลวง ซึ่งเป็นพื้นที่ทำการของรัฐบาล และที่ประทับของพระมหากษัตริย์ การปกครองของอาณาจักรสุโขทัย แบ่งการปกครองออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. หัวเมืองชั้นใน ได้แก่ เมืองหน้าด่านหรือเมืองลูกหลวง 2. หัวเมืองชั้นนอก ได้แก่ เมืองพระยามหานคร และ 3. เมืองประเทศราช ได้แก่ เมืองที่เป็นชาวต่างภาษา โดยมีรายละเอียดของหัวเมืองต่าง ๆ ดังนี้ (ธีรวิทย์ ไชยสิทธิ์, 2529)

1. เมืองหลวง หรือราชธานี เป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ พระราชวังและวัดจำนวนมาก ตั้งอยู่ในและนอกกำแพงเมือง ราชธานีเป็นศูนย์กลางทางการปกครอง การศาสนา วัฒนธรรม ศิลปะและขนบประเพณี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ปกครองเอง
2. เมืองลูกหลวง เป็นเมืองหน้าด่าน ตั้งอยู่รอบราชธานีห่างจากเมืองหลวงมีระยะทางเดินเท้าประมาณ 2 วัน ได้แก่ เมืองศรีสัชนาลัย เมืองสองแคว เมืองสระหลวง เมืองชากังราว เมืองลูกหลวงเป็นเมืองที่เจ้านายเชื้อพระวงศ์ได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์เป็นผู้ปกครอง
3. เมืองพระยามหานคร คือเมืองที่อยู่ห่างจากเมืองหลวงและเมืองหน้าด่านออกไป เจ้าเมืองอาจเป็นเชื้อสายของเจ้าเมืองเดิม หรืออาจได้รับการแต่งตั้งจากราชธานี และมีอำนาจในการปกครองตัวเอง แต่ต้องขึ้นตรงต่อราชธานี เช่น นครสวรรค์ เชียงทอง บางพาน
4. เมืองประเทศราช เป็นเมืองที่มีได้รวมเข้ากับอาณาจักรสุโขทัย แต่ยอมอ่อนน้อมต่อราชธานีเพื่อความปลอดภัยของตนเอง เมืองเหล่านี้อาจอยู่ติดกับเมืองชายแดนของอาณาจักรสุโขทัย เช่น เมืองหลวงพระบาง เมาะตะมะ

แนวคิดเทวราชาในสมัยกรุงศรีอยุธยา

ระบอบการปกครองในสมัยอยุธยาเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจอธิปไตยอยู่ที่พระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียว เหมือนกับสมัยสุโขทัย แต่แนวความคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ได้เปลี่ยนแปลงไปตามคติพราหมณ์ซึ่งพวกพุกามนำมา โดยถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ที่ได้รับอำนาจจากสวรรค์ตามแนวความคิดแบบลัทธิเทวสิทธิ์ (ชัยอนันต์ สมทรวณวิช, 2519)

ลักษณะการปกครองแบบเทวสิทธิ์นี้ถือว่า พระมหากษัตริย์เป็นเสมือนเจ้าชีวิต นอกจากจะมีพระราชอำนาจเด็ดขาด สามารถกำหนดชะตาชีวิตของผู้อยู่ใต้ปกครองแล้ว ยังถือว่าอำนาจในการปกครองนั้นพระมหากษัตริย์ทรงได้รับจากสวรรค์ หรือเป็นไปตามเทวโองการ การกระทำของ

พระมหากษัตริย์ถือเป็นความต้องการของพระเจ้า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเหมือนสมมติเทพ พระเจ้า หรือผู้แทนพระเจ้า เพราะฉะนั้นพระมหากษัตริย์ตามแนวความคิดแบบเทวสิทธิ์จึงทรงอำนาจสูงสุดล้นพ้น ลักษณะการปกครองเป็นแบบนายปกครองบ่าว หรือเจ้าปกครองข้า (นงเยาว์ พิระตานนท์, 2541)

อยุธยาปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำสูงสุดของอาณาจักรและทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจเด็ดขาดแต่พระองค์เดียวในการปกครองทั้งในช่วงยามสงบและช่วงสงคราม พระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยาทรงได้รับแนวคิดเรื่องเทวราชา ซึ่งมาจากเขมรและเขมรเองก็รับมาจากอินเดียซึ่งคติเรื่องเทวราชามีพื้นฐานจากลัทธิพราหมณ์ซึ่งมีความเชื่อว่าพระมหากษัตริย์ทรงมิใช่มนุษย์ธรรมดาพระมหากษัตริย์มีความศักดิ์สิทธิ์สูงส่งและมีอำนาจน่าเกรงขาม ด้วยเหตุนี้ ได้มีส่วนช่วยสนับสนุนให้อาณาจักรอยุธยาที่มีอาณาจักรกว้างใหญ่ไพศาลสามารถดำรงอยู่ได้นานหลายร้อยปีแม้ต้องเผชิญกับความผันผวนทางการเมืองหลายอย่าง เช่น พระมหากษัตริย์ที่มีความอ่อนแอหลายพระองค์ การแย่งชิงราชสมบัติเกิดขึ้นหลายครั้ง

รูปแบบการปกครองอยุธยา พ.ศ.1893-1991 ปกครองโดยแบ่งการปกครองออกเป็น การปกครองส่วนกลางและการปกครองหัวเมือง การปกครองส่วนกลางมีราชธานีเป็นศูนย์กลาง พระมหากษัตริย์ทรงปกครองด้วยพระองค์เองโดยมีขุนนาง 4 กรมช่วยดูแล คือ กรมเวียง เป็นพนักงานปกครองท้องที่ รักษาความสงบเรียบร้อยในเขตเมืองและบริเวณใกล้เคียง กรมวัง เป็นหัวหน้าในพระราชสำนัก และดูแลเรื่องความยุติธรรม กรมคลัง เป็นพนักงานรับจ่ายและเก็บรักษาพระราชสมบัติที่ได้มาจากการเก็บภาษีอากร กรมนา เป็นพนักงานตรวจตราการทำไร่นา ออกหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์แก่ชาวนารวมทั้งเก็บทางข้าวขึ้นฉางหลวงเก็บไว้ในราชการ ส่วนการปกครองหัวเมืองนั้นเมืองอยู่ห่างจากราชธานีแต่มีความสำคัญต่อเมืองหลวงทั้งด้านเศรษฐกิจและการทหารอยุธยาจะส่งเจ้านายไปปกครองหัวเมืองเหล่านี้จะมีอิสระในการปกครองค่อนข้างมาก

เศรษฐกิจ อยุธยามีที่ตั้งอยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างดินจึงมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกการเกษตรจึงได้ผลดีเป็นอย่างมากพืชสำคัญคือ ข้าว พริกไทย ฝ้าย หมากร มะพร้าว และผลไม้ต่าง ๆ และการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ เช่นจีน ญี่ปุ่น อินเดีย อาหรับ ด้วยเพราะอยุธยาตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำไม่ไกลจากทะเลเหมาะแก่การค้าขายกับต่างประเทศอันเป็นแหล่งรายได้ของรัฐทำให้อยุธยามีความมั่งคั่ง (พรเพ็ญ ฮันตระกูล, 2519)

สังคมอยุธยาประกอบด้วยกลุ่มคนแบ่งออกเป็น 6 ชั้น คือ พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุดในการบริหารทุกด้าน เจ้านายประกอบด้วย พระราชโอรธ ธิดาและเชื้อพระวงศ์มีหน้าที่ช่วยราชการแผ่นดินตามคำสั่งของพระมหากษัตริย์ ขุนนาง คือชนชั้นสูงรับราชการกับพระเจ้าแผ่นดิน พระสงฆ์ คือ บุคคลที่บวช ไพร่ เป็นเสรีชนที่ต้องใช้แรงงานรัฐบาล และควบคุมโดยขุน

นางและเจ้านายซึ่งเรียกรวมกันว่า มูลนาย ทาศ คือชนกลุ่มน้อยของสังคมที่ได้จากการกวาดต้อนผู้คนจากเมืองที่แพ้สงครามหรือที่มาจากการขายตัวเองเมื่อยากจน

ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ.1991 - 2031 ได้มีการปรับปรุงรูปแบบการปกครองที่ใช้อยู่ในสมัยอยุธยาตอนต้นให้มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเดิมการปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 1998 ครั้งนี้มีความสำคัญต่อการการเมืองการปกครองของไทยเป็นอย่างมาก เพราะรูปแบบการปรับปรุงการปกครองใหม่ครั้งนี้ใช้เป็นหลักการปกครองอาณาจักร มาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สาเหตุที่ทรงปฏิรูปการปกครองมี 2 ประการ คือ การปกครองหัวเมืองที่ใช้ระบบเมืองลูกหลวงเมืองหลานหลวงนั้นมีจุดอ่อนค่อนข้างนอกเพราะผู้ปกครองเมืองเหล่านั้นเป็นเจ้านายชั้นสูงมีอำนาจในการปกครองค่อนข้างอิสระทางส่วนกลางแทบไม่ได้เข้าไปควบคุมการบริหารเลย เพราะความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับพระมหากษัตริย์จึงทรงวางพระทัยจึงเปิดโอกาสให้เมืองเหล่านี้ช่องสุ่มก้างคนสร้างอำนาจทางการเมืองได้อย่างมากมายจนสามารถคุกคามความปลอดภัยของราชบัลลังก์ ดังเช่น เหตุการณ์ขุนหลวงพระจั่วเจ้าเมืองสุพรรณบุรีแย่งชิงราชบัลลังก์จากสมเด็จพระรามาธิบดีในปี พ.ศ. 1913 และในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถอยุธยาใช้อำนาจเขตขยายออกไปอย่างกว้างขวางมากกว่าช่วงก่อตั้งแรกมาก เนื่องจากการที่รวมอาณาจักรสุโขทัยเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของอยุธยาในสมัยเจ้าสามพระยาจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนการปกครองให้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิมให้สามารถควบคุมสุโขทัยซึ่งเพิ่งจะรวมกับอยุธยาไว้ได้อย่างปลอดภัยไม่ให้สุโขทัยก่อปัญหาแยกตัวออกจากอยุธยา ซึ่งอาจจะทำให้สุโขทัยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรล้านนาซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญของอยุธยาในขณะนั้น

ลักษณะการปฏิรูป สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถยึดหลัก 3 ประการ คือ (พรเพ็ญ ฮันตระกูล, 2519)

1. การตั้งอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและจัดระเบียบการปกครองส่วนกลางใหม่ ด้วยการตั้งกรม 2 กรม คือ กรมกลาโหมมีอัครมหาเสนาบดีตำแหน่งสมุหพระกลาโหมเป็นผู้ควบคุมกิจการด้านทหารทั่วราชอาณาจักร กรมมหาดไทยมีอัครมหาเสนาบดีตำแหน่งสมุหนายกดูแลควบคุมงานฝ่ายพลเรือนทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งกรม จตุสดมภ์ เวียง เปลี่ยนชื่อเป็น กรมนครบาล มีหน้าที่ในการปกครองท้องที่ ปราบปรามโจรผู้ร้ายรักษาความสงบภายในดูแลกรมเล็ก ๆ ในรับผิดชอบของนครบาล

2. หลักการแบ่งแยกหน้าที่ มีการแบ่งหน่วยงานราชการเป็น 2 ฝ่าย คือ กรมฝ่ายทหารและกรมฝ่ายพลเรือน รวมทั้งแบ่งพลเมืองหรือไพร่ออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ไพร่ฝ่ายทหารและไพร่ฝ่ายพลเรือน

3. หลักการถ่วงดุลอำนาจ คือ การแบ่งอำนาจของขุนนางออกเป็น 2 ฝ่ายแล้วให้ถ่วงดุลซึ่งกันและกันเพื่อป้องกันไม่ให้ขุนนางชั้นผู้ใหญ่สมคบกันคิดการโค่นราชบัลลังก์ และการออกกฎหมายควบคุมพฤติกรรมของเจ้าเมือง เช่น ห้ามเจ้าเมืองต่าง ๆ ติดต่อกันหากละเมิดโทษถึงตาย (นาตยา อิงคนาภา, 2548)

กล่าวโดยสรุปแล้วการปฏิรูปการปกครองของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถนั้นได้สร้างความเป็นปึกแผ่นและความเป็นระเบียบอย่างมากในการปกครองในสมัยอยุธยาซึ่งผลให้อาณาจักรอยุธยาสามารถยืนยาวนานหลายร้อยปี แม้ต้องพบกับความผันผวนทางการเมืองหลายครั้งเช่น การทำสงครามกับอาณาจักรเพื่อนบ้าน การออกกฎหมายควบคุมพฤติกรรมของเจ้าเมือง เช่น ห้ามเจ้าเมืองต่าง ๆ ติดต่อกันหากละเมิดโทษถึงตายและการกำหนดศักดินาในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทำให้กรุงศรีอยุธยาเป็นปึกแผ่นมีระเบียบแบบแผนในการปกครอง อำนาจถูกรวมไว้ที่พระมหากษัตริย์ เป็นรูปแบบที่เรียกว่า สมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่สมบูรณ์ที่สุดในระบบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (นาฏวิภา ชลิตานนท์, 2524)

เศรษฐกิจ หลังการปฏิรูปการปกครอง เศรษฐกิจของอยุธยายังคงอยู่กับการเกษตรและการค้ากับต่างประเทศโดยอยุธยาหันไปค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้นเนื่องจากสามารถควบคุมหัวเมืองให้ส่งส่วยสิ่งของตามต้องการของตลาด เช่น ดีบุก งาช้าง พริกไทยเครื่องเทศ การค้ากับต่างประเทศรุ่งเรืองเป็นอันมากในสมัยพระมหาจักรพรรดิและหันมาผูกขาดการค้า มีการออกกฎหมายสินค้าต้องห้าม จัดระเบียบการค้าและการเก็บภาษีที่รัดกุมทำให้รัฐบาลมีฐานะร่ำรวยและหันมาพึ่งกับการค้าขายต่างประเทศมากขึ้น แต่ก็มีผลกระทบ คือ หากเมื่อการค้าตกต่ำ เศรษฐกิจของอยุธยาก็ต้องตกต่ำไปด้วย

ทางการเมือง หลังการปฏิรูปการปกครองมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญคือ การปรับปรุงระเบียบไพร่ และการทำสงครามกับพม่า การปรับปรุงระเบียบไพร่มีในสมัยพระรามาธิบดีที่ 2 ทรงสำรวจสำมะโนครัวนับว่าเป็นครั้งแรกของอยุธยาเนื่องจากพระราชนัดดาในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถอยุธยาได้ทำสงครามกับล้านนาถ้านานไพร่พลของอยุธยาจึงตายมาก ต้องมีการจัดระเบียบไพร่ใหม่เพื่อสะดวกในการดูแล แบ่งประเภทของไพร่ออกเป็น ไพร่หลวง คือ ไพร่ของพระมหากษัตริย์ จะใช้แรงงานให้แก่รัฐ เช่น ขุดคลอง สร้างกำแพง สร้างถนน ไพร่สม เป็นไพร่ส่วนตัวของพวกมูลนายคือเจ้านายและขุนนางพระมหากษัตริย์จะพระราชทานไพร่สมให้แก่พวกมูลนายตามศักดินาเพื่อใช้ทำงานส่วนตัวของพวกมูลนายนั้น ๆ และเพื่อเป็นเกียรติยศแสดงถึงฐานะทางสังคมด้วย เมื่อมูลนายเสียชีวิตก็เป็นมรดกของลูกหลานมูลนายต่อไป การที่อาณาจักรอยุธยามีความมั่นคงสภาพกำลังทหารที่เข้มแข็งทำให้อยุธยาแผ่ขยายอำนาจออกไปเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเช่นการเข้าครอบครองเมืองทำการค้ามะริด ตะนาวศรี อยุธยายังขยาย

อำนาจเข้าไปในดินแดนมอญทางด้านตะวันตก และลัทธิทางด้านเหนือซึ่งทำให้อยุธยาต้องเผชิญกับพม่าการแย่งชิงอำนาจในมอญระหว่างอยุธยากับพม่าก่อให้เกิดสงครามเมืองเชียงกรานตรงกับสมัยสมเด็จพระไชยราชาธิราช (นคร พันธ์ณรงค์, 2527)

ทางสังคม หลังการปฏิรูปการปกครองมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สำคัญ 2 ประการ คือ การขึ้นมามีอำนาจของชนชั้นขุนนาง และการรับวิทยาการจากชาติตะวันตก การขึ้นมามีอำนาจของชนชั้นขุนนางเป็นปัญหาของอยุธยาตลอดมา การถ่วงดุลอำนาจชนชั้นเจ้านายและชนชั้นขุนนางให้อยู่ในดุลที่เหมาะสมให้เจ้านายและขุนนางคานอำนาจกันเองเพื่อจะได้ไม่เป็นภัยต่อราชบัลลังก์ การรับวิทยาการจากชาติตะวันตก พระรามาธิบดีที่ 2 โปรตุเกสเข้ามาทำการค้ากับอยุธยา อยุธยาได้วิทยาการการทำสงครามจากโปรตุเกสเป็นอันมาก เช่น การทำปืนใหญ่ การหล่อปืนกระสุนดินดำ ทำให้อำนาจด้านการทหารเข้มแข็งมาก

แนวคิดประชาธิปไตยในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงปัจจุบัน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ แนวความคิดทางการเมืองที่ไม่พึงพอใจการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งคุกรุ่นมาตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเริ่มรุนแรงยิ่งขึ้น (อนุช อาภาภิรม และคณะ, 2544) มีสาเหตุเนื่องมาจากเรื่อง ดังนี้ 1. ผลกระทบจากการปฏิวัติระบอบบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่ของรัชกาลที่ 5 ซึ่งนอกจากการสร้างความสะดวกด้านอาณาเขตและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของ ราชอาณาจักรแล้วยังทำให้เกิดลักษณะการปกครองแบบรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง กล่าวคือ การแต่งตั้งข้าราชการหรือคำสั่ง นโยบายต่าง ๆ สั่งตรงไปจากราชธานี ระบบกินเมือง หรือการให้เจ้าพื้นเมือง หรือเจ้าเมืองหรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นปกครองดูแลจัดเก็บ ภาษีอากรรายได้แผ่นดินกันเองหมดสิ้นไป รวมถึงการใช้กฎหมายฉบับเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งในรูปแบบการปกครองดังกล่าวยิ่งทำให้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีความมั่นคงมากขึ้น ไม่เป็นไปตามความต้องการของกลุ่มที่เรียกร้องการปกครองระบอบประชาธิปไตย 2. การปฏิรูประเบียบบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่ของรัชกาลที่ 5 ทำให้ต้องมีการจัดตั้งหน่วยราชการ กระทรวง กรม กองต่าง ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อรองรับรูปแบบ การปกครองภายหลังการปฏิรูปหน่วยงาน เหล่านี้จำเป็นต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้จำนวนมาก รัชกาลที่ 5 จึงทรงมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาทั้งภายในประเทศและการส่งบุคคลออกไปศึกษาในต่างประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการของหน่วยราชการ นโยบาย ส่งเสริมการศึกษาดังกล่าวทำให้เกิดกลุ่มปัญญาชนที่มีความตื่นตัวทางการเมือง และเห็นข้อบกพร่องของระบอบการปกครองแบบเก่าที่รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่บุคคลเพียงคนเดียวไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารการปกครอง การตรากฎหมายหรือการตัดสินให้เป็นไปตาม

กฎหมาย กระแสต่อต้านระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีจุดศูนย์รวมอยู่ที่สมาคมนักเรียนไทยในยุโรป คือ สามัคยานุเคราะห์สมาคมที่สถานทูตไทยในกรุงปารีส แม้รัฐบาลมีประกาศเตือนมิให้นักเรียนไทยสนใจศึกษาลัทธิการเมืองที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทย แต่ไม่เป็นผลเนื่องจากวัฒนธรรมตะวันตกได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อโลกทัศน์และความคิดของกลุ่มปัญญาชนอย่าง ลึกซึ้งแล้ว

3. อิทธิพลของนักคิด เช่น เทียนวรรณ ก.ศ.ร. กุหลาบ และสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่เสนอบทความเรียกร้องให้ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง หนังสือพิมพ์ที่มีบทบาทในการให้การศึกษาและเรียกร้องการปฏิรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในยุคนี้มีหลายฉบับด้วยกัน เช่น ไทยใหม่ ซึ่งมีบทบาททั้งด้านการลงข่าวและบทความเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตยในต่างประเทศรวมทั้งลงบทความเสนอความเห็นเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินให้รับฟังเสียงของราษฎรมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ศรีกรุงสยามรีวิว ไทยหนุ่ม บางกอกการเมือง ฯลฯ

ไม่แต่เท่านั้น ยังมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครองในต่างประเทศ เช่น ตุรกี จีน และรัสเซีย ที่โค่นล้มการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาใช้รูปแบบการปกครองแบบสาธารณรัฐ

4. ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งเริ่มปรากฏมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ด้วยสาเหตุต่าง ๆ เช่น การใช้จ่ายในราชสำนัก ปัญหาภัยธรรมชาติจากฝนแล้งและน้ำท่วมติดต่อกัน 3 ปี ทำให้การทำนาไม่ได้ผล ราษฎรขาดรายได้ ชาวนามีหนี้สิน เกิดปัญหาข้าวยากหามาแพง อีกทั้งผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ซ้ำเติมให้เศรษฐกิจไทยมีปัญหาหนักหน่วงยิ่งขึ้น สินค้าราคาตกต่ำ รัฐบาลขายข้าวไม่ได้ และยังมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้นจาก การขยายตัวของระบบราชการ ซึ่งรัฐบาลต้องรับภาระจ่ายเงินเดือนให้กับข้าราชการใน หน่วยงานต่าง ๆ และจากสัญญาไม่เสมอภาคกับตะวันตกที่ทำกันไว้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งมีสนธิสัญญาเบาว์ริง เป็นต้น (บรรพต วีระสัย และวิทยา นาศิริกุลกิจ, 2533)

ในขณะเดียวกันคณะราษฎรก็ได้ออกแถลงการณ์ให้ประชาชนทราบถึงเหตุผลที่ยึดอำนาจการปกครองว่า เจตนาคือสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศ เพื่อประชาชนจะได้มีสิทธิมีเสียงในการปกครองประเทศ หลักการใหญ่ที่คณะราษฎรวางไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นเป้าหมายที่จะจัดดำเนินการ คือ 1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคงให้มาก 2. จะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันให้น้อยลง 3. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะจัดหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก 4. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน 5. จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ ความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น 6. จะต้องให้การศึกษา

อย่างเต็มที่แก่ราษฎร เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับหนังสือแจ้งความประสงค์ของคณะราษฎรแล้ว ก็ทรงยินยอมตามคำขอร้อง เพราะทรงเห็นว่า ความประสงค์ของ คณะราษฎร เป็นจุดประสงค์เดียวกับพระราชดำริของพระองค์อยู่แล้ว อีกทั้งพระองค์ไม่ทรง ประารถนที่จะให้มีการนองเลือดเกิดขึ้นเหมือนกับการปฏิวัติในประเทศอื่น ๆ ดังนั้น การปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในครั้งนี้จึงสำเร็จลงได้

หลังการปฏิวัติ คณะราษฎรได้จัดตั้งผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารประกอบด้วยพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา พันเอกพระยาทรงสุรเดช พันเอกพระยาฤทธิอัคเนย์ เป็นผู้บริหารราชการแผ่นดิน ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยระหว่างที่ยังไม่มีการจัดตั้งรัฐบาล ใหม่ขึ้นบริหารประเทศ (อนุช อาภาภิรม และคณะ, 2544) ส่วนการจัดตั้งรัฐบาลนั้นหลังการปฏิวัติ พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาได้เสนอพระองค์เจ้าบรมเดช เป็นประธานคณะกรรมการราษฎรหรือตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีในปัจจุบัน แต่ได้รับการคัดค้านเนื่องจากทรงเป็นเชื้อพระวงศ์ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มผู้สูญเสียอำนาจหลวงประดิษฐมนูธรรมจึงเสนอชื่อมหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณ โนติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) เพราะเห็นว่าสามารถที่จะประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเชื้อพระวงศ์และขุนนางผู้สูญเสียอำนาจกับคณะราษฎรได้ เนื่องจากมิได้เป็นสมาชิกของ คณะราษฎร และเป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่ที่ได้รับการยกย่องนับถือทั่วไป พระยามโนปกรณ โนติ ธาดาจึงได้รับเลือกจากคณะราษฎรให้เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร หรือตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีในระยะต่อมาเพื่อจัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศ

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบันรวมกว่า 70 ปี แล้วการปกครองของไทยก็ยังไม่มีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์หรือเป็นประชาธิปไตย เท่าที่ควร กล่าวคือ เป็นประชาธิปไตยเพียงเท่าที่คนทั่วไปนิยมนานนามว่า “ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ” หรือ “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” ยังไม่ “เต็มใบ” โดยสมบูรณ์ที่ราษฎรจะได้รับสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคและมีส่วนร่วมในการปกครองโดยทั่วถึงอย่างแท้จริง การปกครองระบอบประชาธิปไตยต้องล้มลุกคลุกคลานตลอดมา กล่าวคือ (นคร พจนวพงษ์ และอุกฤษ พจนวพงษ์, 2543)

1. มีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศในช่วงระยะเวลา 473 ปีเศษ ถึง 55 ชุด มีบุคคลสับเปลี่ยนกันขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 23 คน และบางคนดำรงตำแหน่งนี้ถึง 8 สมัย
2. รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีบางชุดปฏิบัติหน้าที่ในระยะเวลาสั้น ๆ เพียง 7 วัน 12 วัน หรือ 17 วัน มีคณะรัฐมนตรีรวมถึง 23 ชุด ที่เข้ามาบริหารประเทศไม่เกิน 5 เดือน และต้องพ้นหน้าที่ไป
3. มีคณะบุคคลฉวยโอกาสอ้างความล้มเหลวของรัฐบาลใช้กำลังทหารเข้าทำการยึดอำนาจการปกครองในรูปของการปฏิรูปหรือรัฐประหารรวมทั้งหมดมากกว่า 10 ครั้ง

4. มีการประกาศใช้และยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ถึง 19 ฉบับ ฉบับที่ใช้ บังคับอยู่ในปัจจุบันคือฉบับที่ 20 ในสถานการณ์ดังเช่นนี้จะมุ่งหวังให้รัฐบาลไทยทำหน้าที่แก้ปัญหของชาติหรือพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองได้อย่างไร ในบางโอกาสหรือบางสมัยจะมีรัฐบาลได้ทำหน้าที่บริหารประเทศนานพอสมควรที่จะได้มีเวลาพัฒนาประเทศ และพัฒนาประเทศทางด้านการเมืองการปกครองเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย

การปฏิรูปการเมือง (Political Reform) คือการปรับปรุงแก้ไขปัญหาของระบบการเมืองทั้งระบบ เพื่อให้มีการเมืองในระบบมีความซื่อสัตย์สุจริต มีประสิทธิภาพทางการเมือง สามารถแก้ไขปัญหของชาติและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง ปัญหาของระบบการเมืองของไทย มีมากมายหลายประการที่จะต้องทำการแก้ไข หรือทำการปฏิรูปปัญหาใหญ่ที่สำคัญยิ่ง ได้แก่ ปัญหาการเมืองที่ไม่มีคุณภาพขาดความซื่อสัตย์สุจริต กระบวนการที่ได้ ส.ส. มาจากการซื้อสิทธิขายเสียงหรือใช้อิทธิพลมืดเข้า ครองอำนาจในการเลือกตั้งเป็นปัญหาหลักสำคัญที่ต้องแก้ไข อุดมการณ์เกี่ยวกับการต่อต้านเผด็จการ การผูกขาดทางเศรษฐกิจและการฉ้อราษฎร์บังหลวง ยังเป็นส่วนสำคัญของปัญหาระบบการเมืองของไทยที่จำเป็นต้องแก้ไขเช่นเดียวกัน การปฏิรูปการเมืองจะต้องมีรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบหรือกฎหมายลูกให้ สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเมืองทั้งระบบด้วยและต้องยึดหลักการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้ตลอดไปเป็นสำคัญ

แนวคิดทางการเมืองของไทยในปัจจุบันควรมุ่งไปสู่การเมืองภาคพลเมืองที่พึงปรารถนา ใน 3 ด้าน (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2566) ได้แก่ 1. การเสริมสร้างคุณภาพพลเมือง 2. การส่งเสริมกิจกรรมการเมืองภาคพลเมือง และ 3. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนไปสู่การเมืองภาคพลเมืองที่พึงปรารถนา ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อลดความเสี่ยงที่เป็นอุปสรรคต่อการมุ่งไปสู่การเมืองภาคพลเมืองที่พึงปรารถนา แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1. แนวทางลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการรวมศูนย์อำนาจทางการเมือง 2. แนวทางลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากโครงสร้างระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำ 3. แนวทางลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร 4. แนวทางลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการศึกษาที่ล้าหลัง 5. แนวทางลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางการเมือง 6. แนวทางลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม 7. แนวทางลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการดำเนินนโยบายของภาครัฐ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน

สรุป

การพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยมีรากฐานยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงรัตนโกสินทร์ โดยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประเทศไทยอยู่ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุดในการบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ แนวคิดทางการเมืองในสมัยสุโขทัยสะท้อนผ่านแนวคิด “ธรรมราชา” ซึ่งยึดหลักพุทธศาสนาในการปกครอง โดยพระมหากษัตริย์ทรงปกครองประชาชนเสมือนบิดากับบุตร ส่งเสริมความเมตตาและความเป็นธรรมในสังคม ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา แนวคิด “เทวราชา” ได้เข้ามาอิทธิพล โดยถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงมีสถานะศักดิ์สิทธิ์และได้รับอำนาจจากสวรรค์ ทำให้ระบบการปกครองมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจอย่างเข้มแข็ง พร้อมกับการจัดระเบียบสังคมผ่านระบบศักดินาและไพร่ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้เปลี่ยนเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเกิดจากปัจจัยด้านความคิดทางการเมืองของปัญญาชน อิทธิพลตะวันตก และปัญหาทางเศรษฐกิจ พัฒนาการของประชาธิปไตยไทยยังเผชิญความไม่ต่อเนื่องจากการรัฐประหารและความไม่มั่นคงทางการเมือง ดังนั้น แนวโน้มทางการเมืองไทยในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นการเสริมสร้างการเมืองภาคพลเมือง การพัฒนาคุณภาพประชาชน และการสร้างโครงสร้างทางการเมืองที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและความเป็นประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยอนันต์ สมทรวณวิช. (2519). *การเมือง - การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยสมัยอยุธยา - รัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ พ่วงพิศ. (2523). *ประวัติศาสตร์ไทย 3: ประวัติศาสตร์การปกครองการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2566). *การศึกษาอนาคตและฉากทัศน์การเมืองเพื่อสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน ในมิติของการเมืองภาคพลเมือง*. กรุงเทพฯ: บริษัท ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด.
- ธีรวุฒิ ไชยิชฎีกุล. (2529). *การเมืองการปกครองของไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ก. พลกาพิมพ์.
- นคร พันธุ์ณรงค์. (2527). *การศึกษาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิษณุ.
- นคร พจนวพงษ์ และอุกฤษ พจนวพงษ์. (2543). *ข้อมูลประวัติศาสตร์การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- นงเยาว์ พิระตานนท์. (2541). *การเมืองการปกครอง*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

- นาฏวิภา ชลิตานนท์. (2524). *ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นาคยา อิงคนาภา. (2548). *ประวัติศาสตร์นิพนธ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บรรรพต วีระสัย และวิทยา นภาศิริกุลกิจ. (2533). *ลัทธิการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- พรเพ็ญ อันตระกูล. (2519). *ประวัติศาสตร์และปรัชญาประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และพลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2524). *วัฒนธรรมทางการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. (2521). *รายงานผลการสัมมนา การเมืองและสภาพสังคมสมัยสุโขทัย*. พิษณุโลก: ศูนย์สุโขทัยศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร (ราชบัณฑิต). (2553). *หลักคิดในการปฏิรูปประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์ จำกัด.
- วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุขุม นวลสกุล. (2542). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วุฒิชัย มุลศิลป์ และดารุณี ม่วงแก้ว. (2529). *หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สมพงษ์ เกษมสิน และจรรุญ สุภาพ. (2520). *ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อนุช อาภาภิรม และคณะ. (2544). *ประวัติศาสตร์ไทยยุคประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

บทความวิชาการ

สื่อสังคมออนไลน์กับการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย

SOCIAL MEDIA AND POLITICAL AWAKENING OF
THE NEW GENERATION IN THAILANDบรรณวัชร พลคำ^{1*}Bannawat Polcum^{1*}

*Corresponding Author Email: Bannawat_acc@hotmail.com

Received March 5, 2026; Revised June 4, 2026; Accepted June 6, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและอธิบายบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการรับรู้ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับระดับการตื่นตัวทางการเมือง อธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านช่องทางดิจิทัล (Platform) และวิเคราะห์ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการพัฒนาทางการเมืองในสังคมไทย จากการศึกษาพบว่า สื่อสังคมออนไลน์ทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะใหม่ที่เอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างรวดเร็วและหลากหลาย ส่งผลทำให้คนรุ่นใหม่เกิดการเรียนรู้ ตั้งคำถาม วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นสาธารณะมากขึ้นในหลายประเด็น อีกทั้งการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการตื่นตัวและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมรูปแบบใหม่ การติดตามข่าวสาร การแบ่งปัน (Share) ข้อมูลทางการเมืองการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การใช้การติดคำค้นหา (Hashtag) ในประเด็นทางการเมือง และการเข้าร่วมการณรงค์ออนไลน์ ซึ่งทำให้เกิดการสะท้อนกลไกการเคลื่อนไหวแบบกลุ่มใหม่ในเครือข่ายในยุคดิจิทัล โดยมีความท้าทายสำคัญ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College

การแพร่กระจายของข่าวปลอม การบิดเบือนข้อมูล และแนวโน้มการแบ่งขั้วทางความคิด
ซึ่งอาจกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์; การตื่นตัวทางการเมือง; คนรุ่นใหม่

Abstract

Objectives of this academic article aimed to examine and explain the role of social media in shaping the political awareness of the younger generation in Thailand by emphasizing the relationship between social media usage and the level of political engagement, explaining patterns of political participation through digital platforms, and evaluating both the positive and negative impacts of social media on political development in Thai society. The findings indicated that social media functions as a new public sphere that facilitates rapid and diverse access to political information, leading young people to increasingly learn, question, analyze, and express opinions on public issues across various topics. Moreover, the use of social media is positively associated with levels of political awareness and participation, particularly in new forms such as following news, sharing political information, expressing political opinions, using hashtags in political issues, and participating in online campaigns, reflecting emerging forms of collective action within digital networks. However, significant challenges remain, including the spread of fake news, misinformation, and increasing ideological polarization, which may influence the political attitudes and behaviors of the younger generation.

Keyword: Social Media; Political Awareness; Youth

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วโลก โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในประเด็นทางสังคม และการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook, X (Twitter), YouTube และ TikTok ซึ่งส่งผลให้รูปแบบการรับรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ (Kaplan & Haenlein, 2010)

ในประเทศไทย สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นพื้นที่สำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่มีความเชื่อมโยงกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการติดตามข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การรณรงค์ทางการเมือง (ชนากรณ์ อินทร, 2564) หรือการรวมตัวผ่านเครือข่ายออนไลน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสื่อดิจิทัลในการสร้าง “การตื่นตัวทางการเมือง” ในสังคมไทย (ปองขวัญ สวัสดิภักดิ์, 2560)

คนไทยรุ่นใหม่ในปัจจุบันถือเป็นกลุ่มประชากรที่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลมากที่สุด การใช้สื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้เป็นเพียงช่องทางเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมและการเมืองในรู้แบบของตัวตนทางความคิด การได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องจากแหล่งต่าง ๆ ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดการตั้งคำถาม วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นทางการเมืองมากขึ้น (Boulianne, 2015)

นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์ยังช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง ประชาชนสามารถติดตามสถานการณ์ทางการเมืองได้แบบทันทีเวลา (Realtime) ส่งผลให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจต่อประเด็นสาธารณะเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม หรือการสนับสนุนแนวคิดทางการเมืองบางประการ (Gil de Zúñiga, Jung, & Valenzuela, 2012)

จากความเปลี่ยนแปลง ทำให้สื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทางการรับรู้ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย การศึกษาบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการตื่นตัวทางการเมืองจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงสังคม เนื่องจากสามารถช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัลได้อย่างลึกซึ้ง

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์เป็นรูปแบบการสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถสร้างเนื้อหา แบ่งปันข้อมูล และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยลักษณะสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์คือความเป็นเครือข่าย ที่เชื่อมโยงผู้คนจำนวนมากเข้าด้วยกันในพื้นที่เสมือนจริง ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารสามารถแพร่กระจายได้ในวงกว้างและรวดเร็ว โดยข้อมูลที่มาจากมนุษย์และระบบเทคโนโลยีเองก็ตาม (Kaplan & Haenlein, 2010)

สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสารจากเดิมที่เป็นแบบทางเดียว ไปสู่การสื่อสารแบบสองทาง ผู้ใช้งานไม่เพียงแต่เป็นผู้รับสารเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นผู้ผลิตเนื้อหา แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการกำหนดกระแสสังคมได้ด้วยตนเอง ลักษณะดังกล่าวทำให้สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นพื้นที่สาธารณะใหม่ที่ผู้คนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นทางสังคมและการเมืองได้อย่างเสรีมากขึ้น (มัทนา เจริญวงศ์, 2562)

ในมิติทางการเมือง สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการเคลื่อนไหวทางสังคม เนื่องจากสามารถเข้าถึงประชาชนจำนวนมากได้ในระยะเวลาอันสั้น อีกทั้งยังช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นทางการเมืองได้โดยไม่จำเป็นต้องผ่านสื่อกระแสหลัก ทำให้เกิดความหลากหลายของมุมมอง และการรับรู้ (Gil de Zúñiga, Jung, Valenzuela, 2012)

นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์ยังมีบทบาทในการสร้างชุมชนออนไลน์ ที่รวมกลุ่มผู้คนที่มีความสนใจหรือแนวคิดทางการเมืองคล้ายคลึงกัน ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการสร้างความเข้าใจร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองในกลุ่มผู้ใช้งาน โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ใช้เวลาดบนช่องทางดิจิทัลเป็นจำนวนมาก

แนวคิดเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมือง

การตื่นตัวทางการเมืองหมายถึงระดับของความสนใจ ความเข้าใจ และการรับรู้เกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง รวมถึงความพร้อมในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การติดตามข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ หรือการใช้สิทธิเลือกตั้ง (Delli Carpini & Keeter, 1996)

การตื่นตัวทางการเมืองไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เป็นเกิดมาจากการบวนการเรียนรู้และการได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เมื่อประชาชนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูล

ทางการเมืองมากขึ้น ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจและความสนใจในประเด็นสาธารณะเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย

ในยุคก่อนการพัฒนาของสื่อดิจิทัล การรับรู้ทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่มาจากสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ แต่ในปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสารทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย ส่งผลให้การเรียนรู้ทางการเมืองเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา (Bennett & Segerberg, 2012)

ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อสังคมออนไลน์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

งานวิจัยจำนวนมากพบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ใช้เวลาอยู่กับโลกออนไลน์เป็นจำนวนมาก การติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถกระตุ้นให้ผู้ใช้เกิดความสนใจและต้องการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ มากขึ้น (Boulianne, 2015)

สื่อสังคมออนไลน์ช่วยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี และสามารถรวมตัวกันเพื่อแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแชร์ข้อมูล การสร้างแฮชแท็ก หรือการจัดกิจกรรมทางสังคมผ่านเครือข่ายออนไลน์ ซึ่งเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างจากอดีต (Loader, Vromen, & Xenos, 2014) การมีปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การถกเถียง และการรับฟังมุมมองที่แตกต่าง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่กำลังอยู่ในช่วงของการสร้างอัตลักษณ์และความเชื่อทางสังคม (Gil de Zúñiga, Jung, 2012)

แนวคิดของ Tim Highfield (2017) ชี้ให้เห็นว่า “การเมืองในยุคดิจิทัล” ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง แต่แทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันผ่านการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การแบ่งปัน (Share) หรือการติดคำค้นหา (Hashtag) ซึ่งกิจกรรมที่ดูเหมือนไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองสามารถสะท้อนอัตลักษณ์และทัศนคติทางสังคมได้ อีกทั้งสื่อสังคมยังเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะทั้งผู้รับและผู้ส่งสาร ทำให้การสื่อสารมีลักษณะกระจายตัวและรวดเร็วมากขึ้น แม้สื่อสังคมจะช่วยขยายพื้นที่ทางการเมือง แต่ยังคงเชื่อมโยงกับโครงสร้างอำนาจในโลกจริง โดยอัลกอริทึมและการแพร่กระจายของข้อมูลมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความสนใจของสังคม ส่งผลให้การเมืองบนสื่อสังคมกลายเป็นการแข่งขันเพื่อช่วงชิงความสนใจของผู้รับสาร

พฤติกรรมการใช้สื่อของคนรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัล

คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้การใช้สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน การติดตามข่าวสาร การสื่อสารกับเพื่อน และการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ล้วนเกิดขึ้นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นหลัก พฤติกรรมดังกล่าวส่งผลให้สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความเชื่อ และการรับรู้ของคนรุ่นใหม่ในหลายด้าน รวมถึงด้านการเมือง (Pew Research Center, 2026)

การเสพข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีลักษณะเฉพาะคือ ผู้ใช้สามารถเลือกติดตามข้อมูลที่สอดคล้องกับความสนใจของตนเองได้ ทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลที่หลากหลาย แต่ในขณะเดียวกันก็อาจนำไปสู่การรับข้อมูลที่มีอคติหรือไม่ครบถ้วนได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงข้อมูลที่รวดเร็วและต่อเนื่องยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่เกิดความสนใจในประเด็นทางการเมืองมากขึ้น ในบริบทของประเทศไทย คนรุ่นใหม่มีแนวโน้มใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามข่าวสารทางการเมือง แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนมุมมองกับผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างการรับรู้และการตื่นตัวทางการเมืองในสังคมไทยยุคใหม่

บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่

สื่อสังคมออนไลน์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

การพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงทำให้สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ประชาชนใช้ในการติดตามข่าวสาร โดยเฉพาะข่าวสารทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คนรุ่นใหม่ในประเทศไทยมีแนวโน้มใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการรับข้อมูล เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งยังมีความหลากหลายของแหล่งข้อมูลที่สามารถเปรียบเทียบมุมมองจากหลายฝ่ายได้ (Bennett & Segerberg, 2012) การรับข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีลักษณะที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลักในอดีต กล่าวคือ ผู้ใช้งานสามารถเลือกเสพข้อมูลตามความสนใจของตนเอง และสามารถติดตามเหตุการณ์ได้แบบทันเวลา ทำให้เกิดความเข้าใจต่อสถานการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง การได้รับข้อมูลที่สม่ำเสมอส่งผลให้คนรุ่นใหม่เกิดความตระหนักรู้ต่อประเด็นสาธารณะมากขึ้น และนำไปสู่การตั้งคำถาม วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม (ธนากรณ อินทร, 2564) นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์ยังเปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลจากบุคคลหลากหลายกลุ่ม เช่น นักวิชาการ นักการเมือง นักกิจกรรม และสื่ออิสระ ทำให้การรับรู้ทางการเมืองไม่ได้

ถูกจำกัดอยู่เพียงมุมมองเดียว แต่เป็นการเรียนรู้ผ่านข้อมูลที่หลากหลาย ส่งผลให้เกิดการพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (Norris, 2000)

การสร้างพื้นที่สาธารณะใหม่ในโลกดิจิทัล

สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองได้อย่างเสรีมากขึ้น ในอดีตการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมักจำกัดอยู่ในพื้นที่เฉพาะ เช่น เวทีสาธารณะหรือสื่อมวลชน แต่ในปัจจุบัน ผู้ใช้สามารถแสดงความคิดเห็นผ่านโพสต์ ข้อความ หรือวิดีโอ ซึ่งสามารถเข้าถึงผู้คนจำนวนมากได้ภายในเวลาอันสั้น (Loader, Vromen, & Xenos, 2014)

พื้นที่สาธารณะในโลกออนไลน์ช่วยให้คนรุ่นใหม่สามารถมีส่วนร่วมในการอภิปรายทางการเมืองได้ง่ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ การตั้งคำถามต่อผู้มีอำนาจหรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวช่วยให้คนรุ่นใหม่รู้สึกว่าการตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของประเทศ

นอกจากนี้ การมีปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ยังช่วยสร้างเครือข่ายของผู้ที่มีความสนใจในประเด็นเดียวกัน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและการขับเคลื่อนทางสังคมในรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล (Bennett & Segerberg, 2012)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคปัจจุบันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการแสดงความคิดเห็น การติดตามข่าวสาร การสนับสนุนแนวคิดทางการเมือง และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในรูปแบบเหล่านี้ (ธนากรณ์ อินทร, 2564)

คนรุ่นใหม่ในประเทศไทยมีแนวโน้มใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสดงออกทางการเมือง เช่น การแชร์ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นในโพสต์ การเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ออนไลน์ หรือการใช้การติดคำค้นหา (Hashtag) เพื่อสนับสนุนประเด็นทางสังคม การกระทำเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของเทคโนโลยีดิจิทัล

การมีส่วนร่วมในโลกออนไลน์ยังสามารถนำไปสู่การมีส่วนร่วมในโลกจริงได้ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ การเข้าฟังการเสวนาทางการเมือง หรือการร่วมกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างโลกออนไลน์และโลกจริงในการสร้างการตื่นตัวทางการเมือง (Gil de Zúñiga, Jung, & Valenzuela, 2012)

ผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อกระบวนการทางการเมือง

สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการทางการเมืองในยุคดิจิทัล โดยส่งผลทั้งในด้านบวกและด้านลบต่อการรับรู้ การมีส่วนร่วม และรูปแบบการเคลื่อนไหวของประชาชน การทำความเข้าใจผลกระทบเหล่านี้จะช่วยให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ทางการเมืองร่วมสมัย และบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการกำหนดทิศทางของสังคมประชาธิปไตย

1. ผลกระทบเชิงบวกของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการตื่นตัวทางการเมือง

สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ โดยการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าใจประเด็นทางการเมืองได้ลึกซึ้งมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของสังคมได้อย่างเสรี (Boulianne, 2015)

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในโลกออนไลน์ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากมุมมองที่แตกต่าง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจและความอดทนต่อความหลากหลายทางความคิดในสังคมประชาธิปไตย นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์ยังช่วยกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่สนใจในประเด็นสาธารณะและตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง (Norris, 2000)

1.1 การเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง

สื่อสังคมออนไลน์ได้ขยายช่องทางการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองให้กับประชาชนในวงกว้าง ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถติดตามข่าวสาร วิเคราะห์สถานการณ์ และทำความเข้าใจประเด็นทางการเมืองได้ง่ายขึ้น การเข้าถึงข้อมูลที่สะดวกและรวดเร็วช่วยเพิ่มระดับความรู้ทางการเมือง และเอื้อต่อการตัดสินใจของประชาชนบนพื้นฐานของข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น

ในบริบทของประเทศไทย มีการศึกษาพบว่าสื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นแหล่งข้อมูลทางการเมืองที่สำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นช่องทางหลักในการติดตามสถานการณ์ทางการเมือง ส่งผลให้เกิดความสนใจและการตื่นตัวทางการเมืองเพิ่มขึ้น (สมชาย ปรีชาศิลปกุล, 2564)

1.2 การสร้างพื้นที่สาธารณะสำหรับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะในรูปแบบใหม่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น การสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การถกเถียง และการ

นำเสนอแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Loader & Mercea, 2011) ในสังคมไทยมีการวิเคราะห์ว่าสื่อสังคมออนไลน์ได้เปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มคนที่เคยมีข้อจำกัดในการแสดงออก เช่น กลุ่มคนชายขอบหรือกลุ่มที่ไม่ได้รับความสนใจจากสื่อกระแสหลัก ทำให้เกิดความหลากหลายของเสียงและมุมมองทางการเมืองมากขึ้น

1.3 การระดมมวลชนและการจัดตั้งทางการเมือง

สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนรูปแบบการระดมมวลชนและการเคลื่อนไหวทางการเมือง จากเดิมที่ต้องอาศัยโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน ไปสู่การรวมกลุ่มแบบหลวม ๆ ผ่านเครือข่ายออนไลน์ ซึ่งสามารถขยายตัวได้อย่างรวดเร็วและยืดหยุ่น (Bennett & Segerberg, 2012) เช่น การลงชื่อแล้วติดการติดคำค้นหา (Hashtag) การนับคะแนนใหม่ในการเลือกตั้งปี 2569 ที่นำไปสู่การรวมตัวของประชาชนหน้าเขตเลือกตั้งเพื่อประท้วงการตรวจนับที่น่าสงสัยของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

ในประเทศไทย มีการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการประสานงาน การเผยแพร่ข้อมูล และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยเฉพาะในช่วงปี 2563 – 2564 ที่การรวมตัวของกลุ่มคนรุ่นใหม่มีลักษณะการจัดตั้งผ่านช่องทางดิจิทัล (Platform) เป็นหลัก (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2565) เช่น กลุ่มประชาชนปลดแอก กลุ่มทะลุแก๊ส กลุ่มศูนย์กลางประสานงานนักศึกษา อาชีวะ

2. ผลกระทบเชิงลบของสื่อสังคมออนไลน์

แม้ว่าสื่อสังคมออนไลน์จะมีบทบาทในการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง แต่ก็มีผลกระทบในด้านลบที่ต้องพิจารณาเช่นกัน หนึ่งในประเด็นสำคัญคือการแพร่กระจายของข่าวปลอม และข้อมูลที่บิดเบือน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทัศนคติและการตัดสินใจของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้ที่ขาดทักษะในการตรวจสอบข้อมูล (Allcott & Gentzkow, 2017)

นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์ยังอาจก่อให้เกิดการแบ่งขั้วทางความคิด เนื่องจากผู้ใช่มักเลือกติดตามข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อของตนเอง ทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลในมุมมองที่จำกัด และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมได้

2.1 การแพร่กระจายของข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน

แม้ว่าสื่อสังคมออนไลน์จะช่วยเพิ่มการเข้าถึงข้อมูล แต่ก็ยังเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข่าวปลอมและข้อมูลที่บิดเบือน โดยเฉพาะในประเด็นทางการเมือง งานวิจัยพบว่า ข่าวปลอมมีแนวโน้มแพร่กระจายได้รวดเร็วและกว้างกว่าข่าวจริง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรับรู้และการตัดสินใจของประชาชน (Vosoughi et al., 2026)

ในบริบทของประเทศไทย มีรายงานว่าข่าวปลอมทางการเมืองเป็นเนื้อหาที่ถูกเผยแพร่มากที่สุดบนสื่อสังคมออนไลน์ และส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อสถาบันทางการเมืองและกระบวนการประชาธิปไตย (ศุภชัย ขวัญจันทร์, 2565)

2.2 การเกิด echo chambers และการแบ่งขั้วทางการเมือง

สื่อสังคมออนไลน์มีแนวโน้มทำให้ผู้ใช้เลือกเสพข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อของตนเอง ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “Echo Chambers” หรือห้องสะท้อนเสียง ซึ่งเป็นการรับรู้ข้อมูลในวงจำกัดและเสริมแรงความคิดเดิมของตนเอง (Sunstein, 2026)

ในประเทศไทย มีการศึกษาพบว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวมีส่วนทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่มีความอ่อนไหว ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดในสังคม (พิรธพร รามสูตร, 2565)

2.3 ความเสี่ยงต่อการแทรกแซงกระบวนการเลือกตั้ง

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในทางการเมืองยังอาจนำไปสู่ความเสี่ยงด้านการแทรกแซงกระบวนการเลือกตั้งผ่านการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลและการโฆษณาที่มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง เพื่อโน้มน้าวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แม้ในประเทศไทยจะยังไม่มีหลักฐานชัดเจนเกี่ยวกับการแทรกแซงจากต่างชาติผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แต่ก็มีข้อเสนอให้เตรียมความพร้อมในการป้องกันความเสี่ยงดังกล่าวในอนาคต เนื่องจากการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัลอาจเปิดช่องให้เกิดการใช้ข้อมูลเพื่อแทรกแซงทางการเมืองได้ (พนม คลีณา, 2566)

2.4 ความท้าทายด้านความเป็นส่วนตัวและการใช้ข้อมูลในทางที่ผิด

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในกิจกรรมทางการเมืองยังเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านความเป็นส่วนตัวและการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะการนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย เพื่อโน้มน้าวความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งอาจก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้ ในบริบทของประเทศไทย มีการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงการนำข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้ในการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การขุดคุ้ยประวัติเปิดโปงเรื่องส่วนตัวครอบครัว วุฒิการศึกษา และสุขภาพ จึงเสนอให้มีการพัฒนากฎหมายและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้งานและสร้างความโปร่งใสในการใช้ข้อมูล (แอนนา จุมพลเสถียร, 2565)

โดยสรุป สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลอย่างมากต่อกระบวนการทางการเมืองในยุคปัจจุบัน ทั้งในด้านการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล การเปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ขณะเดียวกันก็มีความเสี่ยงในด้าน

ข่าวปลอม การแบ่งขั้วทางความคิด และการใช้ข้อมูลในทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการจัดการเพื่อให้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่สนับสนุนการพัฒนาทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ในระยะยาว

แนวโน้มการเมืองในยุคดิจิทัล

ในอนาคต สื่อสังคมออนไลน์จะยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ (กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, 2563) เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ทางการเมืองจะไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรือสื่อกระแสหลัก แต่จะเกิดขึ้นผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์มากขึ้น

การตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัลจึงเป็นผลจากการผสมผสานระหว่างการเข้าถึงข้อมูล การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการสร้างเครือข่ายทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทย

สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการสร้างการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย โดยช่วยให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้อย่างรวดเร็ว เปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะ ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ (ธนากรณ อินทร, 2564) แม้ว่าจะมีความท้าทาย เช่น การแพร่กระจายของข่าวปลอมและความขัดแย้งทางความคิด แต่โดยรวมแล้ว สื่อสังคมออนไลน์ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในยุคดิจิทัล

สรุป

จากการศึกษาบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย พบว่า สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นช่องทางสำคัญในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของเยาวชนและคนรุ่นใหม่ เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และมีความหลากหลายของแหล่งข้อมูล ส่งผลให้ผู้ใช้งานสามารถติดตามสถานการณ์ทางการเมือง วิเคราะห์ข้อมูล และสร้างความเข้าใจต่อประเด็นสาธารณะได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการตื่นตัวทางการเมือง กล่าวคือ ผู้ที่ใช้สื่อออนไลน์เป็นประจำมักมีความ

สนใจในข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมและการเมืองมากขึ้น รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะมากกว่าผู้ที่ใช้สื่อออนไลน์น้อยกว่า ในด้านรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า คนรุ่นใหม่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล โดยแสดงออกผ่านการติดตามข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การแชร์ข้อมูล การใช้แฮชแท็กเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านประเด็นทางสังคม และการเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ที่เริ่มต้นจากโลกออนไลน์ ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเครือข่ายที่เกิดจากการสื่อสารและการเชื่อมโยงผู้คนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของสังคมไทยทั้งในด้านบวกและด้านลบ ด้านบวกคือช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เปิดพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของพลเมือง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ในขณะเดียวกัน ด้านลบคือการแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ข่าวปลอม และข้อมูลที่มีอคติ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน ความขัดแย้งทางความคิด และการแบ่งขั้วทางการเมืองในสังคม สื่อสังคมออนไลน์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย แม้ว่าจะมีข้อจำกัดและผลกระทบในเชิงลบบางประการ แต่หากมีการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อและการใช้ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ สื่อสังคมออนไลน์จะสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทางการเมืองและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์. (2563). การตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย. *วารสารสถาบันวิจัยยุทธศาสตร์*, 11(1), 91-103.
- ธนากรณ์ อินทร. (2564). สื่อสังคมออนไลน์กับการประท้วงรูปแบบใหม่: กรณีขบวนรถเคลื่อนไหวทางการเมืองไทย 2563. *วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์*, 8(16), 50-74.
- ประภาส ปันตบแต่ง. (2565). การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย (2563-2564). *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*, 41(1), 31-62.
- ปองขวัญ สวัสดิภักดิ์. (2569). *สำรวจ Social Movement ที่สำคัญแห่งยุค*. สืบค้น 13 กุมภาพันธ์ 2569. จาก <https://workpointtoday.com/>.

- พนม คลีฉายา. (2566). ความเสี่ยงของการแทรกแซงการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์: บทเรียนสำหรับประเทศไทย. *วารสารรัฐศาสตร์*, 74(1), 1–25.
- พิรกร รามสุต. (2565). Echo chambers ในสื่อสังคมออนไลน์: ผลกระทบต่อการแบ่งขั้วทางการเมืองในสังคมไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 40(3), 1–25.
- มัทนา เจริญวงศ์. (2562). *พลเมืองสร้างสื่อ สื่อสร้างพลเมือง*. นนทบุรี: ภาพพิมพ์.
- ศุภชัย ชั่วก่อนแซร์ สำนักข่าวไทย อสมท. (2565). *รายงานสถานการณ์ข่าวปลอมในประเทศไทย ประจำปี 2565*. กรุงเทพฯ: อสมท.
- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2564). สื่อสังคมออนไลน์กับการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 51(2), 1–30.
- แอนนา จุมพลเสถียร. (2565). การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในการทำ micro-targeting ทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์: กรณีศึกษาประเทศไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 40(4), 1–30.
- Allcott, Hunt, and Matthew Gentzkow. (2017). Social Media and Fake News in the 2016 Election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211–36.
- Bennett, W. L., & Segerberg, A. (2012). The logic of connective action. *Communication & Society*, 15(5), 739–768.
- Boulianne, S. (2015). Social media use and participation: A meta-analysis. *Communication & Society*, 18(5), 524–538.
- Delli Carpini, M. X., & Keeter, S. (1996). *What Americans know about politics and why it matters*. America: Yale University Press.
- Gil de Zúñiga, H., Jung, N., & Valenzuela, S. (2012). Social media use for news and political participation. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(3), 319–336.
- Highfield, T. (2017). *Social media and everyday politics*. UK: Cambridge Polity Press.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world. *unite! Business Horizons*, 53(1), 59–68.
- Loader, B. D., Vromen, A., & Xenos, M. (2014). The networked young citizen. *Communication & Society*, 17(2), 143–150.

- Norris, P. (2000). *A virtuous circle: Political communications in postindustrial societies*. England: Cambridge University Press.
- Pew Research Center. (2026). *Social media use in 2018*. Retrieved February 13, 2026, from <https://www.pewresearch.org>
- Sunstein, C. R. (2026). *Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media*. Retrieved February 13, 2026, from <https://doi.org/10.1515/9781400884711>
- Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2026). *The Spread of True and False News*. Retrieved February 13, 2026, from <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่
ตามหลักสุจริตธรรม
GUIDELINES FOR PROMOTING THE POLITICAL CULTURE
OF THE NEW GENERATION YOUTH BASED ON THE PRINCIPLES
OF SUJARITADHAMMA

พระมหาปวรภักฐ์ ภาทโมลี^{1*}

Phramaha Pawarapat Bhaddamoli^{1*}

*Corresponding Author Email: pawarapatngkn8752391996@gmail.com

Received May 16, 2026; Revised June 17, 2026; Accepted June 23, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่ตามหลักสุจริตธรรม ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนรุ่นใหม่ควรยึดหลักสุจริตธรรมในการดำเนินชีวิตและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้ 1. กายสุจริต การประพฤติชอบทางกาย ควรแสดงออกทางการเมืองอย่างเหมาะสม เคารพกฎหมายและกติกาของสังคม ใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างรับผิดชอบ ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม 2. วาจาสุจริต การสื่อสารชอบทางวาจา ควรสื่อสารทั้งในชีวิตประจำวันและผ่านสื่อออนไลน์ด้วยความสุภาพ มีเหตุผล และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง รู้จักตรวจสอบข้อมูลก่อนเผยแพร่ และหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชังหรือเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จ และ 3. มโนสุจริต การมีจิตใจชอบและจิตสำนึกทางการเมืองที่ถูกต้อง ควรมีจิตสำนึกที่ยึดหลักความเมตตา ความซื่อสัตย์สุจริต และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เปิดใจยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างมีเหตุผล และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

คำสำคัญ: วัฒนธรรมทางการเมือง; เยาวชนรุ่นใหม่; สุจริตธรรม

¹ วัดศรีโคมคำ พระอารามหลวง จังหวัดพะเยา

¹ Srihomkham Temple, Phayao Province

Abstract

Objectives of this article aimed to present guidelines for promoting the political culture of the new generation youth based on the principles of Sujaritadhamma. The study was found that the new generation youth should adhere to the principles of Sujaritadhamma in their daily lives and political participation as follows: 1) Gāya-sujarita; righteous bodily conduct, youth should express their political views appropriately, respect laws and social regulations, exercise their rights and freedoms responsibly without violating the rights of others, and avoid violence or actions that create social division; 2) Vacī-sujarita; righteous verbal conduct, youth should communicate politely, reasonably, and truthfully in both daily life and online media, verify information before sharing, and avoid hate speech or the dissemination of false information; and 3) Mano-sujarita; righteous mental conduct and proper political consciousness, youth should cultivate compassion, honesty, and concern for the public interest over personal gain, while being open-minded toward differing opinions and respecting human dignity.

Keyword: Political Culture; New Generation Youth; Sujaritadhamma

บทนำ

ในสถานการณ์โลกปัจจุบันที่มีการพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัย การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตกผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ทศนคติ และค่านิยมของคนไทย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง เยาวชนจำนวนไม่น้อยได้รับอิทธิพลจากกระแสสังคมสมัยใหม่ จนแสดงออกผ่านพฤติกรรมการบริโภค การใช้ชีวิต และการแสวงหาการยอมรับทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ส่งผลให้สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาความไม่สมดุลด้านความคิด คุณธรรม และจริยธรรม อิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์และวัฒนธรรมภายนอกได้เข้ามามีบทบาทต่อความรู้สึกนึกคิดของเยาวชน ทำให้ค่านิยมดั้งเดิมที่เคยยึดถือและสืบทอดกันมาเริ่มลดความสำคัญลง ขณะที่ค่านิยมใหม่ที่เน้นความสำเร็จทางวัตถุและภาพลักษณ์ทางสังคมกลับได้รับความนิยมมากขึ้น ปัญหาที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือการยึดติดกับวัตถุนิยมและบริโภคนิยม โดยเยาวชนบางส่วนให้ความสำคัญกับการ

ครอบครองสิ่งของที่มีราคาแพง เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างการยอมรับจากผู้อื่น แม้ว่าสิ่งเหล่านั้นจะเกินความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของตนก็ตาม พฤติกรรมดังกล่าวอาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ทำให้เกิดปัญหาการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยและเกิดภาวะหนี้สิน ความเห็นแก่ตัวและการขาดระเบียบวินัย เป็นพฤติกรรมที่นึกถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ยึดถือการเอาตัวรอด ขาดการเสียสละเพื่อส่วนรวม การเอาตัวรอดเอาเปรียบ ขาดระเบียบวินัยในตนเองและไม่ปฏิบัติตามวินัยของส่วนรวม และขาดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีเสรีภาพโดยปราศจากขอบเขต โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน (สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553)

ปัจจุบัน เยาวชนได้กลายเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม โดยสื่อสังคมออนไลน์ได้เปลี่ยนรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ทำให้สามารถแสดงความคิดเห็น ติดตามสถานการณ์ และร่วมผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้เยาวชนรวมตัวกันสร้างเครือข่ายเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของตนได้อย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทย โดยเฉพาะการสร้างความรู้ความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เยาวชนยังใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อมูล สร้างความร่วมมือ และระดมการสนับสนุนจากคนรุ่นเดียวกันได้อย่างกว้างขวาง (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2557)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่พัฒนามาจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเด็ก และจะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามวัย ในระยะเริ่มต้นของการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองนั้น มักเกิดจากกระบวนการกล่อมเกลางานทางการเมือง ซึ่งมีตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมทำหน้าที่ในการขัดเกลาและหล่อหลอมพฤติกรรมทางการเมือง เช่น ครอบครัว สถาบันการศึกษา และกลุ่มเพื่อน ซึ่งล้วนมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทัศนคติทางการเมืองของบุคคล (นาถชญา ตรีปัญญาศีล, 2548) นอกจากนี้ การเสริมสร้างความรู้รับผิตชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ยังสามารถส่งเสริมได้ด้วยการยึดหลักสุจริตธรรม 3 ประการ ได้แก่ กายสุจริต วาจสุจริต และมโนสุจริต ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยหล่อหลอมให้บุคคลมีความซื่อสัตย์สุจริต บริสุทธ์ใจ รู้จักเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีเมตตาต่อผู้อื่น โดยจะนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองที่เหมาะสมในสังคมประชาธิปไตย

จากที่กล่าวมาข้างต้น บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่ตามหลักสุจริตธรรม เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม และจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม ตลอดจนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างสร้างสรรค์ มีเหตุผล และเหมาะสม และการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับวิถีประชาธิปไตย เอื้อต่อการพัฒนาสังคมไทยให้เกิดความสงบสุข

วัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง ทักษะคติ ความเชื่อ และความรู้สึกที่ช่วยให้บุคคลสามารถรู้ถึงความหมายของปรากฏการณ์ทางการเมือง และช่วยให้บุคคลสามารถจัดลำดับความสำคัญของกระบวนการทางการเมืองได้ วัฒนธรรมทางการเมืองจะช่วยให้เกิดกฎเกณฑ์ที่จะนำมาใช้กำหนดพฤติกรรมทางการเมืองและควบคุมให้บุคคลยอมรับในกติกาของสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองจึงประกอบขึ้นด้วยอุดมคติทางการเมืองกับปทัสฐานที่บุคคลในระบบการเมืองยอมรับ และได้นำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามจริงด้วย ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นที่รวมทางจิตใจของสมาชิกในสังคมทุก ๆ คน และประวัติศาสตร์ของระบบการเมืองเกี่ยวกับการบริหารและการปกครองรัฐด้วย (Lucian W. Pye, 1967)

วัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมไทยยังคงได้รับอิทธิพลจากระบบและค่านิยมดั้งเดิมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ได้แก่ ระบบเจ้าขุนมูลนาย ระบบราชการ และระบบอุปถัมภ์ ซึ่งสืบทอดมาอย่างยาวนานทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบท จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและความคิดของประชาชน วัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวฝังรากอยู่ในโครงสร้างทางสังคมและระบบราชการสมัยใหม่ ทำให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งสำคัญบางส่วนมองตนเองว่าอยู่เหนือผู้อื่นหรือมีอำนาจมากกว่า ซึ่งเป็นทัศนคติที่ไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคในระบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ยังปรากฏอยู่ในองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้การตัดสินใจและการปฏิบัติงานหลายกรณีขึ้นอยู่กับตัวบุคคลมากกว่าหลักการและกฎเกณฑ์ที่เป็นธรรม ขณะเดียวกัน ประชาชนจำนวนไม่น้อยยังมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำหรือผู้มีอำนาจ จึงไม่สนใจหรือไม่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความเชื่อเช่นนี้สะท้อนวัฒนธรรมทางการเมืองแบบจารีตที่มองว่าชนชั้นนำเท่านั้นที่มีความสามารถในการปกครองประเทศ อีกทั้ง ประชาชนบางส่วนยังมีทัศนคติว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแสวงหาผลประโยชน์และความขัดแย้ง จึงขาดความศรัทธาและความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ส่งผลให้เกิดการยอมรับอำนาจนิยมและยึดติดกับตัวบุคคลผู้มีอำนาจมากกว่าการเคารพกฎหมาย (อริย์ธัช แก้วเกาะสะบ้า, 2559)

วัฒนธรรมทางการเมืองโดยสรุปแล้วเป็นพื้นฐานสำคัญที่กำหนดทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมของบุคคลในระบบการเมือง ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมและการพัฒนาระบบการปกครอง โดยวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีควรตั้งอยู่บนหลักประชาธิปไตย การเคารพสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างมีเหตุผล ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมประชาธิปไตย

การแสดงออกทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่

ในช่วงที่ผ่านมา เด็กและเยาวชนได้ให้ความสนใจต่อปัญหาทางสังคมและการเมืองเพิ่มมากขึ้น ทั้งในประเด็นใกล้ตัว เช่น การปิดกั้นทางความคิดและการละเมิดสิทธิในสถานศึกษา ตลอดจนประเด็นระดับมหภาค ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม โครงสร้างทางสังคมแบบลำดับชั้น และระบอบการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ส่งผลให้เยาวชนจำนวนมากออกมาแสดงบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงในสังคม เยาวชนจึงถือเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมือง เนื่องจากเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ความสนใจใฝ่รู้ และการเริ่มต้นมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง หากเยาวชนมีความตื่นตัวและให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางการเมืองตั้งแต่อายุยังน้อย ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองของประเทศ ขณะเดียวกัน เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนสามารถแสดงความคิดเห็นและเคลื่อนไหวทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง ในบางกรณีกลับพบว่าการแสดงออกของเยาวชนถูกตีความว่าเป็นการทำทนายระเบียบสังคม จนทำให้เยาวชนบางส่วนต้องเผชิญกับการจำกัดสิทธิหรือการลงโทษ ส่งผลให้เกิดแนวโน้มที่คนรุ่นใหม่ จะเลือกแสดงออกทางการเมืองนอกกรอบของระบบการเมืองแบบดั้งเดิมมากยิ่งขึ้น (ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ, 2569)

การแสดงออกทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในหลายมุม (ณฐมน หมวกฉิม, 2563) โดยสามารถแบ่งประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เยาวชนไทยมีการชักชวนให้ผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้ง พร้อมทั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองทั้งในระดับชุมชนและระดับชาติ รวมถึงให้ความสำคัญกับการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้ง

2. การได้รับอิทธิพลจากครอบครัว เยาวชนส่วนใหญ่ได้รับการปลูกฝังและสนับสนุนด้านการเมืองจากครอบครัวหรือประสบการณ์ของญาติที่ถ่ายทอดต่อกันมา เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นพื้นที่ที่ใกล้ชิดและปลอดภัยสำหรับการพูดคุยประเด็นทางการเมือง จึงส่งผลให้เยาวชนเกิดความสนใจทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

3. การถ่ายทอดความรู้ด้านประชาธิปไตย เยาวชนมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลต่อการตระหนักรู้และการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

การแสดงออกทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่แสดงถึงความตื่นตัวและความสนใจต่อปัญหาทางสังคมและการเมืองที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ โดยเยาวชนได้ใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ และมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ครอบครัวยังมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติและความสนใจทางการเมืองให้แก่เยาวชน ขณะเดียวกัน เยาวชนยังมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม ซึ่งเกิดจากการยึดมั่นในการคิดดี พูดดี และทำดี อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนคนรุ่นใหม่

หลักสุจริตธรรม

หลักสุจริตธรรมที่ปรากฏในลักขณสูตร พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ในชาติก่อน ภพก่อน และกำเนิดก่อนที่ตถาคตจะอุบัติขึ้นเป็นพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ได้ทรงบังเกิดเป็นมนุษย์ผู้ตั้งมั่นในกุศลธรรม และประพฤตีสุจริตทั้งทางกาย วาจา และใจ อันได้แก่ กายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต (ที.ปา. 11/201/163-164) ซึ่ง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2556) ได้ให้ความหมายและอธิบายเพิ่มเติมว่า “สุจริต” หมายถึง ความประพฤติดี ประพฤติชอบ หรือการประพฤติที่ถูกต้องตามคลองธรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ 1. กายสุจริต คือ การประพฤติชอบด้วยกาย 2. วจีสุจริต คือ การประพฤติชอบด้วยวาจา และ 3. มโนสุจริต คือ การประพฤติชอบด้วยใจ

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาถือเป็นแนวทางที่สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากมุ่งสอนให้มนุษย์เข้าใจความเป็นจริงของชีวิต รู้เท่าทันปัญหาที่

เกิดขึ้น และประพจน์ตนเป็นผู้มีศีลธรรมอันดี อีกทั้งยังสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและการบริหารองค์กรในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะหลักสุจริต 3 ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์และพัฒนาการบริหารงานให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม (อนุสรณ์ บุสดี, 2566)

หลักสุจริตธรรมโดยสรุป เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการประพฤติชอบทั้งทางกาย วาจา และใจ อันได้แก่ กายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมและศีลธรรม หลักสุจริตธรรมไม่เพียงช่วยพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรับผิดชอบต่อสังคมเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่ตามหลักสุจริตธรรม

จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่ และหลักสุจริตธรรม สามารถสรุปแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่ตามหลักสุจริตธรรม 3 ด้าน ได้แก่ กายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต ดังนี้

1. กายสุจริต การประพฤติชอบทางกาย

เยาวชนควรแสดงออกทางการเมืองอย่างเหมาะสม เคารพกฎหมายและกติกาของสังคม ใช้สิทธิและเสรีภาพโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม

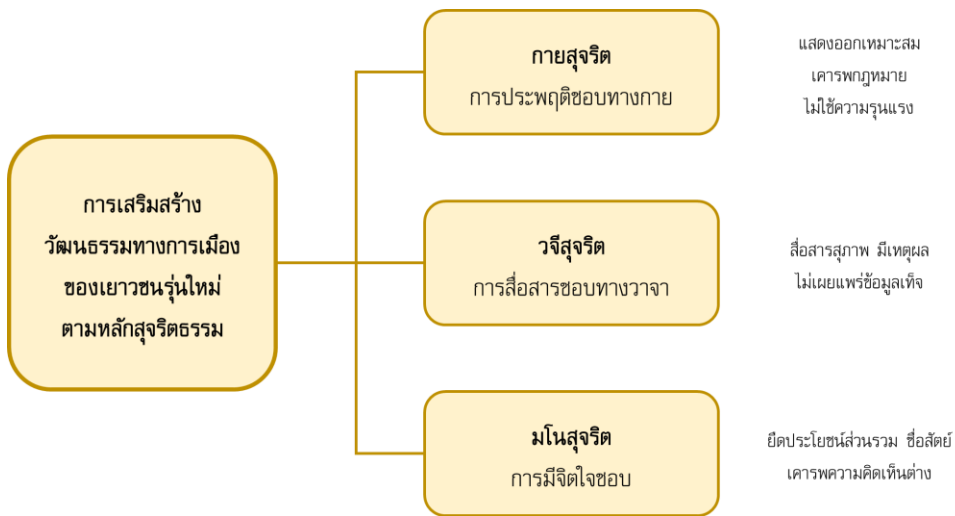
2. วจีสุจริต การสื่อสารชอบทางวาจา

เยาวชนควรใช้วาจาและการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์อย่างสุภาพ มีเหตุผล และตั้งอยู่บนความจริง รู้จักตรวจสอบข้อมูลก่อนเผยแพร่ หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำสร้างความเกลียดชัง การใส่ร้าย หรือการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จ

3. มโนสุจริต การมีจิตใจชอบและจิตสำนึกทางการเมืองที่ถูกต้อง

เยาวชนควรมีจิตสำนึกที่ตั้งอยู่บนความเมตตา ความซื่อสัตย์สุจริต และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เปิดใจยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างมีเหตุผล และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

โดยสามารถแสดงแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่ตามหลักสุจริตธรรม ได้ดังภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1 การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่และองค์ประกอบตามหลักสุจริตธรรม

สรุป

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมของประชาชนในสังคม ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของเยาวชนรุ่นใหม่จึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติในอนาคต ปัจจุบันเยาวชนมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น และใช้สื่อออนไลน์เป็นพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง ดังนั้น การปลูกฝังแนวคิดและพฤติกรรมทางการเมืองที่เหมาะสมจึงควรดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังนั้น การนำหลักสุจริตธรรมในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย กายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของเยาวชนได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ กายสุจริตช่วยส่งเสริมให้เยาวชนแสดงออกทางการเมืองอย่างถูกต้องเคารพกฎหมาย กติกาของสังคม และไม่ใช้ความรุนแรง วจีสุจริตช่วยให้เยาวชนสื่อสารทางการเมืองด้วยความสุภาพ มีเหตุผล รู้จักตรวจสอบข้อมูลก่อนเผยแพร่ และไม่ใช้ถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความเกลียดชังหรือความแตกแยก ส่วนมโนสุจริตช่วยปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี

ให้เยาวชนยึดประโยชน์ส่วนรวม มีความซื่อสัตย์สุจริต เปิดใจยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ ครอบครัว สถาบันการศึกษา และสังคมควรมีบทบาทร่วมกันในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมประชาธิปไตยแก่เยาวชน พร้อมทั้งสนับสนุนการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบ หากเยาวชนได้รับการพัฒนาโดยยึดหลักสุจริตธรรมอย่างต่อเนื่อง จะช่วยสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีคุณภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ และนำไปสู่การพัฒนาสังคมประชาธิปไตยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ณฐมน หมวกฉิม. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 2(2), 20-27.
- นาถญา ตรีปัญญาศิลป์. (2548). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย* (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 9). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์แพทิแอนด์โฮม จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ. (2569). การแสดงออกทางการเมืองของกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 9(2), 342-355.
- สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). *โครงการศึกษาวิจัยพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของโลกที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สมบัติ อารังญวงศ์. (2557). *ทัศนคติทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.
- อริย์ธัช แก้วเกาะสบบ้า. (2559). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

- อนุสรณ์ บุสดี. (2566). การบริหารงานตามหลักสุจริต 3 ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วน
ตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสิทธิธรรม*, 1(2), 76-87.
- Lucian W. Pye. (1967). *Politics, personality and nation-building: Burma's
search for identity*. New Haven and London: Yale University Press.

ภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธ: รูปแบบนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาพระปริยัติธรรมใน
ยุคพลิกผัน

BUDDHIST DIGITAL LEADERSHIP: AN INNOVATIVE ADMINISTRATION
MODEL OF PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS IN THE DISRUPTIVE ERA

พระครูปริยัตติธรรมกิจ (มานอชญ์ ทองคำพันธ์)^{1*}

Phrakhrupariyatthammakit (Manoch Tnongkhamphan)^{1*}

*Corresponding Author Email: 6801104201@mcu.ac.th

Received May 16, 2026; Revised June 2, 2026; Accepted June 28, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ โดยมุ่งเน้นที่ภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ ทั้งนี้ ภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธมีความเกี่ยวข้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ในฐานะที่ธรรมะหมวดนี้เป็นเสมือนเกราะป้องกันทางจริยธรรมและเข็มทิศเชิงยุทธศาสตร์ที่คอยกำกับการใช้นวัตกรรมของผู้บริหาร การนำสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของเทคโนโลยี ประเมินความพร้อม และจัดสรรทรัพยากรอย่างพอเหมาะ ตลอดจนดำเนินงานได้ถูกกาลเทศะและเข้าใจความแตกต่างของบุคลากร ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่นำไปสู่การสร้าง “รูปแบบนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา 3 มิติ” ได้แก่ มิติแห่งวิสัยทัศน์ที่รู้เท่าทัน มิติแห่งการบริหารทรัพยากรอย่างสมดุล และมิติแห่งการบริหารเครือข่ายและมนุษย์อย่างมีเมตตาธรรม รูปแบบนวัตกรรมนี้ช่วยยกระดับการจัดการศึกษาให้ทันสมัย ควบคู่กับการธำรงรักษาสถาบันรูปและอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธ; รูปแบบนวัตกรรมการบริหาร; สัปปุริสธรรม 7; โรงเรียนพระปริยัติธรรม

¹ นักวิชาการอิสระ

¹ Independent Scholar

Abstract

Objectives of this academic article aimed to present the concept of integrating Buddhist principles with modern science, focusing on Buddhist digital leadership among administrators of Buddhist monastic schools, general education section, amidst disruptive changes. This study used documentary research to analyze and synthesize knowledge. Buddhist digital leadership is related to Saptapuriṣa-dhamma, the seven virtues of a good person, which serve as ethical shields and strategic compasses guiding administrators in adopting innovation. Applying the seven virtues enables administrators to analyze the causes and effects of technology, assess readiness and allocate resources appropriately, and implement actions effectively while understanding the diverse needs of personnel. The synthesis of new knowledge leads to the creation of a "three-dimensional model of educational school administration innovation," comprising: a dimension of informed vision, a dimension of balanced resource management, and a dimension of compassionate network and human resource management. This innovative model enhances educational modernization while sustainably preserving the monastic identity and Buddhist tradition.

Keyword: Buddhist Digital Leadership; Administrative Innovation Model; Sappurisa-dhamma 7; Phrapariyattidhamma School

บทนำ

ในปัจจุบัน สังคมโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน (Disruptive Era) อันเนื่องมาจากการก้าวกระโดดของนวัตกรรมดิจิทัลและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในมิติของการบริหารจัดการศึกษา การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ไม่ใช่เพียงการจัดหาเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้องค์กรเท่านั้น แต่คือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ และโครงสร้างการบริหารงานเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืน ท่ามกลางความซับซ้อนของข้อมูลและการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ผู้นำสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะที่เรียกว่า “ภาวะผู้นำดิจิทัล” (Digital Leadership) เพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระคัมภีร์ของวิภวคชา จิรพุทธกร (2565) ที่ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยี

ดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กร อันจะส่งผลให้ครูและบุคลากรเกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน ยิ่งไปกว่านั้น งานวิจัยของวิรากร เจริญเชื้อ (2564) ยังช่วยยืนยันว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารงานด้านต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การสร้างสถานศึกษาที่มีคุณภาพในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศาสนทายาทให้มีความรู้คู่คุณธรรม การบริหารจัดการต้องเผชิญกับความท้าทายในการประสานระหว่างวิถีพุทธดั้งเดิมกับความทันสมัยของโลกยุคใหม่ เมื่อพิจารณาถึงพลวัตของปัญหาพบว่า ความเป็นมาในอดีต โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาของสงฆ์มักอิงอยู่กับจารีตการปกครองและระบบปัจเจกบุคคล ส่งผลให้สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การบริหารงานยังคงยึดติดกับรูปแบบเดิม และขาดโครงสร้างการบริหารเชิงดิจิทัลที่เป็นระบบ ข้อมูลเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังคงเผชิญปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการและการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างจริงจัง โดยมีสถานศึกษาจำนวนมากที่ผลการประเมินคุณภาพยังไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด รูปแบบเดิมนี้นจึงไม่เพียงพอต่อการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลที่ต้องการความรวดเร็ว แม่นยำ และการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลาย หากผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์และการปรับตัวเชิงนวัตกรรม ทิศทางที่จะเป็นไปในอนาคตย่อมส่งผลให้การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมลดบทบาทความสำคัญลง และไม่สามารถสร้างศาสนทายาทที่ก้าวทันต่อโลกดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

เมื่อทบทวนองค์ความรู้ที่มีอยู่ พบว่า ยังมีช่องว่างองค์ความรู้ (Research Gap) ที่สำคัญ ดังที่ Turgut Karakose และคณะ (2021) ได้อธิบายไว้ว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลในระดับสากล มักมุ่งเน้นการวิเคราะห์สมรรถนะผู้บริหารในบริบทของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไปในช่วงวิกฤตการณ์ หรือในองค์กรธุรกิจเป็นหลัก แต่ยังขาดแคลนการวิเคราะห์และการนำเสนอรูปแบบนวัตกรรมการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะ (Specific Context) ของสถานศึกษาทางศาสนา ซึ่งต้องรักษาสอดคล้องระหว่างวัตรปฏิบัติทางพระธรรมวินัยและเทคโนโลยีสมัยใหม่ บทความวิชาการนี้จึงมุ่งวิพากษ์และนำเสนอแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อปิดช่องว่างดังกล่าว และสร้างนวัตกรรมการบริหารที่สอดคล้องกับยุคพลิกผัน โดยนำเสนอความคิดภาวะผู้นำดิจิทัลตามทัศนะของสุกัญญา แซ่มซ้อย (2562) ที่มุ่งเน้นให้ผู้มีวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยีและสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล มาบูรณาการกับหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลัก “สัปปุริสธรรม 7” อันเป็นหลักธรรมของสัตบุรุษหรือผู้นำที่สมบูรณ์ เพื่อให้การบริหารจัดการมีฐานคิดที่มั่นคง

การสังเคราะห์ร่วมกันในครั้งนี้ จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่ช่วยยกระดับการบริหารสถานศึกษาพระปริยัติธรรมให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศ ควบคู่ไปกับการรักษาแก่นแท้ของพุทธปัญญาในโลกยุคดิจิทัลได้อย่างสง่างามและยั่งยืน

แนวคิดและองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลในศตวรรษที่ 21

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพลิกโฉมทุกมิติของสังคม รวมถึงมิติทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันนี้ ส่งผลให้กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรจึงไม่สามารถพึ่งพาวิธีการบริหารจัดการแบบดั้งเดิมได้อีกต่อไป แต่จำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะใหม่ที่เรียกว่า “ภาวะผู้นำดิจิทัล” (Digital Leadership) เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการนำพาสถานศึกษาให้ก้าวทันพลวัตของโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hrysanthi Antonopoulou และคณะ (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่า ทักษะด้านดิจิทัลของผู้นำมีความสัมพันธ์เชิงบวกโดยตรงกับรูปแบบภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership) ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนองค์กรการศึกษายุคใหม่ให้ประสบความสำเร็จ

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลนั้น ไม่ได้หมายถึงเพียงความสามารถในการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์คอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงกระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการใช้นวัตกรรม Eric C. Sheninger (2014) ได้อธิบายว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลคือการเปลี่ยนกระบวนการทางความคิดของผู้นำ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ งานวิจัยของจิตรกร จันทรสุข และจิรนนท์ วัชรกุล (2564) ยังระบุเพิ่มเติมว่า ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมและบรรยากาศการใช้เทคโนโลยี ควบคู่กับการมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลเพื่อความสำเร็จขององค์กร ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพรวมขององค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ และสังเคราะห์แนวคิดจากนักวิชาการหลายสำนัก ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลจากนักวิชาการ

องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัล	Sheninger (2014)	สุกัญญา แซ่ม ซอย (2562)	ทินกร และทิพภาพร บัวชู (2562)	จิตรกร และ จิรนนท์ (2564)
1. การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล (Digital Vision)	/	/	/	/
2. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ ดิจิทัล (Digital Learning Culture)	/	/	/	/
3. การบูรณาการเทคโนโลยีในการ ปฏิบัติงาน (Technology Integration)	/	/	/	/
4. การเป็นพลเมืองดิจิทัลต้นแบบ (Digital Citizenship Role Model)	/	/	/	/

บทสรุปจากการสังเคราะห์ของผู้เขียน

จากตารางเปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น ผู้เขียนสามารถสังเคราะห์และสรุปได้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลที่มีความสำคัญและเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาเป็นกลไกขับเคลื่อนสถานศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล (Digital Vision) ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการคาดการณ์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสามารถกำหนดนโยบายหรือแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่บูรณาการนวัตกรรมดิจิทัลเข้าไปในทุกพันธกิจได้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานบุคคล

2. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล (Digital Learning Culture) ผู้บริหารต้องเป็นผู้ริเริ่มและสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยี (Digital Literacy) และกล้าที่จะทดลองใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในกระบวนการทำงาน

3. การบูรณาการเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน (Technology Integration) ความสามารถในการตัดสินใจเลือกใช้แพลตฟอร์ม โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ (Big Data) มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ลดความซ้ำซ้อนของงานธุรการ และใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ (Data-driven Decision Making)

4. การเป็นพลเมืองดิจิทัลต้นแบบ (Digital Citizenship Role Model) ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย ทรัพย์สินทางปัญญา มีความตระหนักรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity) และสามารถชี้แนะแนวทางการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์แก่บุคลากรในองค์กรได้

การทำความเข้าใจแนวคิดและบทสรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลทั้ง 4 ประการนี้ ถือเป็นปฐมบทสำคัญที่จะนำไปสู่การประเมินศักยภาพและบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อันจะนำไปสู่การบูรณาการร่วมกับหลักพุทธธรรม เพื่อสร้างรูปแบบนวัตกรรมกรรมการบริหารที่สมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางวิชาการสมัยใหม่และความมั่นคงทางจริยธรรมในลำดับต่อไป

พลวัตและข้อท้าทายในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาที่มีอัตลักษณ์เฉพาะโดดเด่น โดยมีภารกิจหลักในการหล่อหลอม “ศาสนทายาท” ให้เพียบพร้อมด้วยวิชาการทางโลกและวิมุตติธรรมทางธรรม ประเด็นสำคัญคือการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสถาบันศาสนาควบคู่ไปกับมาตรฐานการศึกษาชาติ ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดให้การศึกษาพระปริยัติธรรมต้องมุ่งเน้นการรักษาพระธรรมวินัยและพุทธธรรมให้ยั่งยืน (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562, 2562) บริบทพุทธบูรณาการนี้จึงเป็นการบริหารงานบนฐานของความสมดุลระหว่าง “คັນถุระ” คือการศึกษาทางวิชาการและ “วิปัสสนาธุระ” คือการฝึกฝนจิตใจ เพื่อให้สามเณรนักเรียนเติบโตเป็นผู้นำทางปัญญาของสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม การก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลพลิกผัน (Digital Disruption) ได้สร้างพลวัตและข้อท้าทายที่สำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาพระปริยัติธรรม กรณีศึกษาและผลการสังเกตการณ์เชิงประจักษ์ในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษาที่ปรับตัวไม่ทันย่อมสูญเสียขีดความสามารถในการจัดการศึกษา โดยสามารถจำแนกข้อท้าทายออกเป็น 3 มิติหลัก ดังนี้

ประการแรก ข้อท้าทายด้านการบริหารจัดการองค์กรเชิงข้อมูล โครงสร้างการบริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรมมักอิงอยู่กับระบบการปกครองคณะสงฆ์ที่มีจารีตแบบลำดับชั้น ในขณะที่การบริหารงานยุคใหม่ต้องการความคล่องตัวและการบูรณาการข้อมูล ผลกระทบจากการมาถึงของระบบประมวลผลแบบคลาวด์ (Cloud Computing) และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ทำให้ผู้บริหารต้องเผชิญกับแรงกดดันในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ซึ่งเรื่องนี้ ชัชฌพงษ์ เข็มนาค (2564) ได้ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการวิเคราะห์ ประมวลผล และจัดวางระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงนโยบายและการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ¹ หากผู้บริหารที่เป็นพระสังฆาธิการขาดความเข้าใจและไม่นำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้อย่างส่งผลให้การบริหารงบประมาณและงานบุคคลขาดความโปร่งใส ลำช้า และไม่ทันต่อพลวัต

ของนโยบายรัฐ สอดคล้องกับแนวคิดของสุกัญญา แซ่ม้อย (2562) ที่ระบุว่า การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ถือเป็นปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งในการเพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

ประการที่สอง ข้อท้าทายด้านการจัดการเรียนการสอนและภัยคุกคามทางไซเบอร์ แม้เทคโนโลยีจะเอื้อให้การสืบค้นพระไตรปิฎกทำได้เพียงปลายนิ้ว แต่การเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้พลิกโฉมวิธีการเรียนรู้ของสามเณรนักเรียน ซึ่งนำมาทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการประพฤติดิตทางพระวินัย หากขาดการรู้เท่าทัน การเข้าถึงข้อมูลที่ไม่มีการคัดกรองอาจก่อให้เกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์ หรือนำไปสู่ “โลกวัชระ” (ข้อดีเตียนจากชาวโลก) พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2561) ได้เน้นย้ำว่าการศึกษาพุทธศาสตร์ต้องใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมปัญญา ดังนั้น ความท้าทายของผู้นำคือการสร้างมาตรการด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cybersecurity) เพื่อสร้าง “ห้องเรียนพุทธดิจิทัล” ที่ปลอดภัยและมีศีลกำกับ

ประการที่สาม ข้อท้าทายด้านการปรับตัวของบุคลากรและคณะสงฆ์ ความขัดแย้งระหว่าง “จารีตนิยม” และ “สมัยนิยม” เป็นแรงกดดันที่ผู้บริหารต้องจัดการภาวะผู้นำดิจิทัลในบริบทนี้จึงไม่ใช่เพียงการเก่งเทคโนโลยี แต่ต้องสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีให้บุคลากรทุกช่วงวัยเข้าใจ เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide) ภายในองค์กร และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรมโดยไม่ละทิ้งรากแก้วทางจิตวิญญาณ

สรุปว่า วิฤตการณ์ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัจจุบัน มิได้เกิดจากการขาดแคลนเทคโนโลยีขั้นสูงอย่าง AI หรือ Big Data แต่เกิดจากการที่ระบบการบริหารและบุคลากรยังขาด “ภูมิคุ้มกัน” ในการรับมือกับเทคโนโลยีเหล่านั้น ผลกระทบอย่างรุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงนี้ บังคับให้ผู้บริหารต้องก้าวข้ามการจัดการแบบจารีตดั้งเดิม ไปสู่การบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลเข้ากับหลักธรรมาภิบาลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้บริหารในยุคนี้จึงต้องแสวงหา “เข็มทิศทางจริยธรรม” เพื่อมากำกับการใช้เทคโนโลยี (Cybersecurity & AI Ethics) ซึ่งผู้เขียนมองว่า การนำศาสตร์แห่งการเป็นผู้นำที่ดีในทางพระพุทธศาสนา เข้ามาบูรณาการร่วมกับทักษะดิจิทัล จะเป็นทางออกที่สร้างความสมดุลได้อย่างยั่งยืนที่สุด

สัปปริสธรรม 7 ประการ: ฐานคิดทางพระพุทธศาสนาเพื่อการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการสถานศึกษาให้ก้าวผ่านความพลิกผันทางดิจิทัล นอกเหนือจากการพึ่งพาวิทยาการสมัยใหม่แล้ว ยังต้องการภูมิคุ้มกันทางจริยธรรมเพื่อเป็นฐานคิดในการวางระบบธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance) ควบคู่ไปกับการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ พระพุทธศาสนาได้นำเสนอหลัก “สัปปริสธรรม 7” อันหมายถึง ธรรมของสัตว์บุรุษ

หรือธรรมที่ทำให้เป็นคนดีสมบูรณ์ ซึ่งปรากฏหลักฐานอ้างอิงในคัมภีร์พระไตรปิฎก หมวดสัทตกนิบาต อังคุตตรนิกาย[¹] พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) (2546) ได้อธิบายความหมายเชิงประยุกต์ไว้ว่า เป็นคุณสมบัติของความเป็นผู้นำที่ทำให้บุคคลรู้จักเหตุผล รู้จักตน รู้จักประมาณ และรู้จักสังคมรอบด้าน

เพื่อให้เห็นภาพการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่เข้ากับหลักพุทธธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ผู้เขียนจึงได้นำหลักสัปปุริสธรรมทั้ง 7 ประการ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์หาความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับ “สมรรถนะภาวะผู้นำดิจิทัล” ที่ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาพึงมี ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสัปปุริสธรรม 7 กับสมรรถนะภาวะผู้นำดิจิทัล

หลักสัปปุริสธรรม	สมรรถนะภาวะผู้นำดิจิทัล	การประยุกต์ใช้เชิงปฏิบัติการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
1. อัมมัญญตา (รู้เหตุ)	การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล (Digital Vision)	การวิเคราะห์สาเหตุเชิงลึกของเทคโนโลยีและคาดการณ์ผลกระทบของนวัตกรรมที่จะมีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวัตรปฏิบัติของสามเณรนักเรียน
2. อุตัญญตา (รู้ผล)		
3. อัตตัญญตา (รู้ตน)	การบูรณาการเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน (Technology Integration)	การประเมินความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์กร (Organizational Readiness) และการจัดสรรงบประมาณด้านสารสนเทศอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย
4. มัตตัญญตา (รู้ประมาณ)		
5. กาลัญญตา (รู้กาล)	การเป็นพลเมืองดิจิทัลต้นแบบ (Digital Citizenship Role Model)	การรู้จักห้วงเวลาในการนำระบบใหม่มาใช้ เพื่อลดแรงเสียดทาน และการใช้สื่อสารสนเทศเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและคณะสงฆ์อย่างถูกกาลเทศะ
6. ปริสัณญตา (รู้ชุมชน)		
7. ปุคคัณญตา (รู้บุคคล)	การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล (Digital Learning Culture)	การตระหนักถึงความแตกต่างทางทักษะของบุคลากร เพื่อออกแบบการพัฒนาทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) แบบรายบุคคลอย่างมีเมตตาธรรม

บทสรุปและบทวิเคราะห์ของผู้เขียน

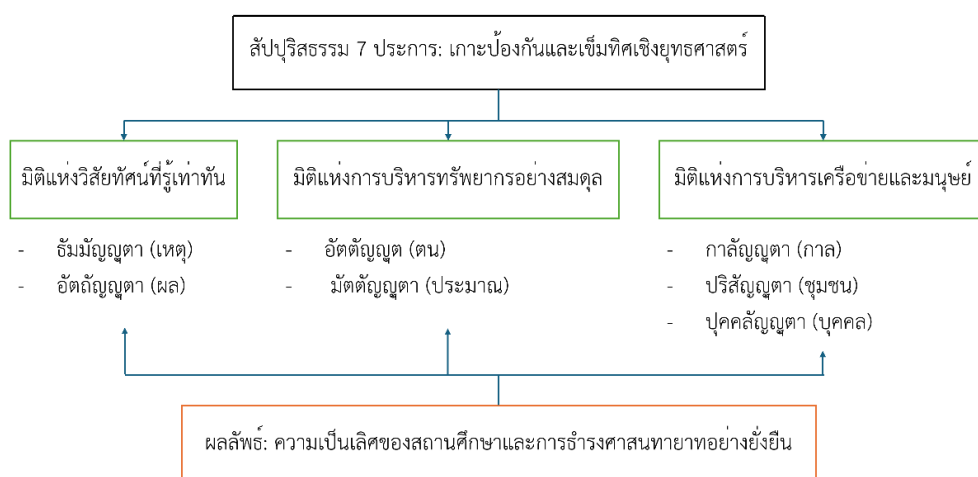
จากการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ในตารางข้างต้น ผู้เขียนมีทรรศนะว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ มิใช่เพียงข้อธรรมที่นำมาประดับบารมีของผู้นำ แต่คือ “นวัตกรรมการบริหารเชิงพุทธ” ที่ทำหน้าที่เป็นระบบธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance) อย่างสมบูรณ์แบบในยุคที่เทคโนโลยีมีอำนาจในการแทรกแซงโครงสร้างการบริหาร สมรรถนะด้านดิจิทัลเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ผู้บริหารมุ่งเน้นแต่ความรวดเร็วและประสิทธิภาพจนละเลยมิติทางจิต

วิญญาน การนำสัปปริสธรรมเข้ามาบูรณาการร่วมด้วย จะช่วยสร้างความสมดุล (Equilibrium) ให้ผู้บริหารสถานศึกษาพระปริยัติธรรมสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างรู้เท่าทัน พอประมาณ ถูกกาลเทศะ และเข้าใจบริบทของมนุษย์ ส่งผลให้การบริหารงานมีความยืดหยุ่น ก้าวหน้า และยังคงธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์อันดีงามขององค์กรทางศาสนาได้อย่างยั่งยืน

พุทธบูรณาการ: สัปปริสธรรม 7 เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัล

ภาวะผู้นำดิจิทัลในบริบทของการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มิใช่เพียงการมุ่งเน้นสมรรถนะเชิงเทคนิคคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่คือการใช้พุทธปัญญาเป็นเครื่องมือกำกับนวัตกรรม เพื่อให้การขับเคลื่อนสถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีดุลยภาพ การนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในฐานะ “นวัตกรรมทางธรรม” จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทัน การข้ามพ้นจากการอธิบายเชิงพรรณนาไปสู่การวางโครงสร้างเชิงยุทธศาสตร์ ทำให้ออกแบบ “รูปแบบนวัตกรรมการบริหารภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธ” (Buddhist Digital Leadership Model) ซึ่งสรุปเป็นแผนภาพแนวคิดเชิงมิติการบริหารได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวคิด: รูปแบบนวัตกรรมการบริหารภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธ (3 มิติหลัก)
จากแผนภาพแนวคิดข้างต้น สามารถวิพากษ์และเจาะลึกกลไกการขับเคลื่อนในแต่ละมิติได้ดังนี้

1. **มิติแห่งวิสัยทัศน์ที่รู้เท่าทันผ่านกลไกธัมมัญญาและอรรถัญญา** การขับเคลื่อนในมิตินี้มุ่งเน้นการปฏิรูปกระบวนการทัศน์ของผู้นำ โดยการใช้ความรู้แจ้งในเหตุ (ธัมมัญญา) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุเชิงลึกของพลวัตทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ควบคู่ไปกับการรู้แจ้งในผล (อรรถัญญา) คือการประเมินผลสัมฤทธิ์และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสถานศึกษาในระยะยาว พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2561) ได้อธิบายไว้ว่า ผู้นำต้องไม่เพียงแต่นำเทคโนโลยีมาใช้งาน แต่ต้องเข้าใจกฎเกณฑ์ของนวัตกรรมนั้น เพื่อนำมาสร้างประโยชน์แก่การจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม กลไกเชิงบูรณาการนี้จะแปรสภาพสมรรถนะดิจิทัลให้กลายเป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายที่สามารถจำแนกนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ออกจากกระแสความนิยมที่ฉาบฉวย ป้องกันมิให้เทคโนโลยีส่งผลกระทบเชิงลบต่อวัตรปฏิบัติของสามเณรนักเรียน

2. **มิติแห่งการบริหารทรัพยากรอย่างสมดุลด้วยอรรถัญญาและมัตตัญญา** ในการวางแผนกลยุทธ์เชิงเทคโนโลยีและการจัดเก็บข้อมูลระบบคลาวด์ ผู้นำต้องประยุกต์ใช้หลักอรรถัญญาเพื่อสำรวจศักยภาพภายในองค์กร โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ให้ประจักษ์ถึงขีดความสามารถที่แท้จริงของสถานศึกษาในการรองรับระบบสารสนเทศใหม่ การปฏิบัติในส่วนนี้ต้องกระทำควบคู่ไปกับหลักมัตตัญญา คือ ความฉลาดในการบริหารงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดความคุ้มค่าและพอเพียง สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562) ได้ระบุว่าการจัดสรรทรัพยากรอย่างสมเหตุสมผลเป็นปัจจัยชี้วัดความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีพุทธที่เน้นมัชฌิมาปฏิปทา หรือการดำเนินการที่พอเหมาะพอดี ไม่ลงทุนระบบสารสนเทศที่เกินตัวจนก่อให้เกิดภาระทางงบประมาณ แต่ก็มิละเลยนวัตกรรมจนสถานศึกษาสูญเสียโอกาสในการพัฒนา

3. **มิติแห่งการบริหารเครือข่ายและมนุษย์อย่างมีเมตตาธรรมด้วยกาลัญญา** **ปรัสนัญญา และบุคคลัญญา** กลไกนี้ทำหน้าที่ลดช่องว่างทางดิจิทัลและสร้างการมีส่วนร่วม โดยอาศัยหลักกาลัญญาในการวิเคราะห์และเลือกจังหวะเวลาอันเหมาะสมในการนำนวัตกรรมมาปรับใช้ เพื่อลดความตื่นตระหนกและแรงเสียดทานในองค์กร ร่วมกับการใช้หลักปรัสนัญญาในการเข้าถึงบริบทของสังคมยุคใหม่ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับคณะสงฆ์และชุมชนแวดล้อม สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2561) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการใช้ระบบสื่อสารเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งในบริบทนี้คือการบริหารพื้นที่เสมือนเพื่อสร้างความร่วมมือที่ถูกต้องตามกาลเทศะ นอกจากนี้ ประเด็นสำคัญที่สุดคือการใช้หลักบุคคลัญญาเพื่อบริหารงานบุคคล โดยวิเคราะห์ความแตกต่างด้าน

สมรรถนะทางเทคโนโลยีของครูและบุคลากร เพื่อใช้หลักเมตตาธรรมในการออกแบบกระบวนการพัฒนาทักษะเฉพาะบุคคล (Digital Literacy) ช่วยเหลือบุคลากรกลุ่มที่ปรับตัวล่าช้าและส่งเสริมกลุ่มที่มีความพร้อม ก่อให้เกิดเอกภาพในการขับเคลื่อนนโยบายดิจิทัลของสถานศึกษา

สรุปว่า รูปแบบนวัตกรรมการบริหารภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธที่จำลองออกมาเป็น 3 มิตินี้ เป็นข้อค้นพบสำคัญที่หลายรอบความคิดดั้งเดิมที่เคยมองว่าเทคโนโลยีและวัตรปฏิบัติทางศาสนาเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกัน ยุทธศาสตร์เชิงพุทธบูรณาการนี้พิสูจน์ให้เห็นว่าความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมท่ามกลางกระแสพลิกผัน มิได้ขึ้นอยู่กับกรอบครองเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยที่สุด แต่ขึ้นอยู่กับเรามีโครงสร้างหลักธรรมะเข้าไป “กำกับและชี้ทิศทาง” นวัตกรรมอย่างเป็นระบบ การหลอมรวมสัปปุริสธรรม 7 เข้าเป็นเนื้อเดียวกับมิติวิสัยทัศน์ มิติทรัพยากร และมีติมนุชย์ จะช่วยเปลี่ยนผ่านโรงเรียนพระปริยัติธรรมไปสู่ความทันสมัยระดับสากล โดยที่อัตลักษณ์ ความมั่นคงจริยธรรม และสมณสาธูปอันงดงามของศาสนทายาทจะไม่ถูกกลืนหายไปในโลกดิจิทัล

จากการวิพากษ์และสังเคราะห์แนวคิดภาวะผู้นำดิจิทัลร่วมกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ก่อให้เกิดการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ทางการบริหารการศึกษา ซึ่งก้าวข้ามจากการเป็นเพียงแนวคิดเชิงพรรณนา ไปสู่การสร้างรูปแบบนวัตกรรมการบริหารเชิงพุทธบูรณาการที่เป็นรูปธรรม โดยผู้เขียนได้สถาปนาโมเดลนี้ว่า “รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธ” (Buddhist Digital Leadership Model: BDL Model) เพื่อใช้เป็นกรอบปฏิบัติการ (Operational Framework) สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โครงสร้างของ BDL Model ถูกออกแบบให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับกระบวนการทำงานของระบบดิจิทัล (Input - Process - Output) ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิด BDL Model (Buddhist Digital Leadership Model)

โมเดลองค์ความรู้ใหม่นี้ (BDL Model) ทำงานผ่านระบบประมวลผลกลาง 3 มิติ ได้แก่ ประการแรก มิติแห่งวิสัยทัศน์ที่รู้เท่าทัน (Mindful Vision) เป็นการผนวกสมรรถนะทางเทคโนโลยีเข้ากับอัมมัญญาและอัตถัญญา ทำให้เกิดการตระหนักรู้ว่านวัตกรรมดิจิทัลเป็นเพียงเครื่องมือ ผู้บริหารจึงสามารถกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นหลัก

ประการที่สอง มิติแห่งการบริหารทรัพยากรอย่างสมดุล (Balanced Resources) อาศัยการประเมินศักยภาพองค์กรด้วยอัมมัญญาและมัตถัญญา ก่อให้เกิดหลักการบริหารโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลบนฐานของความพอเพียง ป้องกันความเสี่ยงจากการลงทุนที่เกินขีดความสามารถ

ประการที่สาม มิติแห่งการบริหารเครือข่ายและมนุษย์อย่างมีเมตตาธรรม (Compassionate Network) คือการใช้สื่อดิจิทัลประสานงานกับสังคมตามหลักกาลัญญาและปรัลัญญา ควบคู่กับการพัฒนาบุคลากรตามความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยหลักบุคคลัญญา BDL Model จึงเป็นนวัตกรรมที่ยืนยันว่า การบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่เข้ากับพุทธปัญญาอย่างเป็นระบบ จะช่วยอภิบาลอัตลักษณ์ของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมให้คงอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างสง่างาม

โดยสรุปแล้ว ภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธมิใช่เพียงการพัฒนาทักษะทางเทคนิค แต่คือการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ให้มีพุทธปัญญากำกับนวัตกรรม เพื่อสร้างสรรค์ระบบการศึกษาที่ทันสมัยทัดเทียมมาตรฐานสากล โดยยังคงรักษาแก่นแท้และจิตวิญญาณทางพระพุทธศาสนาไว้อย่างมั่นคง องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากบทความนี้จึงเป็นต้นแบบสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา

พระปริยัติธรรมให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศในมิติวิชาการ และดำรงไว้ซึ่งสมณสาธูปอันทรงงามของศาสนทายาทอย่างยั่งยืนในโลกยุคดิจิทัลสืบไป

สรุป

การวิพากษ์และสังเคราะห์แนวคิดภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันของเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 นำไปสู่ข้อสรุปที่สำคัญว่า ความอยู่รอดและความก้าวหน้าของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมิได้ขึ้นอยู่กับการจัดหาทรัพยากรทางเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยเพียงประการเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำในการปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการ โดยนำหลักพุทธธรรมมาเป็นฐานรากในการขับเคลื่อนนวัตกรรมนวัตกรรมการบริหารที่บูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการเข้ากับสมรรถนะดิจิทัลนี้ ถือเป็นเกราะป้องกันทางจริยธรรมและเป็นเข็มทิศเชิงยุทธศาสตร์ที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

เมื่อผู้บริหารประยุกต์ใช้หลักธัมมัญญตาและอัทธัญญตา จะก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ที่แหลมคมในการวิเคราะห์เหตุปัจจัยและผลกระทบของเทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน ในขณะที่หลักอหังการัญญตาและมัตตัญญตาจะช่วยกำกับให้การบริหารงบประมาณและทรัพยากรเป็นไปบนฐานของความพอเพียงและความคุ้มค่าสูงสุด สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของความเป็นสถานศึกษาของสงฆ์ นอกจากนี้ การรู้กาล (กาลัญญตา) รู้ชุมชน (ปริสัญญตา) และรู้บุคคล (ปุคคลัญญตา) ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการลดช่องว่างระหว่างวัยของบุคลากรและสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางดิจิทัลที่สอดคล้องกับจารีตประเพณี

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต จากการสังเคราะห์องค์ความรู้จึ้นนำไปสู่การสร้าง “รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลเชิงพุทธ” (BDL Model) ในบทความนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการนำ BDL Model ไปพัฒนาเป็นเครื่องมือวิจัยเพื่อทดสอบในเชิงประจักษ์ (Empirical Study) หรือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อประเมินระดับความพร้อมและสมรรถนะภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงสถิติที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและออกแบบหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาของสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิตรกร จันทรสุข และจิรนนท์ วัชรกุล. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม* (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิษณุพงศ์ เข้มนาถ. (2564). *แนวทางการพัฒนาการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทินกร บัวชู และทิพาพร บัวชู. (2562). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา*. *วารสารเศรษฐศาสตร์*, 13(2), 285-294.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2546). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต). (2561). *การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21: มุมมองเชิงพุทธ*. พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562. (2562, 16 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก. หน้า 1-10.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิกานดา จิรพุทธกร. (2565). *สมรรถนะทางเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา*. *วารสารการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 12(3), 17-26.
- วิรากร เจริญเชื้อ. (2564). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา). สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2561). *การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Antonopoulou, H., Halkiopoulos, C., Barlou, O., & Boutsinas, B. (2021). Transformational leadership and digital skills in higher education institutes: During the COVID-19 pandemic. *Emerging Science Journal*, 5(1), 1-15.
- Karakose, T., Polat, H., & Papadakis, S. (2021). Examining teachers' perspectives on school principals' digital leadership roles and technology capabilities during the COVID-19 pandemic. *Sustainability*, 13(23), 1-20.
- Sheninger, E. C. (2014). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times*. Corwin Press.

การขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) ADVANCING THE PUBLIC WELFARE MISSION OF BUDDHIST MONKS IN THE ERA OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI)

พระชญาเชษฐกาญจน์ (ควันจิ) กุลเพชรจารุกกติ^{1*}

Phra Chayachetkan (Gwanji) Kulpetjarupakdi^{1*}

*Corresponding Author Email: komint100@gmail.com

Received June 9, 2026; Revised June 16, 2026; Accepted June 28, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยนำเสนอแนวทางการปรับตัวของคณะสงฆ์ให้สามารถปฏิบัติภารกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาสามารถสรุปได้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1. การสำรวจและคัดกรองเชิงรุก โดยประยุกต์ใช้ AI และเทคโนโลยีดิจิทัลในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มเปราะบางในชุมชน 2. การจัดสรรทรัพยากรและความช่วยเหลือ โดยใช้ข้อมูลเพื่อวางแผนและบริหารจัดการช่วยเหลือให้เกิดประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการ 3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างวัด ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมผ่านระบบดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงาน และ 4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจ โดยส่งเสริมทั้งการช่วยเหลือด้านวัตถุ การพัฒนาทักษะอาชีพ สุขภาวะทางจิต และการพึ่งพาตนเอง

คำสำคัญ: งานสาธารณสงเคราะห์; ปัญญาประดิษฐ์; การพัฒนาชุมชน

Abstract

This academic article aimed to present the advancement of Buddhist monks' public welfare activities in the era of Artificial Intelligence (AI) by

¹ วัดแก้วฟ้า, นนทบุรี

¹ Wat Kaew Fah, Nonthaburi

proposing adaptive approaches that enabled the Sangha to carry out public welfare missions effectively and in response to the rapidly changing needs of society. The new body of knowledge derived from this study can be summarized into four key aspects: 1. proactive surveying and screening through the application of AI and digital technologies to collect and analyze data on vulnerable groups within communities; 2. resource allocation and assistance management by utilizing data to plan and deliver aid efficiently and according to actual needs; 3. the establishment of collaborative networks among monasteries, communities, government agencies, private sectors, and civil society organizations through digital systems to enhance coordination and cooperation; and 4) the improvement of quality of life and mental well-being by promoting material assistance, vocational skill development, psychological well-being, and self-reliance among beneficiaries.

Keyword: Public Welfare; Artificial Intelligence; Community Development

บทนำ

การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อสังคมไทยในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมไทยที่มีรากฐานอันมั่นคงและเปี่ยมด้วยความหลากหลายอันงดงาม ในบริบทดังกล่าว ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ไม่เพียงส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทต่อการสืบทอด การปรับตัว และการพัฒนาวัฒนธรรมไทยให้สอดคล้องกับบริบทของโลกดิจิทัลอีกด้วย ส่งผลให้ทุกภาคส่วนของสังคมจำเป็นต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมถึงคณะสงฆ์ซึ่งเป็นสถาบันสำคัญในการธำรงรักษาและถ่ายทอดคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมของสังคมไทยด้วยเช่นกัน ในอดีตพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ หลักธรรม และแนวทางปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเหมาะสม การส่งเสริมให้ประชาชนมีศิลปะสัมผัส หรือความถึงพร้อมแห่งศิลปะ ช่วยให้เกิดความสุขทั้งทางกายและทางใจ สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างสงบสุข

มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังส่งเสริมให้ประชาชนคบหากัลยาณมิตร ประพฤติตนเป็นคนดี และดำรงชีวิตตามหลักสมชีวิตา คือ ความเป็นอยู่อย่างพอเหมาะพอควร สอดคล้องกับฐานะและสภาพแวดล้อมของตน ดังนั้น การนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ย่อมช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคม (พระเทพเวที (ป. อ. ปยุตฺโต), 2533)

เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา งานสาธารณสงเคราะห์จึงมีขอบเขตและรูปแบบที่หลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น พระสงฆ์ควรได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาองค์ความรู้สมัยใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา การแพทย์ การเกษตร และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือและพัฒนาประชาชนอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการขยายบทบาทการทำงานเชิงรุกสู่สังคม อาทิ การเยี่ยมให้กำลังใจผู้ป่วย ผู้สูงอายุ ผู้ต้องขัง และผู้ที่กำลังเผชิญภาวะวิกฤตในชีวิต นอกจากนี้ วัดควรพัฒนาสภาพแวดล้อมให้สะอาด สงบ ร่มรื่น และเอื้อต่อการเป็นพื้นที่พึ่งพิงทางจิตใจของประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในงานสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาสังคมมากยิ่งขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม ตลอดจนส่งเสริมศรัทธาและความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา (วิจิตร ระวิวงศ์, 2527)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence: AI เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางและการขับเคลื่อนองค์กรคณะสงฆ์ให้สามารถปฏิบัติการกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

บทบาทของพระสงฆ์

โดยประเพณี พระสงฆ์ไม่ได้ทำหน้าที่สอนธรรมเพียงอย่างเดียว หากยังมีบทบาทในทางโลก คือ สอนวิชาชีพ ขุดบ่อน้ำ ทำนบ สร้างสะพาน และเป็นผู้ไกลเกลี่ยระงับความขัดแย้งในชุมชน วัดจึงไม่ใช่สถานที่อบรมสั่งสอนศีลธรรม จรรยา และประกอบพิธีกรรมเท่านั้น (พระไพศาล วิสาโล, 2546) พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการพัฒนาสังคมโดยใช้ปัญหาของสังคมเป็นตัวชี้้นำในการดำเนินงาน กิจกรรมต่าง ๆ ที่พระสงฆ์ดำเนินการจึงมุ่ง

ตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมตามบริบทและความจำเป็น แม้บางกรณีจะเป็นการแก้ไขเฉพาะด้านหรือเฉพาะส่วนก็ตาม อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์บางรูปได้พัฒนาบทบาทการทำงานเพื่อสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการดำเนินงาน มุ่งแก้ไขปัญหาระดับท้องถิ่นซึ่งแม้จะเป็นปัญหขนาดเล็ก แต่สามารถสร้างพลังและผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การดำเนินงานของพระสงฆ์ยังมีลักษณะการมองปัญหาอย่างเป็นองค์รวม ไม่แยกส่วนประเด็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตของประชาชน ที่สำคัญ พระสงฆ์สามารถพิจารณาปัญหาสังคมจากมุมมองที่เป็นอิสระจากการครอบงำของแนวคิดทุนนิยม วัตถุนิยม และบริโภคนิยม อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหามุ่งเน้นคุณค่าทางจิตใจ คุณธรรม และความสมดุลในการดำรงชีวิตของมนุษย์และสังคม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2546)

ความสำเร็จที่สำคัญในการส่งเสริมและธำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง คือ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ โดยพระสงฆ์ในฐานะผู้สืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการสร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน ตลอดจนส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงให้แก่พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ ภายใต้บริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง พระสงฆ์จำเป็นต้องปรับบทบาทให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของสังคมในปัจจุบัน ทั้งในด้านการบริหารศรัทธาของพุทธศาสนิกชน การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และการเป็นผู้นำทางธรรมเพื่อพาผู้คนสู่ความพ้นทุกข์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น (พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ, 2559)

โดยสรุป พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและสังคม ทั้งด้านการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิต การแก้ไขปัญหาระดับสังคม และการสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง พระสงฆ์จำเป็นต้องปรับบทบาทให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน โดยทำหน้าที่เป็นผู้นำการพัฒนาสังคมผ่านการดำเนินภารกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ ในการช่วยเหลือประชาชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาประเทศชาติ

งานสาธารณสงเคราะห์

ด้านสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินงานของวัดหรือพระสงฆ์ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนและสังคมในด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสมณภาวะ โดยมุ่งบรรเทาความเดือดร้อนและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งในด้านสังคม

เศรษฐกิจ และสาธารณสุข การดำเนินงานด้านสาธารณสุขกระทรวงครอบคลุมตั้งแต่การเปิดโอกาสให้วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมและบำเพ็ญกุศลตามประเพณีชีวิต ได้แก่ การเกิด การแก่ การเจ็บ และการตาย ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสงเคราะห์ผู้ยากไร้ การส่งเสริมอาชีพและรายได้ การจัดตั้งโรงงาน การช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล การบริจาคทรัพย์เพื่อสร้างสถานพยาบาล หรือการระดมทุนจากผู้มีจิตศรัทธาเพื่อดำเนินโครงการสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ดังนั้น สาธารณสงเคราะห์จึงเป็นบทบาทสำคัญของวัดและพระสงฆ์ในการเกื้อกูลสังคม สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และส่งเสริมความผาสุกของประชาชนควบคู่ไปกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (พระบัวสอน ทองสลับ, 2563) ขณะเดียวกัน การสาธารณสงเคราะห์ยังเป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการแบ่งปันวัตถุสิ่งของ กำลังกาย กำลังใจ สติปัญญา ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ด้วยความเมตตาและปรารถนาดี ตลอดจนการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยบทบาทของพระสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้านสำคัญ (พระมงคลวรกร (สมบัติ ญาณวโร) และคณะ, 2564) ได้แก่

1. บทบาทด้านการศึกษา พระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการศึกษา อบรมเยาวชนให้มีความรู้ควบคู่คุณธรรม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน

2. บทบาทด้านการแพทย์และสาธารณสุข พระสงฆ์มีส่วนช่วยเหลือและสุขภาพของประชาชนทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณแก่ผู้เจ็บป่วย และสนับสนุนกิจกรรมด้านสุขภาพของชุมชน

3. บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ พระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอน อบรมศีลธรรม และส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจของประชาชนให้มีความสงบและดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง

4. บทบาทด้านการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางความคิด ประสานความร่วมมือ และระดมพลังของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมให้มีความเข้มแข็ง

โดยสรุป งานสาธารณสงเคราะห์เป็นภารกิจสำคัญของพระสงฆ์และวัดในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสังคม ทั้งด้านการศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาจิตใจ และการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยหลักเมตตา กรุณา และการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การดำเนินงานดังกล่าวไม่เพียงมุ่งบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต

ความเข้มแข็งของชุมชน และความสามัคคีในสังคม อันเป็นการสะท้อนบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ของชุมชนและประเทศชาติ

บริบทปัญญาประดิษฐ์ (AI)

ปัญญาประดิษฐ์ คือ ความสามารถของเครื่องจักรหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการคิด เรียนรู้ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกับความฉลาดของมนุษย์ โดยระบบปัญญาประดิษฐ์ถูกออกแบบให้จำลองความอัจฉริยะของมนุษย์ และสามารถประมวลผลข้อมูลปริมาณมาก ใช้เหตุผลเชิงตรรกะ ตลอดจนตัดสินใจหรือทำนายผลจากข้อมูลเหล่านั้นได้ (วรลักษณ์ หิมะกลัส, 2566) กล่าวคือ เป็นโมเดลทรงปัญญาที่สามารถเรียนรู้และเลียนแบบความสามารถของมนุษย์ที่ซับซ้อนได้ เช่น จัดจำ แยกแยะ ให้เหตุผล ตัดสินใจ คาดการณ์ และสื่อสารกับมนุษย์ ในบางกรณีอาจไปถึงขั้นเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565)

แม้ว่าการนำปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) มาใช้จะมีแนวโน้มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตในหลายภาคส่วนอย่างมีนัยสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันก็ได้ก่อให้เกิดข้อกังวลด้านสังคม เศรษฐกิจ และจริยธรรมอย่างกว้างขวาง มีการคาดการณ์ว่างานประมาณร้อยละ 40 ของงานทั่วโลกอาจได้รับผลกระทบจากการถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติที่ขับเคลื่อนด้วย AI ซึ่งอาจนำไปสู่การขยายตัวของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม หากผลประโยชน์จากเทคโนโลยีดังกล่าวไม่ได้รับการกระจายอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ งานศึกษาหลายชิ้นยังชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับอคติของอัลกอริทึม (Algorithmic Bias) ความคลาดเคลื่อนของผลลัพธ์ หรือภาพลวงตาของ AI (AI Hallucination) และการขาดความโปร่งใสในการทำงานของระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการส่งเสริมความเป็นธรรมในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าว เนื่องจากเทคโนโลยี AI ยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การลงทุนด้านทุนมนุษย์ การศึกษา และนโยบายสาธารณะที่ครอบคลุมและยั่งยืนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างหลักประกันว่า AI จะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและสาธารณชนได้ (Brandão, 2025)

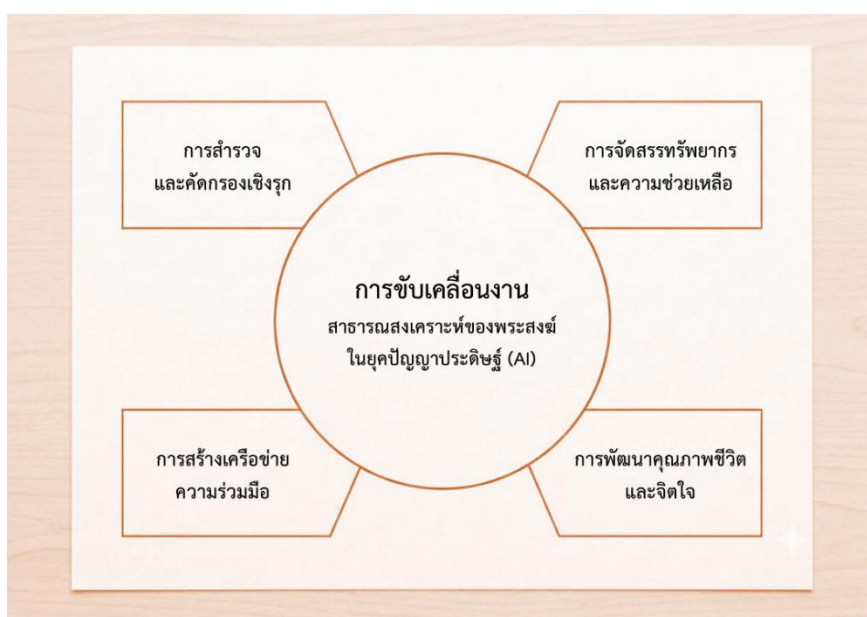
โดยสรุป ภายใต้บริบทของยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่มีศักยภาพสูงในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและขับเคลื่อนนวัตกรรมในหลากหลายด้าน การประยุกต์ใช้ AI ยังคงมาพร้อมกับความท้าทายด้านจริยธรรม ความเป็นส่วนตัว ความโปร่งใส และผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้น การพัฒนาและการนำ AI ไปใช้จึงควรคำนึงควบคู่ไปกับการกำกับดูแลที่เหมาะสม การพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อให้เทคโนโลยีดังกล่าวสามารถสร้างประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและสนับสนุนการพัฒนา

การขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ในยุค AI

จากการประมวลและสังเคราะห์ข้อมูล ผู้เขียนจึงเสนอว่า การขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) จำเป็นต้องบูรณาการบทบาทดั้งเดิมของพระสงฆ์เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและบริบททางสังคมสมัยใหม่ โดยพระสงฆ์ยังคงทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ปัญญา ผู้สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และผู้ดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือประชาชนในด้านการศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาชุมชน ขณะเดียวกัน ควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การสื่อสาร การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การนำ AI มาใช้ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักกรรม คุณธรรม และจริยธรรม ควบคู่กับการตระหนักถึงความเป็นส่วนตัว ความโปร่งใส และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคม เพื่อให้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ที่มา: ผู้เขียนประมวลผลจากการศึกษา

จากภาพที่ 1 ผู้เขียนนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การสำรวจและคัดกรองเชิงรุก พระสงฆ์และวัดสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและ AI ในการรวบรวมข้อมูลผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง และกลุ่มเปราะบางในชุมชน เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างรวดเร็ว ตรงกลุ่มเป้าหมาย และลดความซ้ำซ้อนในการสงเคราะห์

2. การจัดสรรทรัพยากรและความช่วยเหลือ AI สามารถสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการของชุมชน ช่วยให้วัดและคณะสงฆ์วางแผนการแจกจ่ายสิ่งของ การจัดโรงทาน การศึกษา หรือการช่วยเหลือด้านสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง

3. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และจิตอาสา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ประสานงาน และติดตามผลการช่วยเหลือให้เกิดประสิทธิผล

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจ การสาธารณสงเคราะห์ในยุค AI ไม่ควรมุ่งเพียงการช่วยเหลือด้านวัตถุ แต่ควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิต อาชีพ สุขภาวะทางจิต และจริยธรรม เพื่อให้ผู้รับการสงเคราะห์สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สรุป

การขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในยุคปัญญาประดิษฐ์เป็นประเด็นที่คณะสงฆ์ควรปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทบาทดั้งเดิมของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน พัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาชุมชน และการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม กล่าวคือ งานสาธารณสงเคราะห์ยังคงเป็นภารกิจสำคัญที่เชื่อมโยงพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลและ AI เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตและการบริหารจัดการสังคม พระสงฆ์และวัดควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ทั้งด้านการสำรวจและคัดกรองข้อมูลผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง และกลุ่มเปราะบางในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดสรรทรัพยากรและความช่วยเหลือให้ตรงกับความต้องการ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และจิตอาสา ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการช่วยเหลือ นอกจากนี้ ยังสามารถส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะทางจิตของประชาชน การพัฒนาทักษะอาชีพและการพึ่งพาตนเอง องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการ AI กับภารกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการช่วยเหลือประชาชนเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งเป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรคณะสงฆ์ให้สามารถปฏิบัติภารกิจเพื่อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565-2570). กรุงเทพฯ: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2546). *ก่อนยุคพระศรีอารียะ: ว่าด้วยศาสนา ความเชื่อ และศีลธรรม*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ. (2559). บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(1), 275-287.
- พระเทพเวที (ป. อ. ปยุตโต). (2533). *บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.
- พระบัวสอน ทองสลับ. (2563). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). *พุทธศาสนาไทยในอนาคต: แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พระมงคลวรารากร (สมบัติ ญาณวโร) และคณะ. (2564). *พระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ธรรมมกราฟิ.

- วรลักษณ์ หิมะกลัส. (2566). การทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยการใช้ AI ในการศึกษา (รายงานฉบับสมบูรณ์ภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานคนไทย 4.0). กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- วิจิตร ระวิวงศ์. (2527). พุทธศาสนากับการสังคมสงเคราะห์. *วารสารวิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์*, 5(2), 149-155.
- Brandão, P. R. (2025). The impact of artificial intelligence on modern society. *AI*, 6(8), 190.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร พุทธนวัตกรรมการจัดการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วยวงเล็บ เปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 สุมาลี บุญเรือง (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี บุญเรือง (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Sumalee Boonrueang (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Sumalee Boonrueang (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์ และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์ และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่ และความไพบลูย์ในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (สุรพล สุขะพรหม และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สุรพล สุขะพรหมและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้ ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2569). แนวคิดทางการเมืองของนักคิดที่สำคัญในประเทศไทย.
พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่
อ้าง)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุจโน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปิตร ว่องวิ
ระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม*. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร, /ปีที่ (ฉบับที่), /เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้า
สุดท้ายที่ตีพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2563). วิถีทางแห่งการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน.
วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(3), 317-331.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อสารานุกรม/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร
ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์, /วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2564). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบ
ประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2563). *การเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมวัฒนธรรมทางการเมืองภาคพลเมือง* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้น วัน เดือน ปี./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า. ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). *เชียร์พระสอนศีลธรรม*. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ *Title of Tripitaka*./Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./ *Title of the book*./ (Edition ed.)./Location:/Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.). New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.)/Title of the book/(xth ed.)/(pp-pp)/Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L. (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./Title of Article./In Title of Encyclopaedia/(Pages)/Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In *Encyclopedia of Education*. Collected edition of specific issues, 4th rank (pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./Title of Article./Title of Journal,/Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./Colum Name./Title of Newspaper./Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./Title/(Doctoral or Master's thesis or dissertation)/Location:/Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid, P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./ *Title*/ Retrieved MM DD, Year,/ from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก^{1*} (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม² (ไทย) (14 pt)ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก^{1*} (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม² (อังกฤษ) (14 pt)

*Corresponding Author E-mail: (12 pt)

Received.....; Revised.....; Accepted..... (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. (16 pt).....

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวม
ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

.....

.....

.....

ผลการวิจัยพบว่า 1.

.....

.....

.....

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม (3-5 คำ) (16 pt)

¹ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)¹ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)² หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)² หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทความภาษาไทย.....

ผลการวิจัยพบว่า.....

Keywords: Buddhism; Buddhist Management; Innovation (3-5 words) (16 pt)

บทนำ (18 pt) (ไม่เกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง (16 pt)

กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล (16 pt)

ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
กับงานวิจัยพร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล (16 pt)

.....

สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย (16 pt)

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16.pt).....

2. (16.pt).....

3. (16.pt).....

*หมายเหตุ: กรณีมีวัตถุประสงค์การวิจัย 1 ข้อ ไม่ต้องระบุเลขข้อ

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ (16 pt)

1. รูปแบบของการวิจัย

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และ/หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิง
คุณภาพ)

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้)

1. (ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1) (16 pt)

.....

.....

.....

2. (ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2) (16 pt)

.....

.....

.....

3. (ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3) (16 pt)

.....

.....

.....

*กรณีมีภาพ นำเสนอภาพตามรูปแบบ ดังนี้

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (16 pt)

ที่มา: ... (ถ้ามี) (16 pt)

คำอธิบายภาพ

.....

***กรณีมีตาราง นำเสนอตารางตามรูปแบบ ดังนี้**

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....
.....
.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ต่อ) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....
.....
.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt) (อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิง แหล่งที่มาของข้อมูล)

1. อภิปรายผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 (16 pt).....

.....

.....

.....

2. อภิปรายผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 (16 pt).....

.....

.....

.....

3. อภิปรายผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 (16 pt).....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

ระบุนองค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อม คำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล เข้าใจง่าย ได้ภาพ (16 pt).....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ถ้ามี) (16 pt).....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (ถ้ามี) (16 pt).....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt).....

.....

.....

.....

**กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย
หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)**

(16 pt)

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ
American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้อง
ตรงกัน.....

.....

.....

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก³* (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม⁴ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก¹* (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม² (อังกฤษ) (14 pt)

*Corresponding Author E-mail: (12 pt)

Received.....; Revised.....; Accepted..... (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

บทความวิชาการนี้เพื่อศึกษา (16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม (3-5 คำ) (16 pt)

³ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

³ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

⁴ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

⁴ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทความภาษาไทย.....

Keywords: Buddhism; Buddhist Management; Innovation (3-5 words) (16 pt)**บทนำ (18 pt)**เขียนบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่าง ๆ ในการ
เขียนบทความวิชาการ (16 pt).....

เนื้อหา (18 pt) (ระบุหัวข้อตามบทความวิชาการที่นำเสนอ)

(16 pt).....

***กรณีมีภาพ นำเสนอภาพตามรูปแบบ ดังนี้**

ภาพที่ 1.....ชื่อภาพ.....(16 pt)

ที่มา:(ถ้ามี).....(16 pt)

คำอธิบายภาพ.....

สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่อง ต้องตรงกัน.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....